

Briselē, 25.6.2019.
COM(2019) 299 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN REVĪZIJAS PALĀTAI

2018. gada ES budžeta pārvaldības un izpildes gada ziņojums

Satura rādītājs

PRIEKŠVārds.....	5
KOPSAVILKUMS	9
IEVADS.....	24
1. IEDAĻA IZPILDE UN REZULTĀTI	25
1. Uz rezultātu vērsts ES budžets.....	26
2. Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai (1.A izdevumu kategorija)	36
3. Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija (1.B izdevumu kategorija).....	73
4. Ilgtspējīga izaugsme: dabas resursi (2. izdevumu kategorija)	87
5. Drošība un pilsonība (3. izdevumu kategorija).....	104
6. Globālā Eiropa (4. izdevumu kategorija)	123
7. Īpašie instrumenti	149
2. IEDAĻA IEKŠĒJĀ KONTROLE UN FINANŠU PĀRVALDĪBA.....	153
1. ES BUDŽETS IR LABI PĀRVALDĪTS	153
2. KONTROLES SISTĒMAS IR IZMAKSU ZIŅĀ LIETDERĪGAS.....	158
3. FINANŠU KOREKCIJAS UN ATGŪTĀS SUMMAS LIECINA, KA AR DAUDZGADU KONTROLES CIKLU AIZSARGĀ ES BUDŽETU.....	169
4. KOMISIJAS STRATĒGIJA KRĀPŠANAS APKAROŠANAI IR PĀRSKATĪTA	174
5. PĀRVALDĪBA SNIEDZ PAMATOTU PĀRLIECĪBU, UN ATRUNU FINANSIĀLĀ IETEKME IR IEROBEŽOTA	177
6. TICAMĪBAS LĪMENIS, KAS GŪTS, PAMATOJOTIES UZ IEKŠĒJĀS REVĪZIJAS DIENESTA PAVEIKTO DARBU	183
7. SECINĀJUMU KOPSAVILKUMS PAR REVĪZIJAS PROGRESA KOMITEJAS VEIKTO DARBU	185
8. ĀRĒJĀ REVĪZIJA UN BUDŽETA IZPILDES APSTIPRINĀŠANA: MĀCĪŠANĀS NO PAGĀTNES LABĀKAI NĀKOTNEI	188
9. ORGANIZATORISKĀ VADĪBA.....	191

PIELIKUMI

Priekšvārds

Man ir prieks jūs iepazīstināt ar **ES budžeta pārvaldības un izpildes ziņojumu par 2018. gadu.**

Ziņojumā ir sniegts pārskats par ES budžeta izpildi, pārvaldību un aizsardzību.

Tajā ir skaidrots, kā ar ES

budžeta palīdzību tiek atbalstītas ES politikas prioritātes, un aplūkoti gan sasniegtie rezultāti, gan Komisijas loma visaugstāko finanšu pārvaldības standartu ieviešanā. Šis ziņojums ir daļa no Komisijas **integrētu finanšu un pārskatatbildības ziņojumu** kopuma. Ar to tiek izpildīti mūsu pienākumi atbilstīgi Finanšu regulai, un šis dokuments ir būtiska mūsu augsti attīstītās finanšu pārskatatbildības sistēmas daļa.

Neskatoties uz salīdzinoši nelielo apjomu, ES budžets būtiski maina dzīvi miljoniem eiropiešu. Tas papildina valstu budžetus un atbalsta politiskās prioritātes jomās, kur tas dod patiesu vērtību un var panākt rezultātus visefektīvākajā veidā. Mans pamatprincips ir tāds, ka ES budžetam būtu jākoncentrējas uz jomām, kur tam var būt lielāka ietekme nekā tēriņiem valsts līmenī. Piemēram, neviena dalībvalsts viena pati nevar finansēt lielus infrastruktūras vai pētniecības projektus, kuriem ir pietiekami liels mērogs, lai konkurētu ar tādiem pasaules līmeņa dalībniekiem kā Ķīna un ASV. Dažas problēmas, ar ko ES saskaras, ir globālas. Terorismam, organizētajai noziedzībai, klimata pārmaiņām, dabas katastrofām vai epidēmijām nav robežu. Šīs problēmas vislabāk risināt Eiropas līmenī, izmantojot ES budžetu.

Tomēr, neskatoties uz to, ka ES budžets ir elastīgs, tas ir ierobežots. Tāpēc lēmumiem ir jābūt pamatotākiem un jābalstās uz pierādījumiem vēl vairāk nekā iepriekš, lai nauda tiktu piešķirta tur, kur tā ir visvairāk vajadzīga. Šajā ziņojumā mēs aprakstām tos daudzus veidus, kuros ES budžets ir sniedzis ieguldījumu mūsu kopējo mērķu sasniegšanā 2018. gadā,

kad uzmanības centrā bija ekonomikas atlabšanas nostiprināšana, ieguldot galvenajās jomās, kas sekmē darbvietu radīšanu. Šajā procesā nozīmīga loma bija Eiropas Stratēģisko investīciju fondam, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentam un Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem. Aicinu jūs iepazīties ar daudzo ES ieguldījumu stāstiem portālā *InvestEU* (<https://europa.eu/investeu>). ES budžets arī piedāvāja spēcīgu atbalstu citās prioritārajās jomās, piemēram, ES visaptverošā pieeja migrācijai, drošības savienība, īpaši progresīva pētniecība, ES ārējā darbība, vienlaikus palīdzot sasniegt transversālus politikas mērķus, piemēram, rīcība klimata politikas jomā un bioloģiskā daudzveidība.

Šajā ziņojumā tiek arī izklāstīti pasākumi, ko īstenojam, lai ES budžets tiktu pārvaldīts saskaņā ar augstākajiem pareizas finanšu pārvaldības standartiem. **Šajā dokumentā Komisija uzņemas vispārējo politisko atbildību par ES budžeta pārvaldību 2018. gadā.**

Komisija rūpīgi pārrauga ES budžeta īstenošanu uz vietas. Ja tiek atklāts, ka dalībvalstis vai galīgie labuma guvēji ir nepareizi izmantojuši ES līdzekļus, Komisija nekavējoties veic pasākumus šo kļūdu novēršanai un attiecīgā gadījumā līdzekļu atgūšanai. Komisija lēš, ka pēc korekcijām un atgūtajām summām atlikušais 2018. gada izdevumu kļūdu līmenis būs zemāks par 1 %, kas ir daudz mazāk par būtiskuma robežvērtību.

2018. gadā turpinājās ļoti nozīmīgais progress, ko pēdējo gadu laikā bijām panākuši finanšu pārvaldības jomā. ES sistēmas kļūdu atklāšanai un novēršanai, kā arī krāpšanas apkarošanai ir nobriedušas un stabilas. To ir atzinusi Eiropas Revīzijas palāta. Mēs turpināsim būt modri un nodrošināt, ka ES budžets ir pienācīgi aizsargāts arī nākotnē. Tas ir jo īpaši svarīgi aizvien sarežģītākās politiskās vides kontekstā. Konsekventa un efektīva ziņošana palielina pārskatatbildību par ES izdevumiem, kas ir vajadzīgs ne tikai juridiskās atbildības nodrošināšanai. Tas arī palīdz aktīvi sadarboties ar iedzīvotājiem un citām ieinteresētajām personām, kā arī atjaunot viņu pašāvēību un uzticēšanos Eiropas Savienībai.

2018. gadā, proti, 2018. gada maijā un jūnijā, Komisija arī nāca klajā ar priekšlikumiem par nākamo daudzgadu finanšu shēmu. Tika organizēts plašs izdevumu pārskats⁽¹⁾, analizējot visu programmu rezultātus. Mana pieeja ietvēra ES pievienoto vērtību kā pamatkritēriju visiem turpmākiem izdevumiem, palielinot finansējumu jaunām prioritātēm, modernizējot esošās programmas, pēc iespējas veicot vienkāršošanu un racionalizēšanu un nodrošinot Eiropas Savienībai elastīgāku budžetu. Uzskatu, ka Komisija ir piedāvājusi mūsdienīgu budžetu, kas ir līdzsvarots un reāls, savienībai, kura aizstāv, dod iespējas un aizsargā. Savlaicīga vienošanās par nākamo shēmu apliecinātu ES iestāžu kopīgo apņemšanos gūt vislielāko atdevi no katra euro, kas ieguldīts, izmantojot ES budžetu.

Ginters H. Etingers

Komisārs budžeta un cilvēkresursu jautājumos

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0171&from=EN>.

KOPSAVILKUMS

Kopsavilkums

ES budžeta pārvaldības un izpildes ziņojumā par 2018. gadu ir iekļauta jaunākā informācija par rezultātiem, kas sasniegti, izmantojot ES budžetu (1. iedaļa), kā arī par tā pārvaldību un aizsardzību (2. iedaļa).

1. iedaļa ir struktūrēta pa izdevumu kategorijām. Tajā ir skaidrots, kā ES finanšu programmas ir devušas ieguldījumu ES politikas prioritāšu īstenošanā. Tiek arī apkopota jaunākā novērtējuma rezultāti par to, kāds ir šo programmu sniegums.

2018. gads bija piektais gads pašreizējā daudzgadu finanšu shēmā, kura ilgst no 2014. līdz 2020. gadam. Tā kā daudzgadu finanšu shēma tika pieņemta novēloti, perioda sākumā bija kavējumi. Pašlaik ES finanšu programmas ir pilnībā darbotiespējīgas. Tās piedāvā spēcīgu un taustāmu atbalstu ES politikas prioritāšu īstenošanā dažādās jomās.

1. A izdevumu kategorija. Nodarbinātības, izaugsmes un investīciju veicināšana

Kad Komisijas priekšsēdētāja Junkera vadītā Komisija uzsāka darbu pēc ekonomikas un finanšu krīzes, tā solīja panākt lielāku nodarbinātību. Kopā ar dalībvalstīm Komisija ir izpildījusi savu solījumu. **Pašlaik strādā vairāk eiropiešu nekā jebkad agrāk**, proti, 240,7 miljoni. Vairāk nekā 12 miljoni šo darbvieta ir izveidotas šīs Komisijas pilnvaru termiņa laikā. Jauniešu bezdarba līmenis ir zemākais kopš 2008. gada, lai gan daudzās ES daļās tas joprojām ir pārāk augsts. **ES budžetam ir bijusi nozīmīga loma šajos sasniegumos, un tas joprojām ir neaizstājams ieguldījumu avots visā Eiropā.**

Kopš priekšsēdētāja Junkera vadītās Komisijas darba sākuma ir radīts vairāk nekā 12 miljoni darbvieta. Jauniešu bezdarbs ir samazinājies no 24 % 2014. gadā līdz 14 % 2018. gada decembrī.

ES budžeta prioritāte 2018. gadā bija izmantot ekonomikas atlabšanā sasniegto, vēl vairāk īpaši stimulējot investīcijas. Ieguldījumu apjoms ir ievērojami palielinājies, pateicoties vairāk nekā **408 miljardiem EUR** ⁽²⁾ **kuru ieguldīšana bija iespējama, izmantojot Eiropas Stratēģisko investīciju fondu**. Šis fonds, kuru Komisija izveidoja kopā ar Eiropas Investīciju bankas grupu ⁽³⁾ 2015. gadā, piesaista privātu finansējumu tādās jomās kā transports, enerģētika, veselības aprūpe, mazie un vidējie uzņēmumi, kā arī informācijas un komunikācijas tehnoloģijas. Tādējādi tas palielina ES budžeta ietekmi. Eiropas Stratēģisko investīciju fonda darbības laiks tika pagarināts no 2018. gada vidus līdz 2020. gada beigām, nosakot jaunu ieguldījumu mērķi — 500 miljardi EUR ⁽⁴⁾. Tiek paredzēts, ka šis plāns palīdzēs radīt aptuveni **1,4 miljonus jaunu darbvieta līdz 2020. gadam** un ka ES **iekšējais kopprodukts palielināsies par aptuveni 1,3 %**. Pateicoties šīm investīcijām, papildu 11 miljoni mājsaimniecību var izmantot ātrgaitas internetu, vairāk nekā 4 miljoni mājsaimniecību — enerģiju no atjaunojamiem avotiem un 30 miljoni Eiropas iedzīvotāju — saņemt labāku veselības aprūpi.

⁽²⁾ Investīcijas kopš Eiropas Stratēģisko investīciju fonda darbības uzsākšanas 2016. gadā. Pateicoties fondam, līdz 2018. gada 31. decembrim ieguldījumos kopā tika piesaistīti 370 miljardi EUR, bet līdz 2019. gada 13. jūnijam — 408 miljardi EUR.

⁽³⁾ Eiropas Investīciju bankas grupa sastāv no Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Investīciju fonda.

⁽⁴⁾ 2016. gadā atbilstoši sākotnējam plānam papildu investīcijās bija paredzēts piesaistīt 315 miljardus EUR.

No 2015. gada līdz 2018. gada 31. decembrim Eiropas Stratēģisko investīciju fonds bija mobilizējis vairāk nekā 370 miljardus EUR ieguldījumos visā Eiropā, kas ir daudz vairāk nekā sākotnējais mērķis, proti, 315 miljardi EUR, kā arī notiek virzība uz augstāka mērķa 2020. gadam, proti, 500 miljardu EUR, sasniegšanu.

Eiropas Stratēģisko investīciju fonds ir palīdzējis finansēt 500 000 cenu ziņā pieejamu mājokļu būvniecību, uzlabot veselības aprūpes pakalpojumus 30 miljoniem Eiropas iedzīvotāju, modernizēt dzelzceļa un pilsētu infrastruktūru 95 miljoniem pasažieru un atbalstīt finansējuma pieejamību vairāk nekā 280 000 mazo un vidējo uzņēmumu.

Stratēģiskie ieguldījumi ir arī sekmējuši ekonomisko izaugsmi un konkurētspēju, finansējot galveno transporta, enerģētikas un telekomunikāciju infrastruktūru. Šie ieguldījumi tiek veikti jomās, kur ES rada lielāku ietekmi nekā publiskie tēriņi valsts līmenī. Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentam ir nozīmīga loma šādas infrastruktūras attīstīšanā, kas arī ieliek pamatus tādām ES enerģotīklam, kas rada mazāk oglekļa emisiju. 2018. gadā šis instruments piedāvāja ES dotācijas 1,4 miljardu EUR apmērā, ko kombinēt ar finansējumu no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda un citiem avotiem.

No Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta daļēji finansē jaunu tuneli zem 18 km platā Femerbelta starp Rødby Dānijā un Puttgarden Vācijā. Braukšanas laiks ar automobili no Kopenhāgenas līdz Hamburgai samazināsies par aptuveni 1 stundu, bet, pārvadājot kravas pa dzelzceļu — par 2 stundām.

ES budžets arī sasniedz rezultātus, pateicoties tādām **kosmosa programmām** kā *Galileo*, *Copernicus* un *EGNOS*. Neviena dalībvalsts atsevišķi nebūtu bijusi spējīga palaist Zemes orbītā 26 satelītus, no kā līdz 2018. gada beigām labumu bija guvuši 500 miljoni ⁽⁵⁾ lietotāju visā pasaulē. 2018. gadā tika palaisti četri papildus *Galileo* satelīti, lai labāk uzraudzītu okeānus, sauszemi un atmosfēru. ES kosmosa signāli un dati pārveido mūsu dzīvi ar tādiem pakalpojumiem kā labāka navigācija, precīzā lauksaimniecība, kultūraugu monitorings, reaģēšana uz dabas katastrofām, cilvēku glābšana jūrā, tādu cilvēku meklēšana un glābšana, kam ir ārkārtas situāciju raidītāji, kā arī kuģu un naftas noplūžu uzraudzība.

2018. gada beigās 315 lidostas gandrīz visās ES dalībvalstīs izmantoja Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienestu, padarot nolaišanos sarežģītos laika apstākļos drošāku un izvairoties no kavējumiem un maršruta maiņas.

No 2018. gada aprīļa *Galileo* ir integrēts visos Eiropā pārdotajos jauno automobiļu veidos, kas atbalsta *eZvana* sistēmu reaģēšanai ārkārtas situācijās.

Copernicus ir nodrošinājis ārkārtas situāciju kartes 80 % plūdu Eiropā. Tas palīdzēja valstu glābšanas dienestiem labāk saprast situāciju un efektīvāk veikt glābšanas operācijas.

2018. gadā ir sācies jauns posms arī **Eiropas sadarbībā aizsardzības jomā** ar Eiropas Aizsardzības fondu. 2018. gadā inovatīvu aizsardzības tehnoloģiju un produktu kopdarbības pētniecībai tika piešķirti 40 miljoni EUR. Komisija ir pieņēmusi divgadu darba programmas kopīgu aizsardzības spēju izveides projektu līdzfinansēšanai 2019.–2020. gadā, paredzot ES ieguldījumu 500 miljonu EUR apmērā.

ES iegulda ⁽⁶⁾ 35 miljonus EUR pētniecības projektā *Ocean2020*. Šajā projektā piedalās 42 partneri no 15 ES dalībvalstīm, lai sniegtu atbalstu jūras uzraudzības misijām, flotes operācijās iesaistot bezpilota gaisa kuģus un zemūdenes.

⁽⁵⁾ Līdz 2018. gada maija vidum 700 miljoni lietotāju.

⁽⁶⁾ Sākuma datums ir 2018. gada 1. aprīlis. Paredzētais projekta ilgums ir 36 mēneši.

Atbalsts progresīvai pētniecībai un inovācijai

ES budžets turpināja kalpot par pamatu ES apņēmībai atbalstīt progresīvu pētniecību un inovāciju, pievēršoties starpvalstu sadarbībai, rūpniecības nozīmei un apjomradītiem ietaupījumiem. ES pētniecības un inovācijas pamatprogramma “Apvārsnis 2020” ir pasaules lielākā starptautiskā pētniecības finansēšanas programma. Tā ir arī **vēsturiski lielākā ES pētniecības un inovācijas programma, kuras ietvaros ir pieejami gandrīz 80 miljardi EUR** 7 gadu periodā⁽⁷⁾. 2018. gadā šajā programmā tika publicēti uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus par 10 miljardiem EUR.

Izmantojot “Apvārsnis 2020” finansējumu, Kopīgais pētniecības centrs ir izstrādājis un vada pasaules vienīgo automātisko cunami brīdināšanas sistēmu. Tā var ātri aprēķināt lēsto viļņu augstumu un pārvietošanās laiku un automātiski nosūtīt brīdinājuma ziņojumu pasaules katastrofu brīdināšanas un koordinācijas sistēmā.

Programma “Apvārsnis 2020” nodrošina kopīgu stratēģisko satvaru ES pētniecības un inovācijas finansējumam. Tā ir ļoti svarīga, lai ES turpinātu izstrādāt pasaules klases pētījumus un tehnoloģijas. Šī programma palīdz likvidēt šķēršļus inovācijai un atvieglo publiskā un privātā sektora sadarbību, izstrādājot risinājumus būtiskām sabiedrības problēmām. ES atbalsts pētniecībai un inovācijai sekmē sadarbību starp pētniecības grupām dažādās valstīs un no dažādām jomām, kas ir būtiski svarīgi, lai izdarītu revolucionārus atklājumus. Tas ļauj ES panākt rezultātus tādās prioritārās jomās kā **Parīzes nolīgums par klimata pārmaiņām**⁽⁸⁾. Programma “Apvārsnis 2020” ir arī tieši devusi ieguldījumu vispārējā mērķa — palielināt Eiropas vadošo lomu rūpniecībā un konkurētspēju — sasniegšanā. Tā ir jo īpaši sekmīgi stimulējusi inovāciju mazos un vidējos uzņēmumos. Vispārējais 20 % dalības mērķis ir pat pārsniegts⁽⁹⁾.

Eiropas augstas veiktspējas datošanas kopuzņēmums sāka darbu 2018. gada novembrī. Tajā tiks apkopoti ES un iesaistīto valstu resursi, lai Eiropā izveidotu pasaules līmeņa superdatošanas un datu infrastruktūru, kā arī konkurētspējīgu inovācijas ekosistēmu attiecīgajām tehnoloģijām un lietotnēm.

Pateicoties pētniecībai un daļējam finansējumam no “Apvārsnis 2020” 2018. gadā, kādai 45 gadus vecai sievietei no Zviedrijas tika veikta operācija, lai viņa saņemtu pastāvīgu robotizētu roku, ko var izmantot ikdienā.

Atbalsts Eiropas jauniešiem

ES budžets ir devis **iespēju mācīties un ceļot ārzemēs** un palīdzējis jauniešiem bez darba to atrast vai pieteikties apmācībai, lai palielinātu iespēju atrast darbu. Katru gadu vairāk nekā 3,5 miljoni jauniešu, kas reģistrējušies “Garantija jauniešiem” programmā, saņem darba, izglītības, prakses vai mācekļa vietas piedāvājumu. Kopš 2014. gada no šā mehānisma labumu ir guvuši vairāk nekā 14 miljoni jauniešu.

Erasmus+ ir viens no galvenajiem veidiem, kā eiropiešiem piedzīvot Eiropas identitāti visā tās daudzveidībā. 2018. gadā Erasmus+ ļāva aptuveni 800 000 skolotāju, pasniedzēju, apmācītāju, izglītības darbinieku jaunatnes darbinieku iegūt jaunas prasmes ārzemēs un uzlabot savu nodarbināmību nākotnē. Pamatprogramma pierādīja savu efektivitāti, sniedzot atbalstu “Eiropas Universitāšu” izveidei un Erasmus+ virtuālajā apmaiņai.

⁽⁷⁾ 2014.–2020. g.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_lv.

⁽⁹⁾ Mazo un vidējo uzņēmumu dalība programmā “Apvārsnis 2020” sasniedza 24 %, kas ir vairāk par mērķi (20 %).

Turklāt Komisija ir arī uzsākusi izmēģinājuma iniciatīvu *DiscoverEU* ⁽¹⁰⁾, kas dod 18 gadus veciem jauniešiem iespēju ceļot pa Eiropu, mācīties no citām kultūrām un pētīt savu Eiropas identitāti. Komisija plāno turpināt attīstīt *DiscoverEU* un tāpēc ir iekļāvusi to savos priekšlikumos par nākamo Erasmus programmu.

Eiropas Solidaritātes korpusa ⁽¹¹⁾programmai ir savi noteikumi un budžets, un tā ir ļāvusi liela skaita jauniešu palīdzēt; pētīt, mācīties un attīstīties, izpildot tādas darbības kā palīdzība sociāli atstumtām personām, rūpes par vidi vai kopienu atjaunošana un cerības došana pēc dabas katastrofām.

Kopš programmas "*Erasmus*" sākuma 1987. gadā tajā ir piedalījušies 10 miljoni dalībnieku.

Laikā no 2018. gada jūlijam līdz oktobrim aptuveni 15 000 jauniešu varēja iepazīt Eiropu, ceļojot ar vilcienu, izmantojot *DiscoverEU* ceļojumu kartes. 2018. gada novembra pieteikšanās kārtā ir izvēlēti vēl 14 500 jauniešu.

Līdz 2018. gada decembra beigām aptuveni 100 000 pilsoniski noskaņotu jauniešu bija reģistrējušies, lai pievienotos Eiropas Solidaritātes korpusam. Aptuveni 11 000 no viņiem bija snieguši atbalstu grūtībās esošām personām un kopienām visā Eiropā, galvenokārt brīvprātīgā darba ietvaros.

No ES budžeta ir dots ievērojams ieguldījums "Garantija jauniešiem" īstenošanā, radot jauniešiem iespēju mācīties un ceļot ārzemēs un palīdzot viņiem atrast darbu vai piekļūt apmācībām, lai palielinātu iespējas atrast darbu.

Kopš programmas darba sākuma ⁽¹²⁾ katru gadu vairāk nekā 3,5 miljoni jauniešu, kas reģistrējušies "Garantija jauniešiem" programmā, ir saņēmuši darba, tālākizglītības, prakses vai mācekļa vietas piedāvājumu.

1.B izdevumu kategorija. Darbvieta radīšanas, ilgtspējīgas izaugsmes un inovācijas virzība, izmantojot kohēzijas politiku

Kohēzijas politikas, kuras budžets ir 352 miljardi EUR (2014.–2020. gadam), kas ir gandrīz viena trešdaļa no ES kopējā budžeta, mērķis ir samazināt atšķirības un atbalstīt ES **ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju**. Par šīs politikas iespaidīgo ieguldījumu liecina mazāk attīstītu dalībvalstu un reģionu izaugsme, sasniedzot ES līmeni ražīguma un iekšzemes kopprodukta ziņā uz vienu iedzīvotāju. Ar šiem līdzekļiem tiek tieši atbalstīta galveno ES prioritāšu un konkrētai valstij adresētu ieteikumu īstenošana Eiropas pusgada kontekstā, kā arī ieguldījumiem vajadzīgo apstākļu nodrošināšanā, veicot pasākumus pēc *ex ante* nosacījumiem, kas bija paredzēti 2014.–2020. gada programmām.

No katra 2007. –2013. gada periodā kohēzijas politikas ieguldītā 1 EUR tiek plānots papildu iekšzemes kopprodukta pieaugums par 2,74 EUR līdz 2023. gadam. Šajā pašā periodā tika izveidots aptuveni 1,3 miljoni darbvieta.

ES budžets turpināja sniegt atbalstu dalībvalstīm un reģioniem, lai cīnītos ar jaunām un pastāvīgām problēmām, piemēram, lietderīgāk izmantotu globalizācijas radītās iespējas, mazinātu bezdarbu, risinātu rūpniecisko pārmaiņu jautājumus, pieņemt un izmantot inovāciju un digitalizāciju, iemācītu iedzīvotājiem

⁽¹⁰⁾ https://europa.eu/youth/discovereu_lv.

⁽¹¹⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_lv.

⁽¹²⁾ "Garantija jauniešiem" ir politiska apņemšanās, ko dalībvalstis uzņēmas 2013. gada aprīlī.

jaunas prasmes, pārvaldītu migrāciju ilgtermiņā un cīnītos pret klimata pārmaiņām, tostarp panākot pāreju uz tādu ekonomiku un transportu, kur ir mazāks oglekļa patēriņš.

ES ieguldījumi transporta nozarē bija vērsti uz sastrēgumu novēršanu, palīdzot remontēt un uzlabot 7500 km esošu ceļu un būvēt 3100 km jaunu ceļu (*projekti, kas atlasīti līdz 2018. gada beigām*).

Pateicoties kohēzijas politikas investīcijām, publiskās ēkās gadā tiek izmantots par 5,2 teravatstundām mazāk enerģijas, nekā tika patērēts iepriekš. Turklāt ir pieejami 748 km jaunu vai uzlabotu tramvaju un metro līniju un gandrīz 7500 km jaunu un modernizētu dzelzceļa līniju.

Līdz 2017. gada beigām vairāk nekā 15 miljoni iedzīvotāju bija guvuši labumu no Eiropas Sociālā fonda sniegtā atbalsta, lai saņemtu labāka darba iespējas un attīstītu savas prasmes, vairāk nekā 1,7 miljoni bezdarbnieku bija atraduši darbu un vairāk nekā 2 miljoniem iedzīvotāju bija piešķirta jauna kvalifikācija.

2. izdevumu kategorija. ES budžets palīdz modernizēt ES lauksaimniecības nozari, lai piedāvātu drošu augstas kvalitātes pārtiku un panāktu ilgtspējīgu lauksaimniecību un lauku attīstību

Kopējā lauksaimniecības politika ir palīdzējusi sasniegt līdzsvarotu teritoriālo attīstību un **samazināt ienākumu atšķirību** lauksaimniecības nozarē salīdzinājumā ar citām nozarēm, kā arī dalībvalstu un reģionu starpā. Politika arī palīdz panākt ES būtiski svarīgās pārtikas ražošanas ilgtspēju. Tiešie maksājumi palielina ienākumus un nodrošina relatīvu ienākumu stabilitāti lauksaimniekiem, kas saskaras ar ievērojamām cenu un ražošanas svārstībām.

ES budžets sniedz vajadzīgos līdzekļus, lai **lauksaimniecība būtu izturētspējīga, ilgtspējīga un konkurētspējīga**. Aptuveni 6,5 miljoni lauksaimnieku ir saņēmuši tiešos maksājumus, un šis atbalsts atbilst 38 % no to lauksaimniecības ienākumiem.

Kopš 2014. gada no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai ir sniegta palīdzība vairāk nekā 51 400 jauno lauksaimnieku lauku saimniecību modernizēšanā un vairāk nekā 1 miljonu dalībnieku apmācībā, kā arī ir atbalstīta bioloģiskā lauksaimniecība gandrīz 16 miljonos hektāru zemes un veikti ieguldījumi atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanā par vairāk nekā 255 miljoniem EUR.

No Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda tiek atbalstīta **vides aizsardzības ziņā ilgtspējīga, resursu ziņā efektīva, inovatīva, konkurētspējīga un uz zināšanām balstīta zivsaimniecība un akvakultūra**. Šie centieni ļauj ES saglabāt savu starptautiskās līderes vadošo pozīciju ilgtspējīgas okeānu pārvaldības jomā.

Ilgtspējas un klimata rīcībpolitiku jomā ES ir pasaules mēroga līdere.

Lai pildītu savu apņemšanos cīnīties pret klimata pārmaiņām, **ES ir integrējusi 32 miljardu EUR izdevumus par ar klimata pārmaiņām saistītiem pasākumiem visās ES programmās**, bet jo īpaši kohēzijas politikā, enerģētikā, transporta nozarē, pētniecībā un inovācijā un kopējā lauksaimniecības politikā, padarot ES budžetu par galveno ilgtspējas virzītājspēku. Tas ir 20,7 % no 2018. gada budžeta. Tiek lēsts, ka visā plānošanas periodā šī summa būs 210 miljardi EUR (19,7 %).

Laikā no 2014. līdz 2020. gadam no Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda ar klimata pārmaiņām saistītu mērķu sasniegšanā tiek ieguldīti 54,8 miljardi EUR⁽¹³⁾. Ar šīm investīcijām tiek atbalstīta pāreja uz mazoglekļa ekonomiku, sekmējot no atjaunojamiem energoresursiem iegūtas enerģijas ražošanu un sadali, energoefektivitāti, viedo sadales sistēmu īstenošanu un mazoglekļa tehnoloģiju pētniecību un inovāciju, ieguldot, lai pielāgotos klimata pārmaiņām, veicinot ieguldījumus konkrētu risku novēršanai, panākot noturību pret dabas katastrofām un izstrādājot šādu katastrofu pārvaldības sistēmas.

Pateicoties no Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda atbalstītiem projektiem, ir bijis iespējams atjaunot mājvietas 875 000 ģimeņu, kuras gūs labumu no mazāka enerģijas patēriņa, un savienot 3,3 miljonus enerģijas papildu lietotāju ar viediem tīkliem. No projektiem ir arī atbalstīta papildu spēja ražot atjaunojamo energoresursu enerģiju (7670 megavati).

2018. gadā LIFE programmai kopumā tika piešķirti 522 miljoni EUR. Ar šīs programmas palīdzību no ES budžeta tiek atbalstīti vides un dabas aizsardzības projekti un rīcība klimata politikas jomā. Tas ietver ievērojamus ieguldījumus projektos, kas ļaus atkārtoti izmantot vairāk plastmasas. Šo atkritumu pārvēršana par augstas kvalitātes izejmateriāliem automobiļu ražošanas, būvniecības un iepakojuma nozarēm ir viens no veidiem, kādā LIFE sniedz praktisku atbalstu Eiropas stratēģijas attiecībā uz plastmasu aprites ekonomikā mērķu īstenošanai.

No LIFE programmas atbalstītie projekti ir palīdzējuši veikt pāreju uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu, mazoglekļa un klimatnoturīgu aprites ekonomiku, apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un atjaunot šādu daudzveidību, cīnīties pret ekosistēmas degradāciju, palielinot vides, tostarp gaisa, ūdens un augsnes, kvalitāti, un uzlabot vides un klimata pārmaiņu pārvaldību visos līmeņos.

3. izdevumu kategorija. ES budžets ir nozīmīga daļa no ES visaptverošās pieejas migrācijas politikai

ES budžets tika arī izmantots, lai atbalstītu turpmāku visaptverošo Eiropas rīcību migrācijas radīto problēmu risināšanai, kā arī Eiropas ārējo robežu pārvaldību. 2018. gadā ES visaptverošā pieeja migrācijai tika izmantota visās jomās — dziļāka sadarbība ar partnervalstīm, labāk pārvaldītas ārējās robežas un efektīvāki un darbotiespējīgāki rīki mūsu robežu aizsardzībai un migrācijas pārvaldībai ES solidaritātes un atbildības garā. Īpašiem instrumentiem, piemēram, Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondam, bija nozīmīga loma tūlītējā reaģēšanā uz migrācijas izraisītām problēmām, kas noritēja vienlaikus ar mērķtiecīgu atbalstu no kohēzijas politikas migrantu ilgtermiņa integrācijai un ES ārējiem instrumentiem. Darbs pie Eiropas programmas migrācijas jomā ir devis pozitīvu ieguldījumu, lai nedrošu un nekontrolētu migrāciju aizstātu ar **drošu, kārtīgu un likumīgu migrāciju**.

Atbilstoši pašreizējai ES pārmitināšanas shēmai 20 dalībvalstis ir apņēmušās līdz 2019. gada oktobrim pārmitināt vairāk nekā 50 000 personu. Līdz 2018. gada beigām vairāk nekā 24 000 gadījumu šie solījumi jau bija izpildīti, nodrošinot personām patvērumu ES.

⁽¹³⁾ Interaktīvi dati ir pieejami vietnē <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/a8jn-38y8>.

Pēc 2015. gada migrācijas kulminācijas uz ES migrācijas plūsmas ir atgriezušās pirmskrīzes līmenī.
ES robežas neatbilstīgas šķērsošanas gadījumu skaits 2018. gadā samazinājās līdz 150 100. Tas ir mazākais rādītājs 5 gados.

Kopš 2015. gada likumīgas migrācijas iespējas uz ES ir palielinājušās personām, kam vajadzīga starptautiskā aizsardzība. ES pārmitināšanas programmas ir piedāvājušas drošu un likumīgu pārmitināšanas ceļu gandrīz 50 000 personām (līdz 2018. gada 31. decembrim).

2016. gada **ES un Turcijas paziņojumam un bēgļu mehānismam Turcijā** joprojām ir ļoti liela nozīme neatbilstīgo un bīstamo jūras šķērsošanas gadījumu skaita samazināšanā virzienā no Turcijas sauszemes teritorijas uz Grieķijas salām, dzīvības glābšanai jūrā un to Sīrijas valstspiederīgo pārmitināšanai, kuriem vajadzīga starptautiskā aizsardzība. ES ir atbalstījusi Turciju tās centienos nodrošināt patvērumu un atbalstu vairāk nekā 4 miljoniem reģistrēto Sīrijas bēgļu. Līdz 2018. gada beigām, izmantojot Ārkārtas sociālās drošības tīklu (sociālās palīdzības drošības tīkla shēmu), humānā palīdzība tika sniegta 1,5 miljoniem vismazāk aizsargāto bēgļu, kā arī tika atbalstīti vairāk nekā 410 000 skolēnu, lai tie varētu apmeklēt skolu (izmantojot programmu "ar nosacījumiem pamatoti naudas pārvedumi izglītībai"). Vēl 600 000 bērnu ir saņēmuši palīdzību, lai varētu integrēties Turcijas skolu sistēmā. Pateicoties bēgļu atbalsta mehānismam Turcijā, ir uzbūvētas 136 jaunas skolas, 410 000 bēgļu bērnu tagad apmeklē skolu un 60 000 skolēnu mācās īpašās klasēs iekavēto zināšanu apgūšanai. Pašlaik darbojas 178 veselības aprūpes centri, ir sniegts atbalsts četriem miljoniem primārās veselības aprūpes konsultāciju un ir vakcinēti 650 000 bēgļu bērnu ⁽¹⁴⁾.

Līdzīgi kā Turcijā, ES ir piešķīrusi būtisku humāno atbalstu iekšzemē pārvietotām personām Sīrijā, kā arī bēgļiem un uzņēmējkopienām Jordānijā un Libānā, un sniegusi palīdzību Irākā un Ēģiptē. Kopumā 2018. gadā no Eiropas Savienības Reģionālā trasta fonda reaģēšanai uz krīzi Sīrijā ir sniegts atbalsts aptuveni 2 miljoniem Sīrijas bēgļu un uzņēmējkopienām.

Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra, kuru finansē no ES budžeta un kurai ir piešķirtas plašākas pilnvaras, ir ievērojami palielinājusi savu klātbūtni pie ES ārējām robežām. Mērķis ir atbalstīt dalībvalstis to robežas pārvaldības darbībās un kopīgi īstenot integrētu robežu pārvaldību ES mērogā.

2018. gadā Eiropas Robežu un krasta apsardze kopumā izvietoja aptuveni 11 000 robežsargu, lai palīdzētu dalībvalstīm pie ārējās robežas. Tādējādi bija iespējams izglābt 37 000 migrantu, notvert gandrīz 1200 cilvēku kontrabandistu un koordinēt/organizēt gandrīz 14 000 migrantu atgriešanos. Turklāt Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds deva iespēju brīvprātīgi atgriezties gandrīz 39 500 personu ⁽¹⁵⁾.

ES budžets turpina palīdzēt padarīt ES par drošāku vietu dzīvei un darbam

Drošības apdraudējumi Eiropā ir kļuvuši intensīvāki un daudzveidīgāki. Tie ietver gan jaunas teroristu uzbrukumu formas, gan jaunus organizētās noziedzības veidus, gan kibernoziēdību. Lai **aizsargātu** iedzīvotājus no šiem apdraudējumiem, ES ir piešķīrusi finansējumu un atbalstījusi sadarbību tādās jomās kā cīņa pret noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju, viltotu preču pārtveršana un konfiskācija un cīņa pret dezinformācijas kampaņām.

⁽¹⁴⁾ Informācija attiecas uz sasniegumiem laikā no 2016. gada līdz 2018. gada decembrim.

⁽¹⁵⁾ Datu avots: 2018. gada īstenošanas ziņojumi. Rādītājā par 2018. gadu ir iekļautas visas dalībvalstis, izņemot Grieķiju, par kuru vēl nebija pieejama 2018. gada informācija.

Ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu ir izveidota jauna brīvprātīgas sadarbības platforma, lai uzlabotu gatavību kiberuzbrukumiem un reaģēšanu to gadījumā. Tādējādi ES sniedz ieguldījumu ES mēroga risinājumā, lai novērstu apdraudējumu, kam valsts robežas nav šķērslis.

ES savā teritorijā ir izrādījusi **solidaritāti**, koordinējot un finansējot katastrofu seku novēršanas pasākumus, atbalstot lauksaimniekus, kurus skāris sausums, vai darbiniekus, kuri saskārušies ar plašu korporatīvo restrukturizāciju. Ņemot vērā grūtības, ar kādām lauksaimnieki saskārās vasaras sausuma periodā, tika ātrāk izmaksātas lielākas summas, lai palīdzētu lauksaimniekiem pabarot savus dzīvniekus.

2018. gadā ar 4,5 miljoniem EUR no Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda palīdzība tika sniegta 730 darbu zaudējušiem darba ņēmējiem no Portugāles tekstilrūpniecības nozares.

Kopš 2003. gada ES ir piedalījies 163 oficiālās misijās un nosūtījis 560 ekspertus, lai aizsargātu cilvēkus visā pasaulē. 2018. gadā Zviedrijā tika īstenota rekordliela civilās aizsardzības operācija mežu ugunsgrēku dzēšanai, kurā mobilizēja vairāk nekā 360 ugunsdzēsēju, septiņas lidmašīnas, sešus helikopterus un 67 transportlīdzekļus.

4. izdevumu kategorija. ES budžets ir palīdzējis ES kļūt par spēcīgāku pasaules mēroga dalībnieci

ES budžets ļāva Savienībai turpināt koncentrēties uz ieguldījumiem mūsu partneru ilgtspējā un izturētspējā, jo īpaši izmantojot Eiropas kaimiņattiecību instrumentu un Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu. ES palīdz kaimiņvalstīm turpmāk attīstīt stabilas demokrātiskas institūcijas, vienlaikus nodrošinot lielāku labklājību. Tas ir palīdzējis panākt stabilitāti pie Eiropas robežām.

2018. gadā ES arī uzņēmās vadošo lomu un sniedza atbalstu saistībā ar vienošanos par Irānas kodolprogrammu ⁽¹⁶⁾, Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām, ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, jauniem tirdzniecības nolīgumiem ar spēcīgu ilgtspējīgas attīstības komponenti, sadarbību ar Āfrikas Savienību ⁽¹⁷⁾ un attiecībām ar Apvienoto Nāciju Organizāciju.

Kopā ar dalībvalstīm ES ir pasaules lielākā humānās palīdzības sniedzēja. Tas ļauj ES nodrošināt dzīvības glābšanai svarīgu palīdzību dabas katastrofu un cilvēku izraisītu konfliktu vietās visā pasaulē.

2018. gadā vairāk nekā 90 valstīs humānajai palīdzībai tika iztērēti 1,4 miljardi EUR. Ievērojama daļa tika izmantota konfliktu skarto iedzīvotāju Sīrijā un bēgļu atbalstam kaimiņvalstīs.

2018. gadā vēl 15 miljoni EUR tika paredzēti, lai palīdzētu radīt vajadzīgos apstākļus brīvprātīgai, drošai un cieņpilnai to rohindžu bēgļu atgriešanai, kas aizbēguši no Mjanmas/Birmas uz Bangladešu ⁽¹⁸⁾.

Dažādi instrumenti sadarbībai attīstības jomā sniedz atbalstu ES, lai varētu sasniegt tās mērķi īstenot **ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam** atbilstoši dokumentam „Eiropas konsenss attīstības jomā” ⁽¹⁹⁾. ES cenšas piešķirt finansējumu valstīm, kurām tas visvairāk vajadzīgs. Tā arī piedāvāja paradigmas maiņu ES attiecībās ar Āfriku, lai veidotu patiesu un godīgu partnerību, kas vērsta uz savstarpējām

⁽¹⁶⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/32286/Nuclear%20Agreement.

⁽¹⁷⁾ <https://au.int>.

⁽¹⁸⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6653_en.htm.

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/european-consensus-development_en.

ekonomiskajām interesēm un pilnīgi atbilst Āfrikas programmai 2063. gadam ⁽²⁰⁾ un tādām pamatiniciatīvām kā Āfrikas kontinentālā brīvās tirdzniecības zona.

Ārējo investīciju plāna Eiropai ietvaros 2018. gadā no ES budžeta tika atbalstīta **finansējuma mobilizēšana Āfrikai un Eiropas kaimiņattiecību politikai** ⁽²¹⁾. Šajā nolūkā, lai piesaistītu vairāk privāto ieguldījumu, tiek izmantots Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai. 2018. gadā Komisija parakstīja pirmo garantiju līgumu (NASIRA riska dalīšanas finanšu mehānisms). Tiek paredzēts, ka ar šo ES nolīgumu tiks piesaistīti ieguldījumi 75 miljonu EUR apmērā uzņēmējiem Subsahāras Āfrikā un Eiropas kaimiņattiecību politikai. Tiek lēsts, ka šis līgums palīdzēs radīt 800 000 darbvietaus un dos labumu tiem, kam ir grūti saņemt pieejamus aizdevumus, piemēram, iekšzemē pārvietotām personām, bēgļiem, atgriežamām personām, sievietēm un jauniešiem.

Komisija piešķir vislielāko prioritāti labai ES budžeta pārvaldībai un aizsardzībai pret kļūdām un krāpšanu

Komisija cenšas izpildīt visaugstākos finanšu pārvaldības standartus **efektivitātes, lietderības un saimnieciskuma ziņā**. Tā arī cenšas panākt, ka **revīzijas un pārbaudes ("kontrolē") ir izmaksu ziņā efektīvas**. Šim jautājumam ir veltīta šā ziņojuma 2. iedaļa.

Komisija ir atbildīga par ES līdzekļu pareizas izlietošanas nodrošināšanu neatkarīgi no tā, vai fondus tieši īsteno Komisijas dienesti vai īstenošanas partneri. Atbilstoši dalītās pārvaldības principam 71 % izdevumu īsteno dalībvalstu iestādes, bet 8 % — subjekti, kam tas uzticēts netiešās pārvaldības ietvaros.

Lai izpildītu savus pienākumus, Komisija ir ieviesusi efektīvu pārlicības gūšanas un pārskatatbildības modeli, kā arī uzticamu iekšējās kontroles satvaru. Šajā satvarā Komisijas dienesti veic pasākumus kļūdu, neatbilstības un krāpšanas novēršanai, attiecīgā gadījumā sadarbojoties ar dalībvalstīm un pilnvarotajiem subjektiem (pamatojoties uz pienākumu aizsargāt ES budžetu), kā arī rīkojas, lai labotu situāciju, ja kļūdas, neatbilstības vai krāpšana tiek atklāta. Turklāt Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai ir pilnvarots veikt neatkarīgu izmeklēšanu krāpšanas un korupcijas lietās, kur izmantoti ES līdzekļi, kā arī izstrādāt ES politiku krāpšanas apkarošanai.

2018. gadā tika arī pieņemta jaunā finanšu regula, kas jo īpaši ievērojami vienkāršo finanšu noteikumus labuma guvējiem.

Risks, kas saistīts ar finanšu darījumu likumību un pareizību, ir mazāks par 2 %

Komisijas mērķis ir panākt, ka **"riskam pakļautā summa maksāšanas laikā"**, kas ietekmē ES ieņēmumus un izdevumus un ko aprēķina pēc preventīvas kontroles, bet pirms korektīviem pasākumiem, nepārsniedz 2 %, ko atkal izdevās panākt 2018. gadā. Kopumā tiek lēsts, ka šā riska līmenis ir **1,7% no kopējiem attiecīgajiem 2018. gada izdevumiem**. Dienesti veic pasākumus attiecībā uz tiem elementiem, kuru risks maksāšanas laikā pārsniedz 2 %.

Tā kā ES finanšu programmas ir daudzgadu programmas, kļūdas iespējams labot pat vairākus gadus pēc maksājumu veikšanas, proti, līdz programmas tiek slēgtas. Dienestu darbinieki ir aprēķinājuši, ka kopumā **korekciju apjoms būs 0,9 % no kopējiem attiecīgajiem 2018. gada izdevumiem**.

⁽²⁰⁾ <https://au.int/en/agenda2063/overview>.

⁽²¹⁾ Eiropas kaimiņattiecību politika attiecas uz ES tuvākajām kaimiņvalstīm austrumos un dienvidos. Dienvidos tā ietver šādas valstis: Alžīrija, Ēģipte, Izraēla, Jordānija, Libāna, Lībija, Maroka, Palestīna*, Sīrija un Tunisija, bet Austrumos — Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Gruzija, Moldova un Ukraina (*šo apzīmējumu neinterpretē kā Palestīnas valsts atzīšanu, un tas neskar dalībvalstu individuālo nostāju šajā jautājumā).

2018. gadā Komisijai izdevās atgūt 3,2 miljardus EUR. Šīs **finanšu korekcijas un atgūtās summas** ir nozīmīgi preventīvi un korektīvi pasākumi, kas aizsargā ES budžetu.

Pārvaldot ES budžetu, Komisijas mērķis ir nodrošināt, ka pēc programmas slēgšanas un visu pārbažu veikšanas atlikusī **“riskam pakļautā summa slēgšanas laikā” ir ļoti maza**. Komisija lēš, ka kopumā tā būs tikai **0,8 % no kopējiem attiecīgajiem 2018. gada izdevumiem**, proti, mazāka par 1 %.

2018. gadā otro gadu pēc kārtas **Eiropas Revīzijas palātai bija nevis negatīvs atzinums, bet gan atzinums ar iebildēm** par to maksājumu likumību un pareizību, kas veikti no 2017. gada ES budžeta līdzekļiem. Tas apliecina, ka ir panākts ievērojams progress un ka attiecībā uz ievērojamu ES budžeta daļu ir sniegts labvēlīgs atzinums.

Intensīvāka cīņa pret krāpniecību

Komisijai jau ilgstoši ir stingra nulles tolerances politika attiecībā uz krāpšanu. Komisijas pārskatītā un pastiprinātā stratēģija krāpšanas apkarošanai nodrošina pamatīgu politikas satvaru krāpšanas novēršanai, atklāšanai un izmeklēšanai, kā arī reaģēšanai uz to, un dod ieguldījumu Komisijas dienestu labā funkcionēšanā, aizstāvēt ES finanšu intereses. Pārskatītā stratēģija krāpšanas apkarošanai palīdzēs panākt, ka Komisijas dienesti ir pilnībā gatavi 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmas īstenošanai.

Jaunajā stratēģijā tiek ņemtas vērā nozīmīgas izmaiņas ES krāpšanas apkarošanas tiesību aktos (piemēram, Eiropas Prokuratūras izveide), kā arī nesenie Eiropas Revīzijas palātas konstatējumi par krāpšanas riska pārvaldību ES izdevumos. **Pārskatītās stratēģijas pieņemšana vēl vairāk uzlabos cīņu pret krāpšanu.**

Priekšlikumus par jaunajām finanšu programmām saistībā ar krāpšanas apkarošanu ir novērtējis arī Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai. Jaunā 2018. gada finanšu regula ir pastiprinājusi rīcību interešu konfliktu gadījumā, un Komisija ir nākusi klajā ar svarīgiem priekšlikumiem ES budžeta aizsardzībai pret vispārējām tiesiskuma problēmām dalībvalstīs, tostarp paredzot nosacījumu, ka ES maksājumu turpmākas izmaksas būs atkarīgas no tiesiskuma principu ievērošanas. Ir vēl vairāk uzlabota agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēma. Turpmāko gadu laikā šie pasākumi vēl efektīvāk aizsargās ES budžetu.

Pārvaldība nodrošina pamatotu pārliecību, un Komisija uzņemas politisko atbildību par ES budžeta pārvaldību

Pamatojoties uz pārliecības gūšanas blokiem, kas ir to deklarācijas pamatā, **katrs deleģētais kredītrīkotājs ir sniedzis pamatotas pārliecības apliecinājumu** par to, ka 1) informācija viņa/viņas gada darbības pārskatā sniedz patiesu un skaidru priekšstatu, 2) darbībai piešķirtie resursi ir izlietoti paredzētajam mērķim un 3) pašreizējās kontroles procedūras sniedz vajadzīgās garantijas par to pamatā esošo darījumu likumību un pareizību, vajadzības gadījumā ietverot atrunu(-as) pilnīgas pārskatāmības nodrošināšanai un turpmāku pasākumu izpildei.

Tika norādītas 40 atrunas, kas ir par divām vairāk nekā gadu iepriekš. **Attiecībā uz katru atrunu ir sagatavots rīcības plāns**, lai novērstu to pamatā esošos trūkumus un mazinātu saistītos riskus. **Puse no atrunām attiecas uz vēsturiskajām programmām** 2007.–2013. gada periodā, un tām ir ļoti ierobežota finansiālā ietekme.

Pamatojoties uz Komisijas deleģēto kredītrīkotāju ticamības deklarācijām, komisāru kolēģija uzņemas politisko atbildību par ES budžeta pārvaldību.

Jauns ilgtermiņa budžets ES, kas aizstāv, dod iespējas un aizsargā

Paralēli budžeta īstenošanai 2018. gadā tika arī uzsākts darbs pie jaunās daudzgadu finanšu shēmas Eiropas Savienībai. **2018. gada maijā** Komisija nāca klajā ar saviem priekšlikumiem par **jaunu, modernu ilgtermiņa budžetu ES laika periodam no 2021. līdz 2027. gadam.**

Priekšlikumi ir paredzēti, lai izpildītu politiskās prioritātes, par kurām vadītāji vienojās Bratislavā un Romā. Saskaņā ar šiem priekšlikumiem tiktu palielināts finansējums Eiropas nākotnei būtiski svarīgās jomās, tostarp koordinētai Eiropas rīcībai attiecībā uz migrācijas radītājām problēmām, cīņai pret terorismu un organizēto noziedzību, digitālajai pārveidei, rīcībai klimata politikas jomā, programmām jauniešiem, pētniecībai un inovācijai, vienlaikus nodrošinot, ka tradicionālā politika, kas ietver atbalstu galvenajam savienības mērķim, proti, solidaritātei, tiek modernizēta un saglabā jēgpilnu finansējuma līmeni visām dalībvalstīm un reģioniem saistībā ar kohēzijas politiku.

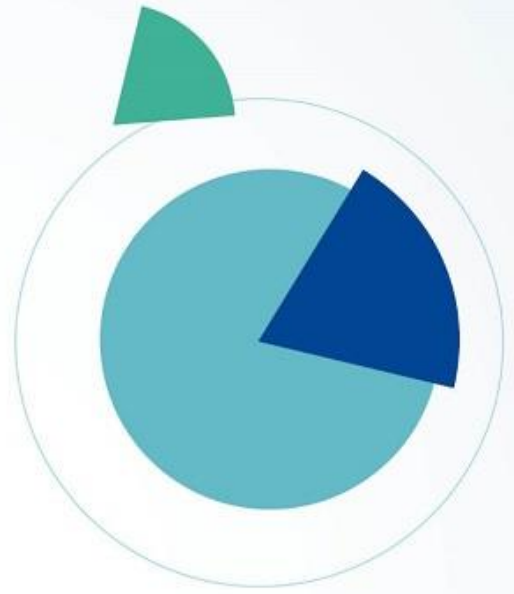
Komisijas priekšlikumi pamatojas uz izdevumu pārskatu un **visaptverošu** pašreizējās un iepriekšējās programmās **gūtās pieredzes novērtējumu**. Tas ļāva Komisijai piedāvāt nozīmīgus modernizācijas pasākumus:

- spēcīga virzība uz Eiropas pievienoto vērtību un vajadzību nodrošināt pienācīgu atbalstu jaunajām un akūtajām prioritātēm, piemēram, pētniecība un inovācija, digitālā ekonomika, jaunieši, migrācija un robežu pārvaldība, drošība, aizsardzība un ārējā darbība, kā arī lielāks uzsvars uz ilgtspēju, tostarp vērienīgākiem mērķiem klimata politikas aspektu integrēšanai;
- racionāla un pārredzamāka nākamā budžeta struktūra;
- krass programmu skaita samazinājums un jaunu integrētu programmu izveide tādās jomās kā ieguldījumi cilvēkos, vienotais tirgus, stratēģiskie ieguldījumi, tiesības, vērtības un ārējās darbības, un lielāka koncentrācija uz sinerģijām starp instrumentiem;
- finansēšanas noteikumu vienkāršošana, lai samazinātu birokrātiju labuma guvējiem un vadošajām iestādēm, un lielāka koncentrēšanās uz veikumu un rezultātiem, kā arī
- elastīgāks budžets, lai varētu ātrāk reaģēt ļoti mainīgajā pasaulē.

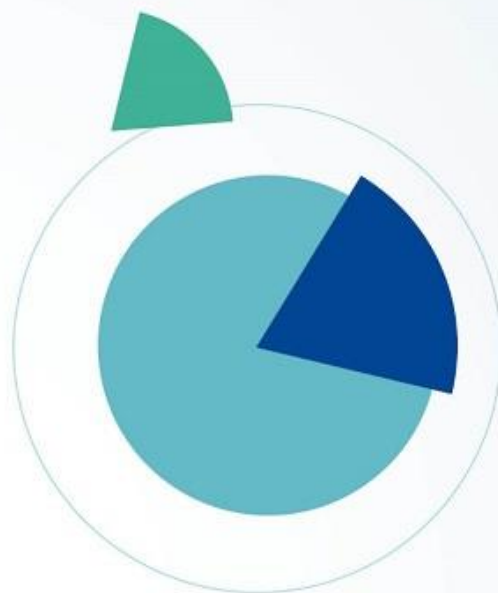
Eurogrupā tika panākta vienošanās par budžeta instrumenta eurozonas konverģencei un konkurētspējai iezīmēm. Tas sekmēs kohēziju Eiropas Savienībā, nostiprinot ekonomiskās un monetārās savienības izturētspēju. Tiek arī vispārēji uzskatīts, ka jaunais mehānisms, kas nodrošinās, lai vispārīgie tiesiskuma trūkumi neapdraudētu budžetu, būs nozīmīga vienošanās daļa saistībā ar nākamo daudzgadu finanšu shēmu. Ir arī panākts progress attiecībā uz Komisijas priekšlikumiem modernizēt ES budžeta ieņēmumu daļu. Turpmākajos mēnešos vienošanās noslēgšana par nākamo finanšu shēmu būs svarīga prioritāte, vienlaikus turpinot darbu, lai maksimāli palielinātu esošo finanšu programmu ieguldījumu ES labklājībā un drošībā.

Komisijas korporatīvās pārvaldības nostiprināšana

2018. gada novembrī Komisija pieņēma mērķtiecīgu pasākumu kopumu, lai stiprinātu korporatīvo pārvaldību. Šī reforma pastiprina Komisijas iedibināto un efektīvo finanšu pārskatatbildības modeli, kas pamatojas uz skaidru atbildības sadalījumu starp politisko, korporatīvo un dienestu līmeni. Šīs reformas centrā ir **korporatīvās pārvaldības struktūru racionalizācija**, pakļaujot tās augstākā līmeņa Korporatīvās pārvaldības valdei, ko vada ģenerālsēkretārs. Šī valde veiks uzraudzību un sniegs stratēģiskus norādījumus tādās jomās kā cilvēkresursu piešķiršana, riska pārvaldība, stratēģiskā plānošana un programmu veidošana, datu aizsardzība, drošības un darbības nepārtrauktība, korporatīvā saziņa un krāpšanas apkarošanas politika. Šī reforma arī **vienkāršo informācijas tehnoloģiju pārvaldību un drošības** vidi, **nostiprina korporatīvā riska pārvaldību** un **skaidro Revīzijas progresa komitejas lomu**.

PĀRVALDĪBAS UN
IZPILDES
ZIŅOJUMS
PAR 2018. GADU

Ievads

ES budžeta pārvaldības un izpildes ziņojums par 2018. gadu ir Komisijas galvenais ieguldījums ikgadējā budžeta izpildes ⁽²²⁾ apstiprināšanas procedūrā, ar kuras palīdzību Eiropas Parlaments un Padome pārbauda ES budžeta izpildi. Komisijai ir ļoti svarīgi panākt, lai ES budžets tiktu pārvaldīts atbildīgi un pareizi, kā arī sadarboties ar visām iesaistītajām personām, lai nodrošinātu, ka tas dod taustāmu rezultātu uz vietas.

Ziņojumā ir iekļauts jaunākās informācijas pārskats par budžeta izpildi. Tajā ir arī ietverta sīki izstrādāta informācija par jautājumiem, kas saistīti ar ES budžeta pārvaldību un aizsardzību. Šajā ziņojumā ir divas turpmāk norādītās galvenās iedaļas.

1. iedaļā ar piemēru palīdzību ir aprakstīts, kā ar ES budžetu tiek atbalstīta ES politisko prioritāšu īstenošana. Tajā tiek sniegti jaunākie pieejamie dati par rezultātiem līdz 2018. gada beigām. Šāda ziņošana pamatojas uz informāciju, kas ietverta Komisijas dienestu sagatavotajos 2018. gada darbības pārskatos, kā arī citiem informācijas avotiem, piemēram, paziņojumiem par programmām, novērtēšanas ziņojumiem, pētījumiem un īstenošanas pārskatiem par ES programmām. Šajā sadaļā apskatītais galvenais jautājums ir tas, vai ES budžets tiek izmantots pēc iespējas labāk, lai nodrošinātu taustāmus rezultātus visiem Eiropas iedzīvotājiem. Komisija to nevar panākt viena pati — par īstenošanu ir kopīgi atbildīgas arī dalībvalstis, reģioni, nevalstiskās organizācijas, labuma guvēji un visas tās personas, kuras ir iesaistītas ES budžeta izpildē. Šajā iedaļā ir ietverts ES finanšu novērtējums ⁽²³⁾, pamatojoties uz sasniegtajiem rezultātiem. Vairāk informācijas par veikumu ir pieejams paziņojumos par programmām un programmu izpildes pārskatā, ko Komisija publicē kopā ar gada budžeta projektu.

2. iedaļā ir ziņots par panākto attiecībā uz iekšējo kontroli, finanšu pārvaldību un ES budžeta aizsardzību. Šī iedaļa pamatojas uz Komisijas dienestu sagatavotajiem ikgadējiem darbības ziņojumiem, kuros ir sīki aprakstīta iekšējās kontroles vide un saistītie jautājumi. Ja gada laikā bija radušās problēmas, ziņojumā ir norādīts, kā Komisijas dienesti tās risināja. Šajā iedaļā ir apkopota informācija par turpmāk uzskaitītajiem jautājumiem:

- ar likumību un pareizību saistīto risku pārvaldība;
- kontroles izmaksu lietderības pārvaldība un stratēģiju krāpšanas apkarošanai pārskatīšana;
- ES budžeta aizsardzība, kā arī
- vadības ticamības deklarācijas, kas sniegtas komisāru kolēģijai.

No visiem dienestiem saņemtās vadības ticamības deklarācijas, kā arī pārlicība, kas gūta iekšējo revīziju laikā, veido šā ziņojuma vispārējā secinājuma pamatu. Šis secinājums ļauj Komisijai, pieņemot ziņojumu, uzņemties vispārējo politisko atbildību par 2018. gada ES budžeta pārvaldību.

ES budžeta pārvaldības un izpildes ziņojums par 2018. gadu ir daļa no plašāka integrētu finanšu un pārskatatbildības ziņojumu kopuma ⁽²⁴⁾. Tas ietver arī gada pārskatus ⁽²⁵⁾, a ilgtermiņa ienākošo un izejošo naudas plūsmu prognozi ⁽²⁶⁾ 5 gadu periodam, pārskatu par iekšējām revīzijām ⁽²⁷⁾ un ziņojumu par pasākumiem pēc ⁽²⁸⁾ budžeta izpildes apstiprināšanas.

⁽²²⁾ Ikgadējās budžeta izpildes apstiprināšanas procedūras laikā Eiropas Parlaments un Padome dod savu galīgo apstiprinājumu par noteikta gada budžeta izpildi un uzliek Komisijai politisko atbildību par ES budžeta izpildi. https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/eu-budget/how-it-works/annual-lifecycle/assessment/parliament-approval_lv

⁽²³⁾ Līguma par Eiropas Savienības darbību 318. pants.

⁽²⁴⁾ Finanšu regulas 247. pants.

⁽²⁵⁾ Finanšu regulas 246. pants.

⁽²⁶⁾ Finanšu regulas 247. panta 2. punkts.

⁽²⁷⁾ Finanšu regulas 118. panta 8. punkts.

⁽²⁸⁾ Finanšu regulas 261. panta 3. punkts.

1. iedaļa

Izpilde un rezultāti

Komisijai ir ārkārtīgi svarīgi radīt pievienoto vērtību no katra iztērētā euro. Komisijas priekšsēdētājs Junkers savu pilnvaru perioda sākumā norādīja: “Nav pietiekami tikai gudri piešķirt naudu. Mums būs jāpanāk vairāk, ieguldot mazāk. Mums ar budžetu jāspēj sasniegt vislabāko rezultātu un jātērē nauda atjautīgi. [...] Cilvēki vēlas, lai mēs sasniegtu rezultātus. Viņi arī vēlas zināt, kā mēs tērējam nodokļu maksātāju naudu.” ⁽²⁹⁾

ES budžets **koncentrējas uz jomām, kur resursu apkopošana visiem Eiropas iedzīvotājiem kopīgu problēmu risināšanai var sniegt tādus rezultātus, ko nevar panākt efektīvi vai tikpat efektīvi, dalībvalstīm rīkojoties atsevišķi.** Tas attiecas uz tik dažādām jomām kā pārrobežu infrastruktūra, ārējo robežu pārvaldība, liela mēroga kosmosa projekti un Eiropas mēroga pētniecība. Uzsvars uz ES pievienoto vērtību ir pamatā Komisijas priekšlikumiem 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmai.

Šī iedaļa sākas ar ES budžeta un tā veikuma satvara pārskatu. Tam seko apkopojums par to, kā pašreizējais un nākotnes ilgtermiņa budžets dod ieguldījumu ES politiskās programmas mērķu īstenošanā, ko tās vadītāji noteica Bratislavā, Romā un Sibiu, kā arī tādu starptautisko prioritāšu kā klimata mērķu un ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā.

Turpmāk ir sniegta jaunākā informācija par rezultātiem, kas sasniegti ar ES budžetu līdz 2018. gada beigām. Šī informācija ir sakārtota atbilstīgi pašreizējās daudzgadu finanšu shēmas kategorijām. Ziņojumā ir arī aprakstīts, kā šīs programmas sekmē Komisijas priekšsēdētāja Junkera vadītās Komisijas politisko prioritāšu īstenošanu. Ziņojumā ietvertu datu veids ir atkarīgs no programmu īstenošanas pakāpes — sākot no ievaddatiem, līdz izdevumu rezultātiem no šā perioda agrīnā posma. Galīgais novērtējums par programmu ietekmi vēl nav pieejams, tāpēc ziņošana par galīgo veikumu pašlaik nav iespējama. Ziņojumā ir ietvertas jomas, kur rezultāti nav atbilstoši gaidītajam vai kur novērtējuma vai revīziju rezultātā ir atklāti programmas plāna trūkumi. Šī informācija tiek izmantota, lai pieņemtu īstenošanas lēmumus par pašreizējām finanšu programmām un lai informētu likumdevējus, kuri veido nākotnes ilgtermiņa budžetu.

⁽²⁹⁾ Komisijas priekšsēdētāja Junkera uzruna konferencē “Uz rezultātiem vērsts ES budžets”, skat. vietni: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-5696_en.htm.

Uz rezultātu vērsts ES budžets

ES budžets

ES budžets ir Eiropas politikas virzienu un prioritāšu īstenošanas galvenais instruments. Atšķirībā no valstu budžetiem ES budžets galvenokārt ir vērsts uz stratēģisko ieguldījumu atbalstu vidējā līdz ilgākā laikposmā un uz savu priekšrocību izmantošanu, lai piesaistītu ieguldījumus no citiem publiskiem un privātiem avotiem. Tas papildina valstu budžetus, lai risinātu kopīgas problēmas, ar ko saskaras dalībvalstis, un radītu iespējas visai ES. Dažos gadījumos ES finanšu programmas tieši pārvalda Komisija, piemēram, pētniecības jomā, bet citkārt tas notiek kopā ar dalībvalstīm (dalīta pārvaldība), piemēram, kā kohēzijas politikas gadījumā. Aptuveni divas trešdaļas ES budžeta tiek pārvaldītas dalīti.

ES lieto novatoriskus finanšu instrumentus kā inteligentu veidu, lai izmantotu ES budžeta resursus. Novatoriski finanšu instrumenti piesaista finansējumu ekonomiski dzīvotspējīgiem projektiem no citiem publiskiem vai privātiem ieguldītājiem jomās, kur ir tirgus nepilnības vai investīciju trūkums. Piemēram, nozarēs ar lielu ekonomisko izaugsmi vai novatorisku saimniecisko darbību. Tas, ka ES iegulda riska kapitālu noteiktā fondā vai sedz daļu riska, kas saistīts ar noteiktiem projektu veidiem, var pārliecināt citus investorus un iedrošināt viņus ieguldīt kopā ar ES. Aizdevumu garantijas mehānisms un kapitāla mehānisms izaugsmei uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmā ir lieliski šādu finanšu instrumentu piemēri. Finanšu instrumenti tiek izmantoti arī citās ES programmās, piemēram "Apvārsnis 2020", ES nodarbinātības un sociālās inovācijas programmā, programmā "Radošā Eiropa", Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentā un ES ārpolitikas programmās.

Veikuma satvars ES budžetam

Stingrs ES budžeta veikuma satvars ir priekšnoteikums uz rezultātu vērstām un labi pārvaldītām ES programmām. 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmā kā jauna un obligāta iezīme visu finanšu programmu juridiskajā pamatā ir iekļauti veikuma satvari. Tāpēc budžets ir vairāk vērsts uz sasniegtajiem rezultātiem. Šie satvari paredz skaidrus un izmērāmus mērķus un rādītājus, kā arī vajadzīgo pārraudzības, ziņošanas un novērtēšanas kārtību.

Šo satvaru rādītāji, kā arī kvalitatīvā un kvantitatīvā informācija par rezultātiem no citiem avotiem, piemēram, novērtējumiem, kalpo par drošu pamatu programmu rezultātu, kā arī virzības uz saskaņotajiem mērķiem novērtēšanai. Tie arī palīdz paredzēt un risināt programmu īstenošanas problēmas, ja tādas rodas.

Programmas īstenošanas agrīnā posmā veikuma informācija pamatojas uz ievaddatiem (proti, finanšu piešķirumiem noteiktai programmai) un tad pakāpeniski uz izvaddatiem (proti, tiešajiem attiecīgā projekta nodevumiem). Šāda veida dati sniedz labu sākotnējo informāciju par to, kā un kur tiek tērēts ES budžets. Programmu īstenojot, kļūst pieejama informācija par rezultātiem un mazākā mērā arī par izdevumu ilgtermiņa ietekmi.

Lai Eiropas strukturālie un investīciju fondi (ESI fondi) būtu vairāk vērsti uz rezultātu, ir paredzēts mehānisms ar snieguma rezervi. Šī rezerve 2019. gadā būs pieejama tām programmām, kas līdz 2018. gada beigām būs sasniegušas iepriekš noteiktos starpposma mērķrādītājus. Tādu programmu un prioritāšu gadījumā, kur nav sasniegti šie mērķrādītāji, resursi tiks piešķirti citām prioritātēm.

Papildus veikuma satvaram arī iekšējo un ārējo revidentu veiktās revīzijas palīdz uzlabot programmu rezultātus, kā arī to iestāžu un organizāciju darbību, pārvaldības sistēmu un procedūru efektivitāti un lietderību, kas pārvalda ES līdzekļus. Revīzijas ir arī palīdzējušas Komisijai uzlabot savu darbības rezultātu ziņošanas kvalitāti. Pateicoties nesenajiem Eiropas Revīzijas palātas revidentu ieteikumiem, gada darbības pārskatu informācija ir līdzsvarotāka, vairāk uzmanības pievēršot konstatētajām problēmām un koncentrējoties uz datu uzticamību un kvalitāti, un labākiem skaidrojumiem par to, kā veikuma dati ir izmantoti rezultātu uzlabošanai.

Priekšlikumi jaunam, modernam un mērķtiecīgam ilgtermiņa budžetam, kas cieši saistīts ar politikas prioritātēm

Komisijas dienesti veica visaptverošu ES budžeta izdevumu pārskatu 2017. un 2018. gadā, izklāstot pierādījumus un analītisko pamatu Komisijas priekšlikumiem par turpmāko daudzgadu finanšu shēmu un attiecīgajām nozaru programmām. Pārskats tika izstrādāts, lai noteiktu tos pašreizējo programmu aspektus, kas izrādījušies noderīgi un ir vēlreiz jāizmanto un jāpaplašina nākamajās finanšu programmās. Tajā tika arī noteiktas jomas, kur vajadzīgas reformas, lai pilnībā izmantotu ES budžeta potenciālu. Proti: i) pievēršanās ES pievienotajai vērtībai, ii) budžeta racionalizēšana un sinerģiju starp programmām izmantošana, iii) vienkāršošana un pareiza finanšu pārvaldība, iv) elastība un spēja reaģēt uz krīzēm, v) pievēršanās veikumam un vi) saskaņotība ar galvenajiem politiskajiem mērķiem un vērtībām.

Šajos priekšlikumos Komisija aizvien vairāk pievēršas ES izdevumu Eiropas pievienotajai vērtībai. Priekšlikumos tika arī ietverti pasākumi vispārējā veikuma satvara uzlabošanai, piemēram, racionalizējot programmu skaitu un uzlabojot to savstarpējo sadarbību, radot lielāku elastību un izmantojot mazāku skaitu augstākas kvalitātes rādītāju, lai pārraudzītu programmu rezultātus un ziņotu par tiem.

ES budžets atspoguļo prioritātes, par ko ES ir kopīgi panāka vienošanās, un parāda, kā tās var īstenot. Vadītāju **Bratislavā** un **Romā** noteiktā politiskā darba kārtība kalpo par ceļvedi nākotnes ilgtermiņa budžetam, ko Komisija ierosināja ⁽³⁰⁾ 2018. gada maijā un kas attiecas uz 2021. –2027. gada periodu.

Šie priekšlikumi modernizē budžetu, piedāvājot būtisku finansējuma palielinājumu vairākās nozīmīgās stratēģiskajās jomās. Budžeta līdzekļi tiek ieguldīti tur, kur tas ir patiesi svarīgi — no inovācijas līdz digitālajai ekonomikai, no jauniešu apmācības un nodarbinātības līdz rīcībai klimata politikas un vides jomā, no migrācijas un robežu pārvaldības līdz drošībai, aizsardzībai un ārējai darbībai.

Nākamajam ilgtermiņa budžetam ir arī jābūt vienkāršākam un pārredzamākam, lai ieinteresētās personas varētu no tā gūt vislielāko labumu. Eiropas Parlaments un Padome, kā arī mazi un lieli labuma guvēji to ir lūguši, un Komisija viņus ir uzklauzījusi un piedāvājusi radikāli vienkāršotu budžetu.

ES budžeta galvenās iezīmes ir šādas:

Vairāk finansējuma prioritārajām jomām

Jauns mehānisms ES budžeta aizsardzībai pret finanšu riskiem saistībā ar tiesiskumu

Īpašs uzsvars uz Eiropas pievienoto vērtību un rezultātiem

Mazāk birokrātijas labuma guvējiem

Elastīgāks un pielāgoties spējīgāks budžets ar skaidrāku un vienkāršāku struktūru

ES budžets un stratēģija “Eiropa 2020”

Pašreizējais ilgtermiņa budžets sniedz ieguldījumu stratēģijas **“Eiropa 2020”** **gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei īstenošanā**. ES un dalībvalstīm ir dalīta atbildība par minēto mērķu sasniegšanu — lai to izdarītu, ir jāapvieno dažādi politikas instrumenti, tostarp ES un valstu budžeti.

Komisija izmanto deviņus rādītājus, lai uzraudzītu “Eiropa 2020” pamatmērķu izpildi ⁽³¹⁾. Informācija par panākto progresu tiek regulāri atjaunināta un publicēta Eurostat tīmekļa vietnē. Turpmāk tekstā iekļautajā tabulā ir norādīti jaunākie pieejamie dati attiecībā uz šiem rādītājiem.

⁽³⁰⁾ https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_en.

⁽³¹⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators>.

Dalībvalstis ir panākušas progresu saistībā ar savu pirms 9 gadiem stratēģijā “Eiropa 2020” noteikto mērķu izpildi. Kopumā Eiropa tuvojas mērķu izpildei izglītības, enerģētikas, klimata pārmaiņu un nodarbinātības jomās. 14 dalībvalstis jau ir sasniegušas savus mērķus izglītību priekšlaikus pametušo skaita samazināšanā un tās sabiedrības daļas palielināšanā, kas ieguvusi augstāko izglītību. 11 dalībvalstis jau ir palielinājušas atjaunojamo energoresursu enerģijas daļu tiktāl, ka tā atbilst šo valstu 2020. gada mērķim. ES mērķa panākt 75 % nodarbinātību līdz 2020. gadam izpilde notiks atbilstoši plānotajam, ja vien pašreizējās tendences nemainīsies, un septiņas dalībvalstis jau ir sasniegušas savus mērķus. Tas ir ievēribas cienīgs sasniegums, ņemot vērā, cik smagi nodarbinātību skāra krīze. Tomēr nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu skaits 2012. gadā sasniedza maksimumu, lai gan ir samazinājies līdz aptuveni pirmskrīzes līmenim. Visticamāk, ka tā rezultātā mērķis 2020. gadā netiks izpildīts. Līdzīgi kā iepriekšējā gadījumā, ir lielas problēmas ar mērķa ieguldīt 3 % no IKP pētniecībā un izstrādē izpildi — lai šo mērķi sasniegtu, būs jāpieliek lielas pūles.

Stratēģijas “Eiropa 2020” ieguldījums nebūtu jāskata tikai vienas programmas ietvarā. Tas jāuzskata par savstarpēji pastiprinošu visa ES budžeta ieguldījumu. Kopumā tiek lēsts, ka 2018. gadā 59 % no ES budžeta piešķirumiem bija saistīti ar stratēģiju “Eiropa 2020”.

“Eiropa 2020” mērķi ES	Dati par 2010. gadu	Jaunākie pieejamie dati	2020. g., pamatojoties uz jaunākajām tendencēm
1. Iedzīvotāju grupas vecumā no 20 līdz 64 gadiem nodarbinātības palielināšana vismaz līdz 75 %	68,6 %	73,5 % (2018. g. 3. cet.)	Visticamāk, mērķis tiks sasniegts
2. Apvienoto privāto un publisko investīciju palielināšana pētniecībā un inovācijā līdz 3 % no IKP	1,93 %	2,07 % (2017. g.)	Visticamāk, mērķis netiks sasniegts
3.a Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana vismaz par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni	Samazinājums par 14,2 %	Samazinājums par 22 %	Visticamāk, mērķis tiks sasniegts
3.b Atjaunojamo energoresursu enerģijas daļas palielināšana gala enerģijas patēriņā līdz 20 %	12,5 %	17,5 % (2017. g.)	Visticamāk, mērķis tiks sasniegts
3.c Virzība uz 20 % energoefektivitātes mērķi ⁽³²⁾	11,8 % (attālums līdz 2020. gada primārā enerģijas patēriņa mērķim)	5,3 % (2017. g.)	Visticamāk, mērķis tiks sasniegts
4.a Samazināt to jauniešu (18–24 gadus vecu) skaitu, kas priekšlaikus pamet izglītību un apmācību, līdz mazāk nekā 10 %	13,9 %	10,6 % (2017. g.)	Visticamāk, mērķis tiks sasniegts
4.b Palielināt to 30–34 gadus vecu iedzīvotāju daļu, kas ieguvuši augstāko izglītību, līdz vismaz 40 %	33,8 %	39,9 % (2017. g.)	Visticamāk, mērķis tiks sasniegts
5. Vismaz 20 miljoniem iedzīvotāju novērst nabadzības un sociālās atstumtības risku	Palielinājums par 1,4 miljoniem (salīdzinājumā ar 2008. atskaides gadu)	Samazinājums par 5,2 miljoniem (salīdzinājumā ar 2008. atskaides gadu) 2017. gadā	Visticamāk, mērķis netiks sasniegts

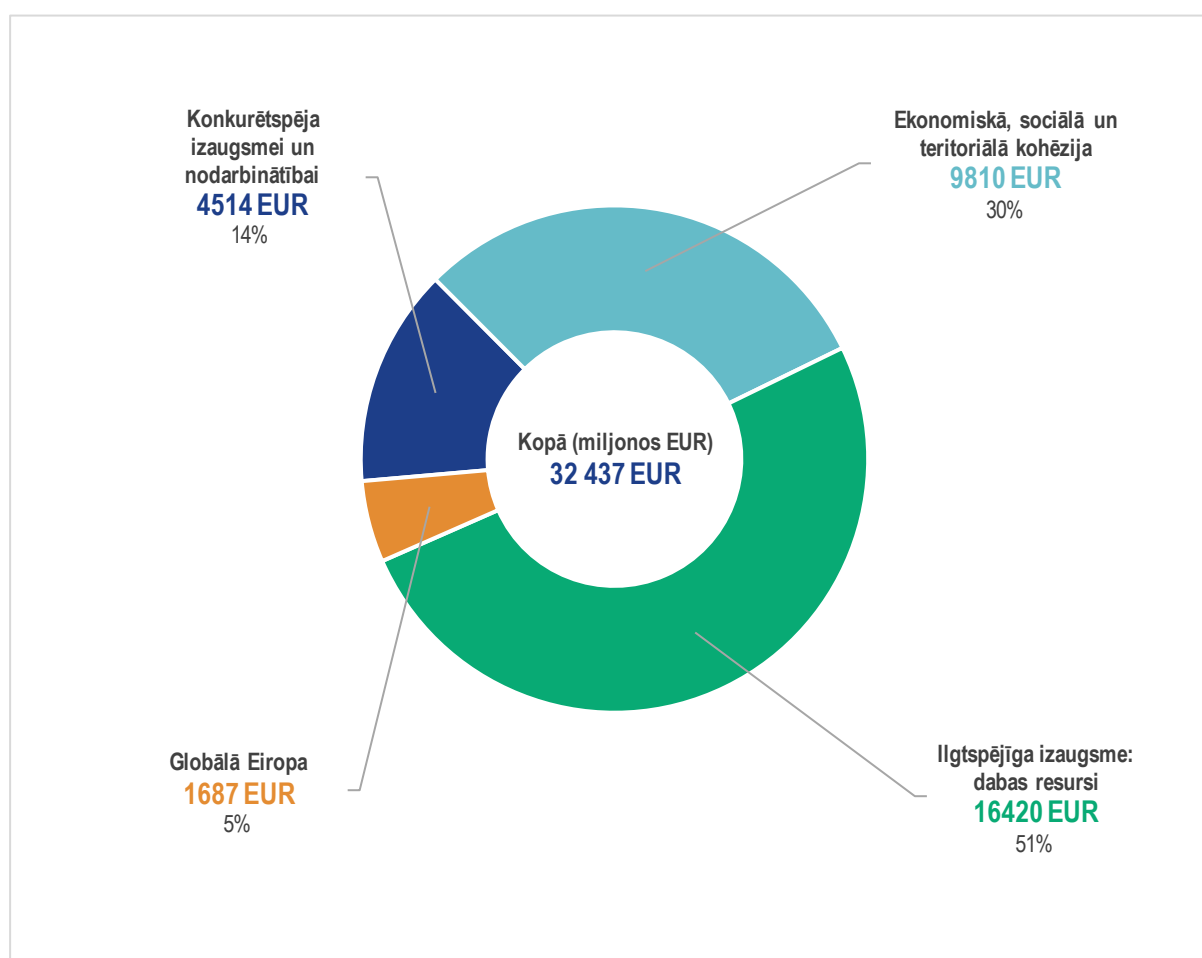
Tabula. Panākumi ceļā uz “Eiropa 2020” mērķu izpildi.

Avots: COM(2019) 150 final, 2019. gada 27. februāris.

⁽³²⁾ Energoefektivitātes palielinājums par 20 % 2020. gadā nozīmē, ka primārais enerģijas patēriņš ES ir ne lielāks par 1483 Mtoe salīdzinājumā ar sākotnējām prognozēm 1854 miljoni tonnu naftas ekvivalenta. 2017. gadā ES rādītājs bija 1561 miljons tonnu naftas ekvivalenta, kas ir tikai par 5,3 % vairāk nekā 2020. gada mērķis attiecībā uz primāro enerģijas patēriņu.

Transversāli izdevumi rīcībai klimata politikas jomā un bioloģiskajai daudzveidībai

ES budžets ir arī svarīgs instruments, lai sasniegtu transversālos politikas mērķus, piemēram, rīcības klimata politikas un bioloģiskās daudzveidības jomā. Lai risinātu ar klimata pārmaiņām saistītos problēmjautājumus un rastu vajadzīgos ieguldījumus, ES nolēma, ka vismaz 20 % no ES budžeta 2014.–2020. gadam **jeb 200 miljardi EUR ir jātērē ar klimata pārmaiņām saistītiem pasākumiem**. Šo pieeju sauc arī par klimata politikas aspektu integrēšanu. Lai sasniegtu šādu rezultātu, visās ES lielākajās izdevumu programmās tiek integrēti klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumi, jo īpaši reģionālās attīstības un Kohēzijas fonda programmās, enerģētikas, transporta, pētniecības un inovācijas politikā, kopējā lauksaimniecības politikā un ES attīstības politikā. Katru gadu tiek pārraudzītas ar klimata pārmaiņām saistīto izdevumu prognozes, šim nolūkam izmantojot “ES klimata marķierus”, kas adaptēti no Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas “Riodežaneiro marķieriem”. 2018. gadā šī summa pārsniedz 32 miljardus EUR, kas ir 20,7 %⁽³³⁾ no 2018. gada budžeta. Līdz 2018. gada beigām kopējā kumulatīvā summa klimata politikas aspektu integrēšanai bija sasniegusi vairāk nekā 141 miljardu EUR. Saskaņā ar jaunākajām prognozēm ⁽³⁴⁾ visā plānošanas periodā šī summa būs 210 miljardi EUR (19,7 %).

Grafiks. Klimata pasākumu integrēšana 2018. gadā. Visas summas norādītas miljonos EUR.

Avots: Eiropas Komisija.

ES arī saskaņoti atbalsta **bioloģisko daudzveidību**. Ar šo jautājumu saistītie izdevumi pārsniedza 13 miljardus EUR, kas ir 8,5 %⁽³⁵⁾ no 2018. gada budžeta. Ar šiem līdzekļiem tiek plānots ierobežot

⁽³³⁾ Aprēķinot klimata politikas aspektu integrēšanas procentu, Komisija kā nominālvērtību izmanto apstiprināto 2018. gada Eiropas Komisijas budžetu (157 miljardi EUR).

⁽³⁴⁾ Paziņojums par Eiropas Komisijas prognozēm 2020. finanšu gadam, SEC(2019) 250, 2019. gada jūnijs.

⁽³⁵⁾ Aprēķinot bioloģiskajai daudzveidībai paredzēto izdevumu procentuālo daļu, Komisija kā nominālvērtību izmanto apstiprināto 2018. gada Eiropas Komisijas budžetu (157 miljardi EUR).

bioloģiskās daudzveidības mazināšanos, kā arī palielināt to ES, dodot svarīgu ieguldījumu “Eiropa 2020” ilgtspējīgas izaugsmes mērķu sasniegšanā.

ES budžets un ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi

Ilgtspējīgas attīstības mērķi ir plāns, kā panākt labāku un ilgtspējīgāku nākotni mums visiem. Tie risina globālās problēmas, ar kurām mēs saskaramies, tostarp saistībā ar **nabadzību, nevienlīdzību, klimata pārmaiņām, vides degradēšanos, labklājību, mieru un tiesiskumu**. ANO pieņēma šos mērķus 2015. gada septembrī kā daļu no tās **ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam**. Šī programma kalpoja par jaunu stimulu globālajiem centieniem panākt ilgtspējīgu attīstību.

ES ir bijusi nozīmīga loma programmas 2030. gadam izveidē, piedaloties sabiedriskā apspriešanās un dialogā ar partneriem, kā arī veicot padziļinātu pētniecību. ES ir apņēmusies uzņemties aktīvu lomu, panākot pēc iespējas lielāku progresu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā, kā norādīts paziņojumā “Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei”⁽³⁶⁾. Ilgtspējīgas attīstības mērķi ir iestrādāti Eiropas līgumos un integrēti visās tās programmas, nozaru politikas dokumentos un iniciatīvās.

Katru gadu ar politikas un regulatīviem instrumentiem ES turpina savus centienus sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus, un tai ir būtiska nozīme, atbalstot, koordinējot un papildinot dalībvalstu politikas instrumentus, tostarp arī finansiāli ar ES budžeta starpniecību.

2018. gada paziņojumos par programmām jo īpaši tika izceltas jaunākās un būtiskākās iniciatīvas, kas dod ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu izpildē, lai gan tas bieži notiek netieši un nav aprēķināms. Šie elementi ir norādīti tikai informatīvos nolūkos un nav iekļauti oficiālajos pārskatos par ES budžeta ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. Tā kā šie mērķi ir savstarpēji saistīti, daudzas ES darbības dod ieguldījumu vairāku mērķu izpildē.

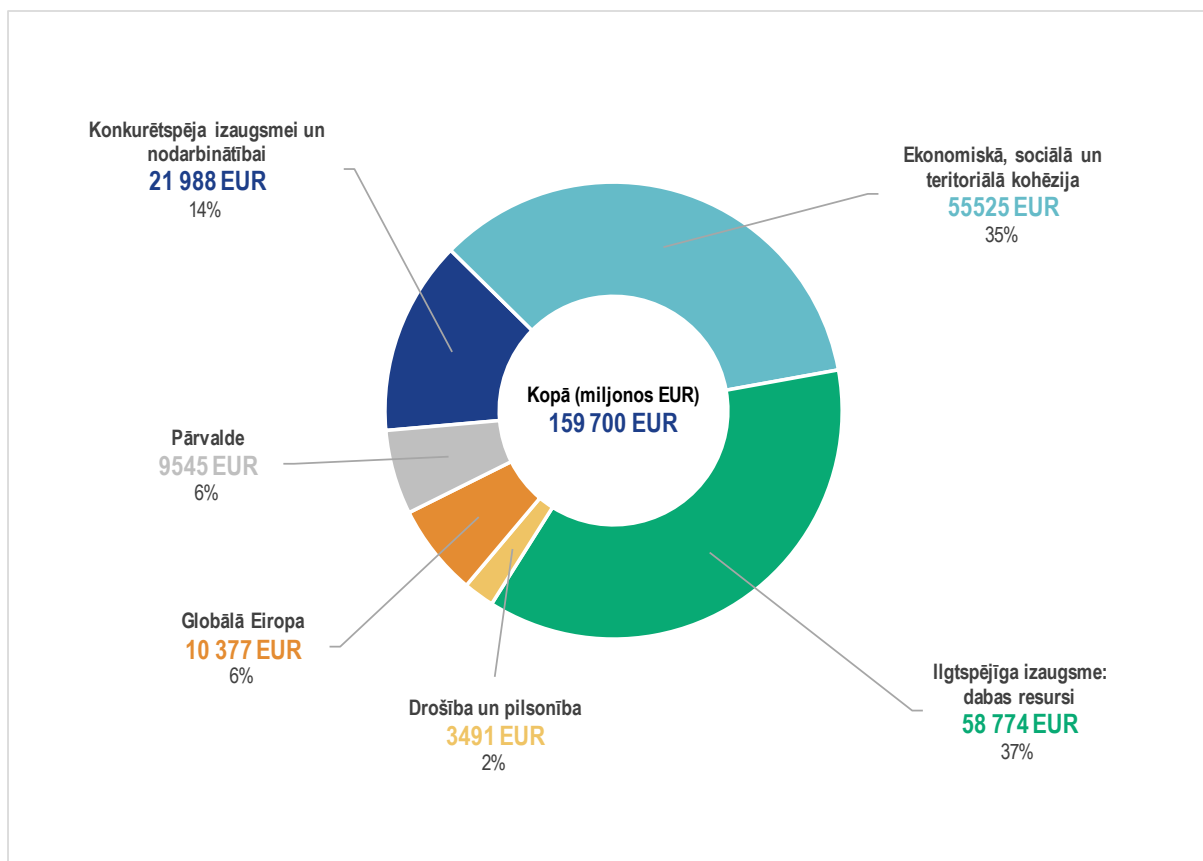
ES 2018. gada budžets

2018. gads bija piektais gads, kad tika īstenota 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēma. Attiecībā uz 2018. gada budžetu tika noteiktas divas konkrētas prioritātes. Viena no tām bija Eiropas atbilde uz jaunajām problēmām, kas izriet no sarežģītās ģeopolitiskās vides — no migrācijas līdz ES ārējo robežu aizsardzībai un tās pilsoņu drošībai. Otra prioritāte bija stratēģiskas investīcijas un ilgtspējīga izaugsme, lai atbalstītu ekonomisko kohēziju un radītu darbvietas (jo īpaši jauniešiem).⁽³⁷⁾ Vairāk informācijas par programmu izpildes rezultātiem attiecībā uz konkrētiem rādītājiem un mērķiem skatiet **programmu veikuma pārskatā**⁽³⁸⁾, kas ir izvilkums no **paziņojumiem par programmām**, kuri pievienoti budžeta projektam.

⁽³⁶⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei. Eiropas rīcība ilgtspējības jomā”, COM(2016) 739, 22.11.2016.

⁽³⁷⁾ Skatīt dokumentu Paziņojums par Eiropas Komisijas prognozēm 2018. finanšu gadam, 7. lpp.

⁽³⁸⁾ Programmu veikuma pārskats, ES budžets 2014.–2020. gadam, 2020. gada budžeta projekts, COM(2019) 400, 2019. gada jūnijs, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/ppo_db2020.pdf.

Grafiks. ES 2018. gada budžets, saistību apropriācijas atbilstoši budžeta izdevumu kategorijām. Visas summas miljonos EUR.

Avots: Eiropas Komisija.

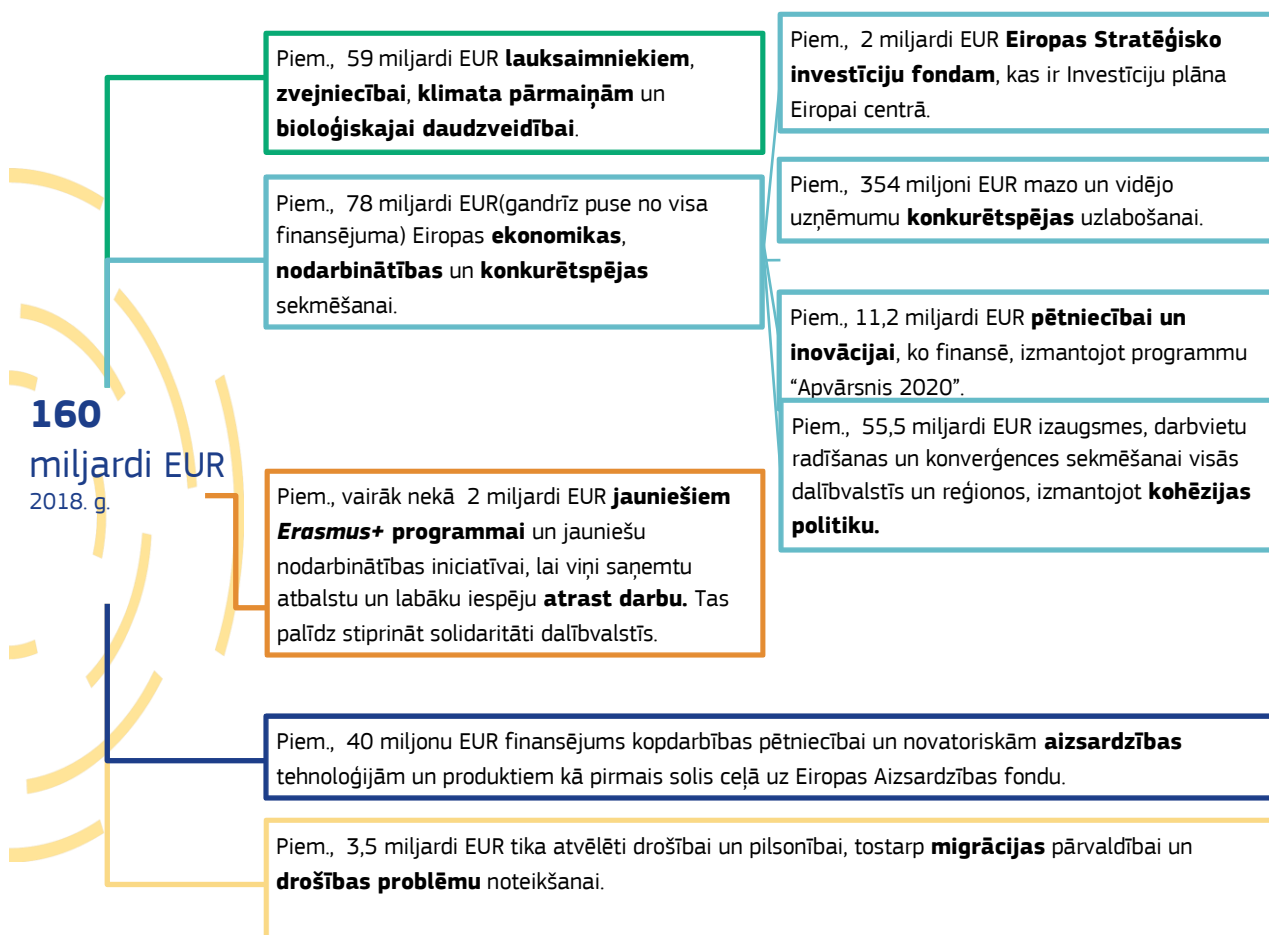
2018. gadā kopējais piešķirumu apjoms no ES budžeta, ieskaitot budžeta grozījumus, bija 160 miljardi EUR ⁽³⁹⁾. Aptuveni puse no minētās summas (50 % jeb 77,5 miljardi EUR) tika piešķirti 1. izdevumu kategorijā “Gudra un iekļaujoša izaugsme”, sadalot starp 1.A izdevumu kategoriju “Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai” (28 %) un 1.B izdevumu kategoriju “Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija” (72 %). 2. izdevumu kategorija “Ilgspējīga izaugsme: dabas resursi” bija otrā lielākā budžeta daļa, kuras kopējā summa bija 58,8 miljardi EUR jeb 37 %. 3,5 miljardi EUR tika piešķirti 3. izdevumu kategorijai “Drošība un pilsonība”, tostarp ES ārējo robežu nostiprināšanai un bēgļu krīzes un neatbilstīgās migrācijas jautājumu risināšanai. 10,4 miljardi EUR tika piešķirti darbībām ārpus ES un 9,5 miljardi EUR tika iztērēti ES iestāžu pārvaldībai.

2018. gadā tika pieņemti seši budžeta grozījumu projekti. Papildus standarta ieņēmumu korekcijām tika pieņemti divi budžeta grozījumu projekti Eiropas Savienības Solidaritātes fonda līdzekļu mobilizēšanai. Šajā ziņojumā ir aprakstīti tie daudzie gadījumi, kad no šī fonda ir sniegts atbalsts ES dalībvalstīm, kuras skārušas dabas katastrofas, palīdzot tām ātri atgūties.

Papildu korekcijas bija vajadzīgas attiecībā uz ES budžeta ieguldījumu Bēgļu atbalsta mehānismā Turcijā. Tas ietvēra rezerves, kas saistīta ar atbalstu Turcijai no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta, atcelšanu un Eiropas kaimiņattiecību instrumenta nostiprināšanu, lai finansētu papildu darbības, piemēram, saistībā ar Vidusjūras centrālās daļas migrācijas maršrutu.

⁽³⁹⁾ 2018. gada piešķirumi, izņemot pārnestās apropriācijas un piešķirtos ieņēmumus, kā arī Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda un ES Solidaritātes fonda summas. Visu īstenoto saistību apropriāciju summa bija 173 miljardi EUR (skatīt konsolidēto gada pārskatu).

ES budžets palīdz pārvērst politikas prioritātes realitātē. Tāpēc ES novirza naudu tur, kur tā ir vajadzīga. 2018. gada budžets jeb budžets visiem ļāva izveidot vairāk darbvieta, radīt lielāku izaugsmi un panākt vairāk investīciju.

Šajā ziņojumā apskatīto programmu saraksts

Apvārsnis 2020	35
EURATOM	38
ITER	39
Eiropas Stratēģisko Investīciju Fonds	40
Eiropas Infrastruktūras Savienošanas Instrumenti	45
Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēja	49
ERASMUS+	51
Eiropas Solidaritātes Korpus	56
Nodarbinātība un sociālā inovācija (EASI)	58
Kosmos (Copernicus, Galileo un Eiropas Ģeostacionārās Navigācijas Pārklājuma Dienests)	60
Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programma	63
MUITA 2020	65
FISCALIS 2020	66
HERCULE III	67
"PERIKLS 2020"	67
Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma ()	67
ISA ² — programma Eiropas publiskās pārvaldes iestāžu, uzņēmumu un iedzīvotāju sadarbības risinājumu un kopīgu sistēmu nodrošināšanai	68
Eiropas statistikas programma	69
Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programmas Bulgārijā, Slovēnijā un Lietuvā	69
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija (1.B izdevumu kategorija)	71
Eiropas Reģionālās Attīstības Fonds un Kohēzijas Fonds	75
Eiropas Sociālais Fonds	80
Eiropas Atbalsta Fonds vistrūcīgākajām personām	83
Ilgspējīga izaugsme: dabas resursi (2. izdevumu kategorija)	85
Eiropas Lauksaimniecības Garantiju Fonds	86
Eiropas Lauksaimniecības Fonds Lauku Attīstībai	91
Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības Fonds	94
Reģionālās Zvejniecības Pārvaldības Organizācijas un Zvejniecības Nolīgumi	97
LIFE — vides un klimata pasākumu programma	98
Drošība un pilsonība (3. izdevumu kategorija)	102
Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds	104
Iekšējās drošības fonds	107
Veselības programma	110
Pārīka un barība	112
Patērētāju tiesību aizsardzības programma	113
Radošā Eiropa	114
Programma "Tiesības, vienlīdzība un pilsonība"	116
Programma "Tiesiskums"	117
Programma "Eiropa pilsoņiem"	118
ES civilās aizsardzības mehānisms	119
Globālā Eiropa (4. izdevumu kategorija)	121
Pirmspievienošanās palīdzības instrumenti	122
Eiropas kaimiņattiecību instrumenti	125
Attīstības sadarbības instrumenti (ASI)	128
Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai (EFIA)	131
ES humānās palīdzības programma	132
ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīva	133
Eiropas Demokrātijas un Cilvēktiesību instrumenti	134
Kopējā ārpolitika un drošības politika	136
Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenti	137

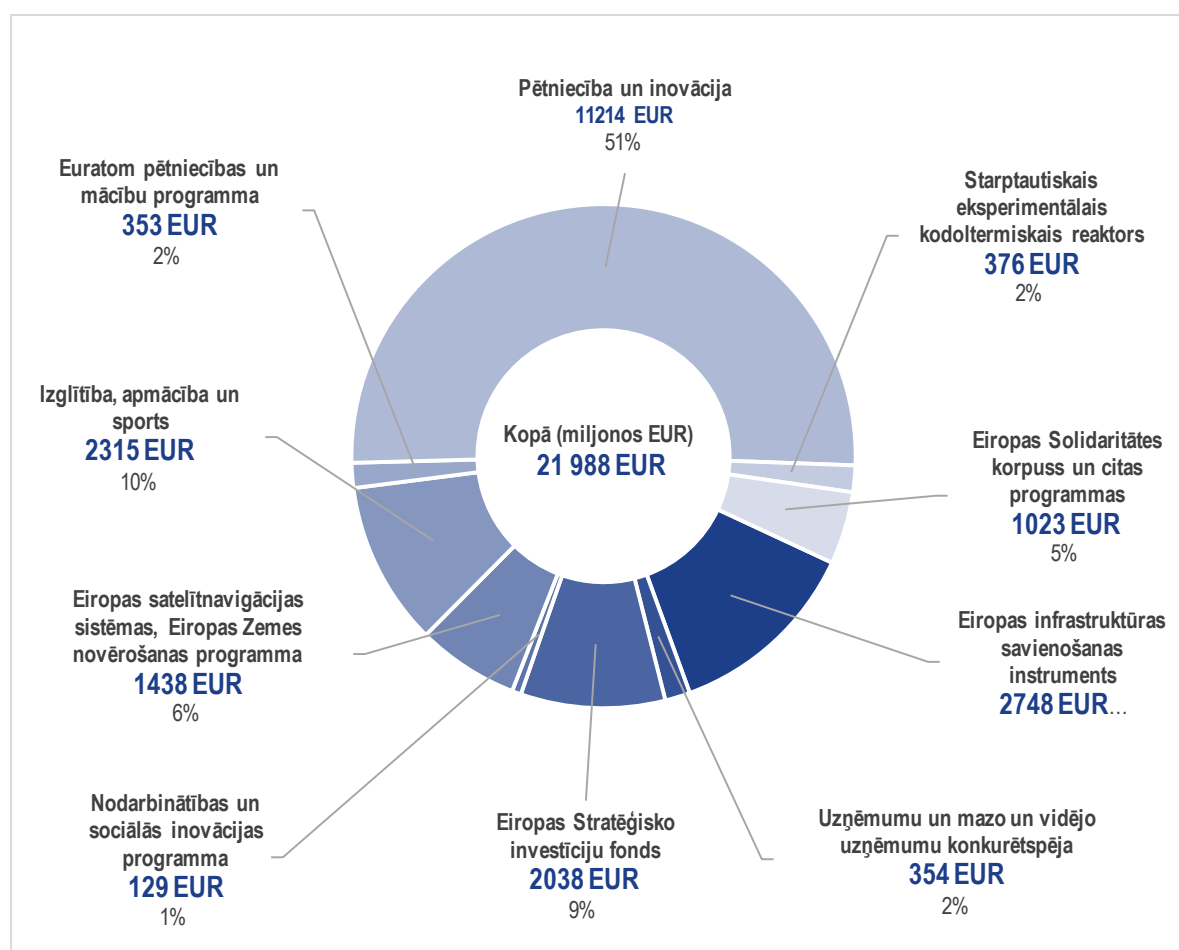
PARTNERĪBAS INSTRUMENTS SADARBĪBAI AR TREŠĀM VALSTĪM.....	139
SADARBĪBA AR GRENLANDI	139
FINANSIĀLA ATBALSTA INSTRUMENTS KIPRAS TURKU KOPIENAS EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANAI	140
INSTRUMENTS SADARBĪBAI KODOLDROŠĪBAS JOMĀ.....	140
BĒGLU ATBALSTA MEHĀNISMS TURCIJĀ.....	141
GARANTIJU FONDS ĀRĒJAI DARBĪBAI.....	142
ES CIVILĀS AIZSARDZĪBAS MEHĀNISMS	143
Īpašie instrumenti	146
REZERVE PALĪDZĪBAI ĀRKĀRTAS GADĪJUMOS.....	146
ELASTĪBAS INSTRUMENTS	146
ES SOLIDARITĀTES FONDS	146
EIROPAS GLOBALIZĀCIJAS PIELĀGOŠANĀS FONDS.....	148

Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai (1.A izdevumu kategorija)

Kad Komisijas priekšsēdētājs Junkers, uzsākot darbu šajā amatā, izklāstīja savas politiskās pamatnostādnes, viņš norādīja: “Mana pirmā prioritāte kā Komisijas priekšsēdētājam būs stiprināt Eiropas konkurētspēju un stimulēt investīcijas, lai radītu darbvietas.” Komisija ir izpildījusi savu solījumu panākt, ka lielākam skaitam cilvēku ir darbs. Pašlaik strādā vairāk Eiropas iedzīvotāju kā jebkad agrāk — kopš 2014. gada ir izveidots 12,4 miljoni darbvieta, bezdarbs ir samazinājies līdz 6,8 %, un jauniešu bezdarba līmenis ir tāds pats kā 2008. gadā (14 %). Ieguldījumu apjoms ir gandrīz tāds pats kā pirms krīzes, kā arī ir uzlabojies publisko finanšu stāvoklis, samazinoties parādam un budžeta deficītam.

ES budžetam ir bijusi nozīmīga loma šajos sasniegumos, un tas joprojām ir **būtisks investīciju avots visā Eiropā**. 2018. gadā programmām, kas paredzētas konkurētspējai izaugsmei un nodarbinātībai (1.A izdevumu kategorijas saistības) tika piešķirti 22 miljardi EUR, kas ir 14 % no kopējiem gada budžeta izdevumiem.

Šajā ziņojumā no sākuma ir apskatītas **pētniecības un inovācijas** programmas (pamatprogramma “Apvārsnis 2020”, Euratom un ITER). Turpmāk seko uz **stratēģiskiem ieguldījumiem** vērstas programmas (Eiropas Stratēģisko investīciju fonds, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments Eiropas transporta, enerģētikas un digitālās nozares tīklu attīstībai) un programmas, no kurām atbalsta **vienoto tirgu** (konkurētspēja, krāpšanas apkarošana, fiskālā koordinēšana). Izmantojot **Erasmus+**, kas ir programma izglītībai, apmācībai, jauniešiem un sportam, aptuveni 600 000 jauniešu un 190 000 izglītības iestāžu un jauniešu organizāciju darbinieku piedalījās mācību pasākumos.

Grafiks. Galvenās 2018. gadā finansētās programmas 1.A izdevumu kategorijā "Konkurētspēja izaugsmei un nodarbinātībai". Visas summas miljonos EUR. Kategorija "Citas programmas" cita starpā ietver kodoldrošību un kodolobjektu ekspluatācijas izbeigšanu, muižu, *Fiscalis* un krāpšanas apkarošanu, enerģētikas projektus ekonomikas atveseļošanas sekmēšanai (EERP), decentralizētas aģentūras, pārējās darbības un programmas, izmēģinājuma projektus un sagatavošanas darbības, atbilstoši Komisijas prerogatīvām un Komisijai piešķirtām īpašām pilnvarām finansētas darbības.

Avots: Eiropas Komisija.

Eiropas nākotnes labklājība ir atkarīga no šodien pieņemtiem investīciju lēmumiem. Domājot par nākamo daudzgadu finanšu shēmu, Komisija ir ierosinājusi palielināt ieguldījumus tādās nozīmīgās jomās kā pētniecība, stratēģiskā infrastruktūra un digitālā pārveide.

Šajā budžeta izdevumu kategorijā ietvertās programmas galvenokārt sniedz ieguldījumu šādu priekšsēdētāja Junkera vadītās Komisijas prioritāšu sasniegšanā: "darbvietas, izaugsme un investīcijas", "digitālais vienotais tirgus", "enerģētikas savienība un klimats" un "ciešāka un taisnīgāka ekonomiskā un monetārā savienība". Sarunu par nākotnes stratēģisko darba kārtību centrā atrodas **konkurētspējas uzlabošanas un ilgtspējīgu darbvietu un izaugsmes sekmēšanas** jautājumi.

Apvārsnis 2020

Programmas mērķi

ES pētniecības un inovācijas pamatprogramma "Apvārsnis 2020" ir pasaules lielākā starptautiskā pētniecības finansēšanas programma. Tā ir arī vēsturiski lielākā ES pētniecības un inovācijas programma, kuras ietvaros 7 gadu periodā (no 2014. līdz 2020. gadam) ir pieejami gandrīz 80 miljardi EUR. Turklāt ar šo programmu ir izdevies piesaistīt aptuveni 13 miljardus EUR privātu līdzekļu un 29,6 miljardus EUR, izmantojot aizņēmuma finansējumu.

Šai programmai ir galvenā loma, nodrošinot kopīgu stratēģisko satvaru ES pētniecības un inovācijas finansējumam. Tās mērķis ir panākt, lai Eiropā tiktu veikti pasaules līmeņa pētījumi un izstrādātas tehnoloģijas, novērst šķēršļus inovācijai un atvieglot publiskā un privātā sektora sadarbību, rodot risinājumus tām galvenajām problēmām, ar kurām saskaras mūsu sabiedrība. ES atbalsts pētniecībai un inovācijai rada pievienoto vērtību, sekmējot sadarbību starp pētniecības grupām dažādās valstīs un no dažādām jomām, kas ir būtiski svarīgi, lai izdarītu revolucionārus atklājumus. Tas ļauj ES panākt rezultātus tādās prioritārās jomās kā Parīzes nolīgums par klimata pārmaiņām.

Šīs programmas vispārējais mērķis ir izveidot sabiedrību un ekonomiku, kas visā ES balstītos uz zināšanām un inovāciju, vienlaikus dodot ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā. Konkrētie mērķi ir šādi.

	Izcila zinātne un plašāka iesaiste		Eiropas vadošās lomas sekmēšana rūpniecībā
	Sabiedrības problēmu risināšana		Zinātnes popularizēšana sabiedrībā un kopā ar to

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Līdz 2018. gada beigām bija noslēgti 679 programmas "Apvārsnis 2020" uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus. Labuma guvējiem par šiem uzaicinājumiem bija milzīga interese, un viņi iesniedza gandrīz 192 000 atbilstīgus priekšlikumus, kopā pieprasot ES finanšu ieguldījumu 290 miljardu EUR apmērā. No minētajiem priekšlikumiem finansējums tika piešķirts tikai 23 250 gadījumos, kas nozīmē, ka sekmīgo atbilstīgo pilno priekšlikumu rādītājs pirmajos piecos gados bija 12 %. Līdz 2018. gada 1. decembrim bija parakstīti 21 599

dotāciju nolīgumi, piešķirot ES finansējumu 39 miljardu EUR apmērā. Tiek paredzēts, ka šo piešķirumu summa vēl palielināsies, jo dažos gadījumos dotāciju nolīgumus par 2018. gada uzaicinājumiem parakstīs 2019. gadā.

				
Atklātas jaunas planētas	Būtisks progress vēža ārstēšanā	Pašlaik pieejami 1,6 miljoni devu Eholas vakcīnas	Izstrādāta baterija, kas ir 100 reizes jaudīgāka par parasto bateriju	Mūsu pilsētās tiek pārbaudītas jaunas metodes enerģijas glabāšanai, izmantojot ūdeņraža elementus

Galū galā programmas ietekme ir atkarīga no pētniecības un inovācijas datu un rezultātu izplatīšanas un izmantošanas. Tieši tāpēc programma ir vēl vairāk uzlabota, lai palielinātu šādu datu un rezultātu pieejamību. 2018. gadā ir arī ieviestas iniciatīvas tirgiem piemērotu inovāciju sekmēšanai, jo īpaši Eiropas Inovācijas padomes izmēģinājums, kura budžets ir 2,7 miljardi EUR.

Vairākiem tūkstošiem programmas “Apvārsnis 2020” projektu ir tieša taustāma ietekme

Kvantu tehnoloģijas

Kvantu tehnoloģijas izmanto kvantu daļiņu īpašības — molekulu, atomu un vēl mazāku daļiņu, ko sauc par kvantu objektiem, mijiedarbību, — lai radītu praktiska lietojuma iespējas dažādās jomās. Kvantu pamatiniciatīvas īstenošana tika uzsākta 2018. gada oktobrī. Tā ir viena no Eiropas Komisijas visvērienīgākajām ilgtermiņa un lielapjoma pētniecības un inovācijas iniciatīvām, kurā piedalās vairāk nekā 5000 pētnieku. Šīs iniciatīvas mērķis ir ļaut Eiropas pētniecībai nonākt otrās kvantu revolūcijas priekšplānā un aizsākt konkurētspējīgu Eiropas kvantu tehnoloģiju rūpniecības nozari, panākot būtisku transformējošu progresu zinātnē, rūpniecībā un sabiedrībā.

Kosmosa tehnoloģijas

Kosmosa tehnoloģijas, dati un pakalpojumi ir kļuvuši par neatņemamu Eiropas iedzīvotāju dzīves sastāvdaļu, kas ir vajadzīgi Eiropai tās būtisko interešu aizsardzības nolūkā. Nelieli, viegli satelīti ir ļoti svarīgi kosmosā bāzētas savienojamības uzlabošanai, interneta pakalpojumu nodrošināšanai un Zemes attēlu iegūšanai un pozicionēšanai. Tieši tāpēc ES izsludināja 10 miljonu EUR balvu par novatorisku un komerciāli dzīvotspējīgu risinājumu, kas piedāvātu zemas cenas palaišanas pakalpojumus viegliem satelītiem. Balva dos ieguldījumu Komisijas kosmosa stratēģijas Eiropai mērķu sasniegšanā. Šīs stratēģijas mērķis ir stiprināt Eiropas spēju autonomi piekļūt kosmosam un sekmēt komerciālu tirgu attīstību zemo izmaksu palaišanas pakalpojumiem.

Eiropas sabiedriskā transporta risinājumi

Līdz 2050. gadam divas trešdaļas pasaules iedzīvotāju dzīvos pilsētās. Ceļu satiksmes radītais piesārņojums ir būtiska problēma daudzās pilsētās, bet mēs arī nevaram pilnībā atbrīvoties no pasažieru automobiļiem.

Autonomie transportlīdzekļi var mainīt mūsu dzīvi tāpat, kā kādreiz to darīja tvaika vilcieni un motorizētie automobiļi. AVENUE ir ES finansēts programmas “Apvārsnis 2020” projekts, kura īstenošana sākās 2018. gada 1. maijā. AVENUE projekts parāda autonomo transportlīdzekļu

Fotoattēls: © Eiropas Savienība

ekonomisko, vides un sociālo potenciālu gan uzņēmumiem, gan sabiedriskā transporta pasažieriem, vienlaikus novērtējot, cik droši šādi transportlīdzekļi pārvietojas pa ceļiem.

Bezoglekļa pieeja, kas tiek pārbaudīta Eiropas pilsētās, ietver tādu autobusu parku, kuru darbināšanai izmanto ūdeņraža elementus. Tie izskatās kā parasti autobusi, bet tiek darbināti ar elektroenerģiju, ko iegūst, izmantojot ūdeņraža elementus, kas ar ES atbalstu izstrādāti attiecīgajā nozarē. Šiem elementiem ir vajadzīgs tikai ūdeņradis un gaiss, un tie izdala tikai nekaitīgus ūdens tvaikus.

Kopuzņēmums FCH ir piešķīris ievērojamus resursus elektrolīzes procesa uzlabošanai, kā rezultātā Eiropa ir kļuvusi par pasaules līderi galvenās tehnoloģijas — protonu apmaiņas membrānas — jomā. Pašlaik "zaļā" ūdeņraža ražotnes tiek veidotas visā Eiropā.

Gēteborgā, Zviedrijā, projekta partneri demonstrēja tādas "iekštelu" autobusa pieturas iespējāmību un potenciālu, kurā ir patīkams interjers un iespēja patverties no laikapstākļiem. Tas nozīmē, ka nākotnē tādi konkrēti galamērķi kā bibliotēka, slimnīca vai iepirkšanās centrs varētu kalpot par autobusa pieturu. Revolucionāras izmaiņas autobusu konstrukcijā, darbībā un apkopē krasi mainīs to, kā izmantojam sabiedrisko transportu.

Pirmais melnā cauruma attēls

Vairākus gadus ES atbalstīja izpēti un iepriekš nebijušu starptautisku sadarbību zinātnieku starpā, lai izveidotu *Event Horizon Telescope* konsorciju. Viņiem izdevās iegūt pirmo melnā cauruma attēlu, izmantojot ar *Event Horizon* teleskopu izdarītos novērojumus. Attēlā ir redzams spožs gredzens, ko veido gaismas ieliekšanās spēcīgajā gravitācijā ar melno caurumu, kas ir 6,5 miljardus reižu masīvāks par Sauli. Šis ilgi gaidītais attēls sniedz līdz šim vispārliciecināšākos pierādījumus par ļoti masīvu melno caurumu pastāvēšanu un atver jaunu lappusi melno caurumu, to notikumu horizonta un gravitācijas izpētē.

Fotoattēls: © CC/ Event Horizon Telescope (EHT) Collaboration
Licensed under Creative Commons Attribution (CC-BY), 2018

Novērtēšana un izvērtējums

2017. gada starpposma novērtējumā ⁽⁴⁰⁾ tika norādīts, ka programma "Apvārsnis 2020" ir ļoti pievilcīga un nozīmīga pētniecības finansēšanas programma. Tomēr šīs pievilcības un pastāvīgā būtiskuma dēļ **tieks pieprasīts daudz vairāk līdzekļu, nekā ir pieejams**. Saskaņā ar izvērtējumu tikai 11,6 % pieprasījumu (salīdzinājumā ar 18,5 % iepriekšējā Septītajā pamatprogrammā) tiek apmierināti. Lai finansētu visus priekšlikumus, kuri atbilstoši neatkarīgam novērtējumam ir pārsnieguši stingro kvalitātes robežlīmeni, būtu vajadzīgi papildu 62,4 miljardi EUR. Tiek lēsts, ka pieteikumu iesniedzēju izdevumi par nelietderīgi iztērētiem resursiem saistībā ar augstas kvalitātes, bet nesekmīgiem projektiem ir 636 miljoni EUR gadā ⁽⁴¹⁾.

⁽⁴⁰⁾ Programmas "Apvārsnis 2020" starpposma izvērtējums, SWD(2017) 221, 29.5.2017., https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/support-policy-making/support-eu-research-and-innovation-policy-making/evaluation-impact-assessment-and-monitoring/horizon-2020_en.

⁽⁴¹⁾ Programmas "Apvārsnis 2020" padziļinātais starpposma novērtējums, SWD(2017) 220, 29.5.2017., <https://ec.europa.eu/transparency/rectdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-220-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

Starpposma novērtējums arī liecināja, ka **programmu varētu vēl vairāk vienkāršot**. Eiropas Revīzijas palāta savā *Īpašajā ziņojumā Nr. 28/2018* ⁽⁴²⁾ atzina, ka programmā “Apvārsnis 2020” ir panākti lieli uzlabojumi vienkāršošanas ziņā salīdzinājumā ar Septīto pamatprogrammu. Ir samazināts administratīvais slogs pētniecības dotāciju pieprasītājiem un pārvaldītājiem, kā arī jaunajā “Apvārsnis Eiropa” programmas priekšlikumā ir iekļauti papildu vienkāršošanas priekšlikumi. Jaunajā daudzgadu finanšu shēmā būtiska jaunās paaudzes programmu iezīme ir finansēšanas noteikumu vienkāršošana. Piemēram, “fiksēts vienreizējs finansējums” ļautu veikt maksājumu, pamatojoties uz to mērķu sasniegšanu, par kuriem panākta vienošanās, nevis pamatojoties uz attiecināmajām izmaksām. Šādi administrēšana būs vieglāka un mazināsies kļūdu risks. Šī metode tika pārbaudīta izmēģinājuma uzaicinājumos *2018. gadā*. Pārbaudes turpināsies arī 2019. gadā.

2018. gadā Komisija ierosināja politikas dokumentu kopumu turpmākai pētniecības un inovācijas pamatprogrammai **“Apvārsnis Eiropa”** ⁽⁴³⁾. Tā palīdzēs Eiropai palikt pasaules pētniecības un inovācijas priekšplānā. Kā norādīts augsta līmeņa grupas ziņojumā, kuru vada *Pascal Lamy*, ⁽⁴⁴⁾, ieguldījumi pētniecībā ļaus ES konkurēt ar citām attīstītām un jaunattīstības valstīm, nodrošinot pārtikušu nākotni tās iedzīvotājiem un saglabājot savu unikālo sociālo modeli. Pamatojoties uz programmas “Apvārsnis 2020” sasniegumiem, jaunā programma turpinās sekmēt pētniecības izcilību un nostiprinās inovācijas centrālo lomu, piemēram, izstrādājot prototipus, izmantojot nemateriālos aktīvus un zināšanas un nododot tehnoloģijas.

Jaunā Eiropas Inovācijas padome kalpos par vienas pieturas aģentūru revolucionāriem novatoriem ar augstu potenciālu, kuru mērķis ir padarīt Eiropu par līderi tirgu veidojošas inovācijas ziņā.

Euratom

Programmas mērķi

Kodoltehnoloģijas un jonizējošā starojuma tehnoloģijas joprojām ir ārkārtīgi svarīgas gan attiecībā uz enerģētiku un ieguldījumu apgādes drošībā, gan starojuma izmantošanu medicīnā un rūpniecībā, gan izlietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu. Droša šo tehnoloģiju izmantošana ir būtiski svarīga, un pētniecības programmas šajā jomā palīdz uzturēt visaugstākos drošības un aizsardzības standartus un veikt aizsargpasākumus. *Euratom* programma ⁽⁴⁵⁾ arī pievēršas kodolsintēzes enerģijas ieguvei, kas varētu kļūt par neizsmeļamu un klimatam draudzīgu enerģijas avotu.

Programma darbojas, izmantojot “netiešo darbību” finansējumu trešām personām, kā arī tādu “tiešo darbību” finansējumu, ko īsteno Komisijas Kopīgais pētniecības centrs.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Vairums atlasīto kodolskaldīšanas projektu ir kodoldrošības (41 %), pētniecības infrastruktūras (22 %), atkritumu apsaimniekošanas (15 %) un pretradiācijas aizsardzības (13 %) jomas projekti.

⁽⁴²⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *Vairums programmā “Apvārsnis 2020” īstenoto vienkāršošanas pasākumu ir atvieglājuši labuma guvēju dzīvi, lai gan uzlabošanas iespējas joprojām pastāv*, Īpašais ziņojums Nr. 28/2018, http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/events/2019-01-30/2_eca_en.pdf.

⁽⁴³⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” izveidi un dalības un rezultātu izplatīšanas noteikumiem, COM(2018) 435 final, 7.6.2018.

⁽⁴⁴⁾ Ieguldījumi vēlamajā Eiropas nākotnē. Neatkarīgas augsta līmeņa grupas ziņojums par maksimālu ES pētniecības un inovācijas programmu ietekmes palielināšanu, Eiropas Pētniecības padome, 2017. g., <https://erc.europa.eu/content/investing-european-future-we-want-report-independent-high-level-group-maximising-impact-eu>.

⁽⁴⁵⁾ 2013. gada 16. decembra Padomes Regula Nr. 1314/2013 par programmu līdz 2018. gadam un 2018. gada 15. oktobra Padomes Regula (Euratom) 2018/1563 par 2019.–2020. gada periodu.

Augstas temperatūras supravadītāja izstrāde ieguva 2016. gada Euratom balvu par inovāciju kodolsintēzes pētniecībā. Pašlaik var izgatavot 7 metrus garus supravadītājus. Šis supravadītājs ir arī pārbaudīts šķidra slāpekļa temperatūrā un ar lielu strāvu, prot, apstākļos, kad notiek kodolsintēze.

Kopīgais pētniecības centrs ir devis ieguldījumu iniciatīvas *Collaborative International Evaluated Library Organisation* (Kopīgā starptautiskā novērtētās bibliotēkas organizācija) īstenošanā. Šīs iniciatīvas mērķis ir globāla novērtēto kodoldatu standartizācija, lai veiktu saskaņotus drošības novērtējumus kodolenerģijas jomā.

Novērtēšana un izvērtējums

2017. gada starpposma novērtējums ⁽⁴⁶⁾ liecina, ka galvenā **Euratom netiešo darbību** Eiropas pievienotās vērtības daļa ir ES spēja mobilizēt plašāku izcilības, zināšanu un starpdisciplināru pētnieku kopumu kodolpētniecībā, nekā to varētu atsevišķas dalībvalstis. Izmantojot uz sadarbību vērstu pētniecību un inovāciju, *Euratom* programma arī ļauj īstenot Eiropas mēroga pieeju kodoldrošības un pretradiācijas aizsardzības uzlabošanai visās lietojuma jomās. Tas papildina *Euratom* direktīvas par kodoldrošību, radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanu un drošības pamatstandartiem un ir saistīts ar pierādāmu zinātnisko un tehnoloģisko progresu visās jomās, kur tas nebūtu bijis iespējams bez Eiropas mēroga pieejas, kas vērsta uz sadarbību. *Euratom* programma arī ļauj daudz plašāk Eiropā koordinēt izglītību un apmācību, kā arī pētniecības infrastruktūras izmantošanu un starptautisko sadarbību. No tā jo īpaši iegūst mazākas dalībvalstis, kas var izmantot apjomradītus ietaupījumus, ko piedāvā resursu apkopošana Eiropas mērogā.

Sagatavošanās darbi turpmākai *Euratom* pētniecības un apmācības programmai ietvēra divus novērtējuma pētījumus, divas augsta līmeņa ekspertu grupas, kuras palīdzēja Komisijai, publisku apspriešanos ar ieinteresētajām personām un ieguldījumu "Apvārsnis Eiropa" ietekmes novērtējumā ⁽⁴⁷⁾. Risinot novērtējumā norādītos programmas trūkumus, priekšlikums par jauno **Euratom programmu ir ticis vienkāršots** (piemēram, samazinot mērķu skaitu no 14 līdz 4), kā arī tiks labāk izmantotas **sinerģijas ar programmu "Apvārsnis Eiropa"** (piemēram, pētniecība veselības jomā un *Marie Skłodowska-Curie* pasākumi).

ITER

Programmas mērķi

Pašlaik *ITER* ir viens no **vērienīgākajiem enerģētikas projektiem** visā pasaulē. Projekts notiek, pateicoties septiņu partneru sadarbībai. Tajā piedalās ES, Ķīna, Indija, Japāna, Koreja, Krievija un Amerikas Savienotās Valstis. Mērķis ir izveidot un darbināt eksperimentālu kodolsintēzes reaktoru, kuru izmantos, lai pētītu un demonstrētu kodolsintēzes kā enerģijas avota izmantošanas zinātnisko un tehnoloģisko iespējamību ⁽⁴⁸⁾. *ITER* neražos elektroenerģiju, jo tā mērķis vairāk ir eksperimentāls, proti, atrisināt kritiskas zinātniskas un tehniskas problēmas, lai attīstītu kodolsintēzes tehnoloģiju tiktāl, ka var izstrādāt lietojuma iespējas rūpniecībā. Tiek paredzēts, ka *ITER* būs pirmā kodolsintēzes ierīce pasaulē, kas ģenerē vairāk jaudas, nekā tiek tai pievadīts, tādējādi kalpojot par pamatpierādījumu nākamajam solim — demonstrējumu kodolsintēzes spēkstacijai ⁽⁴⁹⁾.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi ⁽⁵⁰⁾

ITER būvniecība sākās 2007. gadā. ES ir atbildīga par 45 % būvniecības apjoma. Šajā attīstības projektā ir iesaistīti augsto tehnoloģiju un progresīvu inženiertehnisko nozaru pārstāvji. Līdz šim brīdim vairāk nekā

⁽⁴⁶⁾ Starpposma novērtējums par *Euratom* pētniecības un apmācības programmas 2014. –2020. gadam netiešajām darbībām https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/panel_report_on_indirect_actions_of_euratom_interim_evaluation_2014-2018.pdf.

⁽⁴⁷⁾ Dokumentam pievienotais ietekmes novērtējums, SWD(2018) 307 final, 7.6.2018., https://ec.europa.eu/info/publications/horizon-europe-impact-assessment-staff-working-document_lv.

⁽⁴⁸⁾ Nolīgums par *ITER*. OV L 358, 16.12.2006, 62.–80. lpp., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A22006A1216%2803%29>.

⁽⁴⁹⁾ Paziņojums par *ITER* programmu, 1. lpp.

⁽⁵⁰⁾ Paziņojums par *ITER* programmu, 1.–2. lpp.

700 gadījumos uzņēmumiem, tostarp maziem un vidējiem uzņēmumiem, 24 valstīs ir piešķirtas tiesības slēgt līgumus, kā arī saņemt dotācijas par kopējo summu gandrīz 5 miljardi EUR.

Objektā redzami un neatlaidīgi virzās uz priekšu būvniecība, un līdz 2018. gada novembrim bija pabeigti 60 % darbu. Tokamak ēkas bioekrāns ir pabeigts, un tā sastatnes tika nojauktas 2018. gada februārī. Augustā tā pamatnē atbilstoši grafikam tika pabeigta apļveida struktūras — būtiska elementa, par kuru ir atbildīgs Euratom — būvniecība. Tajā pašā mēnesī tika uzstādītas trīs no Amerikas Savienotajām Valstīm piegādātas drenāžas tvertnes un četras no Ķīnas piegādātas tvaika slāpēšanas tvertnes. 80 % darbu pirmās vakuumbāzes sektora izbūvei, ko veic Koreja, ir pabeigti. Krievija ir pabeigusi poloidālā lauka vadītāja izgatavošanu ITER magnētu sistēmai, un Indija ir gandrīz pabeigusi apakšējā kriostata cilindra un pamatnes izgatavošanu uz vietas Kadarašā. Toroidālā lauka spoles tinuma paku izgatavošana, kā arī pārbaude zemā temperatūrā un ievietošana īpaši precīzi ražotos korpusos Eiropā un Japānā arī ir ievērojami pāvirzījusies uz priekšu. Kopumā ir panākts būtisks progress attiecībā uz visiem nozīmīgākajiem ITER elementiem, sistēmām un struktūru ⁽⁵¹⁾.

Tā kā ITER ir tehnoloģiski sarežģīts, pilnīgi unikāls liela mēroga starptautisks projekts, tas ir saskāries ar nozīmīgām problēmām, kā rezultātā palielinājušās izmaksas un radušies kavējumi. Tomēr 2018. gadā sasniegtais progress apliecināja veikto darbību stabilitāti šo problēmu risināšanai ⁽⁵²⁾.

Novērtēšana un izvērtējums

Nesen veiktajā ITER izvērtējumā ⁽⁵³⁾ tika uzsvērts projekta pārvaldības uzlabojums. Pirmkārt, Eiropas aģentūra, kas ir atbildīga par ES ieguldījumu ITER ("Fusion for Energy" vai F4E) uzlaboja savu kontroles un pārraudzības praksi. Pašlaik tiek veikta stingra vairāku galveno darbības rādītāju, ar kuriem nosaka projektā panākto progresu un izmaksu efektivitāti, pārraudzība ⁽⁵⁴⁾. Otrkārt, tā sauktā pakāpeniskā pieeja ir viena no svarīgākajām veiksmīgas pārvaldības daļām, jo atbilstoši šai pieejai darbs tiek sadalīts četros posmos, katrā posmā virzoties uz galveno mērķi. Tikai darbības, kas ir būtiski svarīgas attiecīgā posma mērķa sasniegšanai, tiek veiktas šajā posmā ⁽⁵⁵⁾.

Nākamās daudzgadu finanšu shēmas laikā ES turpinās atbalstīt ITER, izmantojot F4E un nodrošinot, ka finansējuma izmaksa pamatojas uz veikumu un faktiski uz vietas paveiktajiem darbiem.

Eiropas Stratēģisko investīciju fonds

Programmas mērķi

Investīciju plānu Eiropai, ko sauc arī par Junkera plānu, 2015. gadā uzsāka Komisija priekšsēdētājs Junkers kā galveno pretpasākumu ES investīciju līmenī ekonomikas un finanšu krīzei un tās negatīvajām sekām. 2018. gadā plāns joprojām bija viena no galvenajām Komisijas prioritātēm. Tas sastāv no trīs pilāriem — Eiropas Stratēģisko investīciju fonds sniedz ES garantiju privātu ieguldījumu mobilizēšanai, Eiropas Investīciju konsultāciju centrs un Eiropas Investīciju projektu portāls sniedz tehnisko palīdzību un nodrošina ieguldīšanas iespēju lielāku pamanāmību. Trešā pīlāra mērķis ir uzlabot uzņēmējdarbības vidi, visā ES teritorijā novēršot regulatīvos šķēršļus ieguldījumiem.

⁽⁵¹⁾ Enerģētikas ģenerāldirektorāts, *Gada darbības pārskats par 2018. gadu*, 28. lpp.

⁽⁵²⁾ Enerģētikas ģenerāldirektorāts, *Gada darbības pārskats par 2018. gadu*, 28. lpp.

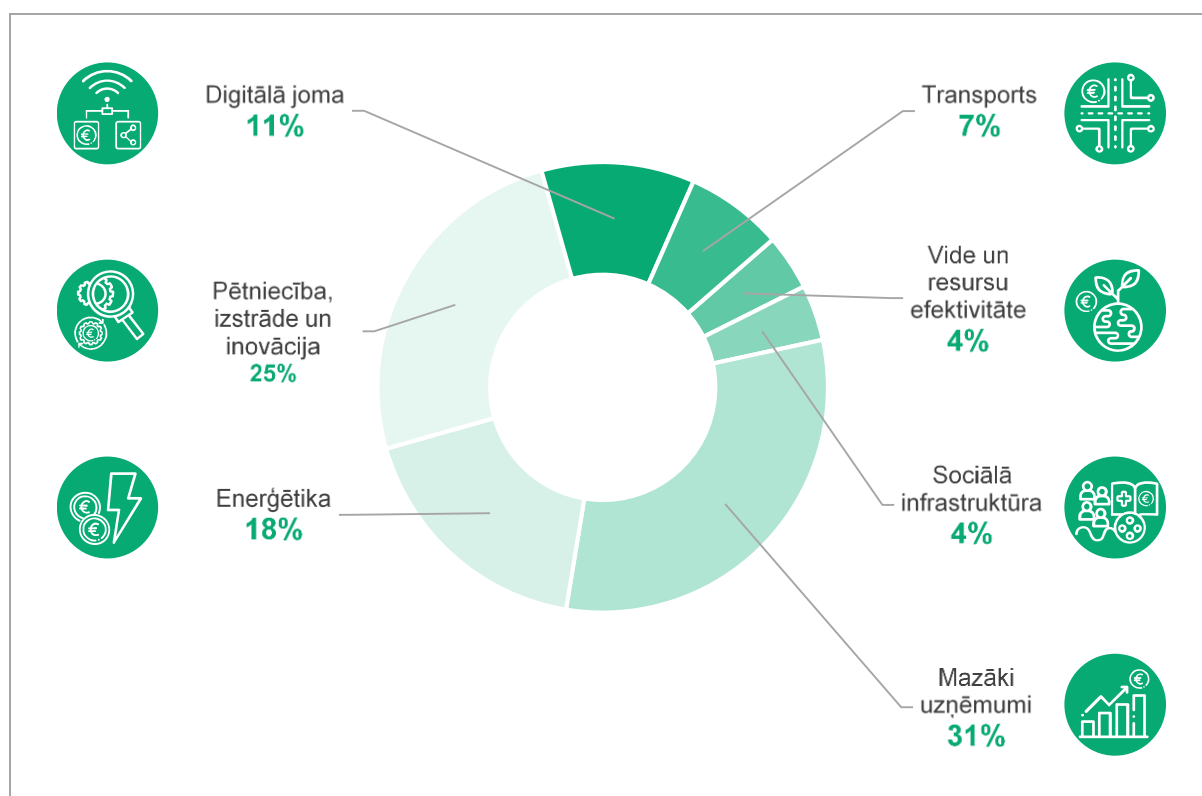
⁽⁵³⁾ Starpposma progressa ziņojums saskaņā ar 5.b pantu Padomes Lēmumā, ar ko izveido Eiropas Kopuzņēmumu ITER un kodolsintēzes enerģētikas attīstības vajadzībām un piešķir tam priekšrocības, COM(2019) 147 final, 21.3.2019., 20.–21. lpp.

⁽⁵⁴⁾ Priekšlikums Padomes Lēmumam, ar kuru groza Lēmumu 2007/198/Euratom, ar ko izveido Eiropas Kopuzņēmumu ITER un kodolsintēzes enerģētikas attīstības vajadzībām un piešķir tam priekšrocības — Paskaidrojuma raksts, COM(2018) 445 final, 7.6.2018., 4. lpp.

⁽⁵⁵⁾ Starpposma progressa ziņojums saskaņā ar 5.b pantu Padomes Lēmumā, ar ko izveido Eiropas Kopuzņēmumu ITER un kodolsintēzes enerģētikas attīstības vajadzībām un piešķir tam priekšrocības, COM(2019) 147 final, 21.3.2019., 9. lpp.

Eiropas Stratēģisko investīciju fonda, ko sauc arī par *Junkera fondu*, mērķis ir līdz 2020. gadam mobilizēt papildu privātus un publiskus ieguldījumus 500 miljonu EUR ⁽⁵⁶⁾ apmērā tādās stratēģiskās jomās kā infrastruktūra, pētniecība un inovācija, izglītība, atjaunojamo energoresursu enerģija un energoefektivitāte, vide un riska finansējums maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tas tiek panākts ar ES budžeta garantiju Eiropas Investīciju bankas grupai, kas ļauj palielināt finansējumu projektiem ar augstāka riska profilu. No fonda tiek atbalstītas izaugsmi veicinošas investīcijas — jo īpaši turpmāk norādītajās jomās.

⁽⁵⁶⁾ Sākotnējais 2015. gadā nospraustais mērķis bija 315 miljardi EUR. 2018. gada 1. janvārī stājās spēkā regula, ar kuru tika pagarināts Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (Eiropas Stratēģisko investīciju fonds 2.0) darbības termiņš un palielinātas tā riska uzņemšanās spējas. Ar šo regulu fonda darbības termiņš tika pagarināts līdz 2020. gada beigām un mērķa ieguldījumu apjoms palielināts līdz 500 miljardiem EUR. Cita starpā tās nolūks ir arī palielināt ieguldījumu lēmumu pārskatāmību un sniegt vairāk tehniskā atbalsta.

Grafiks. Investīcijas pa nozarēm līdz 2019. gada 15. maijam.

Avots: Eiropas Investīciju bankas grupa: <http://www.eib.org/efsi/>

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Līdz 2018. gada beigām Eiropas Stratēģisko investīciju fonds bija sekmīgi atbalstījis inovatīvus un stratēģiskus projektus un palīdzējis mobilizēt vairāk nekā 370 miljardus EUR⁽⁵⁷⁾ privātu un publisku investīciju. Tas ir gandrīz 75 % no 2020. gadam nospraustā mērķa.

Infrastrukturā un inovācijas kategorijā Eiropas Investīciju banka ir apstiprinājusi 514 projektus, kuru ieguldījumu vērtība ir aptuveni 244,3 miljardi EUR, un tiek paredzēts, ka Eiropas Investīciju bankas finansējums, par ko garantijas sniedz Eiropas Stratēģisko investīciju fonds, sasniegs 52,9 miljardus EUR.

Mazo un vidējo uzņēmumu kategorijā Eiropas Investīciju fonds ir apstiprināja 517 darbības, kuru kopējā ieguldījumu vērtība ir 131,2 miljardi EUR. Sagaidāms, ka visās dalībvalstīs atbalstu saņems aptuveni 858 000 uzņēmumi ar mazu un vidēji lielu kapitālu. No 1031 apstiprinātajām darbībām 869 tika parakstītas visās dalībvalstīs. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds ir panācis labu progresu virzībā uz savu mērķu izpildi.

2018. gadā Eiropas Stratēģisko investīciju fonda kopējais palielinošais efekts bija 13,5 ⁽⁵⁸⁾, kas nozīmē to, ka katrs 1 EUR no ES budžeta piesaista papildu ieguldījumus 14,96 EUR apmērā (aprēķins visam fondam).

⁽⁵⁷⁾ 2019. gada 15. maijā šī summa bija 399 miljardi EUR, bet 2019. gada 13. jūnijā — 408 miljardi EUR.

⁽⁵⁸⁾ Eiropas Stratēģisko investīciju fonda, Eiropas Investīciju konsultāciju centra un Eiropas Investīciju projektu portāla novērtējums, SWD(2018) 316 final, 6.6.2018., 55. lpp.

Eiropas Stratēģisko investīciju fondam ir arī bijusi nozīmīga loma, novirzot ieguldījumus ES stratēģisko mērķu izpildei. Viena trešā daļa Eiropas Stratēģisko investīciju fonda kopējā finansējuma ir piešķirta mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam, 25 % pētniecībai un izstrādei, 18 % atbalstam enerģētikas projektiem, 11 % digitāliem projektiem, 7 % transporta projektiem, 4 % sociālajai infrastruktūrai un 4 % videi un resursu efektīvai izmantošanai ⁽⁵⁹⁾.

Jaunas telpas pacientiem Polijā ⁽⁶⁰⁾

Slimnīcām bieži nepietiek līdzekļu, ko ieguldīt, lai uzlabotu to sniegto veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti. *Kujawsko-Pomorskie* reģions bija pirmais reģions Polijā, kurš no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda saņēma aizdevumu publiskā sektora projektam. Apvienojot 57 miljonu EUR aizdevumu no Eiropas Investīciju bankas ar līdzekļiem no sava budžeta un cita veida ES finansējumu, reģions paplašina Toruņas *Rydygier* slimnīcu. Pievērsoties pētniecībai un modernām tehnoloģijām, šis projekts nodrošinās vietējiem iedzīvotājiem pilnīgu ārstēšanas pakalpojumu klāstu, kā arī piekļuvi jaunākajām medicīniskajām procedūrām. Pacientu gultasvietu skaits divkārsosies no 551 līdz 1059 gultasvietām. Platība palielināsies no 20 000 m² līdz vairāk nekā 50 000 m², kā arī tiks izveidoti 57 000 m² apzaļumotu platību. Slimnīca ietaupīs līdzekļus, uzlabojot administrēšanas efektivitāti un ieviešot videi draudzīgus un energotaupīgus pasākumus. Slimnīcas jaunizbūvētās daļas būs pieejamas pacientiem 2019. gadā.

Enerģotīklu modernizēšana Itālijā ⁽⁶¹⁾

Eiropas Investīciju banka aizdod *Dolomiti Energia* 100 miljonus EUR tā gāzes un elektrosadales tīklu atjaunošanai un attīstīšanai. Finansējums ļaus nostiprināt un uzturēt hidroelektrostacijas Trento provincē Ziemeļitālijā, kur darbojas *Dolomiti Energia*, nodarbinot 1400 cilvēku.

Eiropas platjoslas infrastruktūras savienošanas fonds ⁽⁶²⁾: platjosla sasniedz mazāk apdzīvotas ES daļas ⁽⁶³⁾

Eiropas infrastruktūras savienošanas platjoslas fonds ir pirmā investīciju platforma ieguldījumiem platjoslas infrastruktūrā atbilstoši Investīciju plānam Eiropai. Fonds apvieno finansējumu no Eiropas Investīciju bankas, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta, valstu bankām, kas sekmē šādu projektu īstenošanu, un privātiem investoriem. Jaunais platjoslas fonds palīdzēs ES izpildīt mērķi, proti, ka līdz 2020. gadam visās Eiropas mājāsaimniecībās ir jābūt piekļuvei interneta savienojumiem, kuru ātrums ir 30 megabiti sekundē, un ka līdz 2025. gadam visām skolām, transporta centriem, galveno publisko pakalpojumu sniedzējiem un uzņēmumiem, kur intensīvi izmanto digitālus risinājumus, jābūt piekļuvei interneta savienojumiem, kuru ātrums ir 1 gigabits sekundē (Eiropas Gigabitu biedrības mērķi). Tā ir atbilde uz augošo pieprasījumu pēc finansējuma mazāka mēroga un augstāka riska platjoslas projektiem Eiropā, kuri pašlaik nevar saņemt ES līdzekļus. Fonda mērķis ir piesaistīt 500 miljonus EUR investīcijām platjoslā līdz 2020. gadam, kā arī panākt, ka kopējais ieguldījumu apjoms ir 1,0–1,7 miljardi EUR. Līgums par fonda pirmo projektu tika parakstīts 2019. gada janvārī, lai izvērstu augstas kvalitātes optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšanu līdz galalietotājam un atvērtās piekļuves tīklu iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valsts pārvaldes iestādēm lauku rajonos *Primorje-Gorski Kotar* un *Istria* reģionos (Horvātija), aptverot vairāk nekā 135 000 vietu.

⁽⁵⁹⁾ Informācija uz 2019. gada 13. jūniju, avots: Eiropas Investīciju bankas grupa: <http://www.eib.org/efsi/>.

⁽⁶⁰⁾ Eiropas Komisija, *Junkera plāns. Pašreizējā situācija, 2019.g.*, 5.lpp. — https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_lv.pdf.

⁽⁶¹⁾ Eiropas Komisija, *Junkera plāns. Pašreizējā situācija, 2019.g.*, 12.lpp. — https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_lv.pdf.

⁽⁶²⁾ Stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros 2010. gadā ES noteica trīs mērķus attiecībā uz platjoslu — līdz 2013. gadam nodrošināt pamata platjoslu (līdz 30 Mbps) visiem Eiropas iedzīvotājiem, līdz 2020. gadam nodrošināt visiem eiropiešiem ātru platjoslu (vairāk par 30 Mbps), kā arī līdz 2020. gadam nodrošināt, ka vismaz 50 % Eiropas mājāsaimniecību ir īpaši ātra platjosla (vairāk par 100 Mbps). Lai sniegtu atbalstu šo mērķu sasniegšanā, ES ir īstenojusi virkni politikas un regulatīvu pasākumu un 2014.–2020. gada periodā, izmantojot dažādus finansējuma avotus un veidus, tostarp aizdevumus 5,6 miljardu EUR apmērā no Eiropas Investīciju bankas, ir atvēlējusi dalībvalstīm 15 miljardus EUR. Fonda investīciju vadlīniju apkopojums ir pieejams tiešsaistē Eiropas Komisijas digitālā vienotā tirgus (DVT) tīmekļa vietnē: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/connecting-europe-broadband-fund>.

⁽⁶³⁾ Eiropas Komisija, *Junkera plāns. Pašreizējā situācija, 2019.g.*, 9.lpp. — https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_lv.pdf.

Novērtēšana un izvērtējums

2018. gada novērtējuma pierādījumi liecina, ka noteikti ir radīta pievienotā vērtība, Eiropas Stratēģisko investīciju fondam sedzot aktuālās investīciju vajadzības un atbalstot vajadzību veikt pretcikliskas investīcijas. Politiski vērtējot, fonds diskusijās ir spējis aizstāt taupības jautājumus ar investīciju atbalsta pasākumiem. Pamatojoties uz darbībām, kas veiktas līdz 2017. gada beigām, Eiropas Stratēģisko investīciju fonds **ir sniedzis atbalstu vairāk nekā 750 000 darbvietau izveidei, kuru skaits līdz 2020. gadam varētu sasniegt 1,4 miljonus**. Tas ir palielinājis ES iekšzemes kopproduktu par 0,6 %, un tiek plānots, ka līdz 2020. gadam šis skaitlis pieaugs līdz 1,3 %.

Lai gan makroekonomiskā kopaina ir uzlabojusies, finansējuma trūkuma apjoms un finansējuma nosacījumi (jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem) **liecina, ka joprojām nav apmierinātas būtiskas un steidzamas investīciju vajadzības**. Novērtējuma pierādījumi liecina, ka dažādās politikas jomās joprojām ir novērojami pastāvīgi tirgus trūkumi, kas neļauj veikt investīcijas. Nesenā investīciju apjoma palielināšanās ES vēl nav sasniegusi vēsturiski vidējos investīciju rādītājus. Arī pēc 2020. gada būs jāturpina centieni panākt, lai investīciju apjoms atkal atbilstu ilgtspējīgai ilgtermiņa tendencei, jo īpaši pievēršoties pašreizējām un jaunām ES politikas prioritātēm.

Viens no 2018. gadā norādītajiem **trūkumiem** attiecās uz vajadzību vairāk pievērsties ES ilgtermiņa klimata mērķiem. Tas tika novērsts, pagarinot Eiropas Stratēģisko investīciju fonda darbības termiņu 2018. gadā. Atbilstoši Parīzes nolīgumam vismaz 40 % no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda infrastruktūras un inovācijas sadaļas ir jāatvēl klimata pasākumiem. Turklāt Komisija ir izmantojusi savu pārstāvību Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Investīciju fonda pārvaldības struktūrās, kā arī šo instrumentu koordinācijas komitejās, lai panāktu, ka Eiropas Investīciju banka un Eiropas Investīciju fonds stingri ievēro ES politikas mērķus, īstenojot finanšu instrumentus, tostarp atbalstot sociālo uzņēmējdarbību un cīnoties pret jauniešu bezdarbu, klimata pārmaiņām un izvairīšanos no nodokļu nomaksas, kā arī popularizējot starptautiskos labas nodokļu pārvaldības standartus.

Iepriekš no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda tika atbalstīts tikai ierobežots skaits pārrobežu projektu, kuri parasti radīja lielu ES pievienoto vērtību. Joprojām ir svarīgi nodrošināt plašu ģeogrāfisko pārklājumu visā ES teritorijā, lai gan šajā ziņā fonda darbības laikā situācija ir uzlabojusies. Konsekvences ziņā joprojām ir iespējams uzlabot fonda trīs pīlāru papildināmību un savstarpējo atbalstu, kā arī mazināt iespējamās konkurences riskus starp fondu un citiem ES finanšu instrumentiem.

2019. gada janvārī **Eiropas Revīzijas palāta** publicēja īpašo ziņojumu (Nr. 03/2019) par Eiropas Stratēģisko investīciju fondu. Lai gan atbilstoši vispārējiem revīzijas secinājumiem fonds ir efektīvi piesaistījis finansējumu, lai atbalstītu nozīmīgas papildu investīcijas ES, palāta arī pauda bažas. Tās ietver jautājumu par to, vai dažas fonda darbības nav aizstājušas citas Eiropas Investīciju bankas darbības un ES finanšu instrumentus un vai daļa no fonda finansējuma nav piešķirta projektiem, ko būtu bijis iespējams finansēt no citiem avotiem, lai gan ar atšķirīgiem nosacījumiem. Palāta arī uzsvēra, ka joprojām ir jānodrošina līdzsvarota no fonda atbalstīto investīciju ģeogrāfiskā izkliede.

Saskaņā ar dokumentu kopumu attiecībā uz daudzgadu finanšu shēmu un pamatojoties uz Investīciju plāna Eiropai un Eiropas Stratēģisko investīciju fonda panākumiem, Komisija ir ierosinājusi jaunu iniciatīvu, lai mobilizētu publiskās un privātās investīcijas 2021.–2027. gada periodam, proti, **InvestEU programmu**. Jaunajā programmā ir paredzētas izmaiņas, lai novērstu Eiropas Revīzijas palātas norādītās problēmas un padarītu ES finansējumu investīciju projektiem Eiropā vienkāršāku, efektīvāku un elastīgāku. InvestEU programma pievērsīsies lieliem investīciju trūkumiem nākotnē nozīmīgās jomās, izmantojot ES budžeta garantiju 38 miljardu EUR apmērā. Tāpēc tā vēl vairāk veicinās darbvietau radīšanu un atbalstīs ieguldījumus un inovāciju ES. Līdz 2027. gada beigām visā ES teritorijā tiek plānots mobilizēt privātās un publiskās investīcijas 650 miljardu EUR apmērā un sniegt atbalstu, izmantojot četras politikas sadaļas — ilgtspējīga infrastruktūra, pētniecība, inovācija un digitalizācija, mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) un sociālās investīcijas un prasmes.

Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments

Programmas mērķi

Lai stimulētu darbvieta radīšanu un palielinātu izaugsmes rādītājus, ES ir vajadzīga mūsdienīga un efektīva infrastruktūra, lai palīdzētu savienot un integrēt ES un visus tās reģionus transporta, telekomunikāciju un enerģētikas nozarē. Šādi savienojumi ir ļoti svarīgi, lai personas varētu brīvi pārvietoties un notiktu brīva preču, kapitāla un pakalpojumu aprīte.

Tāpēc Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments atbalsta ieguldījumus transporta, enerģētikas un digitālajā infrastruktūrā, attīstot Eiropas tīklus. Šie tīkli sekmē pārrobežu savienojumus un sadarbību, veicina ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju un sniedz ieguldījumu konkurētspējīgākā sociālajā tirgus ekonomikā.

Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta konkrētie mērķi ir norādīti turpmāk tekstā.

Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments — transports

- Sastrēgumpunktu novēršana, dzelzceļa sadarbības uzlabošana, trūkstošo saišu veidošana un jo īpaši pārrobežu posmu uzlabošana.
- Ilgtspējīgu un efektīgu transporta sistēmu nodrošināšana ilgtermiņā, lai sagatavotos gaidāmajām nākotnes transporta plūsmām un ļautu visiem transporta veidiem veikt dekarbonizāciju, pārejot uz novatoriskām mazoglekļa un energoefektīvām transporta tehnoloģijām, optimāli uzlabojot drošību.
- Transporta veidu integrācijas un starpsavienojumu optimizācija un transporta pakalpojumu sadarbības uzlabošana, nodrošinot transporta infrastruktūras pieejamību.

Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments — enerģētika

- Konkurētspējas palielināšana, sekmējot turpmāku iekšējā enerģijas tirgus integrāciju un elektroenerģijas un gāzes tīklu sadarbību pāri robežām.
- ES energoapgādes drošības uzlabošana.
- Ieguldījums ilgtspējīgā attīstībā un vides aizsardzībā, cita starpā integrējot atjaunojamo energoresursu enerģiju pārvades tīklā un attīstot viedos enerģētīkus un oglekļa dioksīda tīklus.

Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments — telekomunikācijas

- Ieguldījums Eiropas digitālo pakalpojumu infrastruktūras sadarbībā, savienojamībā, ilgtspējīgā izvēršanā, ekspluatācijā un evolutīvā uzturēšanā, kā arī koordinēšanā Eiropas līmenī.
- Ieguldījums efektīvā privāto un publisko investīciju plūsmā, lai stimulētu platjoslas tīklu izvēršanu un modernizāciju nolūkā sekmēt Digitālās programmas Eiropai platjoslas mērķu sasniegšanu.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Eiropas infrastruktūras savienības instruments sniedz atbalstu Eiropas transporta tīkla attīstībai, pārrobežu savienojumu pabeigšanai, trūkstošo posmu izveidei un sastrēgumpunktu novēršanai. *Laikā no 2014. līdz 2018. gadam* finansējuma saņemšanai Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta **transporta** sadaļā tika atlasīti 688 projekti, nodrošinot 22,8 miljardus EUR ES finansējuma un piesaistot kopējās investīcijas 48 miljardu EUR apmērā. *2018. gadā* no Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta piešķirtais finansējums bija 1,7 miljardi EUR, 88 projektiem piesaistot kopējās investīcijas gandrīz 7 miljardu EUR apmērā, jo īpaši pievēršoties Eiropas komunikāciju tīkliem (*TEN*). Turklāt tika publicēts īpašs uzaicinājums mobilizēt līdzekļus transporta drošībai, digitalizācijai un multimodalitātei, šim nolūkam atvēlot 450 miljonus EUR.

Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta **telekomunikāciju** sadaļa nodrošina sadarbību, izvēršot uzticamas pārrobežu digitālo pakalpojumu infrastruktūras ekosistēmu, kas ir būtiski svarīga, lai izraisītu dalībvalstu digitālo pārveidi. Attiecībā uz savienojamību Eiropas infrastruktūras savienības instruments sekmē ieguldījumus platjoslas tīklu izvēršanai un modernizācijai, kā arī nodrošina augstas kvalitātes lokālus bezvadu savienojumus vietējās kopienās (Wifi4EU). Digitālo pakalpojumu infrastruktūra sekmē pārrobežu mijiedarbību starp valsts pārvaldes iestādēm, uzņēmumiem un iedzīvotājiem ļoti dažādās jomās, piemēram, kiberdrošība, atvērtie dati un e-veselība. Saskaņā ar darba programmu 2018. gadam atbalsts tiek sniegts 16 digitālo infrastruktūru izvēršanai, ekspluatācijai un attīstīšanai apkopei, pamatojoties uz iepriekšējos gados veiktajiem ieguldījumiem. Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta ekosistēmai tika arī pievienoti trīs jauni bloki, proti, *eArchiving*, *Context Broker* un lielo datu pārbaudes infrastruktūra ⁽⁶⁴⁾.

E-identifikācijas bloks risina valstīs izdotu elektronisko identifikācijas dokumentu pārrobežu atzīšanas problēmu. Tiklīdz šī iespēja dalībvalstī ir ieviesta, iesaistītajās dalībvalstīs ir iespējams savstarpēji atzīt šādu valsts izdotus identifikācijas dokumentus. Tas nozīmē, ka, piemēram, ES pilsonis varēs piekļūt publiskiem pakalpojumiem citā dalībvalstī, izmantojot viņa/viņas valstī izdotu identifikācijas līdzekli. *2018. gadā* no Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta tiek finansēts tālejošs projekts, kas liek pamatus faktiskai elektronisko identifikācijas dokumentu izmantošanai Nīderlandē, ļaujot ES pilsoņiem, kuri vēlas izmantot vairāk nekā 200 publiskus pakalpojumus 90 pašvaldībās, elektroniski pierādīt savu identitāti ar viņu attiecīgajā valstī izsniegtiem dokumentiem. Šis risinājums pašlaik ir pieejams Austrijas, Vācijas un Beļģijas elektronisko identifikācijas dokumentu turētājiem, un to būtu pakāpeniski jāattiecinā arī uz citu valstu izsniegtajiem dokumentiem ⁽⁶⁵⁾.

2018. gadā noslēdzās 2017. gada Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta uzaicinājums par jauktā tipa transportu, kurā tika izmantota novatoriska pieeja un kopējais provizorisks ES dotāciju budžets sasniedza 1,40 miljardus EUR, kas jāapvieno ar finansējumu no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda, Eiropas Investīciju bankas, valstu bankām, kas sekmē šādus projektus, un privātā sektora investoriem. Līdzfinansējums vairāk nekā 250 miljonu EUR apmērā tiks atvēlēts alternatīvo degvielu izmantošanas veicināšanai transporta nozarē. Šie projekti ietver:

- jūras transporta savienojuma zaļināšanu no *Swinoujscie* ostas Polijā uz Istadas ostu Zviedrijā;
- ūdeņraža sabiedriskā transporta infrastruktūras izvēršanu Dānijā, Latvijā un Apvienotajā Karalistē;
- sašķidrinātās biogāzes staciju tīkla būvniecību uz ceļiem, kas savieno Spānijas dienvidus un Polijas austrumus un virzās caur Beļģijas, Vācijas, Francijas un Nīderlandes teritoriju;
- pilsētu un reģionālo autobusu maršrutu Horvātijā, Itālijā, Slovēnijā un Slovākijā elektrifikāciju ⁽⁶⁶⁾.

Uzaicinājumā par jauktā tipa transportu tika atlasīts projekts par **Nulles emisiju apkopes tīklu sabiedriskajam transportam** no Amsterdamas uz *Schiphol* lidostu. Tas dos ieguldījumu plašākā multimodalitātē un pārejā no fosilajiem kurināmajiem uz alternatīvu degvielu Eiropas transporta tīkla pilsētu mezglos ap Amsterdamu (Ziemeļjūra — Baltijas jūra, Ziemeļjūra — Vidusjūra un Reina — Alpi).

⁽⁶⁴⁾ Paziņojums par Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta programmu 2020. gadam, 163. lpp.

⁽⁶⁵⁾ Paziņojums par Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta programmu 2020. gadam, 163. lpp.

⁽⁶⁶⁾ Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorāts, *Gada darbības pārskats par 2018. gadu*, 34. lpp.

Pateicoties daudzgadu darba programmām Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta **enerģētikas** sadaļā, laikā no 2014. līdz 2018. gadam 122 darbībām, kas sniedza ieguldījumu 91 vispārējas intereses projektā, kopā tika piešķirti 3,4 miljardi EUR ⁽⁶⁷⁾.

2018. gadā tika parakstīts lēmums par tiesībām slēgt līgumu attiecībā uz *SuedOstLink*, kas ir viens no lielākajiem Vācijas enerģētikas infrastruktūras projektiem. Projekts aptver 580 kilometrus augstsprieguma kabeļu, kuri pilnībā ieguldīti zemē. Ar šo elektroapgādes līniju tiks izveidots steidzami vajadzīgais savienojums starp vēja ģeneratoru parkiem Vācijas ziemeļos un patēriņa centriem valsts dienvidos. Tādējādi atjaunojamo energoresursu enerģija tiks labāk integrēta, kā arī tiks uzlabota pārrobežu apmaiņa ar elektroenerģiju ar blakusesošajām ES dalībvalstīm.

Ir arī piešķirta dotācija 27 miljonu EUR apmērā, lai atbalstītu jaunas iekšējās 400 kV elektroapgādes līnijas būvniecību no Cernavoda uz Stalpu Rumānijā, kas dos ieguldījumu starpsavienojumu jaudas palielināšanā starp Bulgāriju un Rumāniju, kā arī palīdzēs integrēt vēja enerģiju no Melnās jūras piekrastes.

Turklāt ir parakstīts dotācijas nolīgums, lai atbalstītu dabasgāzes ieviešanu Kiprā ar *CyprusGas2EU* projekta palīdzību (ES atbalsts 101 miljoni EUR), kas izbeigs pašreizējo Kipras energoizolāciju, diversificējot reģionu, kur pamatā dominē tikai viens piegādes avots, un palīdzot samazināt gaisa piesārņojumu un emisijas, elektroenerģijas ražošanā dodot iespēju aizstāt smago degvielu ar gāzi. Tas arī uzlabos enerģētisko drošību un cenu konkurētspēju ⁽⁶⁸⁾.

2018. gadā tika piešķirta dotācija 578 miljonu EUR apmērā, kas ir lielākā jebkad no Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta piešķirtā dotācija enerģētikas projektam, lai atbalstītu Biskajas līča starpsavienojuma būvniecību starp Franciju un Spāniju. Jaunais elektroenerģijas savienojums labāk integrēs Ibērijas pussalu iekšējā elektroenerģijas tirgū. Projekts, kurā ietilpst 280 km garš atkrastes posms, ietver tehnoloģiski novatoriskus konstrukcijas risinājumus attiecībā uz trasi pāri Kapbretonas kanjonam un sauszemes posmu Francijā, ko plānots izbūvēt pilnībā zem zemes. Pateicoties jaunajam savienojumam, starpsavienojumu jauda starp abām valstīm palielināsies gandrīz divas reizes no 2800 megavatiem līdz 5000 megavatiem, kā arī ļaus Spānijai tuvoties 10 % starpsavienojuma mērķa izpildei. Pašlaik šis rādītājs ir 6 %. Šāds izrāviens ļaus padziļināt atjaunojamo energoresursu enerģijas integrēšanu, dodot lielu ieguldījumu pārejā uz tīro enerģiju un saistītās ES politikas īstenošanā.

Komisijas priekšsēdētājs Junkers 2016. gadā paziņoja par *WiFi4EU* iniciatīvu kā par daļu no vienotā tirgus stratēģijas — tā ir satvars ar jauniem pasākumiem, lai apmierinātu Eiropas augošās vajadzības pēc savienojamības un uzlabotu Eiropas konkurētspēju. *WiFi4EU* iniciatīvas mērķis ir nodrošināt augstas kvalitātes internetu ES iedzīvotājiem un apmeklētājiem, izmantojot bezmaksas Wi-Fi tīklājus tādās publiskās vietās kā parki, skvēri, administrācijas ēkas, bibliotēkas un veselības centri. Vaučeri katrs 15 000 EUR vērtībā, ko finansē Eiropas Komisija, tiks piešķirti 9000 ES, Norvēģijas un Islandes pašvaldību, lai uzstādītu Wi-Fi tīklājus šajos publiskās dzīves centros, izmantojot attiecīgu uzņēmumu pakalpojumus ⁽⁶⁹⁾.

Pirmais *WiFi4EU* uzaicinājums iesniegt pieteikumus tika izsludināts 2018. gada novembrī, un tā laikā savus pieteikumus iesniedza 13 000 pašvaldību no visas Eiropas un tika piešķirti 2800 vaučeri ⁽⁷⁰⁾.

⁽⁶⁷⁾ Paziņojums par Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta programmu 2020. gadam, 163. lpp.

⁽⁶⁸⁾ Paziņojums par Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta programmu 2018. gadam, 7. lpp.

⁽⁶⁹⁾ Paziņojums par Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta programmu 2018. gadam, 5. lpp.

⁽⁷⁰⁾ Paziņojums par Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta programmu 2018. gadam, 5. lpp.

Novērtēšana un izvērtējums

Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta novērtēšanas ⁽⁷¹⁾ laikā tika konstatēts, ka transporta, enerģētikas un telekomunikāciju finansēšana vienā finansējuma satvarā, izmantojot vienu izpildaģentūru un kopējas procedūras, ir ļāvusi gūt **apjomradītus ietaupījumus** programmu līmenī. Tomēr projektu līmenī Eiropas infrastruktūras savienības instruments nav bijis pietiekami sekmīgs gaidīto sinerģiju panākšanā.

Novērtējuma konstatējumi ir izmantoti priekšlikumā par nākamo Eiropas infrastruktūras savienības instrumentu, pievienojot papildu uzsvāru uz vienkāršošanu, lielāku elastību un labāku veikuma pārraudzību ⁽⁷²⁾.

Nākotnē ES ekonomikas izaicinājumi, kas saistīti ar dekarbonizācijas un digitalizācijas mērķiem, nozīmēs lielāku transporta, enerģētikas un digitālās nozares konvergenci. Sinerģijas jomu piemēri ietver savienotu un autonomu mobilitāti, tīro mobilitāti, kas balstās uz alternatīvām degvielām, enerģijas uzglabāšanu un viedtīklus. Priekšlikums par Eiropas infrastruktūras savienības instrumentu pēc 2020. gada ⁽⁷³⁾ cenšas palielināt šīs sinerģijas — lai sekmētu projektus, kuri aptver vairāk nekā vienu nozari, stimuli ietvers iespēju pieteikties visaugstākajai līdzfinansējuma likmei attiecīgajās nozarēs. Turklāt katrai nozarei kā attiecināmās izmaksas būs iespējams pieņemt palīgelementus, kas attiecas uz citām nozarēm, piemēram, atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošana transporta projektā. Lai stimulētu un par prioritāti noteiktu starpnozaru priekšlikumus, ierosinātās darbības sinerģiju aspekts tiks vērtēts kā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijs. Sinerģijas tiks īstenotas, izmantojot kopīgas darba programmas un kopīgu finansējumu visām trīs nozarēm. Tiek plānots, ka noteiktas darbības, ko pašlaik veic Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta telesakaru programmas pasākumos, tiks turpinātas jaunās programmas "Digitālā Eiropa" kontekstā.

⁽⁷¹⁾ Komisijas Ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas infrastruktūras savienības instrumenta (EISI) starpposma novērtējumu, COM(2018) 66 final, 14.2.2018., 9. lpp.

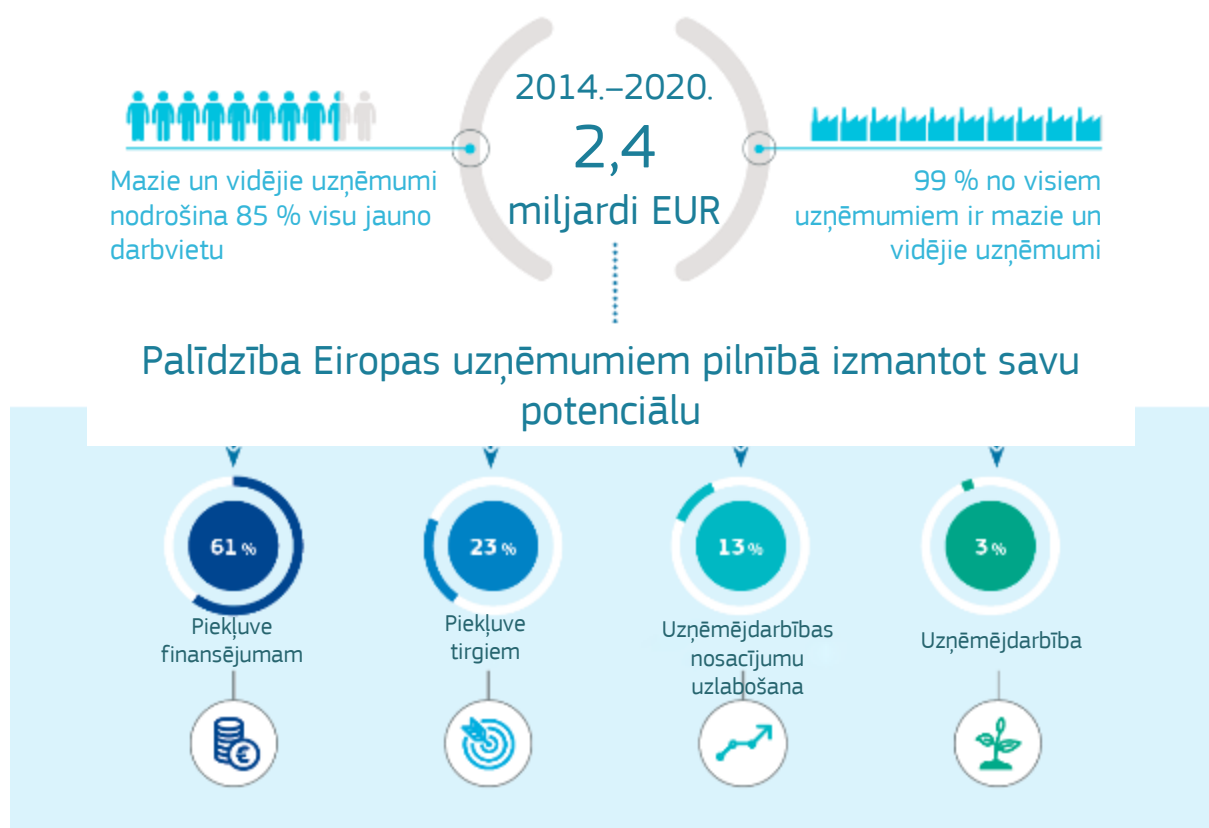
⁽⁷²⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas infrastruktūras savienības instrumentu un atceļ Regulu (ES) Nr. 1316/2013 un (ES) Nr. 283/2014, COM(2018) 438, 6.6.2018., 8.–9. lpp.

⁽⁷³⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas infrastruktūras savienības instrumentu un atceļ Regulu (ES) Nr. 1316/2013 un (ES) Nr. 283/2014, COM(2018) 438, 6.6.2018., 2. lpp.

Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēja

Programmas mērķi

Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programma ietver **darbības mazo uzņēmumu atbalstam** ar dotāciju, finanšu instrumentu un atbalsta pakalpojumu palīdzību.

Avots: Eiropas Komisija

Šī programma uzlabo mazo un vidējo uzņēmumu piekļuvi finansējumam, izmantojot divus finansēšanas instrumentus — aizdevumu garantijas instrumentu un kapitāla mehānismu izaugsmei. Abus instrumentus pārvalda Eiropas Investīciju fonds, un tie sekmē riskantāku mazo uzņēmumu, kuri citādi nesaņemtu vajadzīgo finansējumu, piekļuvi aizdevumiem un kapitāla finansējumam.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Kopš 2015. gada, pateicoties Eiropas Stratēģisko investīciju fonda atbalstam, **aizdevumu garantijas instrumenta** finansēšanas iespējas ir palielinātas Investīciju plāna Eiropai ietvaros. Sākotnējā sagatavošanās summa 2017. gadā tika pārvērsta pastāvīgā aizdevumu garantijas instrumenta budžeta papildinājumā par 550 miljoniem EUR no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda. 2018. gadā tas ļāva izsniegt daudz lielāku finansējumu riskantākiem, mazākiem uzņēmumiem, tostarp jaunuzņēmumiem, kam ir visgrūtāk piekļūt finansējumam, jo tiek uzskatīts, ka šiem uzņēmumiem ir lielāks risks, vai arī tiem nav pietiekama nodrošinājuma. 2018. gadā Eiropas Stratēģisko investīciju fonds parakstīja 36 līgumus par aizdevumu garantijām, kuru kopējā summa bija 387 miljoni EUR. 33 līgumu gadījumā atbalstu kopīgi sniedza Eiropas Stratēģisko investīciju fonds un aizdevumu garantijas instruments ⁽⁷⁴⁾. Gan šie līgumi, gan iepriekšējos gados parakstītie līgumi ļāva vairāk nekā 381 000 mazajiem uzņēmumiem līdz 2018. gada septembrim saņemt finansiālu atbalstu vairāk nekā 20 miljardu EUR apmērā.

⁽⁷⁴⁾ Paziņojums par Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmu (COSME), 2. lpp.

Līgumu parakstīšanai saistībā ar **kapitāla mehānismu izaugsmei** bija vajadzīgs vairāk laika, jo kapitāla gadījumā ir sarežģītāks uzticamības pārbaudes un kapitāla piesaistes process. Izmantojot kapitāla mehānismu izaugsmei, 2018. gada beigās Eiropas Investīciju fonds bija veicis ieguldījumus 14 fondos par kopējo summu 163,5 miljoni EUR ⁽⁷⁵⁾. Pieci no šiem fondiem bija daudzpakāpju fondi, ko kombinēja ar *InnovFin* kapitāla instrumentu agrīnam posmam ⁽⁷⁶⁾, kas tika izveidots programmas "Apvārsnis 2020" ietvaros.

Eiropas Biznesa atbalsta tīkls palīdz nelieliem Eiropas uzņēmumiem darboties starptautiskā mērogā, piedāvājot konsultāciju pakalpojumus un atrodot biznesa, tehnoloģiju un inovācijas partnerus citās valstīs. Tīkla pakalpojumi ir pieejami mazākiem uzņēmumiem ES un valstīs, kas saistītas ar programmu ar 607 starpniecorganizāciju palīdzību. 2018. gadā tīkla pakalpojumi tika sniegti aptuveni 250 000 mazo un vidējo uzņēmumu, lai attīstītu to uzņēmējdarbību ārpus mītnes valsts, kā arī tika sekmēts aptuveni 75 000 uzņēmējdarbības sadarbības tikšanos starp mazajiem uzņēmumiem, kā rezultātā starp šiem uzņēmumiem tika noslēgti 2611 līgumi par starptautisku partnerību ⁽⁷⁷⁾. Atjaunotie tīkla konsultāciju atbalsta pakalpojumi palīdzēja 1796 mazajiem un vidējiem uzņēmumiem uzlabot savu konkurētspēju un inovāciju 2018. gadā. Kā noteikts Komisijas jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu iniciatīvā ⁽⁷⁸⁾, darbu uzsāka Eiropas Biznesa atbalsta tīkla izaugsmes konsultanti, īstenojot konkrētas darbības 56 ES reģionos un palīdzot augošiem uzņēmumiem pārvarēt šķēršļus to izaugsmei. Eiropas Biznesa atbalsta tīklam ir sagatavots jauns stratēģisks redzējums, lai nodrošinātu, ka tas turpina sniegt pakalpojumus, kas apmierina mazo uzņēmumu nākotnes vajadzības.

Mazie uzņēmumi augstu vērtē tīklu un tā atbalstu — 89 % mazo un vidējo uzņēmumu paredz, ka to stāvoklis tirgū uzlabosies, pateicoties šim atbalstam. Turklāt gandrīz puse uzskata, ka to konkurētspēja uzlabosies, pateicoties uzlabojumiem inovācijā, kas panākti, pateicoties tīkla palīdzībai. Gandrīz 60 % uzskatīja, ka tīkla pakalpojumi tiem palīdzēs saglabāt vai radīt darbvietas.

Programmā "Erasmus jaunajiem uzņēmējiem" katru gadu tiek izsludināti uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus. 2018. gadā kopš šīs programmas sākuma jau bija notikušas 7000 apmaiņas starp jauniem un pieredzējušiem uzņēmējiem visā Eiropā ⁽⁷⁹⁾. Lai pārbaudītu programmas "Erasmus jaunajiem uzņēmējiem" ģeogrāfisko paplašinājumu, iekļaujot jaunas vietas ārpus Eiropas, 2018. gada aprīlī sākās šīs programmas 24 mēnešus garā globālā izmēģinājuma projekta īstenošana.

Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programma daudzējādā veidā arī dod ieguldījumu **ES uzņēmumu konkurētspējas pamatnosacījumu uzlabošanā**. 2018. gadā starptautiskās kopu atbalsta iniciatīvas kontekstā programma ļāva izveidot 25 ES kopu partnerības, atbalstot 134 kopas Eiropā, lai tās varētu darboties starptautiskā mērogā, dodot labumu to mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ⁽⁸⁰⁾. Šī iniciatīva iedrošina dalībkopas un mazos uzņēmumus piekļūt starptautiskajām vērtību ķēdēm un atrast stratēģiskos partnerus ārpus Eiropas. 2018. gadā tika izveidotas deviņas jaunas stratēģiskās Eiropas kopu partnerības pārdomātajai specializācijai un investīcijām. Partnerībā ir iesaistījušās 57 kopas no visas Eiropas, un tās aptver vairāk nekā 6000 mazo un vidējo uzņēmumu.

Eiropas kopu sadarbības platforma ⁽⁸¹⁾ ir kļuvusi par vadošo centru kopu sadarbības sekmēšanai ES un pasaules līmenī. Tajā ir vairāk nekā 930 kopu organizāciju, kas aptver vairāk nekā 100 000 mazo uzņēmumu. 2018. gadā Eiropas kopu sadarbības platforma iesaistījās vairāk nekā 1100 starptautisku kopu tikšanos veicināšanā, tā kļūstot par galveno ES instrumentu šādu uzņēmumu internacionalizācijas atbalstam.

⁽⁷⁵⁾ Paziņojums par Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmu (COSME), 2. lpp.

⁽⁷⁶⁾ http://www.eif.europa.eu/what_we_do/equity/single_eu_equity_instrument/innovfin-equity/index.htm.

⁽⁷⁷⁾ Paziņojums par Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmu (COSME), 3. lpp.

⁽⁷⁸⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai — Eiropas topošie līderi: jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu atbalsta iniciatīva, COM(2016) 733 final, 22.11.2016., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2016%3A733%3AFIN>.

⁽⁷⁹⁾ Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts, *Gada darbības pārskats par 2018. gadu*, 16. lpp.

⁽⁸⁰⁾ Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts, *Gada darbības pārskats par 2018. gadu*, 18. lpp.

⁽⁸¹⁾ <https://www.clustercollaboration.eu/eu-initiative/cluster-excellence-calls>.

Novērtēšana un izvērtējums

Pētījumā par Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmu ⁽⁸²⁾tika konstatēts, ka programma ir izteikti pielāgota Eiropas mazo uzņēmumu mainīgajām vajadzībām un īpaši nozīmīga sabiedrībai, pateicoties tās koncentrācijai uz nodarbinātības iespēju veicināšanu un izaugsmes radīšanu. Programmas centrā ir ES dimensija, kas ir būtiski svarīga lielākajai daļai darbību. Programmā ir sekmīgi ielikts pamats paredzamo rezultātu sasniegšanai. Starpniekorganizāciju (finanšu starpnieku, Eiropas Biznesa atbalsta tīkla dalībnieku, "Erasmus jaunajiem uzņēmējiem" starpniekorganizāciju un kopu organizāciju) izmantošana ir programmas stiprā puse. Programmā tiek izmantots šo vietējo starpnieku tuvums mazajiem uzņēmumiem un sekmēta tās pakalpojumu integrācija pakalpojumos, ko sniedz šie vietējie un reģionālie starpnieki. Kopumā atsauksmes no labuma guvējiem ir bijušas pozitīvas, lielākam vairākam respondentu ziņojot par dalības izmaksu un ieguvumu labo attiecību. Eiropas dimensija ir programmas pievienotā vērtība.

Pētījumā tika izdarīti priekšlikumi uzlabot trūkumus programmas rezultātos — budžeta fragmentācija daudzās mazās darbībās ir jāsamazina, lai palielinātu efektivitāti un izmaksu lietderību, kā arī centralizēti ir jānodrošina pārraudzības datu pieejamība, lai stratēģiski virzītu īstenošanu. Programmas darbības būtiski nepārkāpj ar citām politikas iniciatīvām ne ES, ne valsts un reģionālā līmenī. Tomēr dažu darbību gadījumā varētu uzlabot sinerģijas un papildināmību ar citām ES, valsts un reģionālām darbībām.

Pētījums tika izmantots, lai sagatavotu priekšlikumus turpmākām programmām daudzgadu finanšu shēmā pēc 2020. gada. Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programma (izņemot finanšu instrumentus) tiks integrēta jaunā programmā, ko sauks par vienotā tirgus programmu ⁽⁸³⁾. No jaunās programmas tiks atbalstītas īpaša veida darbības uzlabotas konkurētspējas jomās, jo īpaši saistībā ar mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, standartizāciju, patērētāju tiesību aizsardzību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, konkurenci, finanšu pārskatu iesniegšanu un revīzijām, veterinārijiem un fitosanitārijiem pasākumiem visā pārtikas ķēdē un Eiropas statistiku. Programmas finanšu instrumentus integrēs jaunā fondā, ko sauks par InvestEU, vienā vietā apkopojot ES finansējumu, kas tiek izsniegts aizņēmumu un ieguldījumu kapitālā formā.

ERASMUS+

Programmas mērķi

Erasmus+ ir ES pamatprogramma izglītības, apmācības, jauniešu un sporta atbalstam un nostiprināšanai Eiropā. Trīs desmitgades programma *Erasmus+* un tās priekšteces ir piedāvājušas mobilitātes iespējas jauniešiem, studentiem, profesionālās izglītības un apmācības audzēkņiem un pieaugušajiem mācīties, iziet apmācību, gūt pieredzi un piedalīties brīvprātīgo darbā Eiropā un citviet. Programmai *Erasmus+* ir nozīmīga loma, **atbalstot sadarbību starp universitātēm, skolām, profesionālās izglītības** nodrošinātājiem, jauniešu un sporta organizācijām, kā arī piedāvājot apmācības iespējas topošajiem skolotājiem un profesionālās attīstības iespējas skolotājiem un skolu vadītājiem. Programma sekmē izglītojamo un personāla mobilitāti profesionālajā izglītībā un apmācībā, kā arī personāla mobilitāti pieaugušo izglītībā, vienlaikus ar stratēģisku partnerību palīdzību atbalstot internacionalizāciju un īstenojot prioritātes, kas paredzētas Rīgas secinājumos par profesionālo izglītību un apmācību un Eiropas izglītības programmā pieaugušajiem.

⁽⁸²⁾ Programmas COSME starpposma novērtējums — galīgais ziņojums. Ārējs atbalsta pētījums COSME starpposma novērtējumam.

⁽⁸³⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Vienotā tirgus, uzņēmumu, tostarp mazo un vidējo uzņēmumu, konkurētspējas un Eiropas statistikas programmu un atceļ Regulu (ES) Nr. 99/2013, Regulu (ES) Nr. 1287/2013, Regulu (ES) Nr. 254/2014, Regulu (ES) Nr. 258/2014, Regulu (ES) Nr. 652/2014 un Regulu (ES) 2017/826, COM(2018) 441, 7.6.2018.

Atbalsts izglītībai un apmācībai

- Darbs Eiropas izglītības telpas izveidei līdz 2025. gadam.
- Galveno kompetenču un prasmju līmeņa uzlabošana vienotākai sabiedrībai, jo īpaši izmantojot mācību mobilitāti un sadarbību ar darba pasauli.
- Izglītības un apmācības iestāžu kvalitātes uzlabošanas, inovācijas ekselences un internacionalizācijas sekmēšana.
- Novatoriskas politikas attīstības, politikas dialoga un īstenošanas stimulēšana, kā arī zināšanu apmaiņa izglītības, apmācības un jaunatnes jomās.
- Informētības par mūžizglītības nozīmi uzlabošana.
- Atbalsts izglītības un apmācības starptautiskajai dimensijai.
- Valodu mācīšana un apguve.
- Apmācības un pētniecības par Eiropas integrāciju sekmēšana, izmantojot Jean Monnet pasākumus.

Jaunatne

- Jauniešu galveno kompetenču un prasmju līmeņa uzlabošana, jo īpaši izmantojot plašākas neformālās mācīšanās un mobilitātes iespējas.
- Ciešāka sadarbība starp organizācijām, kas strādā ar jauniešiem.
- Atbalsts jauniešu darbību starptautiskajai dimensijai un jaunatnes darbinieku un organizāciju lomai.

Sports

- Sporta integritātes pārrobežu apdraudējumu novēršana.
- Atbalsts labai sporta pārvaldībai un sportistu paralēlajām karjerām.
- Brīvprātīgo darbību veicināšana sportā.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā visās programmas darbībās uzsvars tika likts uz pasākumiem, kas sniedz atbalstu sociālajai iekļaušanai un vienlīdzībai izglītības, apmācības, jauniešu un sporta jomās atbilstoši Deklarācijai par pilsoniskuma un kopējo vērtību — brīvības, iecietības un nediskriminācijas — veicināšanu ar izglītības palīdzību un Komisijas rīcības plānam par trešo valstu valstspiederīgo integrāciju.

2018. gadā programma ERASMUS+ pierādīja, ka tā ir elastīga, ar dažādām darbībām risinot noteiktas politikas prioritātes.

800 000	320 000	13 000	47 000	55 000	172 000
<u>2018. gadā</u> šāds skaits dalībnieku guva labumu no apmācības, darba vai brīvprātīgā darba citās valstīs (10 miljoni dalībnieku kopš programmas sākuma)	Dalībnieku skaits augstākās izglītības studentu mobilitātē <u>2018. gadā</u>	Dalībnieku skaits darbavietas mobilitātē (<u>2018. gada</u> decembris)	Elektroniskās mūžizglītības platformas lietotāju skaits (<u>2018. gada</u> decembris)	Erasmus+ mobilā tālruņa lietotnes lejupielāžu skaits (<u>2018. gada</u> decembris)	Dalībnieku skaits profesionālās izglītības un izglītojošās apmācības mobilitātē <u>2018. gadā</u>

2018. gadā **augstākās izglītības** jomā prioritāte bija studentu zināšanu un prasmju kvalitātes un būtiskuma uzlabošanai, labākai informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) izmantošanai, augstākās izglītības sistēmu iekļaušanas uzlabošanai un labākām saiknēm starp augstākās izglītības iestādēm un darba devējiem vai sociālajiem uzņēmumiem. 2018. gadā vairāk nekā 320 000 augstākās izglītības studentu piedalījās mobilitātes pasākumos.

Skolu izglītības jomā prioritāte bija skolotāju profesiju prestiža uzlabošanai, galveno kompetenču ieguves sekmēšanai, piemēram, novēršot nepietiekamu pamatprasmju apguvi matemātikā, eksaktajās zinātnēs un rakstpratībā un atbalstot daudzvalodu klases. 2018. gadā tika sekmēta skolu piekļuve Erasmus+ programmai, iekļaujot programmā jaunu skolu apmaiņas partnerības formu. Tā rezultātā apstiprināto projektu skaits šajā jomā palielinājās par 40 %. Skolotāji var arī pievienoties eTwinning kopienai, lai kopā ar klasēm citās valstīs īstenotu sadarbības projektus, sekotu tiešsaistes un tiešām profesionālās attīstības iespējām un saņemtu atzinību par savu darbu. Kopš tās darbības uzsākšanas 2005. gadā eTwinning platformai ir pievienojušies 640 000 lietotāju un 218 000 skolas. 2018. gadā reģistrējās 130 000 jaunu lietotāju, kā arī tika uzsākti 14 000 projektu.

Saistībā ar **profesionālo izglītību un apmācību** Erasmus+ atbalsta uzņēmējdarbības izglītības partnerības, kuru mērķis ir sekmēt visu formu apmācību darbavietā, īpašu uzmanību pievēršot mācekļībai, kā arī kopīgu kvalifikāciju un mācību programmu izstrādi, reaģējot uz pašreizējām un nākotnes vajadzībām saistībā ar prasmēm dažādās nozarēs. Atbilstīgo dalībnieku ilgtermiņa mobilitāte (no 3 līdz 12 mēnešiem) tiek sekmēta, no 2018. gada Erasmus+ programmā iekļaujot ErasmusPro⁽⁸⁴⁾ darbību. Tā rezultātā šāda veida mobilitāte palielinājās par vairāk nekā 60 % (vidēji 8000 gadījumu 2014.–2017. gada periodā un gandrīz 13 000 gadījumu 2018. gadā).

Saistībā ar **sociālo iekļaušanu un vienlīdzību**, no Erasmus+ atbalsta darbības, kuru mērķis ir novērst vardarbīgu radikalizāciju un sekmēt demokrātiskās vērtības, pamattiesības, starpkultūru sapratni un aktīvu pilsonību, veicināt nelabvēlīgākā situācijā esošu izglītojamo, tostarp migrantu izcelsmes personu, iekļaušanu, vienlaikus novēršot un apkarojot diskriminējošu praksi. No sporta sadaļas joprojām tika atbalstītas iniciatīvas tādu pārrobežu apdraudējumu sporta integritātei novēršanai kā dopinga lietošana, iepriekšēja vienošanās par spēļu iznākumu un vardarbība, kā arī visu veidu neiecietība un diskriminācija. Šī programma ir veicinājusi labu

⁽⁸⁴⁾ https://europa.eu/youth/node/50165_lv.

pārvaldību sportā, paralēlās sportistu karjeras un brīvprātīgas darbības sportā, kā arī sociālo iekļaušanu, kas ietver bēgļus un migrantus.

Turklāt pieaugušo izglītības jomā 2018. gadā prioritāte bija tādu augstas kvalitātes apmācības iespēju uzlabošanai un paplašināšanai, kas ir pielāgotas individuālām mazkvalificētu pieaugušo vajadzībām, lai viņi apgūtu rakstpratību, rēķināšanas prasmes vai digitālās prasmes, tostarp validējot prasmes, kas apgūtas neformālās un ikdienējās mācībās. Pedagogu kompetences paplašināšana un attīstība arī ir uzsvērtā kā šīs jomas prioritāte.

Pieaugušo izglītība — 2018. gadā Eiropas Pieaugušo izglītības e-platformā, kur ir vairāk nekā 47 000 reģistrēto lietotāju, būtiski pieauga lietotāju skaits (1 gada laikā tas palielinājās par 38 %). Šī platforma ir daudzvalodu atklātās dalības kopiena pieaugušo izglītības profesionāļiem, tostarp pieaugušo pedagogiem un apmācītājiem, konsultāciju un atbalsta personālam, pētniekiem un akadēmiskajam personālam, kā arī politikas veidotājiem.

Saistībā ar starptautisko dimensiju programma *Erasmus+* turpināja sniegt mobilitātes iespējas augstākās izglītības personālam, studentiem, jauniešiem un jaunatnes darbiniekiem no Eiropas uz citām pasaules daļām un otrādi, īpaši pievēršoties turpmākai Eiropas kaimiņattiecību politikas reģiona (Rietumbalkānu, Austrumu partnerības⁽⁸⁵⁾ un Vidusjūras dienvidu) attīstībai. 2018. gada 18. janvārī Komisija pieņēma Digitālās izglītības rīcības plānu⁽⁸⁶⁾, kas ietver formālās izglītības jomas, paredzot konkrētas darbības skolu, profesionālās izglītības un apmācības un augstākās izglītības sfērās. Plānā ir noteiktas trīs prioritātes, lai nodrošinātu, ka digitālās tehnoloģijas tiek mērķtiecīgi izmantotas inovācijai un apmācības un mācīšanās uzlabošanai. Plāna 11 darbības ietver atbalstu lielas jaudas platjoslai visās skolās, izveidojot Eiropas mēroga platformu digitālai augstākajai izglītībai un padziļinātai sadarbībai, kā arī nodrošinot apmācību shēmas digitālo un uzņēmējdarbības prasmju apgūšanai un informētības palielināšanai par drošību tiešsaistē.

Erasmus+ mobilā lietotne turpināja kalpot par digitālo vienas pieturas aģentūru, kas sniedz dalībniekiem un ieinteresētiem jauniešiem norādes par to, kur atrast visu vajadzīgo informāciju par iespēju doties uz ārzemēm, izmantojot programmu *Erasmus+*. Lietotnē ir pieejama informācija, ieteikumi, paziņojumi un citi pakalpojumi, lai palīdzētu vieglāk organizēt mobilitātes periodus. 2018. gadā lietotne tika lejupielādēta un instalēta gandrīz 30 000 reižu, kopš lietotnes izlaides (2017. gada vidū) kopējam lejupielāžu skaitam pārsniedzot 55 000 reižu. Tika uzsāktas arī sarunas par to, kā uzlabot un paplašināt tiešsaistes pakalpojumu klāstu studentiem, kuri uzsākuši pārrobežu mācību mobilitātes periodu, tostarp, iespējams, uzlabojot lietotni kā daļu no viena lielāka tiešsaistes piekļuves punkta pakalpojumiem mobiliem studentiem.

Erasmus+ programmā iesaistītās valsts aģentūras ir arī izveidojušas paraugu iniciatīvu⁽⁸⁷⁾, kas ir pozitīvu paraugu tīkls, kurš atbalsta tādas radikalizācijas novēršanu, kura izraisa vardarbīgu ekstrēmismu. Pēc pirmo parauga darbību uzsākšanas 2017. gadā iniciatīva paplašinājās 2018. gadā (piemēram, sekmīgs paraugu iniciatīvas uzsākšanas pasākums Itālijā 2018. gada martā). Papildus šai iniciatīvai, ko īsteno *Erasmus+* valsts aģentūras, Komisija popularizē paraugu pieeju, izmantojot *Erasmus+* sociālās iekļaušanas uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus.

Radošuma un kritiskās domāšanas iniciatīvas augstākajā izglītībā, kas tika uzsākta 2018. gada sākumā, mērķis ir starptautiskā mērogā radīt prototipus un pārbaudīt novērtējuma rīku, lai palīdzētu akadēmiskajam personālam attīstīt un novērtēt studentu radošuma un kritiskās domāšanas prasmes. Izmantojot programmu *Erasmus+*, Komisija finansē pirmo šā projekta posmu, kas ietver augstākās izglītības personāla iesaisti radošuma un kritiskās domāšanas apgūvē un pedagoģisku uzdevumu paraugu un studentu darbu apkopošanā, lai ar piemēriem parādītu, kā studenti spēj demonstrēt šīs prasmes dažādos apstākļos.

⁽⁸⁵⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/eastern-partnership_en.

⁽⁸⁶⁾ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_lv.

⁽⁸⁷⁾ https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/role-models-promoting-common-values_lv.

Novērtēšana un izvērtējums

Programmas *Erasmus+* (2014.–2020. gads) vidusposma novērtējums⁽⁸⁸⁾, kurā tika novērtēts programmas īstenošanā panāktais progress un tās priekšteču ilgtermiņa ietekme, liecināja, ka pašreizējā *Erasmus+* programma nodrošina unikālu rezultātu kopumu izglītības, apmācības, jauniešu un sporta jomā un ka to augstu vērtē ieinteresētās personas un sabiedrība. Tiek izcelta arī *Erasmus+* un tās priekšteču izteiktā Eiropas pievienotā vērtība. Turklāt ir arī uzsvērtā pozitīvā ietekme, ko radījis programmas integrētais raksturs, kas ietver mācīšanos visos tās kontekstos.

Novērtējumā ir minētas vairākas uzlabojamās jomas. Attiecībā uz būtiskumu novērtējumā tika izklāstīta vajadzība labāk iesaistīt programmā *Erasmus+* tās personas, kam ir mazāk iespēju, sekmēt mazāku organizāciju dalību, lai programma būtu iekļaujošāka, un pastiprināt pasākumus, lai veicinātu izpratni par Eiropas integrāciju un piederības sajūtu Eiropai (jo īpaši visjaunākajā paaudzē). Efektivitātes ziņā programmā *Erasmus+* ir jāpastiprina darbību apjoms jomās, kur ir vislabākie rezultāti, bet kur līdz šim ir piešķirts relatīvi mazāk finansējuma, piemēram, skolu, profesionālās izglītības un apmācības un jauniešu jomās, kas arī dod ieguldījumu programmas iekļaušanas dimensijas stiprināšanā. Lietderības ziņā programmā *Erasmus+* ir vēl vairāk jāvienkāršo pieteikuma un ziņošanas procedūras, lai samazinātu labuma guvēju administratīvo slogu, kā arī vēl vairāk jāoptimizē tās tiešsaistes procedūras.

Savā īpašajā ziņojumā⁽⁸⁹⁾ par mobilitāti programmā *Erasmus+* Revīzijas palāta arī secināja, ka šī programma ir labi zināms un sekmīgs ES zīmols. Programmai *Erasmus+* ir galvenā loma mācību mobilitātes veidošanā citās valstīs, un tai ir pozitīva ietekme uz dalībnieku attieksmi pret ES. Palāta noteica, ka novatoriskais studentu aizdevumu garantijas instruments ir joma, kas būtu jāuzlabo, un arī ieteica labāk pielāgot rādītājus programmas mērķiem.

Komisija šos uzlabojumu ieteikumus apsvēra ierosinātajā programmā, kas sekos **Erasmus — ES programma izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā**⁽⁹⁰⁾ 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmas kontekstā. Jaunā programma jo īpaši pievērsīsies visu izglītojamo kategoriju mobilitātes un apmaiņas palielināšanai, intensīvākiem centieniem iesaistīt izglītojamos, kam ir mazākas iespējas, un sadarbības iespēju paplašināšanai, tostarp mazākām organizācijām. Ar jauno programmu tiks mēģināts racionalizēt un pārorientēt noteiktas pašreizējās darbības. Piemēram, dažas darbības tiks īpaši paredzētas pasākumiem kompetenču attīstības sekmēšanai uz nākotni vērstās jomās, bet citas — inovācijas sekmēšanai izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā. Žana Monē vārdā nosauktās darbības tiks daļēji pārorientētas, lai pievērstos plašākām izglītojamo grupām, darbības pieaugušo izglītībā tiks pastiprinātas. Ierosinātā programma vienlaikus nostiprina tās iekļaušanas dimensiju, pielāgojot noteiktas pašreizējās darbības un ieviešot jaunus pasākumus (piemēram, īstermiņa, grupu mobilitāti un virtuālo sadarbību).

Katrs euro, ko mēs ieguldām programmā Erasmus+, ir ieguldījums nākotnē — jauniešu nākotnē un mūsu Eiropas idejas nākotnē. Nevaru iedomāties labāku jomu mūsu investīcijām kā ieguldījumi šajos nākotnes līderos.

Erasmus ārzemju apmaiņu 30 gadi. Lai atzīmētu šo gadadienu, Komisija laiž klajā mobilo lietotni, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1574_lv.htm

⁽⁸⁸⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/EN/COM-2018-50-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽⁸⁹⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *Mobilitāte saskaņā ar programmu "Erasmus+": miljoniem dalībnieku un daudzpusīga Eiropas pievienotā vērtība, tomēr vēl jāuzlabo darbības rezultātu novērtēšana. Īpašais ziņojums Nr. 22/2018.*

⁽⁹⁰⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā "Erasmus" un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1288/2013, COM(2018) 367 final, 30.5.2018.

Eiropas Solidaritātes korpuss

Programmas mērķi

Komisijas priekšsēdētājs Junkers paziņoja par Eiropas Solidaritātes korpusu 2016. gada runā par stāvokli Eiropas Savienībā. Eiropas Solidaritātes korpuss piedāvā 18 līdz 30 gadus veciem jauniešiem iespēju piedalīties plašā dažādu solidaritātes darbību klāstā visā ES teritorijā, lai radītu 100 000 iespēju līdz 2020. gada beigām. Laikā no 2016. gada decembra līdz Eiropas Solidaritātes korpusa regulas ⁽⁹¹⁾ pieņemšanai tika uzsāktas astoņas dažādas programmas, lai dotu jauniešiem iespēju piedalīties vairākās solidaritātes darbībās, kas risina problemātiskas situācijās ES teritorijā. Dalība korpusā ne tikai sekmē jauniešu personīgo attīstību, aktīvu iesaisti sabiedrībā un nodarbināmību, bet arī palīdz nevalstiskajām organizācijām, publiskām struktūrām un uzņēmumiem to centienos tikt galā ar sabiedrības un citām problēmām. Eiropas Solidaritātes korpuss piedāvā ne tikai brīvprātīgo darbu, stažēšanos un darbu, bet arī iespēju izveidot savus solidaritātes projektus vai veikt brīvprātīgo darbu grupā.

Eiropas Solidaritātes korpusa mērķis ir palielināt jauniešu un organizāciju iesaisti solidaritātes pasākumos. Korpuss ir veids, kā palīdzēt stiprināt kohēziju, solidaritāti un demokrātiju Eiropā un citviet un uz vietas risināt sociālas un humanitārās problēmas, jo īpaši pievēršoties sociālās iekļaušanas sekmēšanai.

Solidaritātes kā vērtības veicināšana ar brīvprātīgā darba un jauniešu un organizāciju iesaistes palielināšanas palīdzību.

Ieguldījums kohēzijas, solidaritātes, demokrātijas un pilsonības nostiprināšanā Eiropā.

Reaģēšana uz sabiedrības problēmām un kopienu nostiprināšana, īpaši pievēršoties sociālajai iekļaušanai.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Kopš 2016. gada decembra Komisija ir pievērsusies Eiropas Solidaritātes korpusa izstrādei un attīstībai, kā arī tā popularizēšanai un iespējamo dalībnieku informēšanai.

⁽⁹¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1475 (2018. gada 2. oktobris), ar ko paredz Eiropas Solidaritātes korpusa tiesisko regulējumu un groza Regulu (ES) Nr. 1288/2013, Regulu (ES) Nr. 1293/2013 un Lēmumu Nr. 1313/2013/ES (OV L 250, 4.10.2018., 1.–20. lpp.).

Līdz 2018. gada beigām tika sasniegti vairāki galvenie starpposma mērķi, tostarp šādi:

- tika pieņemta regula ⁽⁹²⁾, ar kuru izveido Eiropas Solidaritātes korpusu, paredzot tam savu juridisko pamatu, sekmējot programmas īstenošanu un nosakot atsevišķu budžetu;
- korpusa pirmais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus 2018. gadā bija sekmīgs, organizācijām, kuras uzņem vai atbalsta solidaritātes darbības, saņemot vairāk nekā 1 400 pieteikumus. No šiem pieteikumiem 255 gadījumos priekšlikumus iesniedza jauniešu grupas, kas korpusā ir reģistrētas solidaritātes projektu īstenošanai. Kopumā ierosinātās darbības varētu piedāvāt līdz pat 13 000 iespēju jauniešiem.
- 2018. gada beigās kopš programmas sākuma vairāk nekā 10 000 jauniešu jau bija uzsākuši savas darbības, un portālā reģistrēto jauniešu skaits ⁽⁹³⁾ bija pārsniedzis 96 000 — tas liecina, ka ir liels pieprasījums, kas, visticamāk, palīdzēs nodrošināt dalībniekus visām programmā piedāvātajām iespējām.

Fotoattēls: © Eiropas Savienība

Géraldine Maitreyi Gupta ir viena no vairākiem desmitiem tūkstošu Eiropas jauniešu, kas ir brīvprātīgi pieteikusies Eiropas Solidaritātes korpusā. 2018. gada 17. novembrī korpusa saņēma "Inovācijas politikā" balvu kategorijā "Civilizācija", ko pasniedza Inovācijas politikas institūts Vīnē, Austrijā.

Novērtēšana un izvērtējums

Korpusa *ex ante* novērtējums ⁽⁹⁴⁾ liecināja, ka ES ir jārisina šīs problēmas paplašinātajā Eiropas Solidaritātes korpusā. Jo īpaši, ņemot vērā iespējamo dalībnieku sākotnējo apmulsumu par korpusa lomu, tas attiecas uz pamatprogrammām un atšķirībām un sakrītībām ar ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīvu.

Saistībā ar nākamo ES budžetu 2021.–2027. gadam Komisija ir nākusi klajā ar savu priekšlikumu par jaunu programmu Eiropas Solidaritātes korpusam ⁽⁹⁵⁾, lai paplašinātu tā piedāvātas iespējas. Jaunā programma radīs **vismaz 350 000 iespēju jauniešiem, lai laikā no 2021. līdz 2027. gadam ar brīvprātīgā darba, stažēšanās un darbā iekārtošanas starpniecību atbalstītu kopienas, kam vajadzīga palīdzība**. Tieši tāpēc vairāk nekā septiņu gadu laikā Komisija ierosināja rezervēt 1,3 miljardus EUR no nākamā ES ilgtermiņa budžeta.

Šis priekšlikums pamatojas uz korpusa sasniegumiem tā pirmajos pastāvēšanas gados un vēl vairāk konsolidē centienus nodrošināt vienotu piekļuves punktu jauniešiem, kas ir gatavi iesaistīties solidaritātes pasākumos. Korpusa jo īpaši ietvers brīvprātīgo darbu, lai sniegtu atbalstu humānās palīdzības darbībām un operācijām valstīs, kas nav ES dalībvalstis. Līdz šim šī iedibinātā ES shēma humānās palīdzības sniegšanai ir darbojusies ar nosaukumu "ES palīdzības brīvprātīgie".

⁽⁹²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1475 (2018. gada 2. oktobris), ar ko paredz Eiropas Solidaritātes korpusa tiesisko regulējumu un groza Regulu (ES) Nr. 1288/2013, Regulu (ES) Nr. 1293/2013 un Lēmumu Nr. 1313/2013/ES (OV L 250, 4.10.2018., 1.–20. lpp.).

⁽⁹³⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_lv.

⁽⁹⁴⁾ SWD(2018) 317 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0317&from=EN>.

⁽⁹⁵⁾ COM(2018) 440 final https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f3d4ea2b-6e31-11e8-9483-01aa75ed71a1.0002.03/DOC_1&format=PDF.

Nodarbinātība un sociālā inovācija (EaSI)

Programmas mērķi

Nodarbinātības un sociālās inovācijas programma sekmē augstas kvalitātes un ilgtspējīgu nodarbinātību, garantējot atbilstošu un pienācīgu sociālo aizsardzību, apkarojot sociālo izslēgšanu un nabadzību un uzlabojot darba apstākļus. Tā balstās uz trīs asīm — atbalsts nodarbinātības un sociālās politikas modernizācijai ("Progress"), profesionālā mobilitāte (Eiropas darbvietu mobilitātes portāls *EURES*), kā arī piekļuve mikrofinansējumam un sociālā uzņēmējdarbība.

Programmas konkrētie mērķi ir aprakstīti turpmāk tekstā.

Progress	EURES	Mikrofinansējums un sociālā uzņēmējdarbība
• Ar pierādījumiem pamatota ES politika un tiesību akti • Efektīva un ietveroša informācijas koplietošana, kopīga mācīšanās un dialogs • Sociālās un darba tirgus politikas inovāciju pārbaude • Labākas vietējo un ES organizāciju spējas attīstīt, sekmēt un atbalstīt ES politikas īstenošanu	• Pārredzama darba tirgus informācija • Efektīva pakalpojumu sniegšana strādājošo pieņemšanai un iekārtošanai darbā	• Labāka piekļuve mikrofinansējumam un labāka tā pieejamība • Labāka piekļuve finansējumam sociālajiem uzņēmumiem • Labākas mikrokredītu nodrošinātāju institucionālās spējas

Lai sniegtu ieguldījumu šādos sasniegumos.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi ⁽⁹⁶⁾

2018. gadā no programmas tika finansēti 39 projekti, kas tika iesniegti septiņu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus laikā un kuru budžets bija 33 miljoni EUR. No tās tika atbalstīti pētījumi un darbības profesionālās mobilitātes jomā, sociālā nodrošinājuma informācijas elektroniskās apmaiņas projekti, padziļināta sadarbība starp Eiropas publiskajiem nodarbinātības dienestiem un citām organizācijām *EURES* tīklā un mērķtiecīgu mobilitātes shēmu izvērsšana ("Tavs pirmais *EURES* darbs"). Turklāt turpinājās

⁽⁹⁶⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

nodarbinātības un sociālās inovācijas garantijas īstenošana, un līdz 2018. gada beigām bija parakstīti līgumi par 76 mikrofinansēšanas un 25 sociālās uzņēmējdarbības pasākumiem 29 valstīs, šo pasākumu kopējai summai sasniedzot 179 miljonus EUR. Tiek paredzēts, ka šīs darbības palīdzēs piesaistīt vairāk nekā 2 miljardus EUR mikrouzņēmumiem un sociālajiem uzņēmumiem.

a) 2018. gadā programmas **“Progress”** asī turpmāk tika attīstīta administratīvās sadarbības pieredze ar citu ES dalībvalsti, kā arī tika sekmēta administratīvā sadarbība starp pārbaudītu iestādēm un sociālajiem partneriem saistībā ar darba ņēmēju norīkošanu darbā.

“ES Post lab” projekts pievērsās celtniecības nozarei Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Vācijā, Itālijā, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Spānijā un Turcijā. Projektā tika noteikts, kā sadarbība starp pārbaudītu iestādēm un sociālajiem partneriem var nodrošināt būtiskus datus un informāciju, ko var atbilstīgi reģistrēt un kopīgot valsts un starptautiskā līmenī, lai samazinātu administratīvo slogu, ar ko saskaras darba devēji, vienlaikus uzlabojot strādājošo tiesību aizsardzību.

Sociālās inovācijas jomā atbalsts tika koncentrēts uz piekļuvi sociālajai aizsardzībai, kā arī novatoriskām darba un privātās dzīves līdzsvara stratēģijām, lai sekmētu profesionālās un aprūpes atbildības jomas saskaņošanu.

b) Pateicoties labākam darba tirgus kontekstam dalībvalstīs, **EURES** asī **EURES** profesionālās mobilitātes portāla izmantošana kopš 2017. gada ir mazinājusies, lai gan šī iespēja joprojām ir svarīga (0,9 miljoni apmeklējumu katru mēnesi 2018. gadā). 2017. gadā pēc konsultācijām ar darba meklētājiem un pateicoties sagatavošanas darbībai “Tavs pirmais EURES darbs” un mērķtiecīgām mobilitātes shēmām tika reģistrēti 8512 darbā iekārtošanas gadījumi (un papildu 1204 darbā iekārtošanas gadījumi 2018. gada pirmajos 6 mēnešos). Atbilstoši jaunākajai informācijai no ES vienotā tirgus rezultātu apkopojuma 2017. gadā vidēji 59 % valsts vakanču tika publicēti EURES.

“Tavs pirmais EURES darbs” ir ES profesionālās mobilitātes shēma, kas palīdz 18 līdz 35 gadus veciem jauniešiem atrast darbu, stažēšanās vai mācekļības iespējas citā ES valstī, Norvēģijā, Islandē, Lihtenšteinā vai Šveicē, bet darba devējiem — kvalificētu darbspēku. Tās mērķis ir atrast gados jauniem darba meklētājiem apmaksāta darba piedāvājumus visā Eiropā.

	2017.	2018.	Izmaiņās
EURES tīmekļa vietnē reģistrēto darba meklētāju skaits	287 850	337 991	▲ 17 %
EURES tīmekļa vietnē reģistrēto darba devēju skaits	10 726	13 231	▲ 23 %

c) Mikrofinansējuma un sociālās uzņēmējdarbības asī līdz 2018. gada beigām bija parakstīti līgumi par 101 darbību (76 mikrofinansēšanas jomā un 25 sociālās uzņēmējdarbības jomā) 29 valstīs par kopējo summu 178,6 miljoni EUR (129,2 miljoni EUR mikrofinansēšanai un 49,4 miljoni EUR sociālajai uzņēmējdarbībai). Līdz 2016. gada beigām budžetā paredzētā summa — 56 miljoni EUR — sākotnējās ES nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas mikrofinansējumam bija pilnībā apgūta. Tāpēc 2017. gada decembrī no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda tika piešķirti papildu 100 miljoni EUR, ko 2018. gada decembrī vēl papildināja 200 miljoni EUR no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda 2.0. Ņemot to vērā, sākotnējais ES budžeta apjoms, kas tika paredzēts Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas garantijas programmai 2014.–2020. gadā, tika palielināts no 96 miljoniem EUR līdz 396 miljoniem EUR gan attiecībā uz mikrofinansēšanu, gan sociālo uzņēmējdarbību. Eiropas Investīciju fonda darījumi 2018. gada decembra beigās liecina, ka paredzētais ES ieguldījuma sviras efekts ir no 5,5 līdz 30,4 un lēstais vidējais sviras efekts — 12. Šis sviras efekta rādītājs ir gandrīz divas reizes lielāks par minimālo sviras efekta līmeni, kas paredzēts deleģēšanas nolīgumā, un liecina par nozīmīgiem efektivitātes ieguvumiem (labāki rezultāti, nekā sākotnēji paredzēts) un lietderības uzlabojumiem (lielāks sviras efekts un efektīvāka ES ieguldījuma izmantošana).

Novērtēšana un izvērtējums ⁽⁹⁷⁾

Vidusposma novērtējuma konstatējumi apstiprina, ka ES nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas vispārējie un specifiskie mērķi joprojām ir būtiski, jo īpaši ņemot vērā pašreizējo problemātisko sociālo un ekonomisko kontekstu, ko raksturo finanšu un ekonomiskās krīzes atskaņas.

Programmā ir panākti labas kvalitātes rezultāti, lai gan tas ir noticis mazā mērogā, jo resursi ir bijuši ierobežoti. Piemēram, projektu mēroga paplašināšanu kavē atbilstošu pēcpasākumu trūkums, lai panāktu ilgtermiņa ilgtspējību.

Lai gan šķiet, ka trīs asis ("Progress", *EURES*, mikrofinansēšana un sociālā uzņēmējdarbība) darbojas atsevišķi, ir noteiktas dažas jomas, kur varētu panākt lielāku efektivitāti ("sinerģijas"). Piemēram, varētu minēt sinerģijas starp dažādiem "Progress" projektiem, kā arī projektiem, kas saistīti ar "Progresu" un mikrofinansēšanas / sociālās uzņēmējdarbības asīm.

Vidusposma izvērtējumā tika norādīti vairāki veidi, kā uzlabot nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas īstenošanu, jo īpaši palielinot elastību un pievēršoties grupām, kam vajadzīgs konkrēts atbalsts, kā arī vienkāršojot procedūras, uzlabojot iekšējo konsekvenci un saiknes ar citiem fondiem.

Šajā nolūkā Komisijas priekšlikumā nākamajai daudzgadu finanšu shēmai pašreizējā nodarbinātības un sociālās inovācijas programma ir integrēta Eiropas Sociālajā Fondā Plus, lai novērstu fondu sadrumstalotību un palielinātu ierobežotās iespējas paplašināt darbības mērogu. Arī finansēšanas instrumentus, kurus pašlaik finansē trešajā asī (tostarp paplašināto "sociālo logu"), apvienos vienā *InvestEU* programmā.

Kosmoss (*Copernicus*, *Galileo* un Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienests)

Mērķi

ES kosmosa politika atbalsta citus ES politikas virzienus un stratēģiskās prioritātes. Piemēram, tai ir būtiska loma, lai efektīvi cīnītos ar klimata pārmaiņu radītājam problēmām un panāktu ilgtspējīgu attīstību, robežkontroli, jūras uzraudzību un iedzīvotāju drošību.

Copernicus ir Eiropas sistēma Zemes uzraudzībai. Tā piedāvā sešus bezmaksas pakalpojumus ES, valsts un reģionālām iestādēm, kā arī privātajam sektoram, proti, atmosfēras, jūras vides, sauszemes un klimata pārmaiņu uzraudzīšanu, kā arī ārkārtas situāciju pārvaldību un drošību ⁽⁹⁸⁾. *Copernicus* sniedz informāciju, izmantojot satelītu sistēmu un *in situ* ⁽⁹⁹⁾ infrastruktūru. Šo informāciju var izmantot dažādos veidos lielā skaitā dažādu jomu, tostarp pilsētu teritoriju pārvaldībā, ilgtspējīgā attīstībā un vides aizsardzībā, reģionālā un vietējā plānošanā, lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā, veselības aprūpē, civilajā aizsardzībā, infrastruktūrā, transportā un mobilitātē, kā arī tūrismā. Piemēram, *Copernicus* pakalpojums klimata pārmaiņu mazināšanai sniedz informāciju par pašreizējo, pagātnes un nākotnes klimatu, kā arī rīkus klimata pārmaiņu mazināšanai un adaptācijas stratēģijas politikas veidotājiem un uzņēmumiem.

Galileo ir ES globāla navigācijas satelītu sistēma, kas sniedz drošās pozicionēšanas, navigācijas un laika iestatīšanas pakalpojumus. *Galileo* izmanto mobilajos tālruņos un automobiļu navigācijas sistēmās, kā arī tādās ļoti svarīgās jomās kā elektrotīklu vai telekomunikāciju tīklu sinhronizācija.

⁽⁹⁷⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽⁹⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 377/2014 (2014. gada 3. aprīlis), ar ko izveido programmu *Copernicus* un atceļ Regulu (ES) Nr. 911/2010 (Dokuments attiecas uz EEZ).

⁽⁹⁹⁾ *Copernicus* pakalpojumiem izmanto satelītu datu un vides mērījumu kombināciju. Šo informāciju apkopo pakalpojumu sniedzēji, kas nav daļa no *Copernicus* programmas, no sauszemes, jūras vai gaisa monitoringa sistēmām. Tas ietver, piemēram, datus no sensoriem upju krastos, augstos torņos, meteoroloģiskajās zondēs vai lidmašīnās, kā arī no sensoriem, ko pa jūru velk kuģi vai kas peld okeānā uz plostiem vai bojām. Datus, kas nav iegūti kosmosā, kopā sauc par *in situ* datiem (avots: <https://insitu.copernicus.eu/about>).

Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienests (ko arī sauc par *EGNOS*) ir reģionāla satelītnavigācijas sistēma⁽¹⁰⁰⁾. Šīs sistēma Eiropā nodrošina dzīvības drošībai svarīgus navigācijas pakalpojumus, ko izmanto aviācijas, jūras un sauszemes lietotāji. Vairāk nekā 80 % Eiropas lauksaimnieku izmanto satelītnavigāciju traktoru vadīšanai saistībā ar kultūraugu miglošanu un novākšanu.

ES kosmosa nozare īsumā

Kosmosa tehnoloģijas, dati un pakalpojumi ir kļuvuši par neatņemamu dzīves sastāvdaļu un ir stratēģiski svarīgi Eiropai. Eiropas kosmosa nozare ir viena no pasaules līderēm.

2018. gadā tajā strādāja vairāk nekā **231 000** darbinieku.

Tiek lēsts, ka nozares vērtība 2017. gadā bija **53–62 miljardi EUR**, kas ir otrs lielākais rādītājs pasaulē.

Trešā daļa pasaules satelītu tiek izgatavoti Eiropā.

Nozare turpina uzlabot Eiropas kosmiskās nesējaķektes, piedāvājot jaunās paaudzes **Ariane 6** un **Vega C** nesējaķektes.

ES kosmosa dati pārveido mūsu dzīvi ar turpmāk norādīto pakalpojumu palīdzību.

Reaģēšana uz dabas katastrofām.

2017. gadā *Copernicus* kartes sniedza informāciju par kaitējuma apjomu un mērogu, palīdzot glābšanas grupām cita starpā cīnīties ar mežu ugunsgrēkiem (Itālija, Spānija, Grieķija, Portugāle), zemestrīcēm (Meksika), orkāniem (valstis, kuras skāra orkāni Hārvijs, Irma un Marija) un plūdiem (Īrija, Vācija).

Cilvēku glābšana jūrā. *Copernicus* sniedz atbalstu Eiropas Robežu un krasta apsardzes misijām Vidusjūrā, palīdzot atklāt nedrošus kuģus un glābt cilvēkus. Visā pasaulē *Galileo* var izmantot jebkurā tirdzniecības kuģī, palielinot pozicionēšanas precizitāti un elastību, tā uzlabojot navigācijas drošību.

Meklēšana un glābšana. *Galileo* pakalpojums, kas dažādās vietās, tostarp jūrā, kalnos, tuksnešos un pilsētu teritorijās, samazina laiku, lai atklātu personu, kas aprūkta ar ārkārtas situāciju raidītāju, līdz 10 minūtēm. Tas apliecina attiecīgajai personai, ka palīdzība ir ceļā.

Naftas noplūžu uzraudzība. Eiropas Jūras drošības aģentūra (EMSA) izmanto *Copernicus* datus naftas noplūžu un kuģu pārraudzībai.

Lidmašīnu nolaišanās. Līdz 2018. gada beigām 315 lidostas gandrīz visās ES dalībvalstīs izmantoja *EGNOS*, padarot nolaišanos drošāku un tā izvairoties no kavējumiem un maršruta maiņas.

Ceļu satiksmes drošība. No 2018. gada aprīļa *Galileo* ir integrēts visos jaunajos Eiropā pārdotajos automobiļu veidos, no 2019. gada atbalstot eZvana ārkārtas reaģēšanas sistēmu. Tas tiks integrēts arī kravas automobiļu digitālajos tahogrāfos, lai nodrošinātu braukšanas laika noteikumu ievērošanu un uzlabotu ceļu satiksmes drošību.

Lauksaimniecība. 80 % lauksaimnieku, kas izmanto satelītnavigāciju precīzai lauksaimniecībai, lieto *EGNOS*. Arī *Copernicus* dati tiek izmantoti kultūraugu monitoringam un ražas prognozēšanai.

⁽¹⁰⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1285/2013 (2013. gada 11. decembris) par Eiropas satelītu navigācijas sistēmu ieviešanu un ekspluatāciju un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 876/2002 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 683/2008.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Programmas *Copernicus* vispārējais izpildes līmenis atbilst gaidītajam — orbītā atrodas un darbojas septiņi satelīti, ļaujot funkcionēt sešiem *Copernicus* pakalpojumiem. *Sentinel 3B* ir jaunākais satelīts, kas tika palaists orbītā 2018. gada aprīlī.

Copernicus klimata pārmaiņu uzraudzības pakalpojuma ekspluatācijas fāze sākās 2018. gada vasarā. Tas ir kļuvis par nozīmīgu un vispāratzītu klimata informācijas resursu starptautiskām struktūrām. *Copernicus* ārkārtas situāciju pārvaldības pakalpojums ir ticis aktivizēts vairāk nekā 86 reizes, lai palīdzētu iestādēm saistībā ar tādām katastrofām kā savvaļas ugunsgrēki, vētras, plūdi un vulkānu izvirdumi, zemestrīces un zemes nogruvumi ⁽¹⁰¹⁾.

Datu un informācijas piekļuves pakalpojumu sniegšana tika uzsākta 2018. gada jūnijā, ļaujot plašāk izmantot *Copernicus* datus un palielinot reģistrēto lietotāju skaitu līdz vairāk nekā 200 000 lietotāju. Turklāt ir parakstīts vairāk sadarbības nolīgumu ar valstīm, kas nav ES dalībvalstis (trešām valstīm), tostarp Brazīliju, Čīli, Kolumbiju, Indiju, Serbiju un Ukrainu, un organizācijām, tostarp Āfrikas Savienību, kā arī lai palielinātu *Copernicus* izmantošanu visā pasaulē ⁽¹⁰²⁾.

Galileo darbojas un nepārtraukti sniedz pakalpojumus kopš 2016. gada. Paralēli *Galileo* turpinās kosmosa infrastruktūras izvēršanu. 2018. gada jūlijā tika sekmīgi palaisti četri satelīti, kopējam kosmosā esošo satelītu skaitam sasniedzot 26. Lai nodrošinātu neatkarīgu *Galileo* pakalpojumu pārraudzību, *Noordwijk* (Nīderlande) sāka darboties *Galileo* references centrs. Augstas precizitātes komercpakalpojums (tā sauktais augstas precizitātes pakalpojums) piedāvās pozicionēšanu ar 20 cm precizitāti un tiks nodrošināts bez maksas ⁽¹⁰³⁾. Šāds precizitātes līmenis ir ļoti svarīgs tādu jauno tehnoloģiju izstrādei kā automatizēti savienotie transportlīdzekļi. 2018. gadā *Galileo* un Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienesta popularitāte tirgū ievērojami palielinājās, 2018. gada 31. decembrī ar *Galileo* savietojamu ierīču skaitam tirgū pārsniedzot 500 miljonus. Inovācija turpinās — 2019. gada maija vidū ar *Galileo* bija savietojami 714 miljoni ierīču.

Svarīgi, ka 2018. gada novembrī *Galileo* kļuva par pirmo globālo satelītnavigācijas sistēmu, kas nav ASV sistēma un ir šajā valstī atļauta. ES sistēmas *Galileo* izmantošana kombinācijā ar Amerikas Savienoto Valstu globālās pozicionēšanas sistēmu (GPS) atvērs ASV tirgu *Galileo* un uzlabos vietējo patērētāju pieredzi, pateicoties labākai šo pozicionēšanas, navigācijas un laika iestatīšanas pakalpojumu pieejamībai, uzticamībai un elastībai.

Galileo palīdz glābt dzīvību. ***Galileo* meklēšanas un glābšanas pakalpojums** radikāli samazina laiku, kas vajadzīgs ārkārtas situāciju raidītāju atklāšanai no 3 stundām līdz tikai 10 minūtēm. Tā kā šo raidītāju atrašanās vieta tiek noteikta precīzāk, jūrā vai kalnos pazudušus cilvēkus var ātrāk izglābt ⁽¹⁰⁴⁾.

Novērtēšana un izvērtējums

Copernicus vidusposma novērtējums apstiprināja, ka programmas mērķi tiek pildīti. Tomēr, lai gan savāktie dati ir labas kvalitātes, izvērtējums liecināja, ka ir jāuzlabo datu izplatīšana un piekļuve datiem, lai palielinātu to lietošanu ⁽¹⁰⁵⁾. Datu un informācijas piekļuves pakalpojumu sniegšanas uzsākšana 2018. gada jūnijā, kā arī dažādu darbību paplašināšana, lai maksimālu tiktu izmantotas *Copernicus* iespējas (tostarp parakstot starptautiskos nolīgumus par sadarbību), ir paredzēta, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar piekļuvi datiem un jaunu lietotāju iesaistīšanu.

Saskaņā ar vidusposma novērtējuma rezultātiem *Galileo* un Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienestam labi veicās ar savu mērķu sasniegšanu ⁽¹⁰⁶⁾. Tomēr izvērtējumā, ņemot vērā iesaistīto dalībnieku skaitu un atšķirības pārvaldības struktūrās un darba organizācijā izvēršanas un ekspluatācijas posmā, tika

⁽¹⁰¹⁾ Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts, *Gada darbības pārskats par 2018. gadu*, 23. lpp.

⁽¹⁰²⁾ 2018. gada paziņojums par programmu *Copernicus*, 2.–3. lpp.

⁽¹⁰³⁾ 2018. gada paziņojums par programmu *Galileo* un Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienestu (EGNOS), 2. lpp.

⁽¹⁰⁴⁾ 2018. gada paziņojums par programmu *Galileo* un Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienestu (EGNOS), 4. lpp.

⁽¹⁰⁵⁾ SWD(2017) 347, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017SC0347>.

⁽¹⁰⁶⁾ SWD(2017) 346, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017SC0346>.

konstatētas dažas ar pārvaldību saistītas efektivitātes problēmas. Izvērtējumā tika arī atklāts efektivitātes trūkums, kas saistīts ar drošības jautājumu pārvaldību.

Mērķis regulas priekšlikumam par ES kosmosa programmu daudzgadu finanšu shēmā pēc 2020. gada ir kļūdēt šīs pārvaldības bažas ⁽¹⁰⁷⁾, skaidrojot attiecības starp dažādām ieinteresētajām personām, kā arī to lomu (proti, galvenokārt dalībvalstu, Komisijas un Eiropas Kosmosa aģentūras (EKA) lomu), un paredzot vienotu pārvaldības sistēmu visiem šīs programmas elementiem. Šis tiesību akts palielina kādreizējās Eiropas Globālās navigācijas satelītu sistēmas (GNSS) aģentūras lomu, paplašinot tās uzdevumu darbības jomu attiecībā uz drošības akreditāciju, lai ietvertu visus ES kosmosa programmas elementus un tirgus atjaunināšanas darbības. Jaunajā regulā ir arī izklāstīts un standartizēts ES kosmosa programmas satvars.

Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programma

“Tuvāko mēnešu laikā turpināšu strādāt dienu un nakti, lai Eiropas Aizsardzības fonds un pastāvīgā strukturētā sadarbība aizsardzības jomā kļūtu pilnībā darbotiespējīga.”

Komisijas priekšsēdētāja Junkera runa par stāvokli Eiropas Savienībā, 2018. gads

Programmas mērķi

Aizvien lielākas nestabilitātes un pārrobežu drošības apdraudējumu pasaulē neviena valsts nevar gūt panākumus viena pati. Tieši tāpēc Junkera vadītā Komisija iegulda bezprecedenta pūliņus Eiropas iedzīvotāju aizsardzībai. Eiropas Savienība nevar aizstāt aizsardzības jomā dalībvalstu veiktos pasākumus, bet tā var sekmēt dalībvalstu sadarbību, izstrādājot un iegūstot jaunas tehnoloģijas un aprīkojumu, lai risinātu kopējas drošības un aizsardzības problēmas.

ES budžeta 2019. un 2020. gadam ietvaros 2018. gada 18. jūlijā tika pieņemta Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programma. No tās tiek sniegts atbalsts **ES aizsardzības nozares konkurētspējas un inovācijas spējas uzlabošanai**, jo īpaši saistībā ar prototipu, aizsardzības aprīkojuma un tehnoloģiju izstrādi, saņemot līdzfinansējumu no ES budžeta. Šo programmu tieši īsteno Komisija.

Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programma palīdz izveidot uz kopdarbību vērstu pieeju dalībvalstu aizsardzības nozarēs. ES finansiālais ieguldījums ļauj īstenot izstrādes projektus, kas citādi nebūtu īstenoti, jo ir vajadzīgs liels finansējums vai pastāv tehnoloģiskie riski. Programma ir sekmējošs faktors, kas galvenajās aizsardzības jomās ļauj īstenot papildu kopdarbības spēju attīstības projektus.

Piemēram, dalībvalstis var veikt kopējus ieguldījumus dronu tehnoloģiju vai satelītkomunikācijas izstrādē vai kopīgi iegādāties helikopterus, lai samazinātu izmaksas. Finansējumu varēs saņemt tikai kopdarbības projekti, un daļu no kopējā budžeta iezīmēs pārrobežu projektiem, kuros piedalīsies mazie un vidējie uzņēmumi.

⁽¹⁰⁷⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Savienības kosmosa programmu un Eiropas Savienības kosmosa programmas aģentūru un atceļ Regulu (ES) Nr. 912/2010, (ES) Nr. 1285/2013, (ES) Nr. 377/2014 un Lēmumu 541/2014/ES. COM/2018/447.

Eiropas sadarbība aizsardzības jautājumos ir ekonomiski pamatota. Ir pietiekams pamats uzskatīt, ka Eiropas Aizsardzības fonds radīs Eiropas pievienoto vērtību.

- Tiek lēsts, ka sadarbības trūkums starp dalībvalstīm aizsardzības jomā katru gadu izmaksā 25–100 miljardus EUR.
- Varētu ietaupīt 600 miljonus EUR gadā, ja Eiropas armijas koplietotu kājinieku transportlīdzekļus, un 500 miljonus EUR gadā, ja tām būtu viena munīcijas sertificēšanas sistēma.
- Eiropā ir 178 veidi ieroču sistēmu, bet ASV — 30.
- Eiropā ir 20 dažāda veida iznīcinātāju, bet ASV — 6.
- Eiropā ir 17 dažādas kaujas tanku sistēmas, bet ASV — 1.
- Eiropā ir vairāk helikopteru veidu nekā valdību, kas tos iegādājas.

	Eiropas Savienība	Amerikas Savienotās Valstis	
Izdevumi aizsardzībai			
Kopējā summa	227 miljardi EUR	545 miljardi EUR	
% no iekšzemes kopprodukta	1,34	3,3	
Ieguldījums vienam kareivim	27 639 EUR	108 322 EUR	
Izmantojamo sistēmu dublēšanās			
Ieroču sistēmu veidu skaits pētījumā apskatītajām kategorijām	178	30	
Galvenie kaujas tanki	17	1	
Eskadras mīnu kuģi / fregates	29	4	
Iznīcinātāji	20	6	

Avots: NATO, Starptautiskais Stratēģisko pētījumu institūts, SIPRI, 2017. gada Minhenes Drošības ziņojums.

Novērtēšana un izvērtējums

Sadarbība aizsardzības pētniecībā jau tiek īstenota. Pirmie 2017. gada budžeta ietvaros parakstītie ES dotācijas nolīgumi ietvēra pētniecības projektu “Ocean2020”, kurā piedalījās 42 partneri no 15 ES dalībvalstīm un kura laikā tiek sniegts atbalsts uzraudzības misijām jūrā, šim nolūkam integrējot bezpilota gaisa kuģus un zemūdenes flotes operācijās.

Ex ante novērtējumā ⁽¹⁰⁸⁾, kas pievienots priekšlikumam par Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programmu, tika secināts, ka Eiropas aizsardzības nozare saskaras ar būtiskām problēmām, kas saistītas ar maziem ieguldījumiem spēju attīstības projektos, sadrumstalotību un sadarbības trūkumu. *Ex ante* novērtējumā tika izcelta vajadzība pēc ES iniciatīvas, ar kuras palīdzību atbalstītu ES aizsardzības tehnoloģiskās un rūpnieciskās bāzes konkurētspēju un inovācijas spēju. Tā tiks stiprināta ES stratēģiskā autonomija un samazināta atkarība attiecībā uz galvenajām aizsardzības spējām. Novērtējums liecināja, ka sadarbība ir efektīvs veids minētā sasniegšanai, jo, visticamāk, ilgtermiņā neviena atsevišķa Eiropas

⁽¹⁰⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52017SC0228>.

Savienības dalībvalsts nevarēs atļauties uzturēt pilna spektra aizsardzības rūpniecības bāzi un atbilstošas aizsardzības spējas. ES var dot ievērojamu ieguldījumu. Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programma radīs ievērojamu pievienoto vērtību, **stimulējot sadarbību un padarot iespējamus papildu spēju attīstības projektus.**

Izmantojot pašreizējās programmas, proti, Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programmu un sagatavošanās darbības aizsardzības pētījumu jomā, 2018. gada jūnijā Komisija ierosināja nākamajā ES ilgtermiņa budžetā ietvert pilnvērtīgu **Eiropas Aizsardzības fondu**, kura vērtība būtu 13 miljardi EUR un kurā būtu pētniecības un spēju attīstības sadaļas. Lai palielinātu ietekmi, no fonda visā pētniecības un izstrādes ciklā tiks atbalstīti konkurētspējīgi un kopdarbības aizsardzības projekti. Pētniecības posmā ES tieši finansēs kopējās izmaksas, jo īpaši izmantojot dotācijas. Pēc šā posma fonda līdzekļi papildinās dalībvalstu ieguldījumus, līdzfinansējot līdz 20 % no prototipu izstrādes izmaksām un līdz 80 % no izmaksām sertifikācijas saņemšanai un testēšanai. ES nefinansēs iegādes posmu, bet Komisija var piedāvāt praktisku atbalstu tām dalībvalstīm, kuras vēlas kopīgi iegādāties produktus un tehnoloģijas.

Muita 2020

ES muitas savienībā ir spēkā vienoti noteikumi un procedūras, kas paredzētas ES Muitas kodeksā ⁽¹⁰⁹⁾. Tie ir atbilstīgi un vienoti jāīsteno un jāpiemēro visā ES teritorijā. Turklāt muitas politikai un muitas dienestiem ir pastāvīgi jāpielāgojas mūsdienu tirdzniecības realitātei un saziņas līdzekļiem.

Muita 2020 ir programma valstu muitas dienestu sadarbības sekmēšanai un uzlabošanai. Šī sadarbība palīdz palielināt muitas dienestu administratīvās spējas un nostiprināt Eiropas uzņēmumu konkurētspēju, piemēram, samazinot atbilstības nodrošināšanas izmaksas un administratīvo slogu. Tā arī palielina drošību un drošumu un aizsargā iedzīvotājus un vidi.

ES Muitas kodekss ir nozīmīgs pavērsiens ES muitas modernizēšanā, un ES instrumenta "Muita 2020" rīcības programma ir neaizstājama, sniedzot atbalstu kodeksa īstenošanā.

Galvenais apmaiņas tīkls ir īpaši uzticamais **kopējais saziņas tīkls**, ko izmanto muitas un nodokļu jomās. Tas sastāv no 112 interneta vārtējām, kas atrodas 49 vietās 33 dažādās valstīs. Gadu gaitā pēc daudzām muitas programmas iterācijām ir pastāvīgi palielināties apmaiņas datu daudzums un apjoms. Vien 2017. gadā notika apmaiņa ar gandrīz 4,8 miljardiem paziņojumu, kuru kopējais apjoms bija 5,5 terabaiti (TB). Izmantojot jauno datorizēto tranzīta sistēmu, notika vairāk nekā 11,2 miljonu pārvietošanu tranzītā, un vidējais vienā darba dienā izlaisto pārvietošanu skaits pārsniedza 44 000. Eksporta kontroles sistēmā tika ievadīts 5,1 miljons netiešo izvešanu, kā arī, izmantojot importa kontroles sistēmu, ES tika reģistrēti 48 miljoni ieviešanas kopsavilkuma deklarāciju. Programmas ietekmi ne vienmēr var viegli izmērīt, jo daudzi tūkstoši amatpersonu un uzņēmumu izmanto informācijas tehnoloģijas (IT) sistēmas, ko atbalsta Muita 2020, pat neapjaušot šo programmu izcelsmi.

No programmas tika arī atbalstīts liels skaits dažāda veida **vienotas rīcības** pasākumu. Programmas pirmajos 4 darba gados visās iesaistītajās valstīs ir notikušas 16 864 projekta grupu tikšanās, 1897 darbsemināri, 1106 darba vizītes, 947 semināri, 203 kopēji paziņojumu pasākumi, 180 spēju veidošanas un atbalsta pasākumi un 72 pārraudzības pasākumi.

2018. gadā Komisija veica programmas "Muita 2020" vidusposma novērtēšanu ⁽¹¹⁰⁾, kuras rezultāti apstiprināja, ka programma darbojas labi, ir vajadzīga un rada pievienoto vērtību. Vairums programmas vienotās rīcības pasākumu, apmācību un Eiropas informācijas sistēmu tieši palīdz muitas dienestiem sagatavoties mūsdienīgai un labi funkcionējošai Muitas savienībai.

Eiropas informācijas sistēmas ir resursu ziņā prasīgas, tomēr sniedz daudz ieguvumu visās muitas darbības jomās. Ieguvumi ietver muitas procedūru saskaņošanu, muitas tiesību aktu vienotu piemērošanu, informācijas

⁽¹⁰⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 952/2013 (2013. gada 9. oktobris), ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu.

⁽¹¹⁰⁾ Programmas "Muita 2020" starpposma izvērtēšana. Galīgais ziņojums SWD(2019)14.

koplietošanu un apjomradītus ietaupījumus, jo īpaši izmantojot centralizētas sistēmas. Tās ir savstarpēji saistītas un sadarbīgas, kā arī tiek plaši izmantotas muitas ikdienas darbā. Tika konstatēts, ka šīm sistēmām ir nenovērtējama nozīme muitas modernizācijā, virzoties uz bezpapīra vidi, un ka IT arhitektūrai kā tādai nav līdzinieka un to nevar atkārtot valsts līmenī.

Programma "Muita 2020" sekmē sadarbību un veido uzticēšanos starp muitas iestādēm un to amatpersonām. Apmācību darbības arī sekmē vienotu izpratni, muitas nosacījumu interpretācijas saskaņošanu, terminoloģijas standartizāciju un, visbeidzot, vienotāku ES tiesību aktu piemērošanu dalībvalstīs.

Tomēr programmas starpposma novērtējumā tika minēta iespēja panākt uzlabojumu noteiktās jomās, piemēram, darbības rezultātu satvara vienkāršošana vai dažu IT sistēmu sadarbības palielināšana.

Komisija ierosināja turpināt programmu pēc 2020. gada. Muitas dienestu sadarbība un spēju palielināšana būtu koncentrēta gan ap cilvēku tīklošanas un kompetenču veidošanas darbībām, gan ap informācijas tehnoloģijas spēju palielināšanas darbībām. Līdzīgi kā pašreizējā programmas versijā, lielākā daļa ierosinātā budžeta tiktu tērēta IT spēju veidošanai, turpinot izmantot uz IT arhitektūras modeli balstīto pieeju, kad Eiropas elektroniskās sistēmas ietver kopēju un valsts elementu kombināciju. Šis modelis tiek uzskatīts par labāku nekā pilnībā centralizēta arhitektūra, dodot dalībvalstīm zināmu elastību valstī izmantojamo lietotņu izstrādē, ņemot vērā to vēlmes, prasības un ierobežojumus.

Fiscalis 2020

Programma *Fiscalis 2020* ir viens no galvenajiem pasākumiem, lai atbalstītu Eiropas Savienības nodokļu politikas īstenošanu. Tā nodrošina satvaru, lai uzlabotu nodokļu sistēmu pienācīgu darbību vienotajā tirgū, padziļinot sadarbību starp iesaistītajām valstīm, to nodokļu iestādēm un ierēdņiem. Iesaistītās valstis ir ES dalībvalstis un valstis, ar kurām notiek sarunas par pievienošanos ES (kandidātvalstis), kā arī iespējamās kandidātvalstis⁽¹¹¹⁾. Pateicoties programmas plānam un mērķiem, lielākā daļā finansējuma tiek tērēta IT sistēmu izstrādei un ekspluatācijai (75 %), kam seko vienotas rīcības organizēšana, pētījumi un apmācība.

2018. gadā Komisija veica programmas *Fiscalis 2020* vidusposma novērtējumu, izvērtējot tās sasniegumus pirmajos 4 darbības gados⁽¹¹²⁾.

Tā laikā tika gūts apstiprinājums, ka programma darbojas labi, ir vajadzīga un rada pievienoto vērtību. *Fiscalis 2020* ir bijusi neaizstājama loma, pastiprinot sadarbību starp ES dalībvalstu un citu iesaistīto valstu nodokļu iestādēm, izmantojot trīs galvenos darbību veidus (vienota rīcība, Eiropas informācijas sistēmas un apmācība). Programma ir nodrošinājusi vajadzīgo satvaru un tehnoloģiskos līdzekļus, lai strādātu kopā un dalītos ar informāciju, tā īstenojot ES tiesību aktus nodokļu jomā un cīnoties pret izvairīšanās no nodokļu nomaksas, krāpšanas nodokļu jomā un agresīvas nodokļu plānošanas aizvien mobilākajā Eiropā. Vislielākais ieguldījums bija saistīts ar cīņu pret krāpšanu nodokļu jomā / izvairīšanos no pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa nomaksas (piemēram, tāda informācijas tehnoloģija kā mini vienas pieturas aģentūra, e-veidlapas un VIES tiešsaistē).

Ar programmu *Fiscalis* atbalstītās informācijas sistēmas ir ļāvušas valstu iestādēm būtiski samazināt izmaksas (ko gan ir grūti aprēķināt), ierobežojot tēriņus par informācijas tehnoloģijām un cilvēkresursiem. Centralizēti izstrādātas sistēmas ir lētākas gan izstrādes, gan īstenošanas posmā nekā 28 atsevišķas sistēmas. Tās arī ļauj izvairīties no izmaksām, kas saistītas ar sadarbību starp valstīm. Ja sistēmās ir ES un valsts elementi, programma nodrošina sadarbību un efektīvu līdzaspastāvēšanu.

Funkcionalitātes ziņā tādas nozīmīgas Eiropas informācijas sistēmas kā akcīzes preču aprites un kontroles sistēmu un mini vienas pieturas aģentūru daži respondenti ir nosaukuši par savā jomā "revolucionārām", kas nodrošina pilnīgi jaunas iespējas veikt pārraudzību, koplietot informāciju un novērst krāpšanu. Sekundāri ieguvumi ietver jaunas iespējas lielo datu analīzei, piemēram, saistībā ar atbilstības riska pārvaldību. Tiek

⁽¹¹¹⁾ <http://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm>.

⁽¹¹²⁾ Programmas *Fiscalis 2020* starpposma izvērtēšana. Galīgais ziņojums, SWD(2019)15.

gaidīts, ka mini vienas pieturas aģentūras paplašināšana nākamajā programmā (iekļaujot fiziski pastāvošus produktus), radīs īpaši lielus ieguvumus saistībā ar nodokļu iekasēšanu un tirdzniecības veicināšanu.

Hercule III

Hercule III ir programma ⁽¹¹³⁾, kas palīdz ES valstīm apkarot neatbilstības, krāpšanu un korupciju, kura skar ES budžetu. Programmas mērķi ir aizsargāt ES finanšu intereses un tādējādi arī nodokļu maksātāju naudu un palielināt ES ekonomikas konkurētspēju. No programmas tiek arī finansēti praktiski projekti, piemēram, valstu iestāžu rentgenstaru skeneru pirkumi, meklēšanas suņi un cits atklāšanas un izmeklēšanas aprīkojums, lai izskaustu kontrabandu un citas noziedzīgas darbības.

Galvenā joma ir tabakas produktu kontrabandas apkarošana, kas joprojām rada lielas bažas, jo tiek lēsts, ka katru gadu tās radītie zaudējumi ES un valstu budžetiem ir 10 miljardi EUR. Piemēram, sniedzot palīdzību rentgenstaru skeneru un cita tehniskā aprīkojuma finansēšanai ostās un lidostās, mērķis ir uzlabot valstu iestāžu spēju cīnīties pret kontrabandu. No programmas *Hercule III* tiek arī finansēta dalīšanās ar paraugpraksi saistībā ar tādiem jautājumiem kā korupcijas novēršana iepirkuma procedūrās. Vēl viens aspekts ietver apmācību par krāpšanas apkarošanu, tostarp apmācību, kuras mērķis ir uzlabot un atjaunināt tiesībsargāšanas iestāžu darbinieku digitālās tiesu ekspertīzes un analītikas prasmes.

Komisijas vidusposma novērtējums ⁽¹¹⁴⁾ liecināja, ka programma *Hercule III* ir lielā mērā izpildījusi tās uzdevumu. Izvērtējumā tika konstatēta vispārēja programmas efektivitāte un lietderība saistībā gan ar apmācības darbībām, gan ar tehniskās palīdzības darbībām. Ieinteresētās personas ziņoja, ka programma ir efektīvi īstenota, vienlaikus konstruktīvi apmierinot dalībvalstu vajadzības.

Dotāciju pieteikumu elektroniskās iesniegšanas un apstrādes ieviešana ir svarīgs notikums, kas būtiski saīsinājis laiku pieteikuma iesniedzēju informēšanai par novērtēšanas procedūras rezultātiem.

Jaunās ES Krāpšanas apkarošanas programmas (2021. –2027. gadam) mērķis ir sniegt atbalstu dalībvalstīm cīņā pret krāpšanu, neatbilstībām un korupciju, kas skar ES budžetu.

“Perikls 2020”

No programmas “Perikls 2020” tiek finansēta tiesībsargāšanas un tiesu iestāžu, banku un citu struktūru, kas iesaistītas euro banknošu un monētu viltošanas novēršanā un apkarošanā, personāla apmaiņa, semināri, apmācība un pētījumi. Darbības var notikt eurozonā, ES valstīs, kas nav eurozonā, kā arī trešās valstīs, kas ir viltošanas centri. Finansējums tiek izmantots šādiem mērķiem: i) dotācijas valsts kompetentajām iestādēm (VKI), kas ir ieinteresētas darbību īstenošanā (“VKI īstenošanas darbības”), un ii) tādu darbību finansēšana, ko tieši īsteno Eiropas Komisija (“tiešās darbības”). Gadā izmaksātās summas ir dažādas, bet aptuveni 70 % gada budžeta parasti piešķir valsts kompetento iestāžu (VKI) īstenojamām darbībām un 30 % tiešajām darbībām.

No programmas 2018. gadā tika finansēti 11 projekti — astoņus iesniedza eurozonas dalībvalstu kompetentās iestādes, bet trīs bija Komisijas iniciatīva.

Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma ⁽¹¹⁵⁾

Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma paredz un finansē vairākas krāpšanas apkarošanas informācijas tehnoloģiju lietotnes, ko pārvalda Eiropas Komisija. Šīs lietotnes nodrošina savlaicīgu un drošu ar krāpšanu

⁽¹¹³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:32014R0250>.

⁽¹¹⁴⁾ COM(2018) 3, https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/commission_report_mid_term_evaluation_hercule_iii_en.pdf.

⁽¹¹⁵⁾ Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai, 2018. gada darbības pārskats, 24. lpp.

saistītas informācijas apmaiņu starp kompetentajiem valstu un ES dienestiem. Tā aptver divas galvenās jomas — savstarpējo palīdzību muitas jautājumos un neatbilstību pārvaldību. Šo sistēmu atbalsta portāls, kas ir vienota un kopēja infrastruktūra šo pakalpojumu sniegšanai vairāk nekā 8000 reģistrētu gala lietotāju vairāk nekā 1200 dalībvalstu kompetentajos dienestos, trešās partnervalstīs, starptautiskās organizācijās, Komisijas dienestos un citās ES iestādēs. Portāls ļauj gūt ievērojamus apjomradītus ietaupījumiem un abpusēju labumu, izstrādājot, uzturot un ekspluatējot tik plašu un daudzveidīgu IT pakalpojumu un rīku kopumu.

Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma ietver arī sistēmu neatbilstību pārvaldībai. Tā palīdzēja Eiropas Komisijai un dalībvalstīm cīņā pret krāpšanu muitas jomā, kā arī ES budžeta izdevumu sadaļas pārvaldībā.

Piemēram, *2018. gadā* krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma kalpoja par atbalstu savstarpējās palīdzības darbībām, tostarp kopējām muitas operācijām, ko organizēja Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF) un ES Robežu palīdzības misija Moldovā un Ukrainā vai dalībvalstīs, vai Eiropols, saņemot atbalstu no Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (OLAF). *2018. gadā* sistēmā tika kopīgi organizētas vai atbalstītas piecas kopējas muitas operācijas. Sistēmas moduļi tika izmantoti drošai informācijas apmaiņai šo kopējo muitas operāciju laikā. *2018. gadā* sistēmas savstarpējās palīdzības datubāzēs bija pieejama informācija par 18 340 aktīvām muitas krāpšanas lietām, kas ir par 2016 lietām vairāk nekā iepriekšējā gadā. Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā krāpšanas apkarošanas informācijas sistēma tiks integrēta topošajā krāpšanas apkarošanas programmā.

Nākamā programma nostiprinās un racionalizēs pašreizējo savienības atbalstu, kas paredzēts centieniem aizsargāt ES finansiālās intereses un savstarpējai administratīvajai palīdzībai muitas jautājumos, kā arī izmantos sinerģijas un radīs elastību starp dažādām pašreizējām darbībām ⁽¹¹⁶⁾.

ISA² — programma Eiropas publiskās pārvaldes iestāžu, uzņēmumu un iedzīvotāju sadarbības risinājumu un kopīgu sistēmu nodrošināšanai

Koordinācijas problēmas traucē pārrobežu un starpnozaru sadarbībai. Tās galvenokārt ir saistītas ar institucionālo komplicētību, kur ir daudzi pārvaldības slāņi un atšķirības starp dažādu dalībvalstu publiskās pārvaldes iestādēm, kā arī starp dalībvalstu reģionālajām un vietējām publiskās pārvaldes iestādēm. ISA² programma Eiropas publiskās pārvaldes iestāžu, uzņēmumu un iedzīvotāju sadarbības risinājumu un kopīgu sistēmu nodrošināšanai atbalsta tādu digitālo risinājumu izstrādi, kas ļauj publiskās pārvaldes iestādēm, uzņēmumiem un sabiedrībai gūt labumu no sadarbīgajiem pārrobežu un starpnozaru publiskajiem pakalpojumiem.

Šī programma ir daļa no plašāka politikas satvara, kas saistīts ar publiskās pārvaldes iestāžu digitalizāciju ES. Tās ietvaros atsevišķi vai lai papildinātu un atbalstītu citas ES iniciatīvas izstrādā sadarbības risinājumus. Sadarbībā ar dalībvalstīm un Komisiju tā arī sekmē un uztur Eiropas sadarbības satvaru. 2018. gada pastāvīgā darba programma ietvēra 53 darbības, kas liecina par izaugsmi, jo programmas pirmajā darba gadā tika pārvaldītas 39 darbības, bet 2017 gadā — 43 darbības. Līdz šim programma ir tikusi efektīvi izpildīta, jo 2018. gada beigās gandrīz visu darbību īstenošana bija notikusi atbilstīgi plānam.

Starpposma izvērtējuma sākotnējie konstatējumi apstiprina programmas būtiskumu un efektivitāti, kā arī faktu, ka programmas īstenošana noris atbilstoši plāniem ⁽¹¹⁷⁾. Programma ir **devusi ieguldījumu pārrobežu sadarbības uzlabošanā** ES. Piemēram, tā palielina informētību ES dalībvalstīs par sadarbību un palīdz iekļaut šo jautājumu valstu darba kārtībā. Tā arī apvieno cilvēkus, radot tīklus un palīdzot valsts organizāciju pārstāvjiem tikties ar analoģu organizāciju pārstāvjiem no citām valstīm, tā sekmējot apmaiņu starp dalībvalstīm sadarbības jomā.

⁽¹¹⁶⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido ES Krāpšanas apkarošanas programmu, COM(2018) 386, 2. lpp.

⁽¹¹⁷⁾ Komisijas ziņojums par starpposma izvērtējuma galīgajiem rezultātiem būs pieejams vēlāk šajā gadā (2019. gada trešajā ceturksnī).

Šie ārējie faktori tiek ņemti vērā, atlasot jaunas darbības ISA² gada darba programmām. Daudzgaļu finanšu shēmas kontekstā programmu ISA² aizstās digitālās Eiropas programma, kas paplašinās intervences pasākumu darbības jomu un gūs labumu no sinerģijām ar pašreizējā Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta un programmas “Apvārsnis 2020” darbībām.

Eiropas statistikas programma

Kā noteikts Regulā (ES) 99/2013⁽¹¹⁸⁾, Eiropas statistikas programma **nodrošina satvaru Eiropas statistikas izstrādei, sagatavošanai un izplatīšanai** 2013.–2020. gada periodā. Programmas satvarā sagatavotā statistika ir neatsverama ES lēmumu pieņemšanas procesā, kā arī tādu galveno iniciatīvu kā Investīciju plāna Eiropai, Eiropas sociālo tiesību pīlāra un enerģētikas savienības rezultātu un ietekmes mērīšanai.

Eiropas statistikas programma ir izstrādāta, lai laikus sniegtu kvalitatīvu statistikas informāciju, vienlaikus saglabājot līdzsvaru starp ekonomikas, sociālo un vides jomu. Tā izmaksu ziņā efektīvā veidā apmierina plaša Eiropas statistikas lietotāju klāsta, tostarp lēmumu pieņēmēju, pētnieku, uzņēmumu un sabiedrības, vajadzības, neradot lieku darba dublēšanos.

2018. gadā tika veikts otrais Eiropas statistikas programmas 2013.–2020. gadam vidusposma novērtējums par 2015.–2017. gadu. Novērtējums liecina, ka programma tiek efektīvi pārvaldīta, nepārprotami rada ES pievienoto vērtību un ir iekšēji un ārēji saskanīga ar citām iniciatīvām, kas paredzētas statistikas sagatavošanai. Rezultāti arī liecina, ka Eiropas statistikas programma ir devusi un turpina dot ieguldījumu lietotāju vajadzību apmierināšanā un politiku izstrādē un pārraudzībā, lai gan ir jāpanāk vairāk. Eurostat un Eiropas statistikas sistēma modernizē statistikas sagatavošanas procesu, lai apmierinātu šādas vajadzības, vienlaikus gūstot labumu no jaunām tehnoloģijām. Nākamajā daudzgaļu finanšu shēmā šīs darbības tiks integrētas jaunajā vienotā tirgus programmā, saglabājot vajadzīgo profesionālo neatkarību Eiropas statistikas datu sniegšanā. Dažādu Komisijas centralizētu pārvaldītu ar vienoto tirgu saistītu instrumentu integrēšana vienā programmā samazinās pārklāšanos, palielinās sinerģijas un sekmēs dažādo ieinteresēto personu grupu saziņu un tīklošanos. Šāda darbību konsolidācija nodrošina lielāku ieguvumu par iztērēto naudu un izmaksu efektivitāti.

Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programmas Bulgārijā, Slovākijā un Lietuvā

Vienojoties par pievienošanos ES, Bulgārija, Lietuva un Slovākija piekrita slēgt un izņemt no ekspluatācijas vairākas kodolelektrostacijas ar pirmās paaudzes kodolreaktoriem (astoņas iekārtas trīs dažādās vietās — attiecīgi Kozlodujā, Ignalinā un Bohunicā) pirms to paredzētā ekspluatācijas laika beigām. Ņemot vērā šā procesa radīto finansiālo slogu un apzinoties, ka kodolelektrostaciju izņemšana no ekspluatācijas prasa daudz laika, ES apņēmas šīm trim valstīm sniegt finansiālu palīdzību.

Bulgārijā⁽¹¹⁹⁾, pateicoties programmai, ir sākusi darboties nozīmīga atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūra. 2018. gadā darbu sāka augstas veiktspējas radioaktīvo atkritumu apjoma samazināšanas stacija. Atsauksmes par darbību būs īpaši interesantas citām organizācijām, kas ES apstrādā radioaktīvos atkritumus, jo tās saskaras ar līdzīgām problēmām.

Slovākijā⁽¹²⁰⁾ 2018. gadā tika panākts ievērojams progress — jo īpaši attiecībā uz turbīnu zāļu un palīgēku (četrus dzesēšanas torņu demontāža), kā arī reaktora ēkas (izlietotās kodoldegvielas baseinu un citu tvertnu

⁽¹¹⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 99/2013 (2013. gada 15. janvāris) par Eiropas statistikas programmu 2013.–2017. gadam, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/1951 (2017. gada 25. oktobris), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 99/2013 par Eiropas statistikas programmu 2013.–2017. gadam, pagarinot to līdz 2020. gadam.

⁽¹¹⁹⁾ Paziņojums par Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programmu Bulgārijā un Slovākijā 2018. gadā, 1. lpp.

⁽¹²⁰⁾ Paziņojums par Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programmu Bulgārijā un Slovākijā 2018. gadā, 2. lpp.

dekontaminācija) dekontamināciju un demontāžu. Dzesēšanas torņu demontāža izraisīja lielu sabiedrības interesi un redzami parādīja, ka attīrīšana šajā objektā virzās uz priekšu. Dekontaminācija reaktora ēkā ir ļāvusi būtiski mazināt starojumu, kam tiek pakļauts attiecīgais personāls.

Lietuvā ⁽¹²¹⁾ 2018. gada februārī otrais reaktors tika pilnībā atbrīvots no kodoldegvielas, kas ir vairākus mēnešus ātrāk, nekā tika plānots. Pašlaik kodoldegviela ir izņemta no diviem reaktoriem. Līdz 2018. gada 31. decembrim vairāk nekā 50 % izlietotās kodoldegvielas bloku bija droši ievietoti mucās un novietoti glabāšanai. Tas nozīmē, ka kodolapdraudējuma līmenis un risks sabiedrībai ir būtiski mazinājies.

Kā norādīts arī 2018. gadā pabeigtajā novērtēšanas ziņojumā ⁽¹²²⁾, ļoti svarīgs aspekts ir tā pievienotā vērtība, ko Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programma rada attiecībā uz zināšanu un pieredzes uzkrāšanu. Tas ir palīdzējis trīs minētajām valstīm. Piemēram, pēc tam, kad Slovākija bija sekmīgi pabeigusi savas primārās kontūras dekontamināciju, tā palīdzēja Bulgārijai sagatavot specifikācijas uzaicinājumam piedalīties iepirkumā, atbalstot reaktora ēkas sagatavošanu primārās kontūras dekontaminācijai ⁽¹²³⁾. Šīs zināšanas arī ir svarīgas, ņemot vērā salīdzinoši lielo kodolelektrostraciju skaitu ES, kuras nākotnē būs jāizņem no ekspluatācijas.

Savā priekšlikumā par daudzgadu finanšu shēmu Komisija iekļāva atbalstu šo darbību turpināšanai.

⁽¹²¹⁾ Paziņojums par Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programmu Lietuvā 2018. gadā, 1. lpp.

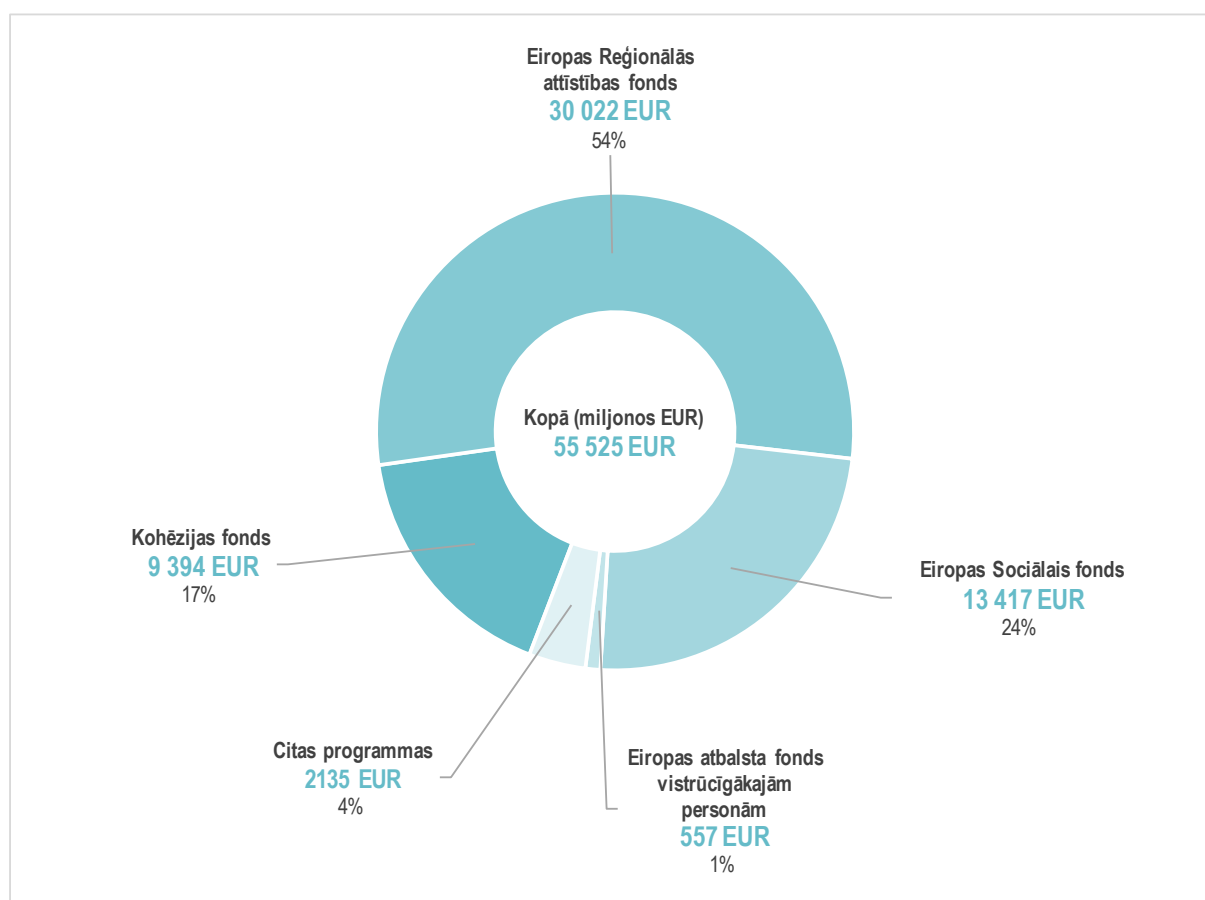
⁽¹²²⁾ Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programmas novērtējums, SWD(2018) 344.

⁽¹²³⁾ Paziņojums par Kodoliekārtu dezekspluatācijas palīdzības programmu Bulgārijā un Slovākijā 2018. gadā, 1. lpp.

Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija (1.B izdevumu kategorija)

2018. gadā šīm programmām 1.B izdevumu kategorijā tika piešķirti 55,5 miljardi EUR, kas ir 35 % no ES budžeta attiecīgajam gadam. Šī izdevumu kategorija aptver jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu, Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām un trīs fondus, kuri tiek izmantoti kopā, lai atbalstītu kohēziju visās ES dalībvalstīs ⁽¹²⁴⁾:

- Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF);
- Eiropas Sociālais fonds (ESF);
- Kohēzijas fonds.

Grafiks. Galvenās 2018. gadā finansētās programmas (saistību apropriācijas) 1.B izdevumu kategorijā "Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija". Kategorija "Citas programmas" cita starpā ietver tālākos un mazapdzīvotos apgabalus, tehnisko palīdzību, ieguldījumu Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentā (EISI), izmēģinājuma projektus un sagatavošanas darbības.

Avots: Eiropas Komisija.

Kohēzijas politika dod ieguldījumu ES ekonomiskajā, sociālajā un teritoriālajā kohēzijā, samazinot ekonomiskās un sociālās atšķirības, kas joprojām pastāv starp tās reģioniem un dalībvalstīm. Šī politika ir viens no vissvarīgākajiem ES investīciju instrumentiem, lai dotu ieguldījumu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanā, atbalstot izaugsmi un darbvietu radīšanu ES līmenī un strukturālās reformas valstu līmenī. Šos līdzekļus papildina līdzekļi no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda, kas piesaista papildu publiskās un privātās investīcijas, atbalsta strukturālās reformas un uzlabo piekļuvi finansējumam.

⁽¹²⁴⁾ Informācija par veikumu par 1.B izdevumu kategoriju galvenokārt attiecas uz 2017. gadu, jo informācija par 2018. gadu dalībvalstīm kļūst pieejama tikai pēc šā ziņojuma publicēšanas 2019. gadā.

Kohēzijas politika atbalsta digitālā vienotā tirgus un enerģētikas savienības izveides pabeigšanu un, ieguldot līdzekļus enerģētikā, vidē, klimata pārmaiņu novēršanā un ilgtspējīgā transportā, dod ievērojamu ieguldījumu Eiropas pārejā uz mazoglekļa ekonomiku. Kohēzijas politika arī dod ieguldījumu iekšējā tirgus attīstībā, visaptverošā pieejā migrācijas politikai un Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā. To, piemēram, panāk, mazinot nabadzības un sociālās atstumtības sekas vistrūcīgākajām personām un atbalstot (jaunatnes) nodarbinātību.

Neskatoties uz faktu, ka sākumā projektu atlases ātrums bija mazāks nekā 2007.–2013. gada periodā, pašreizējā plānošanas periodā šis ātrums ir sasniedzis iepriekšējo līmeni. Līdz 2018. gada decembrim atbalstam visā Eiropas teritorijā no Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Kohēzijas fonda, Eiropas Sociālā fonda un jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas bija atlasīts vairāk nekā 1 miljons projektu par kopējo summu 362 miljardi EUR no visa šajā periodā pieejamā finansējuma. 2014.–2018. gadā projektu atlases rādītājs ir salīdzināms ar tādu pašu laikposmu 2007.–2013. gada periodā.

Ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda ieguldījumiem tiek atbalstīti visi ES reģioni

Dodot tiem līdzekļus, lai gūtu panākumus globālajā ekonomikā

- Pēdējo 10 gadu laikā Kohēzijas politikas līdzekļi ir palīdzējuši radīt 1,3 miljonus darbvietau ES, un vairāk nekā 8,9 miljoni iedzīvotāju ir ieguvuši jaunu kvalifikāciju ^(a).
- Vairāk nekā 43 000 uzņēmumu, kuri sadarbojas ar pētniecības iestādēm, ir saņēmuši finansējumu.
- Pateicoties atbalstam mazajiem uzņēmumiem, ir radīts vairāk nekā 284 000 darbvietau.
- 90 000 jaunuzņēmumu ir saņēmuši finansējumu.

Palīdzot pieņemt digitālo revolūciju

- Ir atlasīts 7800 projektu, lai atbalstītu savienoto digitālo vienoto tirgu, kopējam investīciju apjomam sasniedzot 10,3 miljardus EUR (kopā ES un valstu līdzfinansējums).

Ieguldot izglītībā un veselībā

- Kohēzijas politikas līdzekļi tiek ieguldīti sociālajā infrastruktūrā —
 - 1,8 miljoni bērnu gūst labumu no jaunām vai modernizētām skolām un bērnu aprūpes iestādēm.
 - 51 miljonam iedzīvotāju ir piekļuve labākiem veselības aprūpes pakalpojumiem.

Savienojot teritorijas un mazinot attālumus

- Vairāk nekā 2700 km rekonstruētu dzelzceļa līniju un gandrīz 7500 km rekonstruētu ceļu, kā arī 3100 km jaunu ceļu.
- Pateicoties kohēzijas politikas līdzekļu ieguldījumiem, tādās pilsētās kā Varšava, Sofija un Bukareste būs mūsdienīgas metro sistēmas.

Aizsargājot dabu un gudri izmantojot resursus

- Vairāk nekā 36 miljonus Eiropas iedzīvotāju aizsargā ar plūdu aizsardzības pasākumiem,
- bet 18 miljonus Eiropas iedzīvotāju — ar pasākumiem aizsardzībai no mežu ugunsgrēkiem.
- 7 miljoni hektāru dzīvotņu gūst labumu no aizsardzības pasākumiem.
- 8,5 miljoni Eiropas iedzīvotāju gūst labumu no labākas dzeramā ūdens apgādes.
- Vairāk nekā 14,5 miljoniem Eiropas iedzīvotāju ir piekļuve labākai notekūdeņu attīrīšanai.
- Tiek lēsts, ka no Kohēzijas fonda finansēto darbību rezultātā katru gadu siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinās par 9,7 miljoniem tonnu CO₂ ekvivalenta un 330 000 mājsaimniecību uzlabojas enerģijas patēriņa klasifikācija.

Piezīme. Skaitļi, izņemot ^(a) norādītos, parāda 2014.–2020. gada Kohēzijas politikas projektu, kuriem atbalstu sāka sniegt pirms 2018. gada 31. decembra, plānoto ietekmi.

Avoti: Eiropas strukturālo un investīciju fondu atvērto datu platforma (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/>), Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāta gada darbības pārskats par 2018. gadu, 7. ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, kopīgais rādītājs un gada īstenošanas ziņojumi.

Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Kohēzijas fonds

Programmas mērķi

Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Kohēzijas fonds ir divi **galvenie ES investīciju instrumenti**, kuri nodrošina kritisko ieguldījumu masu ES prioritārajās jomās. Tie sniedz ievērojamu atbalstu tādu konkrētai valstij adresētu ieteikumu īstenošanā, kas dalībvalstīm tiek sagatavoti Eiropas pusgada ekonomikas politikas koordinēšanai kontekstā. 2014.–2020. gada programmas bija pirmās programmas, kas bija tieši saistītas ar Eiropas pusgadu. Attiecīgie konkrētai valstij adresētie ieteikumi (KVAI) jo īpaši kalpoja par atskaites punktu efektīvai plānošanai un ir atspoguļoti parakstītajos partnerības nolīgumos un pašreizējās programmās, kas pašlaik dod impulsu dalībvalstīm īstenot strukturālas izmaiņas un politikas reformas, veicot ieguldījumus, lai novērstu strukturālus trūkumus un izaugsmes kavēkļus. Fondiem bija nozīmīga loma cīņā ar tūlītējām ekonomiskās un finanšu krīzes sekām, kā arī Eiropas reģionu strukturālā potenciāla ilgtermiņa nostiprināšanā. Turpmāk tekstā ir norādītas investīciju prioritātes 2014.–2020. gadam.

	Pētniecības, tehnoloģiskās attīstības un inovācijas stiprināšana		Labāka piekļuve informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT), plašāka šo tehnoloģiju izmantošana un augstāka kvalitāte
	Mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas uzlabošana		Atbalsts pārejai uz mazoglekļa ekonomiku visās nozarēs
	Pielāgošanās klimata pārmaiņām, risku novēršana un pārvaldības sekmēšana		Dabas saglabāšana un aizsardzība un resursu efektīvas izmantošanas sekmēšana
	Ilgtermiņīga transporta sekmēšana un problemātisko posmu novēršana galveno tīklu infrastruktūrā		Ilgtermiņīgas un kvalitatīvas nodarbinātības sekmēšana un atbalsts darbaspēka mobilitātei
	Sociālās iekļaušanas sekmēšana, cīņa pret nabadzību un jebkāda veida diskrimināciju		Ieguldījumi izglītībā, apmācībā un profesionālajā izglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībai
	Publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālo spēju uzlabošana un efektīva valsts pārvalde		

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Kohēzijas politika, kam atvēlēta gandrīz trešā daļa no kopējā ES budžeta, daudzās dalībvalstīs krīzes un pēckrīzes laikā ir bijusi ievērojams publisko investīciju avots, kas, piemēram, 28 ES dalībvalstīs vidēji sedzis 9 % no vispārējiem valsts kapitālizdevumiem un 13 ES dalībvalstīs — 41 %⁽¹²⁵⁾ no šādiem izdevumiem

⁽¹²⁵⁾ Eiropas Komisija, Septītais ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, 176.–177. lpp https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr_lv.pdf.

2015.–2017. gadā⁽¹²⁶⁾. Kohēzijas politikai ir arī galvenā loma, sniedzot atbalstu priekšsēdētāja Junkera vadītās Komisijas prioritāšu izpildē un dodot ieguldījumu Eiropas solidaritātē un vienotībā. Ieguldījumi vienā valstī rada plašāku pozitīvu ietekmi (aptuveni 0,12 % no IKP⁽¹²⁷⁾) valstīs, kas nav kohēzijas valstīs.

Kohēzijas politika radīs gandrīz 1 triljonu EUR papildu IKP līdz 2023. gadam. Šī politika ir devusi labumu visu ES dalībvalstu ekonomikai un atbalstījusi tās ekonomiski grūtā laikā.

346,5 MILJARDI EUR

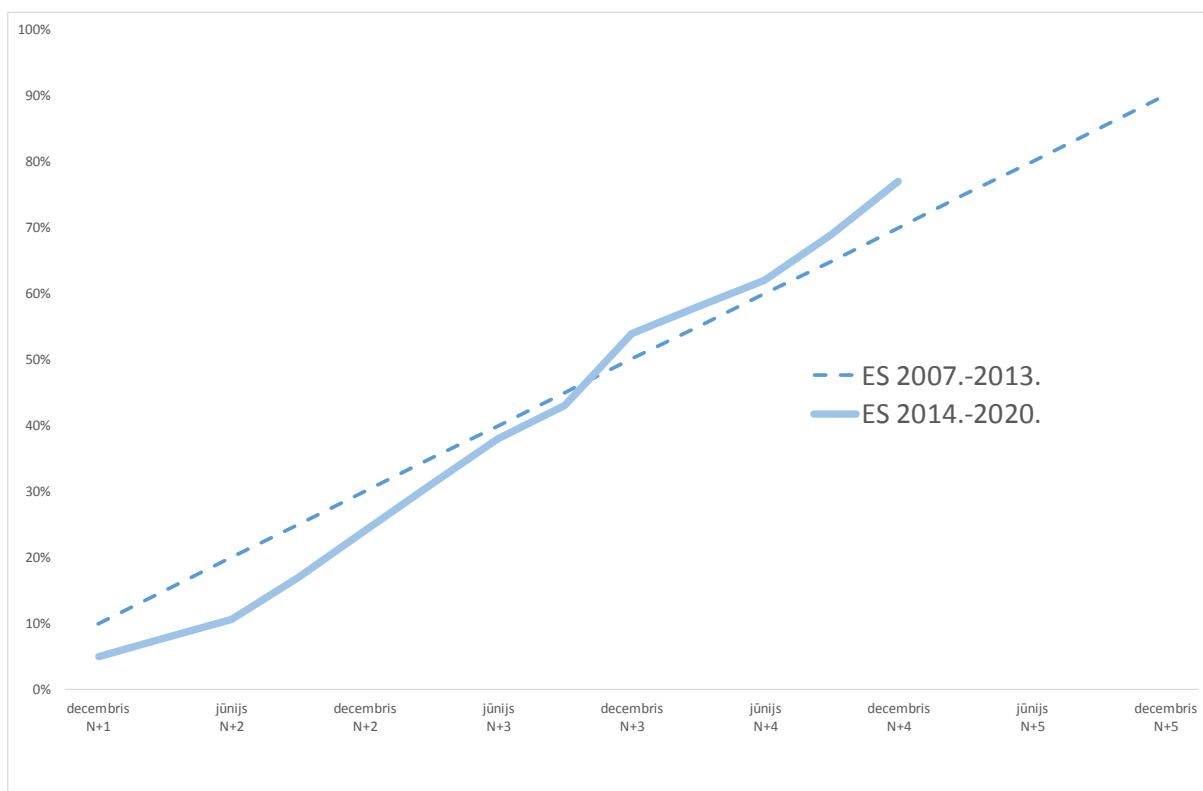
ieguldīti 2007.–2013. g.

Aplēstā atdeve gandrīz **1 triljons EUR**
papildu iekšzemes kopprodukta līdz 2023. gadam

Ilgstoša ietekme visās dalībvalstīs — **vairāk nekā 4 %**
Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Igaunijā, Ungārijā, Latvijā, Lietuvā, Maltā,
Polijā, Rumānijā, Slovākijā un Slovēnijā⁽¹²⁸⁾.

Piecus gadus pēc 2014.–2020. gada finansēšanas perioda sākuma kohēzijas politikas programmu īstenošana norit maksimālā tempā — līdz 2018. gada decembrim projektiem dalībvalstīs jau bija piešķirti 270 miljardi EUR, kas ir gandrīz 77 % no kopējā fondu finansējuma. Šis skaitlis ietver vairāk nekā 290 tūkstošus projektu. Projektiem vēl var piešķirt 80 miljardus EUR, ieguldījumus pilnībā pabeidzot līdz 2023. gadam, kad finansēšanas periods tiks slēgts. Šie rezultāti liecina par vēl lielāku paātrinājumu salīdzinājumā ar 2017. gada beigās reģistrētajiem rezultātiem, kad projektiem bija piešķirti 55 % no visa finansējuma. Svarīgi ir tas, ka šī tendence ir nedaudz izteiktāka nekā iepriekšējā plānošanas periodā (raustītā līnija turpmāk norādītajā grafikā), un tiek paredzēts, ka īstenošanas ātrums otrajā plānošanas perioda pusē nesamazināsies.

Grafiks. Projektu atlase — 2007.–2013. gada perioda salīdzinājums ar pašreizējo periodu. Aprēķins pamatojas uz kopējo atlasīto projektu izmaksām (ES un dalībvalstu). Gads N atbilst 2007. gadam attiecībā uz 2007.–2013. gada programmām un 2014. gadam attiecībā uz 2014.–2020. gada programmām.

Avots: Eiropas Komisija.

⁽¹²⁶⁾ Bulgārija, Horvātija, Kipra, Čehija, Igaunija, Ungārija, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Rumānija, Slovākija un Slovēnija.

⁽¹²⁷⁾ 2007.–2013. gada programmās, bet līdzīgu līmeni var gaidīt 2014.–2020. gada programmās.

⁽¹²⁸⁾ 2007.–2013. g. *ex post* novērtējums.

2018. gadā turpinājās ievērojami ieguldījumi **pētniecībā un inovācijā**, un vairumā dalībvalstu šajā ziņā rezultāti bija labi. 2018. gada beigās bija atlasīts 50 000 konkrētu pētniecības un inovācijas projektu, kas ir 73 % no kopējā plānotā apjoma. Kopš 2014. gada vairāk nekā 15 200 pētnieku ir guvuši labumu no uzlabotas pētniecības infrastruktūras, un 7000 uzņēmumu sadarbojas ar pētniecības centriem visā ES teritorijā. Līdz šim īstenoto projektu rezultātā uzņēmumi, kas saņēmuši finansējumu, ir piedāvājuši tirgū vairāk nekā 3200 jaunu produktu.

Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Kohēzijas fonds palīdz uzņēmumiem palielināt to konkurētspēju, izstrādāt jaunus produktus, atrast jaunus tirgus un radīt jaunas darbvietas, īpašu uzsvaru liekot uz inovāciju un strauji augošiem uzņēmumiem un programmām, kuru mērķis ir atbalstīt **mazo un vidējo uzņēmumu** inovācijas spēju. Plašais mazajiem un vidējiem uzņēmumiem pieejamais atbalsts arī ir ārkārtīgi svarīgs dziļāka un godīgāka iekšējā tirgus izveidei ar stabilu rūpniecisko pamatu. Tiek lēsts, ka līdz 2018. gada beigām 88 % no kopējās summas ir tikuši piešķirti vairāk nekā 95 000 projektu, lai uzlabotu mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēju.

Kohēzijas politika ir lielākais ES finansējuma avots Eiropas **transporta** sistēmas modernizēšanai un tās pielāgošanai jauniem izaicinājumiem. Atbalstam TEN-T dzelzceļa un ceļu tīklam ir nozīmīga loma, kā arī ieguldījumiem ilgtspējīgā mobilitātē pilsētās, kas padarīs ikdienas pārvietošanos tīrāku, ātrāku un drošāku Eiropas iedzīvotājiem. Līdz 2018. gada beigām bija atbalstīti aptuveni 2500 tīkla infrastruktūras projektu.

2018. gadā, pateicoties atbalstam no Eiropas Reģionālās attīstības fonda, tika pabeigts “velolielceļš” no Antverpenes uz Briseli. Šis ceļš ritenbraucējiem piedāvā drošu un ērtu alternatīvu. Tā ir ilgtspējīga atbilde uz sastrēgumu radītājām problēmām, kas dod ieguldījumu transporta dekarbonizācijā.

Fotoattēls: © Eiropas Savienība

Ievērojama finansējuma daļa ir atvēlēta **uzņēmējdarbības vides uzlabošanai** un **uzņēmējdarbības atbalstam**. Piemēram, atbalsts ir sniegts vairāk nekā 90 000 jaunuzņēmumu. Piekļuves finansējumam sekmēšana ir nozīmīgs aspekts. Kopš plānošanas perioda sākuma ir ieguldīti 2,7 miljardi EUR, izmantojot finanšu instrumentu sviras efektu.

Horvātija — ESI fondu Riska kapitāla fonds novatorisku jaunuzņēmumu atbalstam

2018. gada jūnijā Horvātija izveidoja “ESI fondu Riska kapitāla fondu” — tas bija pirmais no Eiropas Reģionālās attīstības fonda atbalstītais riska kapitāla instruments. Pateicoties 35 miljoniem EUR no konkurētspējas un kohēzijas darbības programmas 2014.–2020. gadam, fonda līdzekļi tiks ieguldīti riska kapitāla fondos, kas paredzēti maziem un vidējiem vietējiem uzņēmumiem ar lielu izaugsmes potenciālu, ļaujot tiem augt un konkurēt globālā mērogā. ESI fondu Riska kapitāla fonds jo īpaši pievērsīsies investīcijām agrīnākā posmā un piedāvās pilnīgu uzņēmējdarbības paātrināšanas programmu. Tas pievieno jaunu elementu sekmīgajam parāda instrumentu portfelim, ko atbalsta no Eiropas Reģionālās attīstības fonda un kas dos ieguldījumu spēcīgas un dinamiskas jaunuzņēmumu ekosistēmas izveidē valstī.

Tas ir labs piemērs, kā kohēzijas politika iegulda darbvietās un izaugsmē atbilstoši Investīciju plānam Eiropai. Vismaz 50 sagatavošanas posma uzņēmumi un 15 jaunuzņēmumi saņems būtiski svarīgu atbalstu. Tiek gaidīts, ka šim instrumentam būs izteikta plašāka ietekme saistībā ar komercenģeļiem, uzņēmējdarbības darbsemināriem un uzņēmumiem, kā arī būs spēcīgs mehānisms, kura rezultātā radīsies daudz lielāka reģionālo riska kapitāla fondu interese par investīcijām Horvātijā.

Būtisks progress ir panākts arī **vides aizsardzības un resursu efektīvas izmantošanas veicināšanas jomā**, kur līdz 2018. gada beigām tika atbalstīti 12 500 projekti. Lai gan šādām investīcijām ir garš dzīves cikls, daudzi rezultāti jau ir sasniegti. Daudzi miljoni iedzīvotāju tagad ir aizsargāti pret tādām dabas katastrofām kā plūdi un ugunsgrēki. Vairāki simti tūkstoši iedzīvotāju gūst labumu no infrastruktūras objektiem, kas uzlabo ūdensapgādi un ūdens apstrādi. Īstenošana atšķiras dažādās dalībvalstīs un atsevišķu dalībvalstu teritorijās. Progress ir nedaudz lēnāks attiecībā uz mērķiem, kas saistīti ar atkritumu reciklēšanas spējas palielināšanu un zemes atjaunošanu, jo līdz šim atlasīto projektu summa ir daudz mazāka par paredzēto mērķa apjomu. Šādu projektu garās plānošanas procedūras izraisa minēto kavēšanos.

Eiropas Reģionālās attīstības fonds ir galvenais investīciju instruments **publiskā sektora un mazo un vidējo uzņēmumu digitalizācijai un platjoslas ieviešanai**. Tā mērķis ir panākt efektivitātes pieaugumu, pateicoties e-pārvaldes risinājumiem, viedai enerģētikai un transporta risinājumiem, sniedzot īpaši pielāgotu atbalstu uz vietas un salāgojot to ar vietējām vajadzībām un iespējām. Līdz 2018. gada beigām uz vietas tika atlasīti aptuveni 7800 projektu, lai atbalstītu savienotā digitālā vienotā tirgus mērķa sasniegšanu, kas atbilst 63 % no kopējā plānotā apjoma. Lai gan vairākās dalībvalstīs 2018. gadā ir reģistrēts būtisks progress, dažas grūtības noteiktās valstīs agrīnā projektu posmā ir palēninājušas platjoslas projektu īstenošanu (piemēram, intervences apgabalu kartēšana un finansējuma saņēmēju atlase, problēmas ar valsts atbalstu). Lai risinātu šīs grūtības, šajā jomā joprojām ir jāīsteno mērķtiecīgas darbības, lai uzlabotu programmas iestāžu administratīvās spējas.

Saistībā ar rīcības plānu par lauku platjoslu⁽¹²⁹⁾ tika veikti pienācīgi pēcpasākumi, apmeklējot valstis (Bulgāriju, Horvātiju, Čehiju, Rumāniju un Slovākiju), kuru gadījumā tika arī pārbaudīti pārplānošanas pieprasījumi un apspriesti šķēršļi īstenošanas posmā. Līdzīgi kā citu iniciatīvu gadījumā, platjoslas kompetences biroju tīkla darbība dalībvalstīs, ko atbalsta birojs Briselē, ir sākusi dot pozitīvu rezultātu. Izmantojot vienotos kontaktpunktus dalībvalstīs, šis tīkls sniedz informāciju un/vai ieteikumus jebkurai publiskai iestādei, kura vēlas ieviest ātrdarbīgu platjoslu, kā arī jebkuram platjoslas projekta veicinātājam, kurš interesējas par platjoslai pieejamo ES / valsts / reģionālo finansējumu. Tiek gaidīts, ka visas šīs darbības palīdzēs uzlabot reģionu un dalībvalstu digitālo veikspēju, tā dodot pozitīvu ieguldījumu tā ietekmes rādītāja mērķa sasniegšanā, kas nosprausts attiecībā uz dalībvalstu digitālo konkurētspēju.

Digitālās stratēģiskās pārvaldības stiprināšana dalībvalstīs — Itālija

Starp Itālijas reģioniem (jo īpaši Itālijas dienvidos) un pārējo Eiropas daļu pastāv "digitālā plaisa" jeb nevienmērīgs sadalījums attiecībā uz piekļuvi informācijas tehnoloģijām un to izmantošanai. Itālija ir pieņēmusi digitālās izaugsmes stratēģiju, kuras mērķi ir garantēt platjoslas interneta pārklājumu (vismaz 30 Mbps) visiem Itālijas iedzīvotājiem, nodrošināt birojiem, publiskām ēkām un 85 % privātu mājsaimniecību īpaši ātrus savienojumus (vismaz 100 Mbps), un ierīkot ātrdarbīgu platjoslu rūpnieciskās zonās. 2014.–2020. gada periodā projektiem, kas atbalsta digitālo izaugsmi, investīcijām ir atvēlēti 2,6 miljardi EUR.

Enerģētikas savienības izveide nodrošinās energoapgādes drošību, pieejamību un ilgtspēju Eiropā, vienlaikus padarot ES mazāk atkarīgu no starptautiskā tirgus un ārējiem enerģijas izejmateriālu avotiem. Kohēzijas politika ir lielākais ES investīciju avots enerģētikas savienības izveidei uz vietas un ES reģionu un pilsētu atbalstam ceļā uz ES 2020 un 2030 klimata un enerģētikas mērķu sasniegšanu un sociāli taisnīgu pāreju.

Ungārija — atbalsts Ungārijas lielākajai elektrostacijai

MVM grupas 2018.–2019. gada fotoelementu projekta pirmā saules elektrostacija ir uzbūvēta *Felsőzsolca* un *Onga* apkaimē uz gandrīz 45 hektāriem zemes, pateicoties kopējām investīcijām aptuveni 28 miljonu EUR apmērā no Eiropas Reģionālās attīstības fonda un valsts budžeta. Šai elektrostacijai ir lielākā nominālā jauda Ungārijā — 20 megavati, — un tā jau ir sākusi ražot elektroenerģiju. *Felsőzsolca* saules elektrostacija ir pirmā no plānotajām 110 saules stacijām, kas sākusi ražošanu.

⁽¹²⁹⁾ https://enrd.ec.europa.eu/action-plan-rural-broadband_en.

Nīderlande — saules fotoelementu jaudas palielināšana mājokļu īrniekiem

Šis projekts sekmē plaša mēroga saules fotoelementu sistēmu uzstādīšanu īres mājokļos. Tirgus dalībnieku konsorcijs mērķis ir novērst pašreizējos šķēršļus, vienlaikus panākot, ka tiek apmierināts milzīgais mājokļu īrnieku pieprasījums pēc saules paneļiem. Integrētā pieredzējušu un zinošu tirgus dalībnieku sadarbība, ko papildina ārēji speciālisti, sekmē saules fotoelementu saražotās elektroenerģijas nodrošināšanu mājokļu īrniekiem lielā mērogā. Saules fotoelementu paneļu uzstādīšana (sākotnēji 8500 mājās, bet tuvāko gadu laikā pat 30 000 mājās) radīs daudzas nodarbinātības iespējas. Turklāt augs arī uzņēmumi, kuri ir atbildīgi par fotoelementu paneļu, strāvas pārveidotāju un kabeļu uzstādīšanu un instalēšanu.

Kohēzijas politika ir arī galvenais ES finansējuma avots **dabas katastrofu risku pārvaldībai**. Vairāk nekā 25 000 projektu ir atlasīti mazoglekļa ekonomikas jomā un tiks vai jau tiek īstenoti uz vietas. Gandrīz 2500 projektu ir atlasīti investīcijām, kas paredzētas ar klimata pārmaiņām saistītu mērķu sasniegšanai.

Eiropas Reģionālās attīstības fonda atbalstītie pasākumi apmierina vajadzības, ko radījusi nepieredzētā **migrantu** plūsma uz Eiropu, pievērsties likumīgo migrantu un patvēruma meklētāju uzņemšanas un efektīvas integrācijas atbalstam nodarbinātības, sociālās iekļaušanas un izglītības jomās. Atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem dod nozīmīgu ieguldījumu šo mērķu sasniegšanā, jo šādā veidā uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumi nonāk līdz visiem iespējamajiem uzņēmumiem, tostarp no tādām īpaši neaizsargātām grupām kā migranti, lai ES kopumā kļūtu spēcīgāka un vienotāka. Sociālās iekļaušanas jomā atlasīto projektu proporcija 2018. gada beigās pārsniedza 60 % — ir atlasīti un tiek īstenoti gandrīz 8000 projektu.

Novērtēšana un izvērtējums

Iepriekšējo programmu novērtējumā ⁽¹³⁰⁾ tika secināts, ka ES reģioni un valstis gūst labumu no kohēzijas fondiem gan tieši (dēļ investīcijām), gan netieši (palielinoties tirdzniecībai).

Novērtējumā tika konstatēts, ka atbalstam mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir liela iespējamā ietekme, ja tas vairāk tiek sniegts, lai palīdzētu dinamiskiem uzņēmumiem augt un lai sekmētu reģionu virzību uz augšu pa ekonomikas ķēdi, kā arī viedās specializācijas stratēģijām, nevis lai mēģinātu uzturēt "vecu" pagātnes ekonomiku. Turklāt pierādījumi par ieguldījumu ar lielu pievienoto vērtību tika atklāti tādās jomās kā mazoglekļa ekonomika, ilgtspējīga pilsētu attīstība un reģionālā sadarbība. Šī informācija ir ņemta vērā Komisijas priekšlikumā ⁽¹³¹⁾ par nākamo daudzgadu finanšu shēmu, kur joprojām tiek izceltas noteiktas tēmas, par prioritāti uzskatot atbalstu inovācijai, digitālajai ekonomikai un mazajiem uzņēmumiem, kā arī mazoglekļa un aprites ekonomiku.

Izvērtējumā tika arī secināts, ka visefektīvākā stratēģija lielu uzņēmumu piesaistei ir vietējo apstākļu, piemēram, vietējās uzņēmējdarbības vides, uzlabošana, nevis finansiāli stimuli. Ieguldījumiem lidostās parasti nav bijuši labi rezultāti, izņemot tālākos reģionus, kur šāds ieguvums ir bijis. Priekšlikumā par nākamo daudzgadu finanšu shēmu ir iekļauts tādu izslēgto darbību saraksts kā tiešais atbalsts lieliem uzņēmumiem, lidostu infrastruktūrai un dažām tādām atkritumu apsaimniekošanas darbībām kā atkritumu poligoni.

Tika arī konstatēts, ka finanšu instrumenti var kļūt par efektīvāku līdzekli investīciju finansēšanai dažās politikas jomās, tomēr īstenošana notika ar kavēšanos un pastāvēja šķēršļi to plašai izmantošanai. Šīs problēmas tika novērstas Komisijas priekšlikumā par regulu, ar ko nosaka kopīgus noteikumus ⁽¹³²⁾ laikam pēc 2020. gada, jo šajā priekšlikumā ir paredzēta **elastība un reaģētspēja uz nākotnes vajadzībām**, piemēram, ļaujot veikt nelielus resursu pārveidumus, nemainot darbības programmu. Turklāt darbības programmas piešķirumi ir noteikti pirmajiem 5 gadiem, bet pēdējiem 2 gadiem tie tiek plānoti, pamatojoties

⁽¹³⁰⁾ Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda 2007.–2013. gada plānošanas periodā finansēto kohēzijas politikas programmu *ex post* novērtējums, SWD(2016) 318 final.

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp1_swd_report_en.pdf

⁽¹³¹⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu, COM(2018) 372 final: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-erdf-cohesion-funds-regulation_en.pdf.

⁽¹³²⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma un migrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu, COM(2018) 375 final, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-may2018-common-provisions_en.pdf.

uz izvērtējumu. Finanšu instrumentu īstenošana ir padarīta vienkāršāka, saskaņojot daudzus būtiskos noteikumus ar dotāciju noteikumiem.

Novērtējumā tika atklāts, ka pārvaldības, kontroles un revīzijas sistēmas ir sarežģītas. Tas rada administratīvo nenoteiktību un īstenošanas kavējumus. Nesenā Komisijas pasūtītā pētījumā ⁽¹³³⁾ tika konstatētas ievērojamas administratīvās izmaksas, kuru summa tiek lēsta 2,2 % apmērā no Eiropas Reģionālās attīstības fonda attiecināmajām izmaksām un 1,8 % apmērā no Kohēzijas fonda attiecināmajām izmaksām (kopējais rādītājs Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem ir 4 %). Komisija ņem vērā gūtos secinājumus, un priekšlikums par turpmākām programmām ietver daudzus vienkāršošanas un administratīvā sloga mazināšanas pasākumus. Plašāka vienkāršotu izmaksu iespēju un maksājumu izmantošana, pamatojoties uz attiecīgiem nosacījumiem, varētu ievērojami samazināt kopējās administratīvās izmaksas. Noteiktas prasības lieliem projektiem un pelnošām investīcijām tiek atceltas. Turklāt samērīgāka pieeja kontrolei un revīzijām būtiski samazinās pārbaūžu skaitu un revīzijas slogu maza riska darbības programmās.

Eiropas Revīzijas palāta ziņoja ⁽¹³⁴⁾, ka Komisija ir īstenojusi dažādus pasākumus, kas paredzēti, lai palielinātu koncentrēšanos uz rezultātiem 2014.–2020. gada periodā. Tā atbalstīja šos uzlabojumus, bet arī norādīja uz trūkumiem tās informācijas pārraudzībā, kas ir saistīta ar kohēzijas politikas izdevumiem. Palāta konstatēja, ka pārraudzības informācija joprojām ir vērsta uz iznākumu, un ieteica Komisijai noteikt kopējus Eiropas Reģionālās attīstības fonda rezultātu rādītājus. Atbildot uz minēto, Komisija savā priekšlikumā ⁽¹³⁵⁾ f par fondiem 2021.–2027. gadā patur un uzlabo kopējos iznākuma rādītājus, pirmo reizi veikuma satvaram, ko dalībvalstīm jānosaka programmas rezultātu pārraudzībai, ziņošanai un novērtēšanai, pievienojot kopējus rezultātu rādītājus. Priekšlikums ļautu regulāri atjaunināt ziņojamos rezultātus atvērto datu platformā ⁽¹³⁶⁾, kā arī tos salīdzināt dažādās programmās un dalībvalstīs, kas tiks ņemts vērā veikuma novērtēšanas un izvērtēšanas laikā.

Programmu saikne ar Eiropas pusgadu attiecībā uz 2021.–2027. gada periodu ir pastiprināta. 2019. gada Eiropas pusgada ciklā Komisija sniedza konkrētai valstij adresētu un īpaši pielāgotu analīzi par investīciju vajadzībām un trūkumiem, ņemot vērā attiecīgās reģionālās un teritoriālās atšķirības. Pamatojoties uz šiem analītiskajiem elementiem un ņemot vērā kohēzijas politikas mērķus, konkrētai valstij adresētie norādījumi par investīcijām tika izstrādāti un apkopoti valstu ziņojumu pielikumā (pielikums D). Šajā pielikumā ir norādīts pamats dalībvalstu un Komisijas dienestu sarunām saistībā ar kohēzijas politikas finansējuma plānošanu 2021.–2027. gadam.

Eiropas Sociālais fonds

Programmas mērķi

Vienota, elastīga un konkurētspējīga Eiropa nākotnē prasa ieguldījumus iedzīvotājos tagad — viņu izglītībā un apmācībā, prasmēs un nodarbināmībā, spējā veidot uzņēmumus un radīt inovācijas, kā arī veselībā un plašākos dzīves apstākļos. Ieguldījumi iedzīvotājos un taisnīgākas un sociālās Eiropas Savienības veidošana jau no paša sākuma ir bijusi viena no galvenajām pašreizējās Komisijas prioritātēm.

Eiropas Sociālais fonds ir ES galvenais instruments darbvieta atbalstam, palīdzībai atrast labāku darbu, taisnīgāku darba iespēju nodrošināšanai visiem iedzīvotājiem, kā arī prasmju uzlabošanas un jaunu prasmju apgūšanas atbalstam. Tam ir tieša saikne ar stratēģijas “Eiropa 2020” prioritātēm un pamatmērķiem attiecībā uz nodarbinātību, izglītību un nabadzības mazināšanu, un šis fonds ir galvenais līdzeklis Eiropas sociālo tiesību pilnā paredzēto principu un tiesību ievērošanai. Tematiskie mērķi ir norādīti turpmāk.

⁽¹³³⁾ Jaunais ESI fondu administratīvo izmaksu un sloga novērtējums, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2018/new-assessment-of-esif-administrative-costs-and-burden.

⁽¹³⁴⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *ERAF un ESF projektu atlase un uzraudzība 2014.–2020. gada periodā joprojām vērsta galvenokārt uz tiešajiem rezultātiem, īpašais ziņojums Nr. 21/2018*, https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr18_21/sr_project_performance_lv.pdf.

⁽¹³⁵⁾ COM(2018) 372 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=SWD%3A2018%3A283%3AFIN>.

⁽¹³⁶⁾ <https://cohesiondata.ec.europa.eu>.

	Ilgtspējīgas un kvalitatīvas nodarbinātības sekmēšana un atbalsts darbaspēka mobilitātei		Sociālās iekļaušanas sekmēšana, cīņa pret nabadzību un jebkāda veida diskrimināciju
	Ieguldījumi izglītībā, apmācībā un profesionālajā izglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībai		Publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālo spēju uzlabošana un efektīva valsts pārvalde
	Tādu jauniešu bezdarba samazināšana, kas ir jaunāki par 25 gadiem un nemācās, nestrādā un neapgūst arodu		

Īstenošana un jaunākie sasniegumi ⁽¹³⁷⁾

Līdz 2017. gada beigām no Eiropas Sociālā fonda un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas bija atbalstīti **15,3 miljoni iedzīvotāju, no kuriem 7,9 miljoni bija bezdarbnieki un 4,9 miljoni bija neaktīvi**. Līdz šim laikam dalībvalstīs jau bija paziņojušas, ka **2,4 miljoni jauniešu ir guvuši labumu** no Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas. No visiem dalībniekiem 1,4 miljoni strādāja, 1,9 miljoni bija ieguvuši kvalifikāciju un 870 000 mācījās vai apguva arodu, pateicoties atbalstam no Eiropas Sociālā fonda vai Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas.

Ieguldījumi no Eiropas Sociālā fonda un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas ir galvenais ES līmeņa atbalsta avots strukturālajām reformām dalībvalstīs — jo īpaši jomās, kas saistītas ar valsts nodarbinātības dienestu reformu, aktivizēšanas pasākumiem, individuālu, integrētu nodarbinātības ceļu izstrādi, dubultās profesionālās izglītības un apmācības izveidi un īstenošanu, mācekļības pasākumiem vai ieguldījumiem (bērnu) aprūpē, lai palielinātu sieviešu iesaisti darba tirgū.

Pilnīga Eiropas Sociālā fonda izmantošana ⁽¹³⁸⁾

Eiropas Sociālais fonds, kura budžets 2014.–2020. gada periodā ir 86,4 miljardi EUR, ir viens no galvenajiem ES instrumentiem, lai atbalstītu konkrētai valstij adresētu ieteikumu īstenošanu. Darbības programmas sniedz tiešu ieguldījumu ilgtspējīgas un augstas kvalitātes nodarbinātības, sociālās iekļaušanas, ieguldījumu izglītībā un apmācībā, kā arī institucionālo spēju veidošanas sekmēšanā. Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva ir īpašam nolūkam paredzēts instruments, kura budžets ir 8,8 miljardi EUR. Pusi no šīs summas nodrošina Eiropas Sociālais fonds. Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva pievēršas jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu ES reģionos, kur 2012. gadā bija vislielākais jauniešu bezdarbs, dodot viņiem darba un apmācības iespējas.

⁽¹³⁷⁾ Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 48. lpp.

⁽¹³⁸⁾ Komisijas un Padomes vienotā nodarbinātības ziņojuma projekts, kas pievienots Komisijas paziņojumam par 2019. gada izaugsmes pētījumu, COM(2018) 761 final, 21.11.2018., 85.–86., 114. lpp.

Laikā no 2014. līdz 2017. gadam vairāk nekā 15 miljoni dalībnieku guva labumu no Eiropas Sociālā fonda un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas sniegtā atbalsta, tostarp gandrīz 3 miljoni ilgtermiņa bezdarbnieku (17 %). Par 25 gadiem jaunāki jaunieši (42 % no visiem dalībniekiem) un mazkvalificētas personas ar pamatzglītību vai vidējo izglītību (44 % no visiem dalībniekiem) ir šo intervences pasākumu galvenās mērķgrupas. Īstenošanas ātrumam, kas strauji palielinājās 2017. gadā, nebūtu jākrītas tuvāko gadu laikā.

Laikā no 2014. līdz 2017. gadam no Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas tika atbalstīti vairāk nekā 2,4 miljoni jauniešu, no kuriem:

- 780 000 jauniešu mācījās/apguva arodu un ieguva kvalifikāciju vai strādāja (tostarp kā pašnodarbinātie), pabeidzot programmu;
- 550 000 jauniešu saņēma darba, tālākizglītības, mācekļības vai stažēšanās piedāvājumu.

Fakts, ka Eiropas Sociālā fonda un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas dalībnieku skaits ir dubultojies kopš 2016. gada beigām, liecina, ka strauji palielinās projektu īstenošana uz vietas.

Dalībvalstis iegulda aizvien vairāk centienu iesaistīt jauniešus, padarot pakalpojumus pieejamākus un nodrošinot labāku to personu noteikšanu, kam šādi pakalpojumi ir vajadzīgi.

Somijā vienas pieturas konsultāciju centri jauniešiem (*Ohjaamo*, ko sākotnēji finansēja no Eiropas Sociālā fonda) tika padarīti par pastāvīgu struktūru un saņems lielu finansiālo atbalstu, lai kopā uzrunātu 10 000 jauniešu. Vācijā tiek atvērtas jaunatnes nodarbinātības aģentūras. Kipra ir uzsākusi jauniešu iesaistes projektu, kuru sadarbībā ar Darba ministriju un Kipras Jaunatnes padomi īsteno Izglītības ministrija un kura mērķis ir sasniegt 4000 neaktīvu personu, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu, lai sniegtu tām aktivizēšanas atbalstu, piedāvājot konsultācijas un īpaši pielāgotu apmācību. Horvātijā kopš 2017. gada novembra darbojas sistēma, lai noteiktu dalībniekus, kam ir tiesības piedalīties programmā, nolūkā apzināt neregistrētās personas un to īpašās iezīmes, lai labāk pielāgotu pasākumus šai grupai.

Vairākās dalībvalstīs no Eiropas Sociālā fonda tiek atbalstīta spēju veidošana un strukturālas reformas ⁽¹³⁹⁾. Piemērus skatīt turpmāk tekstā.

Latvijā no Eiropas Sociālā fonda tiek atbalstīta sociālā dialoga pastiprināšana. Mērķis ir izstrādāt tiesisko regulējumu sociālā dialoga sekmēšanai dažādās nozarēs.

Spānijā no fonda tiek atbalstīta stratēģija integrācijai darba tirgū. Līdzīgi arī Eiropas Sociālais fonds pašlaik iegulda līdzekļus mācekļības līguma atbalstam gan apmācības programmās, gan mazinot uzņēmumu sociālās apdrošināšanas iemaksas. Mācekļības līgums ir arī viena no iespējām, kas tiek piedāvāta Spānijas Jaunatnes garantijā, un tas ir īpaši paredzēts jauniešiem, kam nav iepriekšējas kvalifikācijas vai kam ir ļoti zema vispārējā kvalifikācija.

Čehijā Eiropas Sociālais fonds un Eiropas Reģionālās attīstības fonds deva ievērojamu ieguldījumu bērnu aprūpes iestādēm piešķirto līdzekļu palielināšanā (aptuveni 220 miljonus EUR visās Čehijas Eiropas Sociālā fonda un Eiropas Reģionālās attīstības fonda programmās, proti, gandrīz trīs reizes vairāk nekā iepriekš). Pieprasījumu pēc pakalpojumiem uz vietas ir apliecinājusi ievērojamā pieteikuma iesniedzēju interese. Tika īstenotas tiesību aktu izmaiņas, lai paplašinātu prasības pirmsskolas izglītības iestādes atvēršanai un ļautu darba devējiem izveidot bērnudārzus. Līdz šim ir radīts 9000 vietu bērnudārzos.

Portugālē, ņemot vērā sociālo partneru nozīmīgo lomu aktīvas darba tirgus politikas un profesionālās izglītības un apmācības modernizācijā, no Eiropas Sociālā fonda tiek atbalstīta to institucionālo spēju veidošana.

⁽¹³⁹⁾ Ietekmes novērtējums, kas pievienots dokumentam — priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) — priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu (EGF), SWD(2018) 289 final, 30.5.2018, 9. lpp.

Novērtēšana un izvērtējums ⁽¹⁴⁰⁾

Līdz 2018. gada vidum dalībvalstis bija pabeigušas 164 Eiropas Sociālā fonda un vairāku fondu izvērtējumus saistībā ar 2014.–2020. gada periodu. Šajos izvērtējumos tiek vērtēts gan fonda darbības process, gan īstenošana. 2018. gadā Komisija uzsāka četrus tematiskos novērtējumus (atbalsts jaunatnes nodarbinātībai, atbalsts nodarbinātībai un mobilitātei, atbalsts izglītībai un apmācībai un atbalsts sociālajai iekļaušanai).

2018. gadā Komisija sagatavoja ietekmes novērtējumu un priekšlikumu par Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) 2021.–2027. gadam. Dažas galvenās uzlabojamās jomas ⁽¹⁴¹⁾ ir norādītas turpmāk.

- Labāka politikas saskaņošana ar ES līmeņa politikas prioritātēm un ekonomikas pārvaldību Eiropas pusgada kontekstā.
- 2014.–2020. gadā orientēšanās uz rezultātiem tika pastiprināta, tomēr līdz šim tā nav radījusi pietiekamu ar veikumu saistītu stimulu dalībvalstīm.
- Neskatoties uz zināmu progresu, fonda pārvaldība un īstenošana joprojām ir pārāk sarežģīta, un pieeja, kas pamatojās uz ievaddatiem, nav pilnībā mainījies uz pieeju, kas balstīta uz rezultātiem, lai gan situācija 2014.–2020. gadā ir uzlabojusies.
- Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva — labuma guvēji un īstenošanas iestādes uzskata, ka tās finanšu pārvaldības procedūras (jo šo iniciatīvu finansē no diviem avotiem — Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas un Eiropas Sociālā fonda), kā arī papildu ziņošanas prasības (Eiropas Sociālā fonda kopīgie rādītāji un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas rezultātu rādītāji) palielina administratīvo slogu. Turpmākiem uzlabojumiem jābūt saistītiem ar lielāka skaita tādu jauniešu labāku iesaisti, kas ir visvairāk attālinājušies no izglītības ieguves, apmācības vai nodarbinātības, kā arī ar darbvietu un apmācības piedāvājumu, kas tiek finansēti no iniciatīvas Jaunatnes garantiju shēmu kontekstā, vispārējās kvalitātes palielināšanu.

2018. gada 30. maijā Komisija pieņēma priekšlikumu par Eiropas Sociālo fondu Plus ⁽¹⁴²⁾. Plašākā Eiropas strukturālo un investīciju fondu satvarā šis fonds ļaus labāk pievērsties to problēmu risināšanas atbalstam, kas noteiktas Eiropas pusgadā. Šajā kontekstā Eiropas Sociālajā fondā Plus tika apvienoti šādi fondi un programmas:

- Eiropas Sociālais fonds un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva;
- Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām;
- Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programma;
- Eiropas Savienības Veselības programma.

Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām

Programmas mērķi

No Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām tiek atbalstīti ES dalībvalstu centieni sniegt palīdzību vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem. Tas ietver pārtiku, apģērbu un citas svarīgas personīgās lietošanas preces.

Fonda mērķis ir mazināt tādas vissmagākās nabadzības formas ES kā pārtikas trūkums, bērnu nabadzība un bezpajumtniecība. Šī fonda īstenošanu pārvalda dalīti, tam ir vienkāršoti noteikumi un mazākas administratīvās prasības nekā Eiropas Sociālajam fondam. 2014.–2020. gadā Eiropas atbalsta fondam vistrūcīgākajām personām tika piešķirti gandrīz 3,8 miljardi EUR.

⁽¹⁴⁰⁾ 2018. gada paziņojums par programmu, 3. lpp.

⁽¹⁴¹⁾ SWD(2018) 289 final, 30.5.2018., 3. pielikums.

⁽¹⁴²⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018., 86. lpp.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi ⁽¹⁴³⁾

- 2017. gadā no Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām tika atbalstīti 12,9 miljoni iedzīvotāju.
- Tiek lēsts, ka aptuveni puse no gala saņēmējiem bija sievietes, 30 % bērni vecumā līdz 15 gadiem un aptuveni 10 % — migranti, dalībnieki ar ārvalstu izcelsmi vai minoritāšu pārstāvji (tostarp tādas marginalizētas kopienas kā romi).
- Sociālās iekļaušanas atbalsts tika sniegts vairāk nekā 36 000 personām.
- 2014.–2017.gadā kopā tika izdalīts vairāk nekā 1,3 miljoni tonnu pārtikas. Vien 2017. gadā šis skaitlis bija aptuveni 370 000 tonnu (proti, aptuveni 30 %).

Naudas izteiksmē līdz 2017. gadam sniegtā materiālā atbalsta vērtība sasniedza 19,5 miljonus EUR. Salīdzinājumā ar 2016. gadu pamata materiālās palīdzības vērtība naudas izteiksmē palielinājās par 25 %.

Novērtēšana un izvērtējums

2018. gada vidusposma novērtējuma ⁽¹⁴⁴⁾ rezultāti liecina, ka Eiropas atbalsta fondam vistrūcīgākajām personām ir ievērojama apjoma ietekme gandrīz visās dalībvalstīs. Pārtika, materiālais atbalsts un sociālās iekļaušanas pasākumi, kam sniegts atbalsts, tiešām ir ļoti svarīgi vistrūcīgākajām personām, tostarp tām, kas citādi nesaņemtu parasto sociālo palīdzību vai kam vajadzīgs tūlītējs atbalsts.

Tīklošanai un zināšanu apmaiņai starp iestādēm, partnerorganizācijām un sociālajiem dienestiem, kā arī dažādu partnerorganizāciju starpā bija nozīmīga loma paraugprakses izplatībā. Tas jo īpaši attiecas uz nefinanšu palīdzību vistrūcīgākajām personām.

Vidusposma novērtējumā tika noteiktas vairākas vājās vietas Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām īstenošanā. Dažkārt nepareiza ES tiesiskā regulējuma vai valstu prasību interpretācija a) izraisīja kavēšanos programmas sākuma posmā, b) radīja administratīvos šķēršļus, kas galvenokārt bija saistīti ar valstu iepirkuma politiku un papildu prasībām, kā arī c) garas dokumentāciju procedūras un instrukcijas un d) pārmērīgas gala saņēmēju sertifikācijas procedūras.

Līdzīgi, nosakot šauru atbilstības kritēriju sarakstu gala labuma guvējiem, tiek izslēgti tie saņēmēji, kam nav piekļuves sociālajai sistēmai, kā arī nav iespējams ātri reaģēt uz ārkārtas situācijām.

Revīzijas palāta ir konstatējusi ⁽¹⁴⁵⁾, ka Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām dod ieguldījumu dalībvalstu pieejā nabadzības mazināšanai un satur novatoriskus sociālās iekļaušanas pasākumus, tomēr tā līdzekļus varētu mērķtiecīgāk tērēt vistrūcīgākajām personām un vairāk pievērsties sociālajai iekļaušanai, nevis pamata materiālajai palīdzībai un pārtikas izsniegšanai.

2018. gada 30. maijā Komisija ierosināja izveidot Eiropas Sociālo fondu Plus, kurā Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām tiks apvienots ar Eiropas Sociālo fondu. Tas ļaus vieglāk kombinēt pārtikas izsniegšanu / materiālās palīdzības sniegšanu ar atbalstu sociālajai iekļaušanai un aktīviem pasākumiem, kā arī palīdzēs radīt sinerģijas, tā vēl vairāk nostiprinot atbalsta sociālās iekļaušanas dimensiju un nodrošinot integrētu ceļu prom no nabadzības. Tas arī dos iespēju risināt izvērtējumos konstatēto pašreizējo trūkumu, jo kopējas stratēģiskas pieejas neesamība dažkārt neļauj neaizsargātiem dalībniekiem netraucēti pāriet no projektiem, ko finansē no šī fonda, uz Eiropas Sociālā fonda projektiem.

⁽¹⁴³⁾ 2018. gada paziņojums par programmu, 1. lpp.

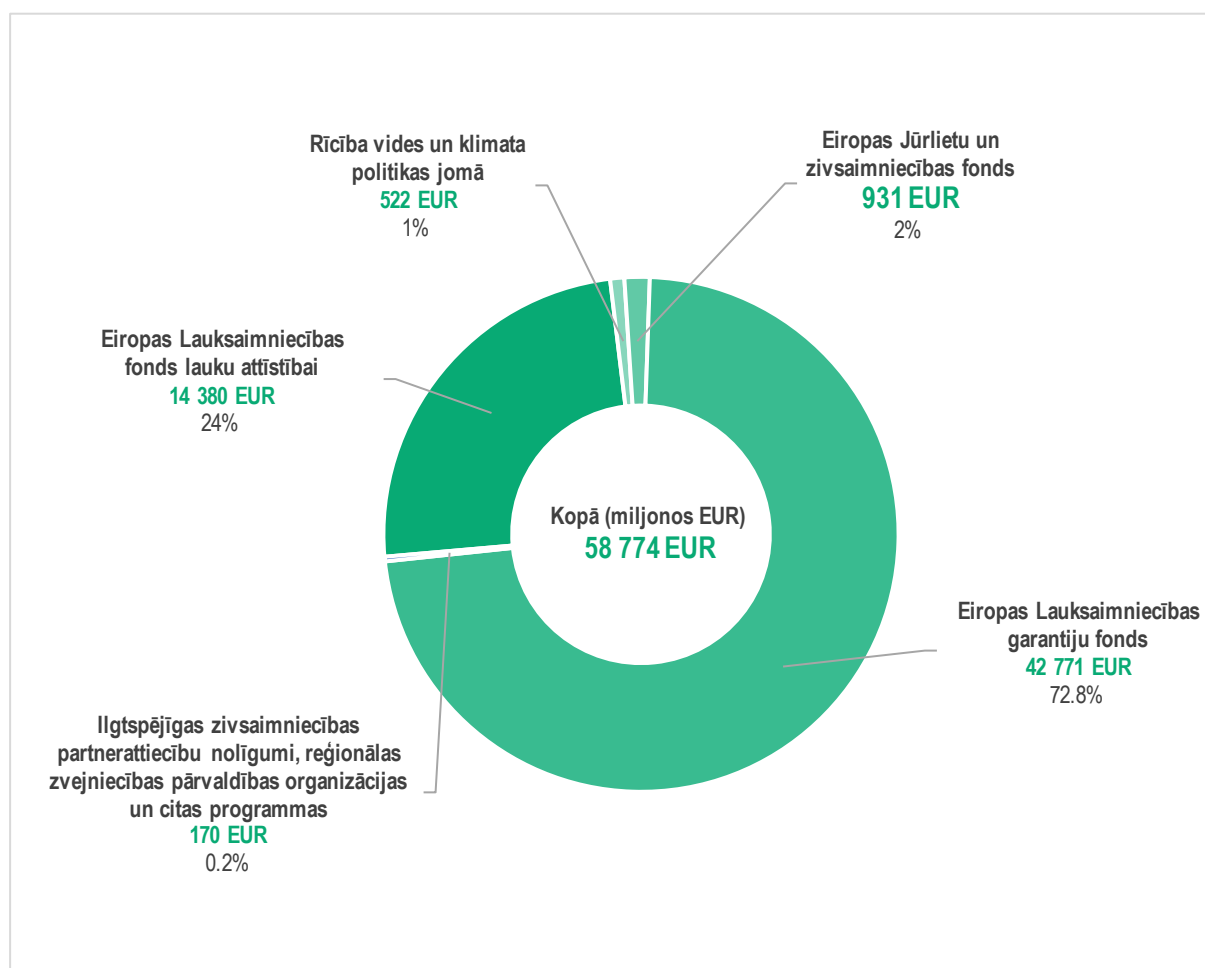
⁽¹⁴⁴⁾ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e03aa7b-025f-11e8-b8f5-01aa75ed71a1>.

⁽¹⁴⁵⁾ Eiropas Revīzijas palāta, Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām (FEAD): vērtīgs atbalsts, bet tā ieguldījums nabadzības mazināšanā vēl nav noteikts, ģeogrāfiskais ziņojums Nr. 05/2019.

Ilgspējīga izaugsme: dabas resursi

(2. izdevumu kategorija)

Ar kopējās lauksaimniecības politikas (konkrēti Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai) palīdzību, kā arī jūrlietu un zivsaimniecības politikas (konkrēti Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda) palīdzību no ES budžeta tika atbalstīta **dzīvotspējīga pārtikas ražošana, dabas resursu ilgtspējīga pārvaldība, rīcība klimata politikas jomā un līdzsvarota teritoriālā attīstība**. Dzīvotspējīga pārtikas ražošana palīdz palielināt darbvietu skaitu, izaugsmi un investīcijas, jo no tās ir atkarīgas daudzas darbvietas lauksaimniecībā, kā arī pārtikas pārstrādē, mazumtirdzniecībā un ar pārtiku saistītu pakalpojumu sniegšanā. Dabas resursu ilgtspējīgas pārvaldības un rīcības klimata politikas jomā sekmēšana nodrošina, ka pamats lauksaimniecības nozares darbībai joprojām ir stabils. Lauku apgabalu līdzsvarotas teritoriālās attīstības veicināšana arī dod ieguldījumu izaugsmei, darbvietu skaita palielināšanā un investīciju piesaistē. Digitālās plaisas novēršana starp pilsētu un lauku rajoniem ir svarīgs faktors, kas ļauj uzņēmumiem lauku rajonos saglabāt konkurētspēju. Dzīvotspējīgai pārtikas ražošanai un augstiem pārtikas nekaitīguma standartiem arī ir nozīmīga loma līdzsvarotā un progresīvā tirdzniecības politikā, lai izmantotu globalizācijas priekšrocības. ES arī ir vadošā loma cīņā ar aizvien lielākajām ar okeāniem saistītajām problēmām ne tikai Eiropas, bet arī starptautiskā līmenī.

Grafiks. Galvenās programmas, kas 2018. gadā finansētas 2. izdevumu kategorijā "Ilgspējīga izaugsme: dabas resursi". Visas summas miljonos EUR. Kategorija "Citas programmas" cita starpā ietver decentralizētas aģentūras, citas darbības un pasākumus, izmēģinājuma projektus un sagatavošanas darbības, darbības, kas tiek finansētas atbilstīgi Komisijas prerogatīvām un tai piešķirtajām īpašajām kompetencēm.

Avots: Eiropas Komisija.

2. izdevumu kategorijai 2018. gadā tika piešķirti 58,8 miljardi EUR, kas ir 37 % no kopējā 2018. gada ES budžeta. Šī izdevumu kategorija aptver abus kopējās lauksaimniecības politikas pīlārus — I pīlāru veido tirgus atbalsta pasākumi un tiešie maksājumi, ko finansē no Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda, II pīlārs ietver atbalstu lauku attīstībai, ko finansē no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai. Šī izdevumu kategorija ietver arī Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un kopējās zivsaimniecības politikas starptautisko dimensiju, kā arī darbības klimata un vides jomās, izmantojot *LIFE* — programmu vides un klimata politikai ⁽¹⁴⁶⁾.

Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds

Programmas mērķi

Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds veicina viedu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, palīdzot sasniegt kopējās lauksaimniecības politikas mērķus, proti, dzīvotspējīgu pārtikas ražošanu, ilgtspējīgu dabas resursu pārvaldību (kopā ar rīcību klimata politikas jomā) un līdzsvarotu teritoriālo attīstību. Tieši maksājumi nodrošina saimniecību ienākumu pamataizsardzību pret noteiktiem satricinājumiem, ar kuriem saskaras lauksaimniecības nozare (proti, saistībā ar cenām un laikapstākļiem). Fonda galvenie konkrētie mērķi ir norādīti zemāk.

	Lauksaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošana un tās vērtības daļas palielināšana pārtikas ķēdē		Tirgus stabilitātes veicināšana
	Lauksaimnieku ienākumu stabilitātes saglabāšana, sniedzot tiešu ienākumu atbalstu		Uz tirgu vairāk vērsta lauksaimniecības sekmēšana, nodrošinot ievērojamu atdalītā ienākumu atbalsta līmeni
	Ieguldījums kopējās lauksaimniecības politikas ietekmes uz vidi rādītāju uzlabošanā		Vietējās lauksaimnieciskās ražošanas sekmēšana un taisnīgs cenu līmenis par tiešā patēriņa precēm, kā arī par precēm pārstrādei vietējās nozarēs tālākajos reģionos

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Tiešie maksājumi

Tiešos maksājumus saņēma aptuveni 6,5 miljoni saimniecību, kurās apsaimnieko 90 % no lauksaimniecības zemes. 2017. gadā ⁽¹⁴⁷⁾ šis atbalsts veidoja 38 % no to lauksaimniecības ienākumiem ⁽¹⁴⁸⁾. Kopš kopējās lauksaimniecības politikas pēdējās reformas 2015. gadā tiešie maksājumi tiek **maksāti mērķtiecīgāk**, pateicoties dažādiem maksājumu “slāņiem”, kas labāk apmierina **jauno lauksaimnieku, mazāku**

⁽¹⁴⁶⁾ Attiecībā uz programmām, ko pārvalda dalīti, veikuma informācija par 2. izdevumu kategoriju galvenokārt attiecas uz 2017. gadu, jo informācija par 2018. gadu dalībvalstīm kļūst pieejama tikai 2019. gadā pēc šā ziņojuma pabeigšanas.

⁽¹⁴⁷⁾ Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts, *2018. gada darbības pārskats*.

⁽¹⁴⁸⁾ Aprēķināts, pamatojoties uz lauksaimnieciskās uzņēmējdarbības ienākumiem.

lauksaimnieku, grūtībās nonākušu konkrētu nozaru vai reģionu, kā arī **vides un klimata** vajadzības. Šīs izmaiņas tiešo maksājumu sistēmas struktūrā, kā arī pārdales un maksimālās summas noteikšanas iespēja ir sākušas dot ieguldījumu daudz taisnīgākā maksājumu sadalījumā. Tiešo maksājumu stabilizējošo ietekmi papildina tirgus instrumenti, kas pašlaik darbojas “drošības tīkla” līmenī, nevis bieži vada ES tirgu, kā tas notika agrāk.

Tā kā tiešie maksājumi tiek garantēti par hektāru atbilstīgas platības, pastāv izteikta korelācija starp tiešo maksājumu sadalījumu un platību sadalījumu starp lauksaimniekiem. Tādējādi lielākas saimniecības saņem visvairāk atbalsta ⁽¹⁴⁹⁾, kā arī ir liels skaits ļoti mazu labuma guvēju, kas atspoguļo lauksaimniecības nozares lielo sadrumstalotību ES un relatīvo šo saimniecību grupu ieguldījumu nozares ekonomikā. 2017. gada finanšu gadā gandrīz 50 % tiešo maksājumu saņēmēju bija mazāk nekā 5 hektāri zemes, un kopumā tas atbilda mazāk nekā 5 % no kopējās platības, par ko tika sniegts atbalsts.

	 Saimniecību skaits (miljonos)	 Apsaimniekotā lauksaimniecības zeme (miljonos ha)	 Tiešais atbalsts (miljardos EUR)
Mazas saimniecības < 5 hektāriem	3,19 (49 %)	7,4 (5 %)	2,3 (6 %)
Profesionālas (ģimenes) saimniecības 5-250 hektāri	3,25 (50 %)	107,0 (67 %)	29,3 (71 %)
Lielas saimniecības > 250 hektāriem	0,08 (1 %)	44,3 (28 %)	9,2 (23 %)

Grafiks. ES tiešā atbalsta sadalījums ES lauksaimniekiem.

Avots: CATS kontroles dati (2016. pieprasījumu gads).

2013. gada kopējās lauksaimniecības politikas reforma ļāva starp labuma guvējiem **pārdalīt tiešos maksājumus** par labu mazajām un vidējām saimniecībām. Dalībvalstīm ir vismaz par 5 % jāsamazina jebkādas summas, kas lielākas par 150 000 EUR un ko labuma guvējs saņem no pamatmaksājumu shēmas vai vienotā platībmaksājuma shēmas. Dažas dalībvalstis var pat noteikt maksimālo izmaksājamo summu (deviņas dalībvalstis no 2015. gada izlēma piemērot šo iespēju). Dalībvalstis var arī izvēlēties alternatīvu — pārdalīt līdz 30 % no to tiešo maksājumu piešķiruma valstī pirmajiem hektāriem jebkurā saimniecībā (pārdalošais maksājums). 2017. gada deviņas dalībvalstis īstenoja šo shēmu, izmantojot no 0,5 % līdz 15 % no to kopējām izmaksām tiešajiem maksājumiem.

Turklāt dalībvalstīm ir arī jāsamazina atšķirības starp maksājumu līmeni, ko par vienu hektāru maksā labuma guvējiem, kas atrodas to teritorijā (to sauc par iekšējo konvergenci). Ir arī paredzēts nosacījums, lai pakāpeniski pielāgotu finanšu piešķirumu dalībvalstīm nolūkā tuvināt dažādu valstu vidējo maksājumu līmeni (ārējā konverģence). Visbeidzot, aktīvā lauksaimnieka klauzula ļauj nepiešķirt atbalstu tiem, kuru lauksaimnieciskā aktivitāte ir tikai margināla.

No 2018. pieprasījumu gada t. s. ES **Omnibus regula** ⁽¹⁵⁰⁾ palīdz uzlabot attiecīgo tiešo maksājumu shēmu darbību un vienkāršot to īstenošanu.

⁽¹⁴⁹⁾ Lai gan mazākā mērā nekā attiecībā uz zemi.

⁽¹⁵⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/2393 (2017. gada 13. decembris), ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), (ES) Nr. 1306/2013 par kopējās

Saistībā ar tiešo maksājumu **zaļināšanas slāni** ar *Omnibus* regulu īstenotie grozījumi dod dalībvalstīm iespēju neklasificēt zālājus kā ilggadīgus, ja tos 5 gadu periodā uzar, lai ņemtu vērā dažādās lauksaimniecības sistēmas ES. 2018. gadā astoņas dalībvalstis izlēma piemērot šo iespēju. Zināmu papildu elastību lauksaimniekiem nodrošināja racionalizētie izņēmumi no kultūraugu dažādošanas vai ekoloģiski nozīmīgu platību noteikumiem tām saimniecībām, kuru teritorijā ir ievērojama proporcija zālāju, papuvju, pākšaugu vai kultūraugu zem ūdens. Jauni ekoloģiski nozīmīgu platību veidi paplašināja izvēles iespējas, ko dalībvalstis var piedāvāt lauksaimniekiem par šīs prasības izpildi. 2018. gadā vairākas dalībvalstis šos jaunos veidus izmantoja un iekļāva tos savā ekoloģiski nozīmīgu platību sarakstā. No 2018. gada 80 % kopējās ES lauksaimniecības zemes platības tiek piemērots vismaz viens zaļināšanas pienākums. Mainītajos noteikumos 2018. gadā pirmo reizi tika arī iekļauts aizliegums ekoloģiski nozīmīgās platībās izmantot augu aizsardzības līdzekļus.

Līdzīgi kā 2017. gadā, 2018. gadā, reaģējot uz ārkārtējiem laikapstākļiem vairākās dalībvalstīs (sausums, spēcīgas lietusgāzes, sniegputeni, sals), Komisija piešķīra tiesības izmantot izņēmumus no noteiktiem zaļināšanas noteikumiem (ekoloģiski nozīmīgas platības, kultūraugu diversifikācija), lai šajās valstīs uzlabotu skarto lauksaimnieku situāciju. Lai mazinātu sausuma ietekmi uz barības pieejamību lauksaimniecības dzīvniekiem, 11 dalībvalstis (no 13, kam šāda atļauja bija piešķirta) piemēroja izņēmumus dažām prasībām attiecībā uz papuvē esošo zemi un starpkultūrām. Pamatojoties uz informāciju, kas saņemta par 2018. pieprasījumu gadu, šķiet, ka šīs ekoloģiski nozīmīgās platības ir zināmā mērā papildinājušas platības, kas pieejamas barības ražošanai.

No 2018. gada ⁽¹⁵¹⁾, jauns ES tiesību akts ⁽¹⁵²⁾, kā arī Komisijas sniegtie tehniskie norādījumi ļāva dalībvalstīm izmantot brīvi pieejamos satelītu datus (*Copernicus* programma), lai pārraudzītu platības, par kurām bija pieprasīts atbalsts. Vairākas dalībvalstis no 2019. gada ir izlēmušas ieviest "pārbaudes, izmantojot pārraudzību" attiecībā uz daļu no atbalsta shēmām un/vai platībām. Tiek gaidīts, ka pārraudzības pieeja piedāvās lielas iespējas veikt administratīvu un ar kontroli saistītu uzdevumu vienkāršošanu, kā arī ļaus plašākā nozīmē pārraudzīt kopējās lauksaimniecības politikas rezultātus. Šī pieeja ir arī iekļauta priekšlikumos par kopējo lauksaimniecības politiku pēc 2020. gada.

Ar tirgu saistītie izdevumi ⁽¹⁵³⁾

Pēc vairākiem gadiem, kuru laikā tirgus atbalsta pasākumi augļu un dārzeņu, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku nozarē palīdzēja atjaunot šo nozaru līdzsvaru, 2018. gadā tika panākta ievērojama **tirgus stabilizācija**, un tāpēc no gada vidus izņēmuma izņemšanas pasākumi tika pārtraukti augļu un dārzeņu nozarē.

Līdz 2018. gada beigām 99 % no 380 000 tonnām vājpiena pulvera no valsts intervences krājumiem, kas tika veidoti 2015.–2017. gadā, tika atkal pārdoti ⁽¹⁵⁴⁾, tā atspoguļojot situācijas uzlabojumu piena produktu tirgū. Pēc neseno krīzēm Eiropas lauksaimniecība apliecināja savu izturētspēju, atrodot alternatīvus vietējus un ārvalstu tirgus (jo īpaši Āzijā un ASV), ko apliecina tirdzniecības statistika.

Vispārējā cenu evolūcija nozīmēja, ka 2018. gadā jauni tirgus intervences pasākumi nebija vajadzīgi.

2018. gadā tika arī pieņemti **izņēmumam atbalsta pasākumi**, lai Francijas un Itālijas lauksaimniekiem maksātu kompensāciju par veselības un veterinārajiem ierobežojumiem putnu gripas izplatības novēršanai.

lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību, (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju, un (ES) Nr. 652/2014, ar ko paredz noteikumus tādu izdevumu pārvaldībai, kuri attiecas uz pārtikas apriti, dzīvnieku veselību un dzīvnieku labturību, augu veselību un augu reproduktīvo materiālu (OV L 350, 29.12.2017., 15.–49. lpp.).

⁽¹⁵¹⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽¹⁵²⁾ Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2018/746 (2018. gada 18. maijs), ar ko īstenošanas regulu (ES) Nr. 809/2014 groza attiecībā uz vienoto pieteikumu grozīšanu un maksājuma pieprasījumiem, un pārbaudēm (OV L 125, 22.5.2018., 1.–7. lpp.).

⁽¹⁵³⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽¹⁵⁴⁾ Faktu lapa, ES piensaimniecības tirgus pārvaldība 2014.–2019. gadā.

Pēc vairāku gadu sarunām ES līmenī Komija pieņēma direktīvas priekšlikumu par **negodīgu tirdzniecības praksi**. Direktīvas mērķis ir aizsargāt neaizsargātus piegādātājus pārtikas piegādes ķēdē, jo īpaši lauksaimniekus un mazos pārstrādes uzņēmumus, no negodīgas tirdzniecības prakses, ko īsteno spēcīgāki pircēji. Tirgus varas ļaunprātīgas izmantošanas ierobežošana šajā ķēdē sekmē labāku pārtikas ķēdes darbību un uzlabo ES lauksaimniecības un pārtikas nozares izturētspēju.

ES programma skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu, kuras ietvaros viens tiesiskais regulējums aptver iepriekšējo programmu skolu apgādei ar augļiem un skolu apgādei ar pienu, pirmo reizi tika piemērota 2017./2018. mācību gadā. 2018. gada oktobrī Komisija rīkoja sanāksmi, kurā piedalījās pārstāvji no ES iestādēm, valstu valdībām un citām privātām un publiskām organizācijām (uzņēmumiem, tirdzniecības organizācijām, vides un veselības nevalstiskajām organizācijām (NVO), pilsoniskās sabiedrības), lai novērtētu sasniegumus, mācītos no paraugprakses un apsvērtu iespējamus uzlabojumus nākotnē. Tajā tika demonstrēti konkrēti reformētās programmas veselības un izglītības uzlabotās dimensijas piemēri. Aptuveni 20,3 miljoni bērnu no gandrīz 160 000 skolām⁽¹⁵⁵⁾ 2017./2018. mācību gadā piedalījās ES programmā skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu.

Novērtēšana un izvērtējums

Atbalsta pētījums saistībā ar kopējās lauksaimniecības politikas pasākumu ietekmes novērtējumu attiecībā uz vispārējo mērķi panākt “dzīvotspējīgu pārtikas ražošanu”⁽¹⁵⁶⁾ apliecina, ka tiešie maksājumi ļauj lauksaimniekiem labāk tikt galā ar negatīvo ietekmi uz ienākumiem, ko rada lauksaimniecības produktu cenu samazināšanās, tā dodot ieguldījumu saimniecību ienākumu stabilitātē. Tomēr, pat neskatoties uz kopējās lauksaimniecības politikas tiešo atbalstu, liela daļa saimniecību (74 % 2015. gadā) neizpilda ienākuma no vienas darbaspēka vienības kritēriju, kas atbilst vidējai darbaspēka produktivitātei valstī. Pētījumā tika novērots, ka 2014.–2020. gadā kopējā lauksaimniecības politika ļāva palielināties efektivitātei, mērķtiecīgāk sniedzot atbalstu saimniecībām, kam tas bija visvairāk vajadzīgs (pateicoties tiešajam atbalstam, to saimniecību daļa, kur ienākumi no vienas darbaspēka vienības pārsniedza vidējo darbaspēka produktivitāti valstī, samazinājās no 29 % 2013. gadā līdz 26 % 2015. gadā). Dažu dalībvalstu lēmums sadalīt resursus par brīvprātīgo saistīto atbalstu lielākam skaitam nozaru ierobežoja tā efektivitāti / lietderību attiecībā uz šā atbalsta mērķi. Saskaņā ar ieinteresēto personu analīzi šādos gadījumos brīvprātīgais saistītais atbalsts neizpildīja savu mērķi sniegt atbalstu nozarēm, kur radušās grūtības, un tā rezultātā maksājumu saņēmējas saimniecības guva papildu un vispārēju ienākumu atbalstu. Tirgus pasākumi palīdzēja ierobežot vietējo cenu svārstīgumu lielākās daļas lauksaimniecības produktu gadījumā, kas ir mazāks nekā starptautisko cenu svārstīgums. Šķiet, ka ES tirgus pasākumiem ir atturoša loma spekulatīvu darbību izvēlē. Importa daļa iekšējā patēriņā ir pakāpeniski pieaugusi. Analīzes aplūkotā perioda laikā starptautiskajā tirgū ES eksporta vērtība pieauga, lai gan tirdzniecības apjoms pasaulē auga ātrāk. Tomēr ES konkurētspējas attīstība ir līdzīga kā tās galvenajam tirdzniecības konkurentam (Amerikas Savienotajām Valstīm). 2016. gadā ES saglabāja otro vietu aiz ASV attiecībā uz novērtējumā ietverto produktu globālo eksportu.

2018. gadā Revīzijas palāta novērtēja jauno pamatmaksājumu shēmu lauksaimniekiem, kas tika ieviesta ar kopējās lauksaimniecības politikas reformu 2013. gadā. Palāta konstatēja, ka shēma darbojas, tomēr tās ietekme uz vienkāršošanu, atbalsta mērķtiecīgu piešķiršanu un atbalsta līmeņu konvergenci ir ierobežota⁽¹⁵⁷⁾.

Atbalsta pētījumā saistībā ar to kopējās lauksaimniecības politikas pasākumu novērtēšanu, kas piemērojami vīna ražošanas nozarē⁽¹⁵⁸⁾, tika konstatēts, ka audzētāju līmenī no valsts atbalsta programmām sniegtais atbalsts vīna dārzu restruktūrizācijai un pārveidošanai ir izraisījis ievērojamu mehanizāciju, kā arī vispārēju to apsaimniekošanas rentabilitātes palielinājumu. Ražotāju līmenī programmas (jo īpaši investīciju pasākums) ir devušas ieguldījumu ES vīna ražotāju konkurētspējas uzlabošanā un sekmējušas vertikālo lejupējo integrāciju. ES marķējuma noteikumi radīja vienādus nosacījumus un godīgas konkurences apstākļus ES konkurentiem, kā arī sniedz skaidru informāciju patērētājiem. Pētījumā tika norādīts, ka kopumā valsts atbalsta programmas atbilst ES mērķiem vides jomā, tomēr tām varētu būt bijusi lielāka loma ES vīna dārzu pielāgošanai klimata pārmaiņām un tās varētu būt tiešāk sekmējušas ilgtspēju. Pētījumā tika ieteikts prasīt no dalībvalstīm labāk

⁽¹⁵⁵⁾ Avots: Dalībvalstu pārraudzības ziņojumi, kas jāiesniedz līdz 31.1.2019.

⁽¹⁵⁶⁾ Novērtējuma dienestu darba dokuments, kas jāpabeidz 2019. gadā.

⁽¹⁵⁷⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *Pamatmaksājuma shēma lauksaimniekiem — tiek īstenota pareizi, taču tai ir ierobežota ietekme uz vienkāršošanu, atbalsta mērķtiecīgāku piešķiršanu un atbalsta līmeņu konvergenci*, Īpašais ziņojums Nr. 10/2018.

⁽¹⁵⁸⁾ Novērtējuma dienestu darba dokuments, kas jāpabeidz 2019. gadā.

pamatot stratēģiskās izvēles attiecībā uz īstenotajiem pasākumiem un labāk uzraudzīt ar dažādiem pasākumiem panākto ietekmi.

Atbalsta pētījums ⁽¹⁵⁹⁾ saistībā ar tiešo maksājumu zaļināšanas slāņa novērtējumu tika publicēts 2017. gada beigās, un 2018. gada novembrī tika pieņemts tam sekojošs Komisijas dienestu darba dokuments ⁽¹⁶⁰⁾. Šajā novērtējumā tika secināts, ka vispārējā zaļināšanas pasākumu (kā tie tiek piemēroti pašlaik) ietekme uz saimniecību pārvaldības praksi un uz vidi / klimatu šķiet diezgan ierobežota, lai gan dalībvalstīs situācija atšķiras. Šķiet, ka zaļināšanas pasākumiem nav bijis nekādas jūtamas ietekmes uz lauksaimniecisko ražošanu vai saimniecību ekonomisko dzīvotspēju. Novērtējums liecināja, ka dalībvalstis un lauksaimnieki varētu darīt vairāk, lai pilnībā izpildītu zaļināšanas mērķus. Turklāt vairāk varētu tikt darīts arī ES līmenī, lai vienkāršotu šo shēmu. Dalībvalstīm ir dota ievērojama elastība pasākumu īstenošanā, tomēr tās parasti šo elastību neizmanto, lai panāktu maksimālu ieguvumu videi un klimatam. Šķiet, ka lēmumus vairāk ir noteikuši administratīvi jautājumi un ar lauksaimniecību saistīti apsvērumi, tostarp vēlme panākt, ka lauksaimniecības prakse tiek pēc iespējas mazāk traucēta.

Komisijas priekšlikumos par kopējo lauksaimniecības politiku pēc 2020. gada pašreizējās zaļināšanas prasības ir integrētas plašākā satvarā, kas ietver jaunus nosacījumus (proti, uzlabota tādu pienākumu sistēma, kas jāizpilda tiem labuma guvējiem, kuri saņem KLP platībmaksājumus un maksājumus par lauksaimniecības dzīvniekiem) un cita starpā palīdz izpildīt trīs konkrētus mērķus — dot ieguldījumu, lai mazinātu klimata pārmaiņas un pielāgotos tām, sekmēt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu efektīvu pārvaldību un veicināt bioloģiskās daudzveidības aizsardzību.

Nākotnes kopējās lauksaimniecības politikas mērķis ir ne tikai pastiprināt rūpes par vidi un rīcību klimata politikas jomā, bet arī palielināt lauksaimniecības nozares izturētspēju un uzlabot dzīvi laukos.

Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai

Programmas mērķi

No Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai tiek finansēts ES ieguldījums lauku attīstības programmās. Šīs programmas sekmē **vidu, ilgtspējīgu un ietverošu izaugsmi** ES, atbalstot saimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozares, kā arī citas vienības, kas darbojas lauku rajonos, piemēram, ar lauksaimniecību nesaistīti uzņēmumi, nevalstiskās organizācijas un vietējās iestādes.

Fonds arī ir svarīgs rīks, lai mazinātu klimata pārmaiņas un atbalstītu pāreju uz mazoglekļa un klimatnoturīgu ekonomiku, palīdzot lauksaimniekiem un lauku uzņēmumiem **samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas** un **pielāgoties klimata pārmaiņu sekām**. Fondam ir sešas konkrētas prioritātes, kuras norādītas turpmāk.

⁽¹⁵⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/evaluation/market-and-income-reports/greening-of-direct-payments_lv.

⁽¹⁶⁰⁾ Komisijas dienestu darba dokuments — Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1307/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 637/2008 un Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009 par zaļināšanu tiešajos maksājumos, novērtējuma kopsavilkums, SWD(2018) 479 final, 22.11.2018.

 Zināšanu pārneses un inovācijas sekmēšana lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apgabalos	 Saimniecību dzīvotspējas un visu lauksaimniecības veidu konkurētspējas uzlabošana visos reģionos un novatorisku saimniecību tehnoloģiju un ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas sekmēšana
 Pārtikas ķēdes organizācijas, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādes un tirdzniecības, dzīvnieku labturības un riska pārvaldības, sekmēšana lauksaimniecībā	 Ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistītu ekosistēmu atjaunošana, saglabāšana un uzlabošana
 Resursu efektīvas izmantošanas sekmēšana un atbalsts pārejai uz mazoglekļa un klimatnoturīgu ekonomiku lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs	 Sociālās iekļaušanas sekmēšana, nabadzības samazināšana un ekonomiskā attīstība lauku rajonos

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Līdz 2018. gada beigām⁽¹⁶¹⁾ kopējie maksājumi lauku attīstībai, kas tika izmaksāti dalībvalstīm no ES budžeta, bija 36,5 miljardi EUR (tostarp priekšfinansējums un starposma maksājumi), kas ir 36 % no kopējām izdevumu saistībām 2014.–2020. gada periodā. 2018. gadā dalībvalstis iesniedza savu trešo gada īstenošanas ziņojumu par paveikto līdz 2017. gada 31. decembrim⁽¹⁶²⁾.

No Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai tiek atbalstīti risinājumi, lai **veicinātu uzņēmējdarbību un nodarbinātību lauksaimniecībā un lauku uzņēmumos** un **uzlabotu to ekonomisko dzīvotspēju un izzinātspēju**. Līdz 2017. gada beigām vairāk nekā 112 000 lauku saimniecību saņēma investīciju atbalstu, lai sekmētu restrukturizāciju un modernizāciju un uzlabotu ražīgumu (25 % no mērķa), un tika piešķirts vairāk nekā 49 % no budžeta, kas paredzēts palīdzībai jaunuzņēmumiem un ieguldījumu atbalstam ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās lauku rajonos. 51 400 jauno lauksaimnieku, kas ienes jaunu enerģiju un kam ir iespēja pilnībā izmantot tehnoloģiju sniegtās priekšrocības saistībā ar lielāku ražīgumu un ilgtspēju, saņēma atbalstu uzņēmumu izveidošanai. 125 200 lauku saimniecību saņēma atbalstu riska pārvaldības rīku veidā, lai samazinātu neskaidrību par nākotni, kas var apdraudēt lauksaimnieku konkurētspēju. 60 327 lauku saimniecības saņēma palīdzību dalībai kvalitātes shēmās⁽¹⁶³⁾.

⁽¹⁶¹⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽¹⁶²⁾ Komisijas Ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Eiropas strukturālie un investīciju fondi 2014.–2020. gadā, 2018. gada kopsavilkuma ziņojums, kas apkopo gada īstenošanas ziņojumus par programmu īstenošanu 2014.–2017. gadā, COM(2018) 816 final, 19.12.2018.

⁽¹⁶³⁾ COM(2018) 816 final, 7. lpp., atjaunināti dati (2019. gada janvāris).

2017. gadā ⁽¹⁶⁴⁾ to pasākumu īstenošanas statuss, kas dos ievērojamu ieguldījumu politikas **vides un klimata mērķu** sasniegšanā bija šāds:

- uz 2,9 miljoniem hektāru lauksaimniecības un mežu zemes attiecās apsaimniekošanas līgumi, kas deva ieguldījumu oglekļa dioksīda piesaistē vai saglabāšanā (72,5 % no mērķa — 4 miljoniem hektāru);
- 283 000 hektāros apūdeņotas zemes ir notikusi pāreja uz efektīvākām irigācijas sistēmām (22 % no mērķa) — tā kā starp plāniem un ieguldījumiem ir liels laika periods, šis rādītājs atbilst plānotajam;
- uz 14,8 % no lauksaimniecības zemes un 0,34 % no meža zemes attiecas apsaimniekošanas līgumi, kas dod ieguldījumu bioloģiskajā daudzveidībā, kas ir tuvu mērķim — attiecīgi 18 % un 2 %.

No fonda sniegtā atbalsta mērķis ir uzlabot **18 miljonu lauku iedzīvotāju piekļuvi informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pakalpojumiem un infrastruktūrai** — tas tiek panākts ar 4400 investīciju projektu palīdzību. Līdz 2017. gadam 36 % no līdzekļiem, kas iezīmēti informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pakalpojumu uzlabošanai lauku reģionos, tika piešķirti projektiem, un 1 255 000 lauku iedzīvotāju (7 % no attiecīgās mērķa vērtības) jau izmanto labākus pakalpojumus ⁽¹⁶⁵⁾.

Līdz 2017. gada beigām vairāk nekā 246 miljoni EUR ir tikuši iztērēti no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, lai risinātu **nodarbinātības jautājumus lauksaimniecībā un lauku rajonos**, sekmētu sociālo iekļaušanu un veicinātu mūžizglītību un **profesionālo apmācību lauksaimniecībā un mežsaimniecībā**. Vairāk nekā 1 miljons labuma guvēju ir saņēmuši profesionālo apmācību lauksaimniecībā, kas ir gandrīz 28 % no šim periodam noteiktā mērķa. Lauku rajonos ar ES lauku attīstības resursiem tiek atbalstītas **vietējās attīstības stratēģijas**, kas sekmē sociālo iekļaušanu, samazina nabadzību un veicina ekonomisko attīstību, izmantojot LEADER pieeju. Līdz šim vairāk nekā 3400 vietējās attīstības stratēģijas, ko īsteno vietējās rīcības grupas, kas saņēmušas 18 % no pieejamā publiskā finansējuma, ir aptvērušas 59 % no lauku rajonu iedzīvotājiem (aptuveni 113 % no plānotā mērķa) ⁽¹⁶⁶⁾.

Līdz 2018. gada beigām **Eiropas inovācijas partnerības "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja"** paspārnē aktīvi darbojās gandrīz 900 **darbības grupas** ⁽¹⁶⁷⁾, kuras īstenoja novatoriskus vairāku dalībnieku projektus, lai atrastu risinājumu konkrētai problēmai vai veidotu konkrētu iespēju lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarei. Šiem projektiem ir nozīmīgs potenciāls atrast novatoriskus risinājumus, lai lauksaimniecība būtu viedāka, efektīvāka un ilgtspējīgāka.

Eiropas inovācijas partnerība "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" — darbības grupu projekta piemēri.

BRIDE — bioloģiskās daudzveidības atjaunošana piensaimniecības vidē

Intensīvi apsaimniekota lauksaimniecības zeme Īrijā ir tikusi relatīvi maz pieteikta agrovides pasākumiem. Bioloģiskās daudzveidības atjaunošana piensaimniecības vides projektā ir novatoriska partnerība, kas atrodas upes Bride sateces baseinā Korkas grāfistes ziemeļaustrumos, Īrijā. Projekta mērķis ir izstrādāt un īstenot rentablu, uz rezultātiem balstītu pieeju cīņai ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos piensaimniecībā un uzlabot informētību valstī par tām iespējām, kuras ir pieejamas, lai uzturētu un uzlabotu dzīvo dabu intensīvi apsaimniekotā lauksaimniecības zemē, pārmērīgi neietekmējot lauksaimniecisko ražošanu. Partnerībā ir iesaistījušies vairāki partneri (piemēram, lauksaimnieki, konsultanti, pētnieki, mazie un vidējie uzņēmumi, publiskas struktūras, NVO), un projekts ir izstrādāts tā, lai 65 lauksaimnieki, kas nav oficiālie partneri, tiktu iesaistīti, lai savās saimniecībās pielāgotu un pārbaudītu ierosinātās shēmas. Projekta gaitā noteiktos laika brīžos (piemēram, sākumā, vidusposmā, beigās) tās saimniecības, kuras īsteno pasākumus, tiek pārraudzītas, un šīm saimniecībām tiek izmaksāti līdzekļi, pamatojoties uz sasniegtajiem rezultātiem. Projekta sākumā bioloģiskā daudzveidība (cita starpā putnu, sīkspārņu, apputeksnētāju un savvaļas ziedu populācija) tika mērīta saimniecību līmenī.

⁽¹⁶⁴⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽¹⁶⁵⁾ COM(2018) 816 final, 6. lpp.

⁽¹⁶⁶⁾ COM(2018) 816 final, 11.–12. lpp.

⁽¹⁶⁷⁾ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/publications/eip-agri-operational-groups-assessment-2018>.

Paredzamais iznākums ietver to teritoriju palielināšanos, kur tiek pārvaldīta bioloģiskā daudzveidība, kā arī kopējās bioloģiskās daudzveidības kvalitātes uzlabošanas. Projekts arī ir vērsts uz bioloģiskās daudzveidības pārtikas marķējuma izstrādi, kas būs īpaši būtisks rūpnieciskajām ieinteresētajām personām, tostarp piensaimnieku kooperatīvam un gaļas ražošanas uzņēmumam, kas ir projekta partneri. Attiecībā uz reģionu sadarbību projekts ļāva uzturēt kontaktu ar Vācijas lauksaimniekiem, kas arī risina bioloģiskās daudzveidības jautājumus savā lauksaimniecības praksē. Tiek plānota prakses apmaiņa ar līdzīgām darbības grupām Vācijā un Ziemeļīrijā.

SOCROSense — augsnes un kultūraugu izpētes tehnoloģijas

Augsnes un kultūraugu izpētes tehnoloģiju projekta (Flandrija, Beļģija) mērķis ir atbalstīt tādu lauksaimniekus, kuriem ir pieredze tādu globālās pozicionēšanas sistēmas tuvās izpētes metožu izmantošanā, kas koncentrējas uz augsnes un kultūraugu sensoriem. Šīs saimniecības aptver jauktu dažādu lauksaimnieku, profesionālu dārznieku, kokaudzētavu operatoru un lauksaimniecības darbuzņēmēju grupu. Kopā ar dalībniekiem no pētniecības institūtiem un attiecīgajiem komercuzņēmumiem šī grupa vēlas radīt pievienoto vērtību un attiecībā uz šiem sensoriem izstrādāt vidēja termiņa līdz ilgtermiņa redzējumu. Projektā tiek pētīts, kā datu plūsma no dažādiem sensoriem var tikt apvienota un kāds ir globālās pozicionēšanas sistēmas sensoru tehnoloģijas potenciāls vadīt uzņēmuma kultūraugu pārvaldību.

Novērtēšana un izvērtējums

2018. gadā tika veikts to darbības grupu novērtējums, kuras tika apstiprinātas un darbojās Eiropas inovācijas partnerības "Lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja" paspārnē līdz 2018. gada aprīlim (kopā 612) ⁽¹⁶⁸⁾. Šajā novērtējumā tika apskatīta esošā situācija saistībā ar šo grupu izveidi un īstenošanu. Pētījums apliecināja, ka ir liela interese par šo partnerības satvaru un instrumentu. No visām apsekotajām grupām 91 % bija pozitīvs viedoklis par savu pieredzi, un tās ieteiktu citiem dalībniekiem / organizācijām iesaistīties darbības grupu projektā. Darbības grupu partneri norādīja, ka šādu projektus nevarētu īstenot citā vietējā vai Eiropas finansējuma satvarā. Grupas pievērsās lauksaimnieku vajadzību apmierināšanai praktiskā un uz sadarbību vērsta veidā. Tās pierādīja, ka ir unikāls, daudzpusīgs un elastīgs satvars dažādu konkrētu augšupēju lauksaimnieku problēmu risināšanai un vajadzību apmierināšanai. Tās arī sasaista lauksaimnieku kopienu ar papildu ārējām zināšanām un prasmēm, lai palīdzētu risināt šīs problēmas kopā dažādās partnerības kombinācijās. Dažādie projekti liecina, ka darbības grupu partnerības tiešām ir izveidotas, lai (kopā) izstrādātu jaunas vai pielāgotas metodes, rīkus vai risinājumus, ko lauksaimnieki var tieši piemērot. Šīs partnerības ir instrumenti, lai veidotu saikni ar citām (lauku) inovācijas iniciatīvām un dalībniekiem. Lai gan pašreizējais finansēšanas satvars nespēj segt visas izmaksas, 90 % darbības grupu ir izveidojušas attiecības ar organizācijām ārpus partnerības vai arī plāno to darīt. Pētījumā ir norādīts, ka tas būtu vairāk jāveicina, piemēram, informācijai par darbības grupu tēmām un pieejām ir jābūt strukturētākai un pieejamākai. Ir arī svarīgi uzlabot saziņu par darbības grupām, lai tā notiktu laikus un būtu pilnīga.

2017. gadā tika veikts pētījums par riska pārvaldību ES lauksaimniecībā, kas tika publicēts 2018. gadā ⁽¹⁶⁹⁾, lai informētu par riskiem, ar ko saskaras lauksaimnieki, un lai labāk saprastu, kā izstrādāt un, iespējams, izmantot dažādus rīkus šo risku novēršanai. Pētījumā tika secināts, ka Eiropas lauksaimnieki saskaras ar dažādiem riskiem (piemēram, laikapstākļi, dzīvnieku un augu veselība, tirgus dinamika, kas ietekmē saimniecību iespējamus ienākumus un dzīvotspēju), kas vienmērīgi izplatīti ES dalībvalstīs. Vienlaikus analizēto riska pārvaldības rīku vispārējā pieejamība un izmantošana ES nav īpaši attīstīta, kā arī pastāv atšķirības starp rīkiem, nozarēm un valstīm (piemēram, apdrošināšana ir visbiežāk izmantotais rīks). Pētījumā ir uzsvērtā vajadzība nostiprināt būtiskas prasmes un spējas (gan administratīvā, gan saimniecību līmenī) un sniegti vairāki ieteikumi, tostarp par datubāzes izveidi, lai dalītos ar informāciju, kas saistīta ar riska pārvaldību lauksaimniecībā, turpinātu atbalstīt pētniecību un sekmētu riska pārvaldības izmēģinājuma darbības.

⁽¹⁶⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/publications/eip-agri-operational-groups-assessment-2018>.

⁽¹⁶⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2017-risk-management-eu-agriculture_lv.

Revīzijas palāta 2018. gadā ⁽¹⁷⁰⁾ izpētīja trīs jaunas metodes (sauktas par vienkāršotām izmaksu iespējām), kā aprēķināt ES finansiālo ieguldījumu projektos un lauku attīstības projektu darbībās. Palāta secināja, ka jaunās iespējas ir vienkāršākas, bet nav vērstas uz rezultātiem.

Tiesību akta priekšlikumā par kopējo lauksaimniecības politiku pēc 2020. gada ir ņemta vērā pašreizējā lauksaimniecības attīstības periodā gūtā pieredze, samazinot prasīto intervences pasākumu līmeni un uzlabojot sinerģijas ar KLP instrumentiem (proti, tiešajiem maksājumiem un nozaru programmām). Jaunajiem KLP stratēģiskajiem plāniem būs jāpievērš īpaša uzmanība jauno lauksaimnieku piesaistei un jāsekmē nodarbinātība, izaugsme, sociālā iekļaušana un vietējā attīstība lauku apgabalos.

Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds

Programmas mērķi

No Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda ⁽¹⁷¹⁾ tiek atbalstīta **jūras bioloģisko resursu aizsardzība** un sniegta palīdzība dalībvalstīm kopējās zivsaimniecības politikas mērķu izpildē. Fondam ir četras konkrētas prioritātes, kuras norādītas zemāk.

 Konkurētspējīgas, vides ziņā ilgtspējīgas, ekonomiski dzīvotspējīgas un sociāli atbildīgas zivsaimniecības un akvakultūras sekmēšana	 Kopējās zivsaimniecības politikas īstenošanas veicināšana
 Līdzsvarotas un iekļaujošas teritoriālās attīstības sekmēšana zivsaimniecības un akvakultūras apgabalos	 ES integrētās jūrlietu politikas izstrādes un īstenošanas veicināšana veidā, kas papildina kohēzijas politiku un kopējo zivsaimniecības politiku

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda izpilde ir būtiski paātrinājusies. Vairāk nekā 7143 zvejas kuģu ir guvuši labumu ⁽¹⁷²⁾ no fonda. 50 % no šiem kuģiem ir piekrastes mazapjoma zvejas flotes kuģi. Sniegtais atbalsts turpina sekmēt ilgtspējīgu līdzsvaru starp zvejas flotēm un resursiem, kā arī **jūras ekosistēmu aizsardzību**. No fonda ir arī atbalstīta vairāk nekā 100 000 km² **Natura 2000** teritoriju un gandrīz 95 000 km² citu aizsargāto jūras teritoriju labāka apsaimniekošana.

Finansētajiem projektiem ir pozitīva ietekme uz tiešajiem darbību labuma guvējiem, kā arī palielinoša ietekme ražošanas un piegādes ķēdē un saistītajās pakalpojumu nozarēs. Tiek lēsts, ka vairāk nekā 35 000 zvejnieku,

⁽¹⁷⁰⁾ Īpašais ziņojums Nr. 11/2018: Jaunas iespējas lauku attīstības projektu finansēšanai: vienkāršākas, bet nav vērstas uz rezultātiem, Eiropas Revīzijas palāta.

⁽¹⁷¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011.

⁽¹⁷²⁾ Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda galīgais paziņojums par programmu, 2. lpp.

viņu laulāto / partneru un ražotāju organizāciju biedru, kā arī 33 000 citu personu (piemēram, pārstrādes uzņēmumu darbinieku un ostu lietotāju) gūst labumu no atbalsta.

2017. gada beigās ⁽¹⁷³⁾ saistībā ar Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu bija finansēts vairāk nekā 18 000 darbību. Vairāk nekā puse no šīm darbībām bija paredzētas, lai palīdzētu maziem un vidējiem zivsaimniecības un akvakultūras uzņēmumiem kļūt konkurētspējīgākiem. Vairāk nekā trešā daļa ir arī paredzētas, lai saglabātu un aizsargātu jūras vidi un sekmētu resursu efektīvu izmantošanu.

Svaigas zivis no Vīnes ⁽¹⁷⁴⁾:

Pateicoties Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondam, ir iespējams iegādāties Austrijas galvaspilsētā Vīnē audzētas svaigas zivis un dārzeņus.

Akvaponikas jaunuzņēmumā, kas tika dibināts 2016. gadā, saņemot 30 000 EUR atbalstu no fonda, lielās stikla siltumnīcās tiek kopā audzētas zivis un dārzeņi — baklažāni, tomāti, gurķi, pipari un čili, kā arī sami un asari.

Saimniecība audzē dārzeņus aptuveni 400 m² platībā un katru gadu var saražot līdz 12 tonnām zivju. Ar uzturvielām bagātie zivju audzētavas notekūdeņi tiek novadīti pie augiem, savukārt liekais siltums no siltumnīcās tiek izmantots zivju sistēmas apsildē.

2018. gadā Komisijas **zvejniecības aizsardzības politika** joprojām bija vērsta uz zivju krājumu maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma sasniegšanu ⁽¹⁷⁵⁾ ne vēlāk kā līdz 2020. gadam, kā arī flotes ilgtspējīgas darbības nodrošināšanu. Augstāks un stabilāks ieguves apjoms dod ieguldījumu darbvietu nodrošināšanā, izaugsme un investīcijās ES. 2018. gada Flotes ekonomiskajā ziņojumā ⁽¹⁷⁶⁾ tika vēlreiz apstiprināts, ka pastāv nepārprotama korelācija starp zvejošanu, ievērojot maksimālos ilgtspējīgas nozvejas līmeņus, ekonomisko atdevi un **flotes rentabilitāti**. Ziņojumā tika norādīts, ka 2016. gadā neto peļņa sasniedza rekordaugstu līmeni (jaunākie pieejamie dati). Tā kā tiek lēsts, ka vidējās ES flotes neto peļņa ir 16,9 %, ir sasniegts ne tikai 2017. gada starpposma mērķrādītājs (proti, 9 %), bet arī 2023. gada mērķa rādītājs (10 %). **Labāki ES zvejas flotes ekonomiskie rezultāti** ir galvenokārt skaidrojami ar zivju krājumu ilgtspējīgu izmantošanu. Ziņojumā ir norādīts, ka ekonomiskie rezultāti stagnē, ja flote ir atkarīga no krājumiem, kur joprojām notiek pārzveja vai kuri tiek pārmērīgi izmantoti. Ilgtspējīgi zvejojošu flotu rentabilitāte nepārprotami palielinās pat tad, ja to skaits pieaug. Jūras resursu ilgtspējīga izmantošana kalpo par pamatu flotes ekonomiskajai izaugsmei. Zemākas degvielas cenas un augstākas vidējās zivju cenas arī ir devušas ieguldījumu šajos labajos ekonomiskajos rezultātos.

Integrētās jūrlietu politikas kontekstā ES īsteno savu darba kārtību labākai starptautiskai okeānu pārvaldībai. ES joprojām bija vadošā loma starptautiskā mērogā, popularizējot un veidojot ilgtspējīgu zivsaimniecību. Sekmīgu ES un Ķīnas sarunu rezultātā ES un Ķīnas samītā 2018. gada 26. jūlijā tika noslēgta **ES un Ķīnas partnerība okeāna jautājumos**. Tā bija pirmā šāda veida partnerība, kura paredzēja visaptverošu satvaru sarunām un sadarbībai ar okeāniem saistītos jautājumos, kas ir svarīgi abām pusēm.

⁽¹⁷³⁾ Dalībvalstis publisko jaunākos datus katra gada 31. maijā savos gada īstenošanas ziņojumos. Tie ataino īstenošanas rezultātus iepriekšējā gada beigās.

⁽¹⁷⁴⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/2019-fresh-fish-from-vienna_en.pdf.

⁽¹⁷⁵⁾ Maksimālais ilgtspējīgas ieguves apjoms ir lielākais teorētiskais līdzsvarotais ieguves apjoms, kuru pastāvīgi caurmērā var iegūt no krājuma pašreizējās caurmēra vides apstākļos, būtiski neietekmējot ataudzēšanas procesu (KZP Regulas Nr. 1380/2013 4. pants).

⁽¹⁷⁶⁾ 2018. gada ekonomikas ziņojums par ES zvejas floti (STECF 18-07), <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/2018-annual-economic-report-eu-fishing-fleet-stecf-18-07>.

Cīņa ar nelegālu, neregistrētu un neregulētu (NNN) zveju

Zveja ir nelegāla, ja:

- nav saņemta atļauja;
- netiek ievēroti RZPO* aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumi;
- tiek pārkāpti valsts tiesību akti vai starptautiskās saistības.

Zveja ir neregistrēta, ja:

- par to nav ziņots vai ziņošana pārkāpj starptautiskus, RZPO vai valsts tiesību aktus un noteikumus.

Zveja ir neregulēta, ja:

- zvejas kuģim nav karoga valsts;
- zvejas darbības apdraud zivju krājumus.

* RZPO — reģionālas zvejniecības pārvaldības organizācijas.

Avots: Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats.

Jaunais **nolīgums par neregulētas zvejas izskaušanu atklātā jūrā Ziemeļu Ledus okeāna centrālajā daļā**, par ko vienojās Komisija un ko ES vārdā 2018. gada oktobrī pieņēma Padome, bija vēsturiski svarīgs notikums. Tas novērsīs neregulētu komerczveju atklātā jūrā Ziemeļu Ledus okeāna centrālajā daļā, kuras platība ir aptuveni 2,8 miljoni km² un kas aptuveni atbilst Vidusjūras izmēram, tā aizsargājot trauslo arktisko ekosistēmu nākotnes paaudzēm, vienlaikus sekmējot reģiona ilgtspējīgu attīstību.

Novērtēšana un izvērtējums

Iepriekšējās programmas novērtējumā tika konstatēts, ka fonda mērķi lielā mērā tika sasniegti, lai gan joprojām bija iespējami uzlabojumi — ir jāpastiprina saikne starp finansējumu un politikas mērķiem, lai vēl vairāk palielinātu zvejniecību ilgtspējīgu izmantošanu, uzlabotu finansējuma piešķiršanas sistēmu un vairāk koncentrētos uz rezultātiem. Pašreizējā 2014.–2020. gada programmā daudzi no šiem jautājumiem tiek risināti. Ar šīs programmas palīdzību dažāda finansējums kopējās zivsaimniecības politikas mērķu atbalstam tika apkopots vienā iniciatīvā, tostarp attiecībā uz zveju un akvakultūru, kas ir ekonomiski, sociāli un vides ziņā ilgtspējīga. Ar pašreizējo programmu tika ieviests jauns veikuma satvars, kas ir vērsts uz mērķu sasniegšanu, noteiktajiem starpposma mērķrādītājiem un uzdevumiem. Novērtējumā attiecībā uz laiku pēc 2020. gada tika ieteikts uzlabot saikni starp finansējumu un zvejniecību ilgtspējīgu izmantošanu. Ir vajadzīga arī stratēģiskāka pieeja, lai uzlabotu akvakultūras konkurētspēju un palielinātu ražošanu, kā arī vairāk ņemtu vērā īpašās problēmas, ar kurām saskaras mazapjoma piekrastes zvejniecības.

Tā kā novērtējumos tika secināts, ka pašreizējā programma joprojām ir pārāk sarežģīta un apgrūtināša, attiecībā uz nākamo plānošanas periodu Komisija ierosināja⁽¹⁷⁷⁾ vienkāršotu struktūru, kas pamatojas uz četrām prioritātēm. Šīs prioritātes raksturo fonda atbalsta darbības jomu atbilstīgi kopējās zivsaimniecības politikas, jūrlietu politikas un starptautisko okeānu pārvaldības pasākumu mērķiem. Preskriptīvi pasākumi vairs nav vajadzīgi — tā vietā tiek aprakstītas atbilstoši katrai prioritātei atbalstītās dažādās jomas, padarot jauno programmu elastīgu. Šī jaunā struktūra optimizēs programmas īstenošanu, lai izpildītu politikas mērķus, pamatojoties uz sniegumu un rezultātu izpildi. Dalībvalstis sagatavotu savas darbības programmas, norādot visatbilstošākos līdzekļus regulā paredzēto mērķu sasniegšanai. Pamatprincips būs tāds, ka viss, kas regulā nav nepārprotami aizliegts, ir atļauts. Zivsaimniecības politikā būs aizliegto zonu saraksts, lai izvairītos no negatīvas ietekmes zvejniecību saglabāšanas jomā (piemēram, vispārējs aizliegums investēt zvejas jaudas palielināšanai), kā arī darbības izmaksu ierobežojumi. Minētais būs piemērojams arī tad, ja nav pierādītas tirgus nepilnības. Tādējādi tiek ievērojami mainīti pašreizējie un iepriekšējie finansēšanas noteikumi.

⁽¹⁷⁷⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 508/2014, COM/2018/390 final.

Reģionālas zvejniecības pārvaldības organizācijas un zvejniecības nolīgumi

Programmu mērķi

ES sekmē zvejas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un saglabāšanu un atbalsta kopējā zivsaimniecības politikas ārējo darbību dažādās **reģionālās zvejniecības pārvaldības organizācijās** ⁽¹⁷⁸⁾ un tādās starptautiskajās organizācijās kā Starptautiskā Jūras dzīļu pārvalde un Starptautiskais Jūras tiesību tribunāls, kas tika izveidoti saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvenciju. Komisija arī vienojas par divpusējiem **ilgtspējīgas zvejniecības partnerības nolīgumiem** starp ES un trešām valstīm, kas nav ES dalībvalstis, kā arī īsteno šos nolīgumus. Mērķis ir izveidot tiesisko regulējumu ES tālējās zvejas flotei, nodrošinot trešo valstu zvejas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Šie nolīgumi ļauj ES flotēm piekļūt pārpalikuma zivju krājumiem, ko nenozvejo trešo valstu vietējās flotes, un nodrošināt ilgtspējīgu pārtikas piegādi Eiropas iedzīvotājiem.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā Komisija turpināja pildīt savu apņemšanos panākt, ka zvejniecības visā pasaulē ir ilgtspējīgākas. Atbilstoši zinātniskiem ieteikumiem reģionālo zvejniecības pārvaldības organizāciju pieņemto **saglabāšanas pasākumu** vidusposma mērķis tika izpildīts jau 2017. gadā. 2018. gadā 52 no 59 (88 %) saglabāšanas pasākumiem ⁽¹⁷⁹⁾, ko pieņēma reģionālas zvejniecības pārvaldības organizācijas, kuru locekle ir arī ES, atbilda zinātniskajiem ieteikumiem.

2018. gadā sarunas par **zivsaimniecības nolīgumiem** notika ar astoņām valstīm. Tās ir sekmīgi pabeigtas, un tāpēc bija iespējams atjaunot vienošanās protokolu ar Kotdivuāru, Maroku, Kaboverdi un Gvineju-Bisavu. Turklāt ir panākta vienošanās par jaunu nolīgumu un protokolu ar Gambiju. Sarunas joprojām notiek arī ar Santome un Prinsipi, Kiribati un Madagaskaru. Ir uzsāktas sarunas ar Gabonu un Mozambiku par protokolu atjaunošanu ar šīm valstīm.

Aptuveni 250 ES kuģu ⁽¹⁸⁰⁾, kuri kuģo ar kādas ES dalībvalsts karogu, 2018. gadā guva labumu no zvejas atļaujām, kas piešķirtas atbilstīgi zivsaimniecības nolīgumam, dodot tiem piekļuvi trešo valstu zivju krājumiem. Šiem divpusējiem nolīgumiem vienlaikus ir būtiska loma partnervalstu zvejas nozares ilgtspējīgas pārvaldības attīstībā, jo tiek sniegts atbalsts šai nozarei. Pateicoties ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumiem, partnervalstīs tiek sekmēta labāka vietējās zvejas nozares pārvaldība un vadība, atbalstot vietējo un ārvalstu flotu darbību pārraudzību, kontroli un uzraudzību. Šie nolīgumi arī nodrošina ievērojamu finansējumu, lai dotu ieguldījumu vietējo zvejniecības darbību ilgtspējīgā attīstībā un cīņā ar nelikumīgu, neregistrētu un neregulētu zveju.

Nodrošinot pārpalikuma jūras bioloģisko resursu ilgtspējīgu izmantošanu, zivsaimniecības nolīgumi deva ieguldījumu darbvieta nodrošināšanā un izaugsmē trešās valstīs un ES. Tiek lēsts, ka 6000 tiešo darbvieta un 9000 netiešo darbvieta ⁽¹⁸¹⁾ tika radītas, pateicoties ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumiem, jo zivsaimniecības nolīgumu kontekstā 70 % no nozvejas tika apstrādāti partnervalstī.

Novērtēšana un izvērtējums

2018. gadā tika izvērtēti līgumi ar Kaboverdi, Kotdivuāru un Madagaskaru. Sarunās par attiecīgo līgumu atjaunošanu izvērtējuma rezultāti tika ņemti vērā šādās jomās — zvejas iespēju līmenis, par ko ir panākta

⁽¹⁷⁸⁾ Reģionālas zvejniecības pārvaldības organizācijas ir starptautiskas organizācijas, kuras izveidotas, lai panāktu transzonālu un tālu migrējošu zivju krājumu saglabāšanu un ilgtspēju. Tās ir galvenais daudzpusējas sadarbības instruments, kurš nodrošina tādu tiesisko regulējumu, kur var ņemt vērā katras attiecīgās zonas un sugas īpašības un raksturlielumus.

⁽¹⁷⁹⁾ Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāts, *2018. gada darbības pārskats*, 26. lpp.

⁽¹⁸⁰⁾ Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāts, *2018. gada darbības pārskats*, 28. lpp.

⁽¹⁸¹⁾ *2018. gada paziņojums par programmu*, 2. lpp.

vienošanās, attiecīgie piemērojamie tehniskie noteikumi un prasības par daudzgadu nozaru programmu īstenošanu un pārraudzību.

2015. gadā Eiropas Revīzijas palāta ziņoja ⁽¹⁸²⁾, ka kopumā Komisija labi pārvalda partnerības nolīgumus zivsaimniecības nozarē. Tomēr palāta secināja, ka joprojām ir iespējami uzlabojumi saistībā ar sarunu procesu un protokolu īstenošanu, un nāca klajā ar attiecīgiem ieteikumiem. 2018. gadā palāta veica pēcpārbaudes revīziju, lai pārliecinātos, ka tās ieteikumi ir izpildīti.

Nākamajā ES budžeta shēmā 2021.–2027. gadam Eiropas Komisija ierosināja piešķirumu kopējās zivsaimniecības politikas starptautiskajai dimensijai, tostarp obligātas iemaksas reģionālas zvejniecības pārvaldības organizācijām un citām starptautiskām organizācijām, kā arī ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumus.

LIFE — vides un klimata pasākumu programma

Programmas mērķi

LIFE ⁽¹⁸³⁾ ir vienīgā ES programma, kura paredzēta tikai rīcībai klimata politikas jomā, videi un dabas aizsardzībai, proti, jomām, kas ir aizvien svarīgākas pilsoņiem. No programmas tiek finansēts plašs darbību loks, sākot ar **bioloģiskās daudzveidības aizsardzību** un beidzot ar atbalstu **aprites ekonomikai**, sākot ar jaunu **emisiju samazināšanas tehnoloģiju** demonstrēšanu un beidzot ar procesu, lai sagatavotos starptautiskām sarunām, kā arī sākot ar **vides un klimata tiesību aktu izpildes panākšanu** un beidzot ar negatīvās ietekmes samazināšanu. Programma LIFE kalpo arī par svarīgu katalizatoru **paraugprakses un zināšanu radīšanai un apmaiņai**.

Programmas uzdevums ir **veidot un uzlabot spējas**, paātrināt **ES tiesību aktu īstenošanu**, palīdzēt privātiem dalībniekiem (jo īpaši uzņēmumiem) **pārbaudīt mazmēroga tehnoloģijas un risinājumus**, kā arī piesaistīt citus līdzekļus. Fondam ir seši konkrēti mērķi, kas norādīti turpmāk.

⁽¹⁸²⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *Īpašais ziņojums Nr. 11/2015*, https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr15_11/sr_fisheries_lv.pdf.

⁽¹⁸³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1293/2013 (2013. gada 11. decembris) par vides un klimata pasākumu programmas (LIFE) izveidi, un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 614/2007.

 Sekmēt zaļāku un resursu izmantošanas ziņā efektīvāku ekonomiku un ES vides politikas un tiesību aktu izstrādi un īstenošanu (vides un resursu izmantošanas efektivitātes prioritārā joma)	 Samazināt ES siltumnīcefekta gāzes emisijas un izstrādāt un īstenot ES klimata politiku un tiesību aktus (klimata pārmaiņu mazināšanas prioritārā joma)
 Apturēt bioloģiskās daudzveidības mazināšanos un atkal palielināt bioloģisko daudzveidību, atbalstīt <i>Natura 2000</i> tīklu un cīnīties ar ekosistēmu degradēšanos (bioloģiskās daudzveidības prioritārā joma)	 Palielināt ES izturētspēju pret klimata pārmaiņām (pielāgošanās klimata pārmaiņām prioritārā joma)
 Atbalstīt labāku vides pārvaldību un informāciju visos līmeņos (vides pārvaldības un informācijas prioritārā joma)	 Atbalstīt labāku klimata pārvaldību un informāciju visos līmeņos (klimata pārvaldības un informācijas prioritārā joma)

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Ņemot vērā, ka parastu *LIFE* projektu ilgums ir 4–5 gadi, tikai daži projekti tika pabeigti 2018. gadā⁽¹⁸⁴⁾, tā apgrūtinot rezultātu novērtēšanu šādā agrīnā posmā. Ar turpmāk norādīto darbību palīdzību notiekošie projekti sekmē **pāreju uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu, mazoglekļa un klimatnoturīgu ekonomiku**, kā arī **vides aizsardzību**, tostarp attiecībā uz bioloģisko daudzveidību un *Natura 2000*:

- 186 savvaļas sugu un 106 dažādu dzīvotņu saglabāšanas statusa uzlabošana teritorijā, kas pēc izmēra līdzinās Polijai;
- CO₂ emisiju samazināšana par aptuveni 13 miljoniem tonnu gadā, kas pēc apjoma atbilst Lietuvas CO₂ emisijām 2015. gadā;
- enerģijas patēriņa samazināšana par aptuveni 1 000 000 megavatstundu gadā, kas atbilst aptuveni 280 000 māju vidējam gada elektroenerģijas patēriņam;
- tādu atkritumu daudzuma samazināšana, kas netiek pareizi apsaimniekoti, par aptuveni 1 miljonu tonnu gadā. Tas apmēram atbilst kopējam sadzīves atkritumu apjomam Slovēnijā 2016. gadā.

21 dalībvalstī tika finansēti 37 **integrēti projekti**. Šie projekti sniedz atbalstu dalībvalstu iestādēm, lai pilnībā tiktu īstenoti ar vidi un klimatu saistīti tiesību akti. Tie pieļauj arī citu ES finansējuma avotu izmantošanu, tostarp no lauksaimniecības, strukturāliem, reģionāliem un pētniecības fondiem, kā arī valsts fondiem un privātā sektora investīcijām. Vides apakšprogrammas integrētie projekti ir tādi projekti, kuru laikā lielā teritoriālā mērogā (reģionālā, vairāku reģionu, valsts vai pārrobežu mērogā) tiek īstenoti vides plāni vai stratēģijas. Saņemot *LIFE* līdzfinansējumu 367,8 miljonu EUR apmērā, integrētajiem projektiem būtu kopā no ES, publiskiem un privātiem avotiem jāpiesaista 9,2 miljardi EUR.

⁽¹⁸⁴⁾ 2018. gada paziņojums par programmu, 2. lpp.

Lai pārbaudītu novatoriskās pieejas, ir ieviesti divi turpmāk norādītie izmēģinājuma finanšu instrumenti.

No **Energoefektivitātes privātā finansējuma instrumenta** tiek atbalstīti ieguldījumi, lai īstenotu dalībvalstu energoefektivitātes rīcības plānus, izmantojot finanšu starpniekus. Šis instruments dod ieguldījumu tāda jauna finanšu produkta izveidē tirgū, kas būtu vērsts uz energoefektivitāti un attiecīgi tieši sekmētu mūsu ekonomikas dekarbonizāciju. Līdz 2018. gada beigām deviņās dalībvalstīs tika parakstīti deviņi darījumi ar bankām, kā rezultātā gala saņēmēja līmenī tika izsniegti aizdevumi 60 miljonu EUR apmērā.

No **Dabas kapitāla finansēšanas mehānisma** tiek atbalstīts finansējums aizdevumiem un pašu kapitālam. Šis mehānisms ir izveidots, lai pierādītu, ka dabas kapitāla projekti var dot ieņēmumus vai mazināt izmaksas. Līdz 2018. gada beigām ar labuma guvējiem no Īrijas, Horvātijas un Grieķijas tika parakstīta vienošanās par trīs Dabas kapitāla finansēšanas mehānisma pasākumiem par kopējo summu 32,5 miljoni EUR. Šie pasākumi ir paredzēti, lai atbalstītu ilgtspējīgu mežsaimniecību un lauksaimniecību, ekotūrisma un dabā rodamu zemes apsaimniekošanas risinājumu izstrādi, kā arī neskartās dabas atjaunošanas darbības.

Notiekošie projekti sekmē pāreju uz **resursu izmantošanas ziņā efektīvu, mazoglekļa un klimatnoturīgu ekonomiku**, kā arī **vides aizsardzību, tostarp attiecībā uz bioloģisko daudzveidību un Natura 2000 teritorijām**, cita starpā veicot šādas darbības: 1) uzlabojot 186 savvaļas sugu un 106 dažādu dzīvotņu saglabāšanas statusu teritorijā, kas pēc izmēra līdzinās Polijai, 2) samazinot CO₂ emisijas par aptuveni 13 miljoniem tonnu gadā, kas pēc apjoma atbilst Lietuvas CO₂ emisijām 2015. gadā, 3) samazinot enerģijas patēriņu par aptuveni 1 000 000 megavatstundām gadā, kas atbilst aptuveni 280 000 māju vidējam gada elektroenerģijas patēriņam, 4) samazinot tādu atkritumu daudzumu, kas netiek pareizi apsaimniekoti, par aptuveni 1 miljonu tonnu gadā. Tas apmēram atbilst kopējam sadzīves atkritumu apjomam Slovēnijā 2016. gadā.

Programmas *LIFE* paspārnē 2018. gadā tika uzsākta pirmā ES iniciatīva, lai **risinātu savvaļas apputeksnētājkukaiņu skaita samazināšanās problēmu**. Iniciatīvā ir paredzēti stratēģiski mērķi un darbību kopums, kas jāveic ES un tās dalībvalstīm, lai novērstu apputeksnētāju skaita samazināšanos ES un sekmētu globālus dabas saglabāšanas centienus.

Pēc uzaicinājumiem iesniegt **priekšlikumus**, kas tika izsludināti 2014.–2018. gadā, tika saņemti aptuveni 5000 priekšlikumu, kuru rezultātā tika izsniegtas 588 dotācijas — 455 tika finansētas no vides apakšprogrammas un 133 — no rīcības klimata politikas jomā apakšprogrammas. **Dotāciju saņēmēji** ir gan lieli, gan mazi uzņēmumi (kopā 40 %, no kuriem 35 % ir MVU), kā arī privātas bezpeļņas organizācijas (25 %) un publiskas struktūras (35 %).

Novērtēšana un izvērtējums

Nesen veiktais programmas *LIFE* vidusposma novērtējums⁽¹⁸⁵⁾ apstiprināja, ka pašreizējās programmas izpilde notiek atbilstoši plānam un ka tā dod ieguldījumu stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā. Turklāt vairums ieinteresēto personu uzskata, ka *LIFE* ir ļoti svarīgs instruments, lai izpildītu vides un klimata prioritātes.

Tomēr novērtējumā tika arī atklātas **iespējas** vēl vairāk uzlabot programmas vispārējo efektivitāti, palielināt programmas *LIFE* atbilstmi citiem ES fondiem un tās katalizatora lomu. Turpmāku uzlabojumu iespējas attiecas uz programmas stratēģisko mērķi, kā arī efektivitātes palielinājumu un *LIFE* pārvaldības vienkāršošanu.

Lai gan saskaņā ar programmu *LIFE* veiktās darbības 2014.–2020. gadā tieši risina noteiktas problēmas uz vietas, tās galvenā ietekme ir netieša, kalpojot par katalizatoru tādu maza mēroga darbību atbalstam, kuras paredzētas, lai uzsāktu, paplašinātu vai paātrinātu ilgtspējīgu ražošanas, izplatīšanas un patēriņa praksi un dabas kapitāla aizsardzību, sekmējot paraugprakses un zināšanu izstrādi un apmaiņu, veidojot spējas un paātrinot vides un klimata tiesību aktu un politikas īstenošanu, kā arī pāreju uz tīro enerģiju, palīdzot

⁽¹⁸⁵⁾ Eiropas Komisija (2017. gads), *Ziņojums par vides un klimata pasākumu programmas vidusposma novērtējumu*, SWD(2017) 355 final; *Ecorys* (2017. gads). *Atbalsts ārējam un neatkarīgam programmas LIFE vidusposma novērtējuma ziņojumam*.

ieinteresētajām personām pārbaudīt maza mēroga tehnoloģijas un risinājumus un mobilizējot finansējumu no citiem avotiem, lai veicinātu vispārējas ilgtspējīgas finanšu investīcijas.

Šī pieeja tiks izmantota arī 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā.

Priekšlikums par programmu *LIFE* pēc 2020. gada⁽¹⁸⁶⁾ koncentrējas uz tādu novatorisku veidu izstrādi un īstenošanu, kas risinātu vides un klimata problēmas, tā izraisot izmaiņas politikas veidošanā, īstenošanā un izpildē. Tā arī nodrošinās pietiekamu elastības līmeni, lai izpildītu jaunās un kritiski svarīgās prioritātes, tām rodoties programmas izpildes laikā. Jaunās programmas *LIFE* izpilde pieteikuma iesniedzējiem un labuma guvējiem būs vieglāka, kā arī būs paredzēti pasākumi līdzsvarotāka teritoriālā pārklājuma panākšanai.

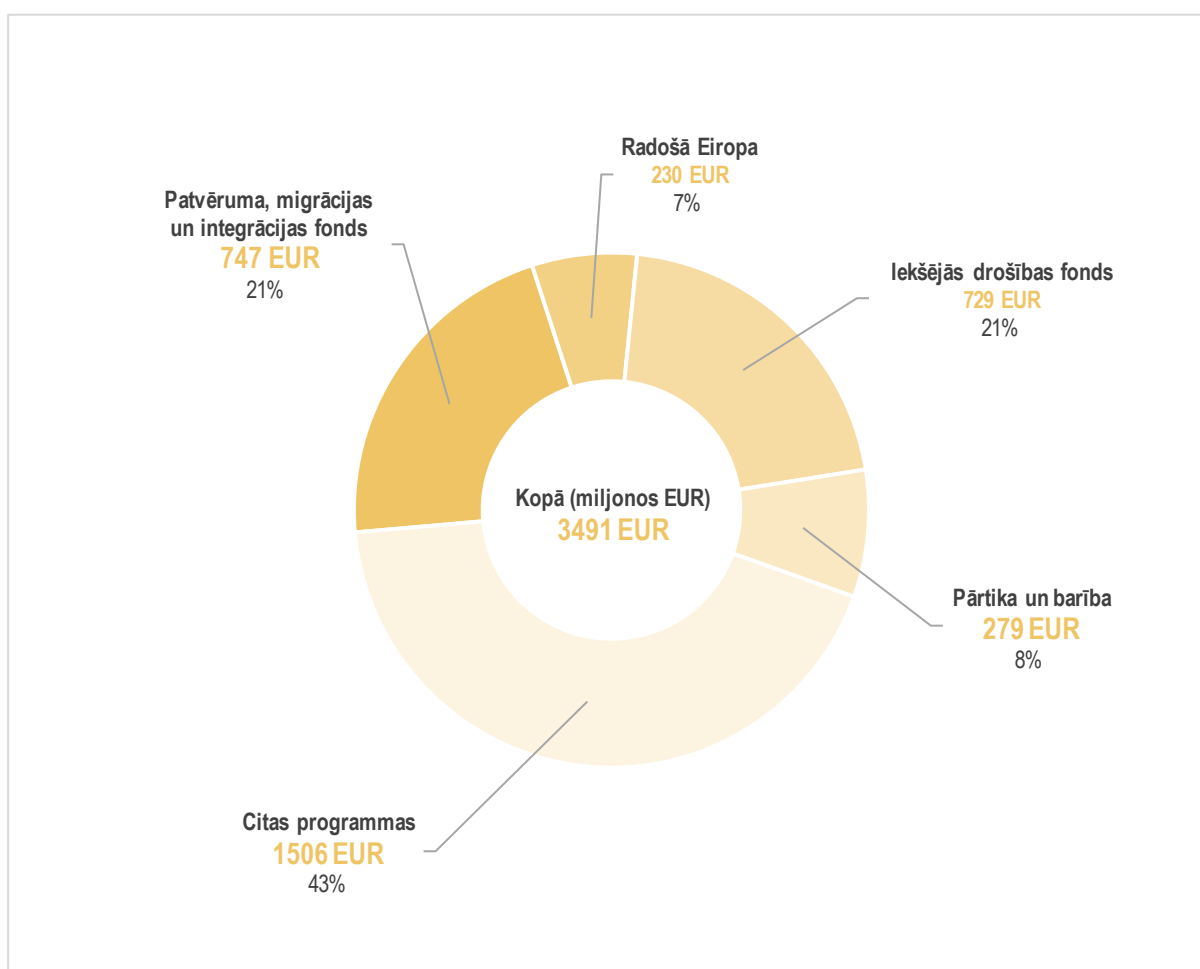
Šī pieeja tiks izmantota arī 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā.

⁽¹⁸⁶⁾ COM(2018) 385 final https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ad186f8e-6587-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.

Drošība un pilsonība (3. izdevumu kategorija)

Justies droši ir viena no vispārējām pamattiesībām. Priekšsēdētāja Junkera vadītā Komisija jau no pirmās darba dienas uzskatīja drošību par vienu no svarīgākajām prioritātēm. Tomēr pēdējo gadu laikā drošības apdraudējumi ir mainījušies. ES dalībvalstis jau ir strādājušas kopā, lai nodrošinātu efektīvu reakciju uz dažādiem drošības apdraudējumiem, tostarp jauniem teroristu uzbrukumu veidiem, radikalizāciju, jauniem organizētās noziedzības veidiem un kiberdrošības apdraudējumiem. Tas būs jādara arī turpmāk.

Drošības apdraudējumiem nav robežu, un tie kļūst aizvien globālāki. Šo problēmu sarežģītais raksturs nozīmē, ka neviena dalībvalsts nespēj tās atsevišķi risināt, un tas arī nav jādara. Dalībvalstīm tām uzticēto pienākumu izpildē un centieni īstenošanā tiek sniegts atbalsts no ES budžeta. ES budžeta 3. izdevumu kategorijā (3,5 miljardi EUR) 2 % no kopējā 2018. gada ES budžeta) iekļautās programmas risina tādas galvenās politiskās problēmas kā drošība, patvērums, migrācija un trešo valstu (ne ES dalībvalstu) valstspiederīgo integrācija, veselība un patērētāju tiesību aizsardzība, kā arī kultūra un dialogs ar iedzīvotājiem.

Grafiks. Galvenās programmas, kas 2018. gadā finansētas 3. izdevumu kategorijā "Drošība un pilsonība". Visas summas miljonos EUR. Kategorija "Citas programmas" cita starpā ietver patērētāju tiesības, Instrumentu ārkārtas atbalstam ES (IES), IT sistēmas, tiesiskumu, tiesības, vienlīdzību un pilsonību, ES Civilās aizsardzības mehānismu, programmu "Eiropa pilsoņiem", veselību, decentralizētas aģentūras, izmēģinājuma projektus un sagatavošanas darbības, atbilstoši Komisijas prerogatīvām un Komisijai piešķirtām īpašām pilnvarām finansētas darbības.

Avots: Eiropas Komisija

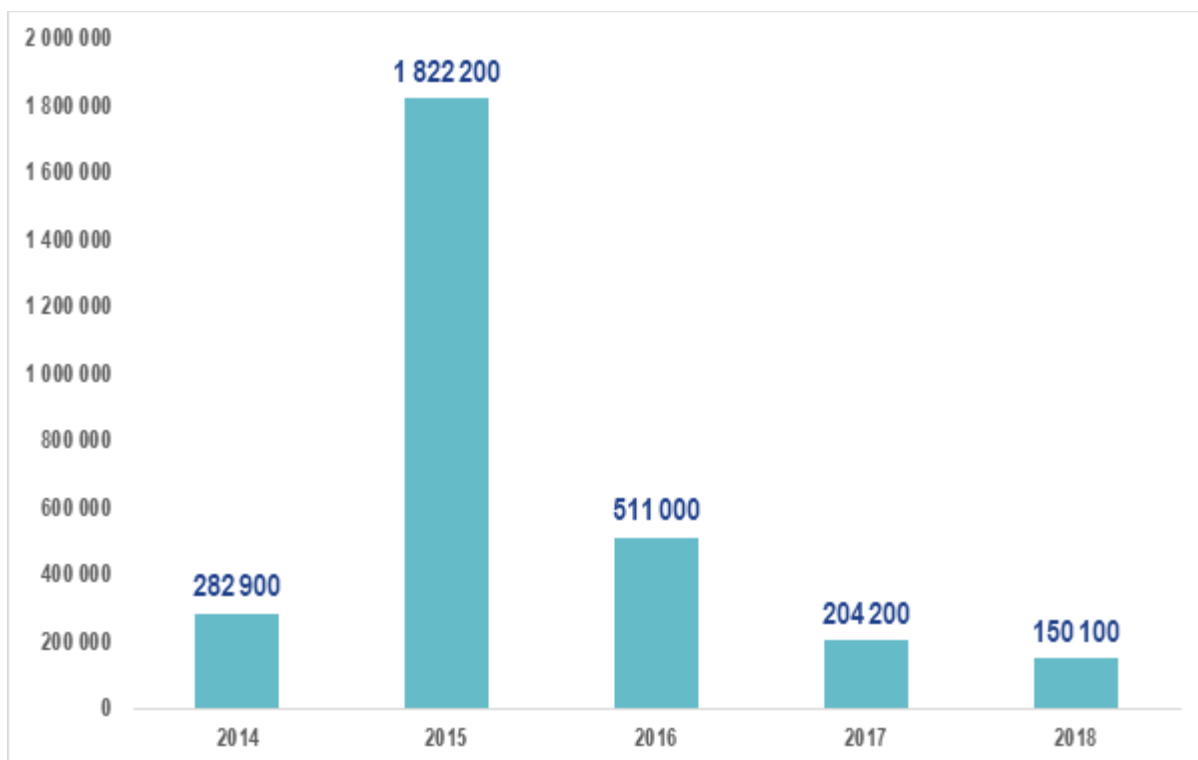
Migrācijas radītās problēmas ir starptautiskas, un dalībvalstis tās nevar pienācīgi risināt vienas. 2018. gadā ES **visaptverošā pieeja migrācijai** turpināja dot taustāmus rezultātus, pievēršoties sadarbības

padziļināšanai ar partnervalstīm, ES robežu aizsardzības uzlabošanai un labākai migrācijas plūsmu pārvaldībai solidaritātes un atbildības garā.

Eiropas programma migrācijas jomā palīdzēja būtiski samazināt neatbilstīgo ieceļotāju skaitu (jo īpaši Vidusjūras centrālās un austrumdaļas maršrutos) un ES robežas neatbilstīgas šķērsošanas gadījumu skaitu līdz līmenim, kas ir mazāks par 2014. gada rādītāju. No tās tika sniegts tūlītējs finansiāls un darbības atbalsts priekšposteņa dalībvalstīm, kā arī tieša palīdzība tiem, kam tā bija vajadzīga. Tā ir palielinājusi likumīgas ieceļošanas iespējas un atbalstījusi to personu atgriešanu, kam nav tiesības uzturēties ES, vienojoties par atpakaļuzņemšanas nolīgumiem / kārtību.

Arī **Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (Frontex)** paveiktais bija tikpat svarīgs — 2018. gadā tā nosūtīja 11 000 robežsargu, lai palīdzētu patrulēt pie Savienības ārējām robežām (galvenokārt Bulgārijā, Grieķijā, Itālijā un Spānijā).

Atzīstot šī atbalsta nozīmi, 2018. gada jūnijā dalībvalstis aicināja vēl vairāk nostiprināt aģentūras lomu, tostarp sadarbību ar valstīm ārpus ES, piešķirot lielākus resursus un vairāk pilnvaru. Tā rezultātā 2018. gada septembrī Komisija nāca klajā ar jauniem priekšlikumiem, par kuriem tika panākta vienošanās 2019. gada martā, proti, vēl vairāk palielināt un padarīt spēcīgāku aģentūru, paredzot tai savu aprīkojumu un pastāvīgu robežsargu korpusu — 5000 robežsargu no 2021. gada un 10 000 robežsargu ne vēlāk kā līdz 2027. gadam, kā arī piešķirot vairāk pilnvaru veikt atgriešanas darbības. Turklāt Komisija arī ierosināja jaunu dibināšanas regulējumu Eiropas Patvēruma atbalsta birojam (EASO), tā paplašinot šā biroja pilnvaras.

Grafiks. Pie ES ārējām robežām atklāto neatbilstīgo robežšķērsošanas gadījumu skaits.

Avots: Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (Frontex).

ES atbilde uz migrācijas krīzi prasīja **ātru un ievērojamu rīcību, kas tika atbalstīta no ES budžeta**. Pašreizējā daudzgadu finanšu shēmā drošībai un migrācijai sākotnēji iezīmētais finansējums tika dubultots, lai tas atbilstu vajadzību apjomam. **Budžetam bija galvenā loma kopējās reakcijas veidošanā, nodrošinot finansējumu** ieradušos patvēruma meklētāju un migrantu pārvaldībai, meklēšanas un glābšanas spēju izveidei, lai glābtu cilvēkus, efektīvas atgriešanas pārvaldībai un operatīvā atbalsta sniegšanai tām dalībvalstīm, kuras bija pakļautas vislielākajam spiedienam. Bez šā atbalsta bezprecedenta 2015. gada migrācijas krīze netiktu efektīvi pārvaldīta.

2016. gada 18. martā ES valstu vai valdību vadītāji un Turcijas valdības vadītāji vienojās par ES un Turcijas paziņojumu, lai pārtrauktu neatbilstīgās migrācijas plūsmas no Turcijas uz ES, nodrošinātu labākus uzņemšanas apstākļus bēgļiem Turcijā un atvērtu organizētus, drošus un likumīgus kanālus uz Eiropu Sīrijas bēgļiem. Pēc diviem ar pusi gadiem neatbilstīgo ierašanās gadījumu skaits Egejas jūras salās joprojām ir par 96 % ⁽¹⁸⁷⁾ mazāks nekā laikā pirms paziņojuma stāšanās spēkā, kā arī ir ievērojami samazinājies jūrā bojāgājušo skaits. Atbilstoši paziņojumam ar Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda atbalstu līdz 2018. gada beigām dalībvalstis bija pārmitinājušas 18 640 personas no Turcijas. ES ir atbalstījusi Turciju tās centienos uzņemt bēgļus, izmantojot Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā. Mehānisms ir iekļauts 4. izdevumu kategorijā "Globālā Eiropa" (skatīt analīzi turpmāk tekstā).

Lai gan visām pusēm un visām ES dalībvalstīm ir jāturpina savi centieni un lai gan Turcijā ir jāatgriež vēl vairāk personu, lai atvieglotu spiedienu uz Grieķijas salām ⁽¹⁸⁸⁾, ES un Turcijas paziņojums ir kļuvis par svarīgu ES visaptverošās pieejas migrācijai elementu. ES un Turcijas paziņojuma ietekme tapa redzama uzreiz. Jo īpaši pateicoties sadarbībai ar Turcijas iestādēm, būtiski samazinājās ieceļotāju skaits, skaidri parādot, ka cilvēku kontrabandistu biznesa modelis, ekspluatējot migrantus un bēgļus, var tikt izjaukts. No 10 000 vienā dienā robežu šķērsojošām personām 2015. gada oktobrī šis skaitlis samazinājās līdz vidēji ⁽¹⁸⁹⁾ aptuveni 88 personām 2018. gadā.

Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds

Programmas mērķi

Solidaritāte un taisnīga atbildības sadale starp dalībvalstīm ir kopējās patvēruma, migrācijas un ārējo robežu politikas centrā. **Atsevišķas dalībvalstis vienas nespēj pārvaldīt migrācijas plūsmas un drošības apdraudējumus.** Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds ⁽¹⁹⁰⁾ sekmē efektīvu migrācijas plūsmu pārvaldību un kopējas ES pieejas patvēruma un migrācijas jautājumiem izstrādi.

Fondam ir četri konkrēti mērķi

 Patvērums — stiprinot un pilnveidojot kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, nodrošinot, ka šajā jomā ES tiesību akti tiek piemēroti efektīvi un vienādi	 Atgriešana — uzlabojot taisnīgas un efektīvas atgriešanas stratēģijas, kas palīdz apkarot neatbilstīgu migrāciju un uzsver atgriešanas procesa ilgtspējību un efektivitāti
 Likumīga migrācija un integrācija — atbalstot likumīgu migrāciju uz ES dalībvalstīm atbilstoši darba tirgus vajadzībām, kā arī veicinot trešo valstu valstspiederīgo efektīvu integrāciju	 Solidaritāte — gādājot, lai tās ES dalībvalstis, kuras migrācija un patvēruma meklētāju plūsmas ir skārušas visvairāk, varētu paļauties uz pārējo ES dalībvalstu solidaritāti

⁽¹⁸⁷⁾ Datu avots: Grieķijas policija.

⁽¹⁸⁸⁾ Kopš 2016. gada 21. marta 1806 migranti ir atgriezti no Grieķijas Turcijā saskaņā ar ES un Turcijas paziņojumu un 601 migrants ir atgriezts saskaņā ar Grieķijas un Turcijas divpusējo protokolu.

⁽¹⁸⁹⁾ Datu avots: Grieķijas policija.

⁽¹⁹⁰⁾ Eiropas parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 516/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko izveido Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, groza Padomes Lēmumu 2008/381/EK un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumus Nr. 573/2007/EK un Nr. 575/2007/EK un Padomes Lēmumu 2007/435/EK.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2014.–2020. gadā fondam mobilizētie finanšu resursi sasniedza 7,0 miljardus EUR, bet ārkārtas finansējums — 1 miljardu EUR. Solidaritātes un sloga taisnīga sadalījuma ar visvairāk skartajām dalībvalstīm kontekstā sākotnējais budžets tika ievērojami palielināts, piešķirot papildu līdzekļus pārcelšanas un pārmitināšanas, integrēšanas un atgriešanas atbalstam (piešķirtie resursi tika saistīti ar Dublinas regulas pārskatīšanu). Līdz 2018. gada beigām no Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda bija piešķirti jau 5 miljardi EUR ⁽¹⁹¹⁾.

2018. gadā turpinājās visu četru konkrēto Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda mērķu izpilde. 2018. gadā kopējais atklāto neatbilstīgo robežšķērsošanas gadījumu skaits pie ārējām robežām bija aptuveni 150 000, kas ir par 25 % mazāk nekā 2017. gadā, kā arī viszemākais rādītājs 5 gadu laikā. Kopējais atklāto neatbilstīgo robežšķērsošanas gadījumu skaits 2018. gadā bija par 92 % mazāks nekā kopējais skaits 2015. gadā, kad migrācijas krīze bija sasniegusi savu kulmināciju.

ES **atbilstoši uzņēma** bēgļus. Ārkārtas palīdzība ļāva apmierināt tūlītējas un pamatvajadzības, nodrošinot pārtiku, patvērumu un medicīnisko aprūpi bēgļiem un atbalstu nepavadītiem nepilngadīgajiem. Patvēruma pieteikumu izskatīšanas dienestu spējas ir palielinātas, lai tie varētu apstrādāt lielu skaitu patvēruma pieteikumu.

Finansiālā palīdzība Grieķijai 2018. gadā palīdzēja uzlabot situāciju karstajos punktos Egejas jūras salās, kā arī valstī. Lai mazinātu karsto punktu noslogojumu, no Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda tika atbalstīta 29 540 personu pārvešana uz valsts kontinentālo daļu. Izmantojot ārkārtas palīdzību, uzņemšanas centros tika nodrošinātas segas, ziemas jakas un citi ziemas preču komplekti, kā arī tika apmaksāta policijas darbinieku klātbūtne, lai palielinātu migrantu un personāla drošību. 2018. gadā Komisija un Eiropas Patvēruma atbalsta birojs turpināja atbalstīt Grieķijas patvēruma dienesta un pārsūdzības komiteju darbību. Atbalsts ietvēra darba aprīkojuma iegādi (IT aprīkojums, tostarp 158 darbstacijas), tulkus, 300 darbinieku apmācību un 20 policijas amatpersonu izvietojumu, lai īstenotu rīcības plānu, kas bija noteikts ES un Turcijas paziņojumā ⁽¹⁹²⁾. Turklāt no vairākiem ārkārtas palīdzības projektiem tika atbalstīti turpmāk norādītie pakalpojumi un pasākumi nepilngadīgajiem.

	Gada laikā darbojās 520 izmitināšanas vietas.		1845 bērni tika vesti uz valsts skolām.
	784 bērni izmantoja izmitināšanas un aizsardzības pakalpojumus.		

Avots: 2018. gada paziņojums par programmu, 3. lpp.

Itālijas gadījumā projekti pievērsās efektīvu un koordinētu psihosociālu aizsardzības pasākumu nodrošināšanai nepavadītiem nepilngadīgajiem karstajos punktos, izmitināšanas un uzņemšanas pakalpojumu sniegšanai pārcelšanas kandidātiem, migrācijas un robežu policijas iecirkņu patvēruma nodaļu atbalstam, kā arī brīvprātīgas atgriešanās darbībām no Itālijas un migrantu reintegrācijai to piederības valstīs.

Pārmitināšana ⁽¹⁹³⁾ piedāvā drošus un legālus ceļus tiem, kam vajadzīga starptautiskā aizsardzība. No 2015. gada līdz 2018. gada beigām no dažādām ES pārmitināšanas programmām ir sniegta palīdzība patvēruma atrašanās ES vairāk nekā 48 700 visneaizsargātāko personu. Tas ietver gandrīz 21 000 personu, kuras dalībvalstis pārmitināja 2018. gadā ⁽¹⁹⁴⁾ pildot kopējo solījumu pārmitināt vairāk nekā 50 000 personu,

⁽¹⁹¹⁾ Pārskats par Eiropas Komisijas veikto budžeta un finanšu pārvaldību 2018. finanšu gadā, 2019. gada 29. marts.

⁽¹⁹²⁾ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement>.

⁽¹⁹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/content/resettlement_en.

⁽¹⁹⁴⁾ Laikā no 2017. gada 31. decembra līdz 2018. gada 31. decembrim.

kam vajadzīga aizsardzība, līdz 2019. gada oktobrim, kas līdz šim ir bijusi lielākā ES pārmitināšanas programma.

Pārcelšanas⁽¹⁹⁵⁾ programma beidzās 2018. gadā. Pateicoties dalībvalstu un citu attiecīgo ieinteresēto personu saskaņotajiem centieniem, līdz 2018. gada beigām tika **pārceltas** 34 709 personas (12 710 no Itālijas un 21 999 no Grieķijas), kas ir vairāk nekā 95 % no visām personām Itālijā un Grieķijā, kas atbilstoši 2015. gada Padomes lēmumiem bija tiesīgas izmantot pārcelšanu un bija reģistrētas tai. No visām minētajām personām 1556 personas tika pārceltas 2018. gadā.

Integrācijas jomā 2018. gadā palīdzība tika sniegta diviem miljoniem trešo valstu valstspiederīgo, valstu, vietējo un reģionālo stratēģiju ietvaros īstenojot integrācijas pasākumus un 2014.–2018. gadā kopā palīdzot 5,38 miljoniem personu. Darbības ietvēra izglītību un apmācību, tostarp valodu apmācību un sagatavošanas darbības, lai sekmētu piekļuvi darba tirgum. Turklāt tika arī sniegtas konsultācijas un palīdzība mājvietu, iztikas līdzekļu un administratīvo un juridisko ieteikumu, kā arī medicīniskās un psiholoģiskās aprūpes jomā.

Ar Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda palīdzību 2018. gadā no ES tika **brīvprātīgi atgrieztas** 39 500⁽¹⁹⁶⁾ personas (16 049 personas 2017. gadā). No kopējā atgrieztu personu skaita 23 843 personas saņēma pirms vai pēc atgriešanās palīdzību reintegrācijai, ko līdzfinansēja no fonda. 9260 darbinieki piedalījās spēju veidošanas apmācībā par jautājumiem, kas saistīti ar atgriešanu. Lai nodrošinātu izraidīšanas atbilstību cilvēktiesībām un ievērotu atgriežamo personu cieņu, saņemot atbalstu no fonda, tika uzraudzītas 3510 izraidīšanas operācijas. Brīvprātīgās atgriešanās rādītājs joprojām ir mazāks par plānoto⁽¹⁹⁷⁾. Lai palielinātu vispārējo atgriešanās rādītāju, ir steidzami vienlaicīgi jāstrādā ar migrācijas politikas iekšējiem un ārējiem aspektiem, uzlabojot izraidīšanas tiesisko regulējumu un palielinot atpakaļuzņemšanas nolīgumu skaitu ar valstīm, kas nav ES dalībvalstis (trešām valstīm). Ātra atgriešanās direktīvas pārskatīšanas priekšlikuma⁽¹⁹⁸⁾ pieņemšana uzlabos un paātrinās procedūras, samazinās iespēju bēgt un veikt neatļautu sekundāru pārvietošanos, kā arī sekmēs to, ka lēmumi par atgriešanu patiešām tiek izpildīti.

Novērtēšana un izvērtējums

Iepriekšējo fondu⁽¹⁹⁹⁾ novērtējumā⁽²⁰⁰⁾ un pašreizējā fonda starpposma izvērtējumā⁽²⁰¹⁾ tika secināts, ka kopumā šie instrumenti ir atbalstījuši dalībvalstis, lai labāk īstenotu ES patvēruma un migrācijas politiku, neskatoties uz dažādajām valstu vajadzībām. Fondiem ir bijusi svarīga loma dalībvalstu patvēruma sistēmu uzlabošanā un uzņemšanas spēju stiprināšanā.

Starpposma izvērtējums liecināja, ka kopumā fonds ir bijis nozīmīgs, lai risinātu ar migrācijas problēmām saistītās sarežģītās situācijas, un ka tas ir ievērojami vienkāršots salīdzinājumā ar iepriekšējiem fondiem. Vairāki galvenie transversālie aspekti, kas iepriekšējo instrumentu novērtējumā tika norādīti kā trūkumi, Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondā ir novērsti, proti, administratīvā sloga samazināšana, apvienojot trīs fondus vienā, daudzgadu pieejas īstenošana, sākotnējā pārraudzības un novērtēšanas satvara izstrāde, piešķirumu mehānisma elastības palielināšana, ieviešot ievērojamu piešķirumu ārkārtas palīdzībai un uzlabojot dalībvalstu iesaisti, pamatojoties uz solidaritātes principu, attiecībā uz starptautiskās aizsardzības saņēmēju pārmitināšanu un pārvietošanu ES teritorijā. Neskatoties uz būtiskajiem uzlabojumiem, veidojot Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, starpposma izvērtējumā joprojām tika atklāti vairāki trūkumi, piemēram, ir jāpalielina fonda un fonda līdzekļu izmaksas sistēmas elastība, jāsamazina valstu programmu sadrumstalotība un jāpalielina saskanība (konsekvence) un koordinācija ar citiem ES fondiem. Turklāt starpposma izvērtējumā tika konstatēts, ka ir vēl vairāk jāuzlabo pārraudzības un novērtēšanas sistēma, tostarp labāk definējot rādītājus un vienkāršojot procesus.

⁽¹⁹⁵⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/content/relocation_en.

⁽¹⁹⁶⁾ Datu avots: 2018. gada īstenošanas ziņojumi. 2018. gada dati ietver visas dalībvalstis, izņemot Grieķiju. Grieķija vēl nav iesniegusi savu ziņojumu. 2017. gada dati ietver visas dalībvalstis.

⁽¹⁹⁷⁾ Ir ticis noteikts mērķis līdz 2020. gada beigām brīvprātīgi atgriezt 340 698 personas.

⁽¹⁹⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi.

⁽¹⁹⁹⁾ Ex post izvērtējuma ziņojumi par četru pamatprogrammas "Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība" fondu laikposmā no 2011. līdz 2013. gadam līdzfinansētajām darbībām, COM(2018) 456.

⁽²⁰⁰⁾ Eiropas Bēgļu fonds, Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonds un Eiropas Atgriešanās fonds.

⁽²⁰¹⁾ SWD(2018) 339, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0339>.

Mēs nevaram turpināt ķildoties par ad hoc risinājumiem katru reizi, kas ierodas jauns kuģis. Ar pagaidu solidaritāti nepietiek. Mums ir vajadzīga pastāvīga solidaritāte — gan šodien, gan vienmēr. ⁽²⁰²⁾

Priekšsēdētājs Žans Klods Junkers

Revīzijas palāta arī ir paziņojusi par nolūku pētīt migrācijas jautājumu un tā pārvaldību ES ⁽²⁰³⁾ Revīzijas laikā revidenti jo īpaši centīsies noskaidrot, vai ES atbalsts Grieķijai un Itālijai sasniedza tā mērķus un vai patvēruma, pārcelšanas un atgriešanas procedūras bija efektīvas un ātras.

Priekšlikumā par nostiprināto Patvēruma un migrācijas fondu daudzgadu finanšu shēmā pēc 2020. gada ⁽²⁰⁴⁾. Komisija pilnībā ņēma vērā dažādo novērtējumu konstatējumus. Priekšlikumā jo īpaši tiek palielināta fonda elastība, ņemot vērā neseno pieredzi, proti, ka problēmas migrācijas jomā nav paredzamas un ka ģeopolitiskajiem notikumiem var būt tieša ietekme uz migrācijas plūsmām. Tagad būs iespējams pārdaļīt daļu pieejamā finansējuma jauna vai papildu spiediena uz dalībvalstīm novēršanai, saglabājot vidusposma novērtējumu par vajadzību izvērtēšanas procedūru ⁽²⁰⁵⁾.

Priekšlikumā ir arī ietverts **ievērojams finansējuma palielinājums migrācijas ārējiem aspektiem**. Programmu darbības joma tiks paplašināta, lai atbalstītu darbības ārpus ES. Ievērojama daļa līdzekļu būs paredzēta atgriešanas, atpakaļuzņemšanas un reintegrācijas jomu atbalstam, kā arī operatīvajai sadarbībai ar trešo valstu partneriem.

Iekšējās drošības fonds

Programmas mērķi

Iekšējās drošības fonds ⁽²⁰⁶⁾ sekmē iekšējās drošības stratēģijas īstenošanu, sadarbību tiesībsardzības jomā un ES ārējo robežu pārvaldību. Fondu veido divi instrumenti — Iekšējās drošības fonda robežu un vīzu sadaļa un Iekšējās drošības fonda policijas sadaļa. Saistībā ar robežkontroles atcelšanu pie ES iekšējām robežām (Šengenas zona) ir ļoti svarīgi nodrošināt, ka **ārējās robežas tiek efektīvi aizsargātas**, un šādu atcelšanu jāpapildina ar kopējiem pasākumiem efektīvai ES ārējo robežu kontrolei. Uz dažām dalībvalstīm gulstas smags slogs to īpašā ģeogrāfiskā izvietojuma un to pārvaldībā esošo ES ārējo robežu garuma dēļ.

⁽²⁰²⁾ Priekšsēdētājs Junkers runā par stāvokli Savienībā 2018. gada septembrī.

⁽²⁰³⁾ Ieskats gaidāmajā revīzijā: *Migrācijas pārvaldība ES: Karstie punkti un citi jautājumi*, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/AP19_MIGRATION/AP_MIGRATION_EN.pdf.

⁽²⁰⁴⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Patvēruma un migrācijas fonda izveidi, COM(2018) 471.

⁽²⁰⁵⁾ Pašreizējā fonda vidusposma novērtējumā tika atklāti finansējuma trūkumi attiecībā uz vairākām valstīm, kā rezultātā 2019. gadā pieejamais līdzekļu apjoms tika palielināts par 175 miljoniem EUR.

⁽²⁰⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 513/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko kā daļu no Iekšējās drošības fonda izveido finansiālā atbalsta instrumentu policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai un atceļ Padomes Lēmumu 2007/125/TI (OV L 150, 2014. gada 20. maijs). Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 515/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko kā daļu no Iekšējās drošības fonda izveido finansiāla atbalsta instrumentu ārējām robežām un vīzām un atceļ Lēmumu Nr. 574/2007/EK (OV L 150, 2014. gada 20. maijs).

Iekšējās drošības fondam un tā elementiem ir turpmāk norādītie konkrētie mērķi

Iekšējās drošības fonds — policija	
 Noziedzības apkarošana — noziedzības novēršana, pārrobežu, smagas un organizētas noziedzības, tostarp terorisma, apkarošana	 Riska un krīžu pārvaldība — dalībvalstu un ES spēju palielināšana, lai efektīvi pārvaldītu ar drošību saistītus riskus un krīzes
Finansiāla atbalsta instruments ārējām robežām un vīzām	
 Vīzas — Šengenas vīzu efektīva apstrāde, atbalstot kopēju vīzu politiku	 Robežas — vienotas un augsta līmeņa ES ārējo robežu kontroles panākšana, atbalstot integrēto robežu pārvaldību

Īstenošana un jaunākie sasniegumi ⁽²⁰⁷⁾

Iekšējās drošības fondam mobilizēto līdzekļu summa **2014.–2020. gadā sasniedza 3,9 miljardus EUR**, no kuriem 2,7 miljardi EUR bija paredzēti robežām un vīzām un 1,2 miljardi EUR policijas sadarbībai. No kopējās summas 390,2 miljoni EUR bija ārkārtas finansējums.

2018. gadā no **Iekšējās drošības fonda — policija** joprojām tika sniegts atbalsts ar drošību saistīta riska un krīžu (tostarp terorisma) novēršanai un cīņai pret šādu risku un krīzēm, lai ES panāktu augstu drošības līmeni. 2018. gadā šajā jomā dalībvalstu veikto darbību ES finansējuma summa sasniedza 150 miljonus EUR, kas ir par 55 % vairāk nekā 2017. gadā.

Saņemot fonda finansējumu, **2018. gadā tika turpmāk attīstīta informācijas apmaiņa, kā arī darbības**. 2018. gadā, izmantojot fonda atbalstu, tika izveidotas 413 kopējas izmeklēšanas grupas un Eiropas daudznazaru platforma pret noziedzības draudiem. Papildus minētajam 2019. gada 31. martā 164 projektos tika strādāts ar noziedzības novēršanu, un 69 projekti deva ieguldījumu tiesībsaizsardzības informācijas apmaiņas uzlabošanā saistībā ar Eiropola sistēmām — šis projektu skaits ir par 13 % lielāks nekā līdzīgu projektu skaits, par ko tika ziņots 2017. gadā. Dalībvalstis intensīvāk veica apmācību, kā rezultātā to tiesībsaizsardzības iestāžu darbinieku skaits, kas bija apmācīti par pārrobežu jautājumiem, 2018. gadā sasniedza vairāk nekā 27 526, kas ir par 230 % vairāk nekā 2017. gadā.

Lai atbalstītu centienus **apkarot teroristu finansēšanu**, no “Iekšējās drošības fonda — policija” tika finansētas darbības, lai cīnītos ar jauniem teroristu darbības veidiem un atbalstītu kopdarbības pasākumus un publisku iestāžu un privātu struktūru partnerību. 2018. gadā tika atlasīti trīs jauni projekti par kopējo finansējuma summu 2,6 miljoni EUR. No “Iekšējās drošības fonda — policija” ar 6 miljoniem EUR tika arī atbalstīta Radikalizācijas izpratnes tīkla, kas savieno 5000 praktiķu no dalībvalstīm, darbība. Turklāt, lai atbalstītu pilsētas to centienos labāk aizsargāt publiskas vietas, no “Iekšējās drošības fonda — policija” tika finansēti vairāki tādu pilsētu vadīti projekti, kas meklē novatoriskus veidus iedzīvotāju un publisko vietu aizsardzībai.

No **finansiāla atbalsta instrumenta ārējām robežām un vīzām** 2018. finanšu gadā kopā tika iztērēts ES finansējums 234 miljonu EUR apmērā, kas ir par 13 % vairāk nekā 2017. gadā.

⁽²⁰⁷⁾ Migrācijas un iekšlietu ģenerāldirektorāts, *Gada darbības pārskats*, 2018. gads.

2018. gadā Eiropas Robežu uzraudzības sistēmas (EUROSUR) ⁽²⁰⁸⁾ ietvaros dalībvalstis iztērēja ES finansējumu 234 miljonu EUR apmērā, kas valstu programmām tika piešķirts no finansiāla atbalsta instrumenta ārējām robežām un vīzām. 2018. gadā ES ārējās robežas šķērsošanas gadījumu skaits, izmantojot automatizētās robežkontroles vārtus (kas tika finansēti no finansiāla atbalsta instrumenta ārējām robežām un vīzām), pastāvīgi palielinājās, sasniedzot gandrīz 21 miljonu.

Ārkārtas palīdzība ⁽²⁰⁹⁾

Iekšējās drošības fonda ietvaros Grieķija īstenoja ārkārtas palīdzības projektu (7,1 miljons EUR) saistībā ar uzņemšanas un identifikācijas dienesta papildu darbiniekiem. Projekta laikā tika apmaksāta Grieķijas valsts policijas personāla klātbūtne piecos karstajos punktos, lai **palielinātu migrantu un personāla drošību**.

2018. gadā Itālija īstenoja projektus (ES līdzekļi 62,9 miljonu EUR apmērā), kas bija saistīti ar **karstajiem punktiem un citām izkāpšanas zonām**. Šie projekti ietvēra aprikojuma iegādi pārbaudēm pie robežas, mutiskās tulkošanas/starpkultūru mediācijas pakalpojumus un robežuzraudzības aktīvu modernizēšanu un ekspluatēšanu. Turklāt 2018. gadā Itālijai tika piešķirts papildu **4,41 miljons** EUR no ārkārtas palīdzības.

Liela mēroga IT sistēmas. Pēdējo gadu laikā ES izstrādā liela mēroga centralizētas IT informācijas sistēmas tādas informācijas apkopošanai, apstrādei un kopīgošanai, kas būtu svarīga drošībai, migrācijai un ārējo robežu pārvaldībai. Šīs sistēmas ir būtiski svarīgas sadarbībai drošības jomā, kā arī ārējo robežu un migrācijas pārvaldībai ES.

- **Šengenas informācijas sistēma** ir liela mēroga informācijas sistēma, kas aptver visu ES un kurā tiek glabāta un sniegta informācija un brīdinājumi par noteiktām meklēšanā esošu vai pazudušu personu vai priekšmetu kategorijām. 2018. gadā sistēmas informācija tika apskatīta 6 miljardus reižu salīdzinājumā ar 5 miljardiem reižu 2017. gadā. Tas samazina iespēju, ka personas, kas rada drošības risku (tostarp ES valstspiederīgie, kas tajā atgriežas), nepamanīti šķērso robežas.
- **Automatizētā pirkstu nospiedumu identificēšanas sistēma** palīdz identificēt noziedzniekus un teroristus, kas ieceļo Šengenas zonā vai ceļo pa to, izmantojot viltotu identitāti.
- 2018. gadā tika pieņemtas divas regulas ⁽²¹⁰⁾ par **Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmu (ETIAS)**, kas tiek finansēta no Iekšējās drošības fonda. Sistēmā tiks apkopota informācija par visām personām, kuras ceļo uz Eiropu bez vīzas. Tas nodrošinās, ka jebkādas iespējamās ar drošību un neatbilstīgo migrāciju saistītās bažas tiks noteiktas pirms došanās uz Šengenas zonu. Tas palīdzēs efektīvāk pārvaldīt ES ārējās robežas, uzlabos ES iekšējo drošību un sekmēs labāku neatbilstīgās migrācijas pārvaldību.
- 2018. gada beigās sākās **ieceļošanas / izceļošanas sistēmas** izstrāde, ko finansēja no Iekšējās drošības fonda. Sistēma modernizēs ES ārējo robežu pārvaldību, aizstājot pasas manuālu apzīmogošanu ar trešo valstu valstspiederīgo identitātes datu (kā arī viņu ieceļošanas un izceļošanas laika, datuma un vietas) elektronisku reģistrēšanu.

Novērtēšana un izvērtējums

Vidusposma novērtējums ⁽²¹¹⁾ apliecināja, ka Iekšējās drošības fonds ir labi reaģējis uz mainīgajām vajadzībām, kas radušās migrācijas un drošības krīzes dēļ un ļāvis pārdalīt resursus skartajām dalībvalstīm.

⁽²⁰⁸⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en.

⁽²⁰⁹⁾ Piemēri šajā logā ir atlasīti no Migrācijas un iekšlietu ģenerāldirektorāta *2018. gada darbības pārskata*.

⁽²¹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1240 (2018. gada 12. septembris), ar ko izveido Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmu (ETIAS) un groza Regulas (ES) Nr. 1077/2011, (ES) Nr. 515/2014, (ES) 2016/399, (ES) 2016/1624 un (ES) 2017/2226, OV L 236, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1241 (2018. gada 12. septembris), ar ko Eiropas ceļošanas informācijas un atļauju sistēmas (ETIAS) izveides nolūkā groza Regulu (ES) 2016/794.

⁽²¹¹⁾ COM (2018) 464, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20180612_com-2018-464-report_en.pdf.

Novērtējuma konstatējumi pierādīja **Finansiāla atbalsta instrumenta ārējām robežām un vīzām** nozīmi, lai panāktu efektīvu integrēto robežu pārvaldību, plašāk apmainoties ar informāciju un sadarbojoties, tostarp ar Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūru. Tas palīdzēja izstrādāt robežuzraudzības un robežu pārvaldības IT sistēmas. Novērtējumā tika norādīts, ka **iekšējās drošības fonds — policija** bija ļoti svarīgs, lai uzlabotu dalībvalstu spēju reaģēt uz drošības apdraudējumiem ar pārrobežu dimensiju, piemēram, terorismu, organizēto noziedzību un korupciju. Fonds ir veicinājis sadarbību tiesībsardzības jomā Eiropas līmenī, apmainoties ar informāciju un izplatot paraugpraksi, izveidojot starptautiskus tīklus un projektus, kā arī dalībvalstīm iesaistoties kopējās izmeklēšanas grupās.

Galvenais, kas būtu jāatceras no novērtējuma, ir saistīts ar vajadzību palielināt fonda ilgtspēju, jo darbību nepārtrauktība lielā mērā ir atkarīga no ES finansējuma. Jāveic turpmāki pasākumi, lai mazinātu administratīvo slogu, kā arī varētu uzlabot novērtēšanas un pārraudzības satvaru, labāk definējot rādītājus, kuriem ir jābūt noteiktiem jau no paša sākuma. Ziņošanas kalendārs ir jāsinchronizē ar dalībvalstu kalendāru. Vairums dalībvalstu norādīja, ka Komisijai jāsniedz papildu norādījumi par fonda īstenošanu. Finansiālā atbalsta instrumenta ārējām robežām un vīzām gadījumā lielāku ES pievienoto vērtību varētu gaidīt konsulārās sadarbības un sadarbības ar trešām valstīm jomā. Iekšējās drošības fonda — policija gadījumā joprojām ir jāpanāk progress dalībvalstu spējā aizsargāt kritisko infrastruktūru, izstrādāt apmācību un apmaiņas programmas, kā arī rīkoties kopā ar trešām valstīm un starptautiskajām organizācijām. Dalībvalstis tiek aicinātas uzlabot valsts programmu plānu un finansējuma piešķiršanas elastību ⁽²¹²⁾.

Priekšlikumā par **pastiprinātu iekšējās drošības fondu** ⁽²¹³⁾. Komisija pilnībā ņēma vērā novērtējumā norādītos konstatējumus. Proti, priekšlikumā ir ietverts jauns mērķu kopums, kas elastīgāk un efektīvāk atbalstīs dalībvalstis rezultāta panākšanai prioritārajās drošības jomās — cīņā pret terorismu un radikalizēšanos, smagiem noziegumiem un organizēto noziedzību, kibernetizēto, kā arī par nozieguma upuru aizsardzību. Priekšlikums palielina fonda elastību, rezervējot ievērojamu daļu finansējuma neparedzētām drošības problēmām, ļaujot ātri reaģēt uz ārkārtas situācijām un novirzot līdzekļus tām dalībvalstīm, kam tie ir visvairāk vajadzīgi. Tā kā drošība ir globāla problēma, kura ir atkarīga no mūsu darbībām ārpus ES robežām, kā arī transversāla problēma, uz kuru ES ir koordinēti jāreaģē, no uzlabotā fonda joprojām tiks atbalstīti pasākumi trešās valstīs, vienlaikus nodrošinot pilnīgu savstarpējo papildināmību ar ES iekšējās drošības prioritātēm un vispārējiem šo valstu mērķiem. Fondam arī būs efektīvāka sadarbība ar citiem ES fondiem, tostarp Kohēzijas politikas fondiem un programmu "Apvārsnis Eiropa", kā arī Integrētās robežu pārvaldības fondu un Patvēruma un migrācijas fondu, lai visās jomās maksimāli palielinātu ES atbildi uz drošības izaicinājumiem.

Lai panāktu ES ārējo robežu labāku un integrētāku pārvaldību, **esošais finansiāla atbalsta instruments ārējām robežām un vīzām tiks pārcelts no iekšējās drošības fonda uz Integrētās robežu pārvaldības fondu** ⁽²¹⁴⁾. Integrētās robežu pārvaldības fonds sekmēs turpmāku kopējās vīzu politikas attīstību un nodrošinās Eiropas integrēto robežu pārvaldību pie ES ārējām robežām, lai vadītu šo robežu efektīvu šķērsošanu. Galvenais aspekts finansējuma sadalē būs elastība. Tas ļaus noteikt pareizu finansējuma izmaksas veidu un jautājumus, kuriem jāpiešķir finansējums, vienlaikus saglabājot kritisku avansa finansējuma masu strukturālām un lielām daudzgadu investīcijām atbilstoši dalībvalstu vajadzībām. Piešķirot finansējumu, tiks arī pilnībā ņemts vērā fakts, ka, veicot ieguldījumus, dalībvalstīm ir jākoncentrējas uz galvenajām ES prioritātēm saskaņā ar ES tiesību aktiem (Savienības *acquis*).

Veselības programma

Veselības programmas mērķis ir papildināt dalībvalstu politiku, atbalstīt to un dot šai politikai pievienoto vērtību saistībā ar sabiedrības veselības uzlabošanu, nevienlīdzības samazināšanu un inovācijas sekmēšanu veselības jomā, kā arī veselības sistēmas ilgtspējas palielināšanu.

⁽²¹²⁾ Vidusposma novērtējuma laikā sarunās ar dalībvalstīm Komisija pārvērtēja to finansēšanas prioritātes un attiecīgos piešķirumus. Saskaņā ar 2018. gada paziņojumu par programmu attiecībā uz finansiālo atbalsta instrumentu ārējām robežām un vīzām pārskatītajām valstu programmām tika papildus piešķirti 158,6 miljoni EUR.

⁽²¹³⁾ COM(2018) 472, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1540391576418&uri=CELEX%3A52018PC0472>.

⁽²¹⁴⁾ COM(2018) 473, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1540390917212&uri=CELEX%3A52018PC0473>.

2018. gadā kopā tika piešķirti 60,7 miljoni EUR, lai ļautu ES turpināt atbalstīt dalībvalstu ar veselību saistītās darbības. 2014.–2020. gadā pieejamais budžets ir 449,4 miljoni EUR⁽²¹⁵⁾. 2018. gadā tas ietvēra 6,9 miljonus EUR nopietniem veselības pārrobežu apdraudējumiem, 7,4 miljonus EUR efektīvām, pieejamām un noturīgām veselības aprūpes sistēmām⁽²¹⁶⁾ un 22 miljonus EUR labākai piekļuvei medicīniskām zināšanām un informācijai attiecībā uz noteiktiem stāvokļiem.

2018. gadā ar dalībvalstīm tika parakstītas vienošanās par turpmāk norādītajām sešām kopīgajām darbībām: a) nevienlīdzība veselības aprūpes jomā, b) novatoriska partnerība rīcībai pret vēzi, c) vakcinācija, d) gatavība un rīcība ieceļošanas vietās (robežas šķērsošana pa gaisu, jūru un sauszemi), e) rīcība e-veselības tīkla atbalstam un f) informācija par veselību ceļā uz ilgtspējīgu ES veselības informācijas sistēmu, kura atbalsta valstu zināšanas, pētniecību veselības jomā un politikas veidošanu.⁽²¹⁷⁾

Vienotajā rīcībā vakcinācijas jomā (2018.–2021. gads) piedalās 20 valstis, Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs, Pasaules Veselības organizācija, nozares pārstāvji un ieinteresētās personas. Vienoto rīcību koordinē Francijas Nacionālais veselības un medicīniskās pētniecības institūts. Daloties arī rīkiem, lai valstis labāk cīnītos ar vakcinācijas problēmām, vienotās rīcības mērķis ir sekmēt ilgstošu Eiropas sadarbību saistībā ar vakcinējamām slimībām.⁽²¹⁸⁾

Avots: Eiropas Komisija.

2019. gadā īstenojot programmu, tiek ņemti vērā ieteikumi, kas tika pausti 2. veselības programmas (2008.–2013. g.) *ex post* novērtējumā, kā arī ieteikumi, kas tika pausti 3. veselības programmas vidusposma novērtējumā, proti, uzlabot programmas pārraudzību un panākt rezultātu aktīvāku izplatīšanu, kā arī sekmēt labāku sadarbību Komisijas ietvaros.

2021.–2027. gada budžeta periodā Komisijas ir ierosinājusi integrēt veselības programmu racionalizētā, visaptverošā Eiropas Sociālā fonda Plus programmā⁽²¹⁹⁾. Programmā tiks risināti šādi jautājumi — veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības veselības politikas izturētspēja un efektivitāte, nevienlīdzība saistībā ar piekļuvi valsts veselības aprūpes sistēmai un veselības aprūpes kvalitāte dalībvalstīs, kā arī aizsardzība pret nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem.

⁽²¹⁵⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽²¹⁶⁾ Veselības un pārtikas nekaitīguma ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats.

⁽²¹⁷⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽²¹⁸⁾ Veselības un pārtikas nekaitīguma ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats.

⁽²¹⁹⁾ COM(2018) 382 final.

Pārtika un barība

Programmas mērķi

Pārtikas un barības programmas mērķis ir sekmēt **cilvēku, dzīvnieku un augu** labu **veselību** pārtikas ķēdē un saistītajās jomās, **novēršot un izskaužot slimības un kaitīgos organismus** un panākot patērētāju un vides augsta līmeņa aizsardzību, vienlaikus **palielinot ES pārtikas un barības nozares konkurētspēju** un atbalstot darbvietu radīšanu.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi ⁽²²⁰⁾

2018. gadā **kopā tika piešķirti 282,2 miljoni EUR** ⁽²²¹⁾, lai ļautu ES turpināt strādāt ar pārtikas un barības nekaitīguma jautājumiem. 2014.–2020. gadā pieejamais budžets ir 1892 miljoni EUR ⁽²²²⁾. Tas ietver dotācijas dalībvalstīm dzīvnieku slimību izskaušanai (137,6 miljoni EUR), veterināriem ārkārtas fondiem (48,4 miljoni EUR), augu veselības nodrošināšanai (15,6 miljoni EUR ⁽²²³⁾), un citiem atbalsta pasākumiem (74,6 miljoni EUR) ⁽²²⁴⁾.

No programmas tika līdzfinansētas 139 valstu veterinārās programmas dzīvnieku slimību, tostarp tādu, ar ko var inficēties cilvēki, kontrolei un izskaušanai. Piemēram, kopš 2014. gada **Āfrikas cūku mēris** (postoša cūku un mežacūku slimība) no trešām valstīm Austrumeiropā ir izplatījusies uz ES valstīm bloka austrumos. Šo vīrusu slimību izplata mežacūkas, inficētas cūkas vai inficēts materiāls, piemēram, transportlīdzekļi vai zābaki. 2018. gadā deviņās dalībvalstīs bija ES apstiprinātas valsts programmas Āfrikas cūku mēra kontrolei un izskaušanai. Šīm programmām kopā tika iztērēti 13,7 miljoni EUR. Ārkārtas pasākumi tika finansēti, piešķirot 36,1 miljonu EUR. Arī divām ES kaimiņvalstīm Moldovai un Ukrainai tika sniegts finansiāls atbalsts. 2018. gadā to dalībvalstu skaits, kur tika atklāti inficēšanās gadījumi, palielinājās no sešām līdz desmit.

No programmas tika līdzfinansētas 24 valstu augu veselības apsekošanas programmas. Šīs programmas nodrošina kaitīgo organismu izplatības uz augiem agrīnu atklāšanu un to izskaušanu. Piemēram, no programmas tiek finansēti pasākumi cīņai pret augu baktēriju *Xylella fastidiosa*, kas inficē olīvkokus un kauleņus ⁽²²⁵⁾. Kopš 2017. gada ES piedalās iznīcināto augu vērtības kompensācijas finansēšanā augu īpašniekiem.

No programmas tiek atbalstīta ES pārtikas un barības tiesību aktu izpildes panākšana, izmantojot divas darbības — pārtikas inspektoros apmāca programmā "Labāka apmācība nekaitīgai pārtikai" (160 teorētiskie kursi, kuros ir piedalījušies vairāk nekā 500 dalībnieki, un e-apmācības kursi, kuros ir piedalījušies aptuveni 6500 dalībnieki), un atbalsts valstu izpildes panākšanas laboratorijām no 46 Eiropas references laboratorijām (16,9 miljoni EUR). Šīs references laboratorijas nodrošināja tehnisko atbalstu un koordinētu palīdzību ES dalībvalstīm oficiālo pārtikas un barības revīziju (kontroļu) veikšanā. Abas darbības nodrošina vienotu izpildi un beigu beigās vienotus noteikumus vienotajā tirgū.

Novērtēšana un izvērtējums

Programmas vidusposma novērtējums tika izmantots pārtikas un barības sadaļas izstrādē priekšlikumā par vienotā tirgus programmu ⁽²²⁶⁾. Ierosinātajā programmā atbalstītās pārtikas ķēdes darbības, piemēram, veterinārie un fitosanitārie pasākumi, lai sekmētu augstu dzīvnieku veselības un labturības līmeni un augstu

⁽²²⁰⁾ 2018. gada paziņojums par programmu. 282,2 miljoni EUR ietver 4,5 miljonus EUR Eiropas Ķīmikāliju aģentūrai.

⁽²²¹⁾ Veselības un pārtikas nekaitīguma ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats.

⁽²²²⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽²²³⁾ Ietver apsekojumus un ārkārtas pasākumus.

⁽²²⁴⁾ Veselības un pārtikas nekaitīguma ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats. 74,6 miljoni EUR ietver divu gadu finansējumu ES references laboratorijām.

⁽²²⁵⁾ https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/emergency_measures/xylella-fastidiosa_en.

⁽²²⁶⁾ COM(2018) 441 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0441>).

augu veselības līmeni, kā arī novērstu dzīvnieku un augu veselības krīzes, lielā mērā turpinās no pašreizējās programmas.

Pārtikas un barības programmas vidusposma novērtējumā⁽²²⁷⁾ atklātais trūkums, kas tika iekļauts arī Revīzijas palātas ieteikumā, bija tādu rādītāju neesamība, kas ļautu veikt izmaksu lietderības novērtējumu.

2018. gadā Komisija izstrādāja un īstenoja visaptverošu izmaksu lietderības rādītāju kopumu galvenajām izdevumu jomām, uz kurām attiecas pārtikas un barības programma. Šie rādītāji tiks piemēroti programmas *ex post* novērtējumā. Tie arī veidos iekšēja tirgus programmas pārtikas un barības sadaļas pārraudzības satvara pamatu nākamajā daudzgadu finanšu shēmā.

Patērētāju tiesību aizsardzības programma

Patērētāju tiesību aizsardzības programma⁽²²⁸⁾ atbalsta ES patērētāju tiesību aizsardzības politiku, palīdzot sabiedrībai pilnībā izmantot savas patērētāja tiesības un aktīvi piedalīties vienotajā tirgū. Tādējādi šī programma atbalsta izaugsmi, inovāciju un "Eiropa 2020" mērķu izpildi.

Telekomunikāciju un citu digitālo pakalpojumu tīmekļa vietņu pārbaude

Patērētāju tiesību aizsardzības sadarbības tīkla ietvaros 21 ES dalībvalsts, kā arī Norvēģijas un Islandes iestādes pārbaudīja 207 operatoru, kas piedāvā tādus pakalpojumus kā piekļuve fiksētajai un mobilajai telefonijai, Internetam, audio un video straumēšanai, tīmekļa vietnes.

Pārbaudē tika atklātas neatbilstības, un divas trešdaļas no tīmekļa vietnēm tika atzīmētas turpmākai izmeklēšanai. Galvenā problēma bija skaidras informācijas trūkums par sūdzību izskatīšanu. Iestādes lūdza attiecīgajām tīmekļa vietnēm uzlabot savu praksi atbilstīgi ES patērētāju tiesību aizsardzības aktiem. Sīkāka informācija par pārbaudes rezultātiem ir pieejama tiešsaistē

(https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/results_of_2017_-_telecommunication_sweep_0.pdf)

Starpposma novērtējuma sākotnējie rezultāti⁽²²⁹⁾ ļauj secināt, ka Patērētāju tiesību aizsardzības programmai ir nozīmīga loma, kalpojot par balstu ES patērētāju tiesību aizsardzības politikai un nodrošinot konkrētus ieguvumus Eiropas patērētājiem un citām ieinteresētajām personām. Kopumā no 2014.–2020. gada Patērētāju tiesību aizsardzības programmas finansētās darbības ļāva virzīties uz programmas konkrēto mērķu izpildi drošības, patērētāju informācijas un izglītības, tiesību, tiesiskās aizsardzības līdzekļu un prasību izpildes panākšanas jomā, radot ES pievienoto vērtību. Tomēr novērtējumā tika arī atklāti iespējami programmas uzlabojumi, kas galvenokārt bija saistīti ar vienkāršošanu un administratīvā sloga mazināšanu (ko ieinteresētās personas novērtēja kā augstu). Varētu arī uzlabot pierādījumu bāzes izmantošanu, pieņemot lēmumus programmas ietvaros. Novērtējumā tika secināts, kā nākotnē ir jānostiprina programmas spēja reaģēt uz jaunām problēmām, kas saistītas ar notikumiem tirgū, digitalizāciju un jaunām politikas prasībām.

Novērtējuma rezultāti tika atspoguļoti jaunajā priekšlikumā par nākamās daudzgadu finanšu shēmas jauno **vienotā tirgus programmu**, kas ietver patērētāju sadaļu, lai aizsargātu patērētājus un dotu viņiem iespējas. Jaunā programma garantēs patērētāju tiesību aizsardzību, nodrošinās patērētāju tiesību augsta līmeņa aizsardzību un produktu nekaitīgumu, kā arī palīdzēs patērētājiem, kad viņi saskarsies ar problēmām, piemēram, iepērkoties tiešsaistē. Tā arī atvieglos iespēju patērētājiem izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kā tiek piedāvāts jaunajā kursā patērētājiem⁽²³⁰⁾. Atbalstot patērētāju politikas darbības, topošā vienotā tirgus programma arī palīdzēs veidot ieguvumus, kas kopīgi ar tiesiskuma, tiesību un vērtību fondu, lai panāktu, ka tiesību akti patērētāju tiesību aizsardzības jomā tiek ievēroti.

⁽²²⁷⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/LV/COM-2017-546-F1-LV-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽²²⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0254>.

⁽²²⁹⁾ Vidusposma novērtējums ir pabeigts, bet ziņojums vēl nav pieņemts un publicēts.

⁽²³⁰⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3041_lv.htm.

Radošā Eiropa

Programmas mērķi

“Radošā Eiropa” ir Eiropas Komisijas pamatprogramma Eiropas kultūras nozares un audiovizuālās nozares atbalstam. Programma ir sadalīta divās apakšprogrammās — kultūra un *MEDIA*, kā arī starpnozaru sadaļa. Tās mērķis ir sekmēt kultūras un valodu daudzveidību un palielināt šo nozaru konkurētspēju, veidojot spējas darboties starpvalstu līmenī, sniedzot atbalstu neatkarīgiem producēšanas un izplatīšanas uzņēmumiem audiovizuālajā jomā, kā arī plašam uzņēmumu lokam kultūras jomā.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Apakšprogramma *MEDIA* atbalsta nostiprinātu tiesisko regulējumu, ļaujot notikt darbu pārrobežu aprītei. Jaunie noteikumi sekmēs audiovizuālo darbu plašāku izplatību ES — pārskatītā Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva padara stingrāku pieprasījuma pakalpojumu sniedzēju pienākumu popularizēt Eiropas darbus, regula par tiešsaistes satura pakalpojumu pārrobežu pārsamību ļauj Eiropas iedzīvotājiem izmantot tiešsaistes satura pakalpojumus, ceļojot ES, direktīva par radio un TV programmu translāciju un retranslāciju tiešsaistē, jaunās direktīvas par autortiesībām digitālajā vienotajā tirgū mērķis ir nodrošināt plašāku pārrobežu un tiešsaistes piekļuvi ar autortiesībām aizsargātam saturam, jo īpaši sekmējot audiovizuālo un vairs netirgoto darbu licencēšanu. *MEDIA* papildina šo attīstības procesā esošo tiesisko regulējumu, veicinot sadarbību vērtību ķēdē, lai atbalstītu projektus ar lielu aprītes potenciālu.

Eiropas jaunās darba kārtības kultūrai ⁽²³¹⁾. pieņemšana *2018. gadā* bija liels ieguldījums sadarbībā kultūras jomā ES, kā arī nozīmīgs sasniegums. Jaunās darba kārtības mērķis ir risināt sociālās un ekonomiskās problēmas, ar ko saskaras ES, izmantojot kultūru, lai veidotu taisnīgāku un iekļaujošāku savienību, kas atbalsta inovāciju, radošumu un ilgtspējīgas darbvieta un izaugsmi. Jaunā darba kārtība paredz **25 darbības piecās dimensijās** (sociālā, ekonomikas, ārējā, kultūras mantojuma, *digital4culture*) un rosina dalībvalstu aktīvāku iesaisti sadarbībā politikas jomā un politikas rezultātu īstenošanā, piedaloties kopējos projektos, tostarp ar starptautiskām kultūras organizācijām un valstu kultūras institūtiem trešās valstīs.

2018. gadā programmā “Radošā Eiropa” kopā tika iesniegti 5290 pieteikumi (748 kultūras apakšprogrammā un 4542 *MEDIA* apakšprogrammā), no kuriem 2429 tika piešķirts finansējums (234 kultūras apakšprogrammā un 2195 *MEDIA* apakšprogrammā).

2018. gadā apakšprogrammas *MEDIA* ietvaros tika arī kopīgoti stāsti, dažādos saziņas kanālos kopā uzrunājot 122 miljonus cilvēku, proti, kino (55 miljoni), TV (57 miljoni), festivāli un pasākumi (8,5 miljoni) un pieprasījumuvideo (1,82 miljoni).

Apakšprogramma *MEDIA* sniedz nozīmīgu ieguldījumu, lai Eiropas filmas būtu pieejamas arī ārpus to vietējiem tirgiem. Kopumā 2018. gadā no apakšprogrammas *MEDIA* tika atbalstīta 563 filmu izlaide kinoteātros dažādās valstīs. Mērķtiecīgs atbalsts tika sniegts 19 atsevišķām filmām, lai ar izplatītāju konsorcijs palīdzību tās varētu izplatīt vidēji 25 teritorijās nolūkā veicināt pārrobežu piekļuvi.

Pateicoties no kultūras apakšprogrammas 2018. gadā sniegtajam atbalstam, tika īstenoti 132 Eiropas sadarbības projekti, no kuriem 29 bija saistīti ar īpašu uzaicinājumu par kultūras mantojumu, kas kalpoja par ieguldījumu Eiropas Kultūras mantojuma gadā. Šie projekti uzsvē Eiropas kultūras daudzveidību un dod ekonomisku ieguvumu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem, kas darbojas tādās kultūras apakšnozarēs kā mūzika, izdevējdarbība un dizains.

Pateicoties **2018. gada aprīlī pieņemtajam darba programmas grozījumam**, bija iespējams finansēt vairāk nelielu sadarbības projektu, paplašināt dalību konkursā par Eiropas Savienības kultūras mantojuma balvu un literatūras balvu, kā arī spēju palielināšanas pasākumu topošajām Eiropas kultūras galvaspilsētām, piešķirt trīs dotācijas Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (*UNESCO*)

⁽²³¹⁾ https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/commission_communication_-_a_new_european_agenda_for_culture_2018.pdf.

Starptautiskajai pieminekļu un ievērojamu vietu padomei un Eiropas Padomei, lai īstenotu konkrētus Eiropas Kultūras mantojuma gada mērķus, un uzsākt jaunu eksperimentālu mobilitātes programmu māksliniekiem un radošiem cilvēkiem.

Starpnozaru sadaļas **kultūras un radošo nozaru garantiju mehānisms** ir jauns tirgus virzīts instruments, kas palīdz novērst finansējuma trūkumus šo nozaru mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Līdz 2018. gada trešā ceturkšņa beigām mehānisma ietvaros tika parakstīti 11 garantijas līgumi ar 10 finanšu starpniekiem no Beļģijas, Čehijas, Spānijas, Francijas, Itālijas, Polijas, Portugāles un Rumānijas. No šīs programmas galīgajiem saņēmējiem kopā tika piešķirti 630 aizdevumi, 60 % no saņēmējiem pārstāvēja audiovizuālo nozari un 40 % — citas kultūras nozares.

Turklāt, pateicoties papildu piešķirumiem 2018. gada budžetā, Eiropas Kultūras mantojuma gada kontekstā bija iespējams finansēt starpnozaru projektu, lai popularizētu filmu mantojumu, digitalizējot klasiskās filmas un organizējot to izrādīšanu vietās, kas atspoguļo Eiropas arhitektūras bagātību.

Politikas projekts **“Kultūras un radošās telpas un pilsētas”** sākās 2018. gada novembrī un turpināsies līdz 2021. gada martam. Projekta mērķis ir sniegt atbalstu kultūras un radošām telpām, kā arī citiem dalībniekiem (jo īpaši vietējā līmenī). Tiks arī pētīts plašāks radošo centru un kultūras centru, kā arī vietējais konteksts, lai sabiedriskās telpas labāk izmantotu sociālajai reģenerācijai, izmantojot kultūru, un lai labāk veidotu saikni ar pilsētu attīstību, sociālo iekļaušanu, darbvietu radīšanu, prasmju attīstīšanu un inovācijas politiku, radot vietu politikas eksperimentiem un jaunu pieeju atbalstam, kā arī lai pārbaudītu idejas par kultūru un radošo ekonomiku sadarbīgās ekonomikas kontekstā. Pilsētas un reģionālās iestādes aktīvi piedalīsies projektā un vairāku urbāno laboratoriju organizēšanā.

Trešām valstīm piedaloties programmā “Radošā Eiropa”, Komisija ir pastiprinājusi ES sadarbību kultūras jomā jo īpaši ar Rietumbalkānu valstīm, bet arī ar austrumu un dienvidu kaimiņreģiona valstīm, dodot ieguldījumu kultūras daudzveidības sekmēšanā un kultūras un radošo nozaru atbalstā. Ir parakstīti divi nolīgumi par Armēnijas un Kosovas dalību ⁽²³²⁾ programmā “Radošā Eiropa”, kopējam to trešo valstu skaitam, kas piedalās programmā, sasniedzot 13. Rietumbalkānu valstu (Albānijas, Ziemeļmaķedonijas, Kosovas, Melnkalnes, Serbijas, Bosnijas un Hercegovinas) dalība programmā “Radošā Eiropa” ļauj nostiprināt ES un Rietumbalkānu stratēģiju.

Novērtēšana un izvērtējums

Saskaņā ar vidusposma novērtējuma rezultātiem ⁽²³³⁾ kopumā programma “Radošā Eiropa” ir izpildīta labi, kā arī no ieinteresēto personu puses ir bijis liels pieprasījums un aktīva iesaiste. Programma “Radošā Eiropa” joprojām ir ļoti būtiska un risina nozarē pastāvošās problēmas, piemēram, tirgu fragmentācija un aizvien lielākā digitalizācija. Atbalstot daudzveidīga satura apripi, programma ir arī sekmējusi Eiropas vērtību izplatīšanu un aizsardzību. Tika arī konstatēts, ka programma “Radošā Eiropa” ir bijusi būtiska nozaru mainīgajām prioritātēm, dalībvalstu stratēģijām un ES politikas prioritātēm. Tomēr, neskatoties uz pozitīvajiem sasniegumiem, programmā ir jādara vairāk kultūras un radošo nozaru atbalstam, lai tās pilnībā varētu izmantot digitālās pārejas iespējas, ņemot vērā jauno auditoriju un patēriņa modeļus, kā arī to, kā notiek kultūras un radošo darbu radīšana, producēšana un pārdošana digitālajā ekonomikā, un kā šādiem darbiem digitālajā ekonomikā piekļūst.

Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā Komisija ierosināja palielināt finansējumu programmai “Radošā Eiropa” ⁽²³⁴⁾. Jaunā programma kā pamatu izmanto pašreizējās programmas sasniegumus, vienlaikus nostiprinot atbildi uz kultūras un radošo nozaru transformāciju. Jaunās programmas “Radošā Eiropa” mērķis ir pievērsties tīklu un sadarbības spēkam, lai palīdzētu palielināt šo nozaru darbības mērogu. Tā piedāvās labuma guvējiem iespējas izstrādāt tehnoloģiski un mākslinieciski novatoriskas Eiropas pārrobežu iniciatīvas, lai apmainītos ar Eiropas darbiem, kā arī tos līdzradītu, līdzproducētu, izplatītu, popularizētu un padarītu pieejamus plašai un daudzveidīgai auditorijai. Tiek paredzēts, ka programma padarīs aktīvāku inovāciju,

⁽²³²⁾ Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

⁽²³³⁾ SWD(2018) 159 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=SWD:2018:159:FIN> (39. lpp.).

⁽²³⁴⁾ COM(2018) 366 final https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:509e1bcb-63f0-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF.

tostarp atbalstot starpnozaru sadarbību, lai vislabāk izmantotu digitālās tehnoloģijas radīšanai un auditorijas attīstīšanai. No jaunās programmas tiktu arī atbalstīta ziņu mediju nozare, lai veicinātu daudzveidīgu un plurālistisku plašsaziņas līdzekļu pastāvēšanu, nostiprinātu kvalitatīvu žurnālistiku un sekmētu mediju lietotprasmi. Programmas īstenošana arī tiks racionalizēta, lai palielinātu izmaksu lietderību un samazinātu administratīvo slogu.

Programma “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība”

Programmas “Tiesības, līdztiesība un pilsonība” ⁽²³⁵⁾ mērķis ir palīdzēt veidot tādu ES, kur ES līgumos, Pamattiesību hartā un starptautiskajās cilvēktiesību konvencijās noteiktā vienlīdzība un personas tiesības tiek veicinātas un efektīvi izmantotas. Programma tiek īstenota tiešā pārvaldībā. 2018. gadā programmas budžets bija **62 miljoni EUR**, un no tās tika finansētas tādu publisko iestāžu, universitāšu, nevalstisko un citu organizāciju darbības, kas atbalsta Komisijas pamattiesību politiku.

Pagājušajā gadā no programmas tika finansēti pasākumi **diskriminācijas apkarošanai un vienlīdzības veicināšanai**, piemēram, ES daudzveidības hartu platforma un tās 2018. gada forums “Daudzveidība daudzveidīgā Eiropā” ⁽²³⁶⁾. Lai **sekmētu dzimumu līdztiesību**, Eiropas Vienlīdzīgas darba samaksas dienā no programmas tika finansēta kampaņa “Novērsīsim atšķirības vīriešu un sieviešu darba samaksā”. Programma arī sekmēja politisku diskusiju par sieviešu dalību darba tirgū un nākotnes prioritātēm dzimumu līdztiesības jomā, finansējot Eiropas konferenci “Dzimumu līdztiesība & TU” (Vīne, 2018. gada oktobris). Saistībā ar **privātās dzīves un personas datu aizsardzību** programma palīdzēja palielināt mazo un vidējo uzņēmumu, publisko iestāžu un atsevišķu personu informētību par jaunajiem datu aizsardzības noteikumiem ⁽²³⁷⁾, izmantojot tiešsaistes ieteikumu rīku kopumu, kas papildus brošūrām un faktu lapām ir pieejams Komisijas tīmekļa vietnē visās ES oficiālajās valodās. Programma ir arī galvenais Komisijas **politikas personām ar invaliditāti** finanšu pīlārs, un no tās tiek atbalstīta ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām un Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā īstenošana.

No programmas tika arī atbalstīti svarīgi projekti **rasisma, ksenofobijas un citu neiecietības formu novēršanas un apkarošanas** jomā, pievēršoties tādām konkrētām neiecietības formām kā antisemitisms, ienaidis pret musulmaņiem, afrofobija, pret Āfrikas izcelsmes personām vērsts rasisms, homofobija un transfobija.

Fakti liecina!

“Fakti liecina!” (Facing facts!) ir pilsoniskās sabiedrības iniciatīva, kuras mērķis ir uzlabot naida noziegumu un naida runas (kā arī reaģēšanas uz to) atpazīšanu un reģistrēšanu valsts un citos līmeņos, sadarbojoties ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un publiskām iestādēm. Projektā ir izstrādāta tiešsaistes kursu sērija par to, kā noteikt, pārraudzīt un pretoties naida noziegumiem un naida runai. Šī kursu sērija ir paredzēta atsevišķiem aktivistiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tiesībsardzības iestāžu un valsts pārvaldes iestāžu pārstāvjiem.

Starpposma novērtējumā ⁽²³⁸⁾ tika secināts, ka kopumā programma ir panākusi uzlabojumu zināšanu līmenī par ES tiesību aktiem un politiku, kā arī par tiesībām, vērtībām un principiem, kas ir pamatā vispārējam mērķim nostiprināt vienlīdzību un personas tiesību ievērošanu. Novērtējums liecināja, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo programmu šīs programmas sniegums kopumā ir uzlabojies attiecībā uz darbību mērķi un efektivitāti. Tomēr tika arī konstatēta vajadzība veikt uzlabojumus, piemēram, vairāk pievērsties tādām jaunām vajadzībām kā e-vardarbība, pārskatīt pārraudzības rādītājus, panākt lielāku ģeogrāfisko līdzsvaru labuma guvēju ziņā un samazināt administratīvo slogu (programmas ieinteresētās personas to joprojām uzskatīja par augstu).

⁽²³⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1381>.

⁽²³⁶⁾ https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=634080.

⁽²³⁷⁾ Vispārīgā datu aizsardzības regula (VDAR) ir piemērojama no 2018. gada maija.

⁽²³⁸⁾ Ziņojums COM/2018/508 par programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam īstenošanas starpposma izvērtējumu.

Jaunās daudzgadu finanšu shēmas, kas būs spēkā pēc 2020. gada, ietvaros Komisija ir ierosinājusi jaunu **Tiesiskuma, tiesību un vērtību fondu** ⁽²³⁹⁾. Tajā ir iekļautas divas finansējuma programmas — programma **“Tiesības un vērtības”** ⁽²⁴⁰⁾ un programma **“Tiesiskums”** ⁽²⁴¹⁾. Ar šo priekšlikumu Komisija plāno aizsargāt ES vērtības un tiesības un panākt tiesiskumu iedzīvotāju ikdienas dzīvē. Programma galvenokārt pievērsīsies cilvēkiem un struktūrām, kuras palīdz iedzīvotājiem mūsu kopējās vērtības, tiesības un bagātīgo daudzveidību, kā galīgo mērķi uzstādot uz tiesībām balstītas, vienlīdzīgas, iekļaujošas un demokrātiskas sabiedrības sekmēšanu un uzturēšanu. Šajā liela mēroga fondā tiks novērsta darbību dubulta izpilde, kā arī resursus var kopīgi izmantot programmā “Tiesības un vērtības” un programmā “Tiesiskums”, lai panāktu abpusējus ieguvumus, vienlaikus ņemot vērā politikas specifiku. Īstenošana arī tiks racionalizēta, lai palielinātu izmaksu lietderību un samazinātu administratīvo slogu.

Programma “Tiesiskums”

Programma **“Tiesiskums”** ⁽²⁴²⁾ dod ieguldījumu turpmākā Eiropas tiesiskuma telpas izveidē, pamatojoties uz savstarpējo atzīšanu un uzticību. Programma veicina dzimumu līdztiesību un bērnu tiesību ievērošanu, tostarp ar bērniem draudzīgas justīcijas palīdzību, īstenojot visus tās pasākumus. Programmas darbības atbilst diskriminācijas aizliegumam jebkāda Pamattiesību hartas 21. pantā norādītā iemesla dēļ ⁽²⁴³⁾.

Programmas “Tiesiskums” rezultāti 2018. gadā ⁽²⁴⁴⁾ bija cieši saistīti ar Komisijas darbībām, lai sagatavotu nozīmīga skaita ES juridisko instrumentu civiltiesību un krimināltiesību jomā pareizu īstenošanu, kā arī atbalstītu un nodrošinātu šādu īstenošanu, uzlabojot to izpildes panākšanas un tiesiskās aizsardzības spēju dalībvalstīs un nodrošinot pienācīgu pārrobežu un ES līmeņa sadarbību. Piemēram, finansējums ir ticis izmantots, lai atbalstītu **Eiropas apcietināšanas ordera** piemērošanu, kas, pateicoties vairāk nekā 10 000 lietu gadā, ir vissekmīgākais ES instruments krimināltiesību jomā. No programmas tiek arī finansēts **Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls** civillietās un komercietās, kura mērķis ir nostiprināt sadarbību starp valstu tiesu iestādēm. Uzlabojot ES civiltiesību instrumentu praktisko piemērošanu un īstenošanu, tīkls veicina saikņu veidošanu starp dalībvalstīm un savstarpējo uzticību. No programmas “Tiesiskums” ir arī atbalstīti atbilstības pārbaudes pētījumi saistībā ar dalībvalstīs transponētajiem ES tiesību aktiem. Programmas atbalsts ir sniegts arī tiesnešu apmācībai un tīkliem ⁽²⁴⁵⁾.

Eiropas e-tiesiskuma portāls

No programmas “Tiesiskums” tiek finansēts **Eiropas e-tiesiskuma portāls** ⁽²⁴⁶⁾. Tā ir kopēja ES Komisijas un Padomes iniciatīva, kuras ietvaros vairākās valodās tiek piedāvāts informatīvs saturs un elektroniski pakalpojumi, piemēram, valstu reģistru starpsavienojumi. Laika gaitā portāls ir attīstījies un piedāvā plašāku un dziļāku informāciju, kļūstot par vienas pieturas aģentūru iedzīvotājiem, uzņēmumiem, juridiskās jomas profesionāļiem un tiesnešiem. Portāls ir uzlabots, iestrādājot tajā Eiropas un valstu tiesu prakses lielmēroga meklētājprogrammu, un pašlaik tajā ir iespējams decentralizēti apskatīt informāciju dalībvalstu uzņēmējdarbības un komercreģistros. Ir panākts progress ceļā uz pilnīgu portāla izskata un radītā iespaida maiņu. 2018. gadā portālu apmeklēja gandrīz 3 miljoni lietotāju, kas ir gandrīz sešas reizes vairāk nekā tā darbības sākumā 2012. gadā.

2014.–2020. gada programmas “Tiesiskums” īstenošanas starpposma novērtējums kas tika pabeigts 2018. gadā ⁽²⁴⁷⁾ liecināja, ka programma ir labi pārdomāta un ir sekmējusi Eiropas tiesiskuma telpas izveidi, pamatojoties uz savstarpējo atzīšanu un uzticību, jo īpaši veicinot tiesu iestāžu sadarbību civillietās un krimināllietās. Tika konstatēts, ka finansēšanas metodes ir piemērotas programmas mērķiem un

⁽²³⁹⁾ COM(2018) 383.

⁽²⁴⁰⁾ COM(2018) 383, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2018%3A383%3AREV1>.

⁽²⁴¹⁾ COM(2018) 384.

⁽²⁴²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1382>.

⁽²⁴³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

⁽²⁴⁴⁾ 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽²⁴⁵⁾ Eiropas Tiesiskās apmācības tīkls <http://www.ejtn.eu/About-us>.

⁽²⁴⁶⁾ <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=en&action=home>.

⁽²⁴⁷⁾ Komisijas Ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par programmas “Tiesiskums” laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam īstenošanas starpposma izvērtējumu, COM(2018)/507.

mērķgrupu vajadzībām. Programma ir radījusi lielu Eiropas pievienoto vērtību. Novērtējumā tika arī atklāti vairāki trūkumi, kas galvenokārt bija saistīti ar šauru darbības jomu attiecībā uz mērķgrupu, labuma guvēju nelīdzsvaroto ģeogrāfisko sadalījumu un pārraudzības rādītājiem. Ieinteresētās personas uzskatīja, ka administratīvais slogs ir liels. Novērtējums liecināja, ka ir jāpalielina abpusējie ieguvumi un sadarbība ar citām ES iniciatīvām.

Attiecībā uz 2021.–2027. gada periodu Komisija ir ierosinājusi jaunu **programmu “Tiesiskums”** ⁽²⁴⁸⁾, kas kopā ar programmu “Tiesības un vērtības” būs iekļauta jaunajā Tiesiskuma, tiesību un vērtību fondā. Šādā struktūrā ir ņemti vērā starpposma novērtējuma konstatējumi, piemēram, novēršot pašreizējo ES finansējuma programmu, kas veltīta vērtībām, tiesībām, pilsonībai un tiesiskumam, sadrumstaloto raksturu un palielinot to limitētos resursus, kas ierobežo ES spēju risināt pašreizējās un jaunas problēmas, lai Eiropā uzturētu atvērtas, demokrātiskas un ietverošas sabiedrības.

Programma “Eiropa pilsoņiem”

Programmas “Eiropa pilsoņiem” ⁽²⁴⁹⁾ mērķis ir dot ieguldījumu sabiedrības izpratnē par ES, tās vēsturi un daudzveidību, kā arī sekmēt Eiropas pilsonību un uzlabot apstākļus pilsoniskajai un demokrātiskai iesaistei ES līmenī. Programmai ir nozīmīga loma pilsoniskās dalības un pilsoņu demokrātiskās iesaistes veicināšanā.

Programmu īsteno ⁽²⁵⁰⁾, piešķirot rīcības dotācijas un darbības dotācijas Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un domnīcām, kuras ir aktīvas programmas un vietējo iestāžu mērķa tematiskajās jomās. Programmu īsteno galvenokārt ar ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras (EACEA) palīdzību.

Finansējums no programmas “Eiropa pilsoņiem” **185,5 miljonu EUR apmērā 2014.–2020. Gada periodā** ⁽²⁵¹⁾, dod ieguldījumu šo trīs sadaļu īstenošanā. 2018. gadā no 1796 saņemtajiem pieteikumiem tika atlasīti 417 projekti, un tiek plānots, ka programmas darbībās piedalīsies aptuveni 1 200 000 dalībnieku. Programma kopā tika īstenota 34 valstīs, kurām bija tiesības piedalīties programmā.

1. sadaļa. No sadaļas *Demokrātiskā iesaistīšanās un sabiedriskā līdzdalība* tiek atbalstītas darbības, kuras uzlabo pilsoņu izpratni par ES politikas veidošanas procesu un veicina sabiedriskās un starpkultūru iesaistes un brīvprātīgā darba iespējas ES līmenī. 2018. gadā atbalsta piešķiršanai tika atlasīti 255 pilsētu mērķsadarbības projekti, 35 pilsētu tīkli un 31 pilsoniskās sabiedrības projekts, un 24 pilsoniskās sabiedrības organizācijas un domnīcas saņēma finansējumu darbības dotāciju veidā.

2. sadaļa. No sadaļas *Eiropas atcere* tiek atbalstītas darbības, kas sekmē diskusiju (pārdomas) par Eiropas kultūras daudzveidību un kopējām vērtībām. No šīs sadaļas tiek arī atbalstītas darbības, lai pārdomātu totalitāro režīmu rašanās cēloņus Eiropas jaunāko laiku vēsturē un pieminētu šo režīmu noziegumu upurus. Atbalstam tika kopā atlasīti 37 atceres projekti, un sešas piemiņas organizācijas saņēma finansējumu darbības dotāciju veidā.

3. sadaļa. Sadaļas *Horizontal Action Valorisation* mērķis ir uzlabot mācīšanos no pieredzes, palielināt rezultātu pārnesamību un attiecīgi arī atbalstīto darbību ilgstošu iedarbību.

⁽²⁴⁸⁾ COM(2018) 384, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2018%3A384%3AFIN>.

⁽²⁴⁹⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2014_115_R_0002.

⁽²⁵⁰⁾ 2018. gada paziņojums par programmu un Migrācijas un iekšlietu ģenerāldirektorāts, 2018. gada paziņojums par programmu.

⁽²⁵¹⁾ Summas atbilstoši juridiskajam pamatam. Programmai “Eiropa pilsoņiem” ir tikuši piešķirti vēl papildu resursi.

Informācija pret manipulāciju — kā cīnīties ar propagandu?

Šo projektu koordinēja Polijas *Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN* ⁽²⁵²⁾, un tas bija paredzēts vidusskolu skolēniem no Čehijas, Ungārijas un Polijas, lai uzlabotu viņu zināšanas un lai viņi kritiski analizētu mūsdienu plašsaziņas līdzekļos publicēto un kļūtu par atbildīgiem demokrātiskas sabiedrības pilsoņiem. Tika pētīti pārliecinošas valodas un propagandas mehānismi, pamatojoties uz konkrētiem vēsturiskiem notikumiem Ungārijā 1956. gadā un kādreizējā Čehoslovākijā un Polijā 1968. gadā. Skolēni uzzināja, kā veidot savus plašsaziņas līdzekļu projektus, piedalījās darbsemināros par izstāžu plānošanu, debatēja, apkopoja un dokumentēja mutvārdu vēsturi, veica sociālus pētījumus, uzņēma un montēja video. Noslēguma pasākumā *POLIN* muzejā skolēni demonstrēja 10 radošus skolas projektus.

Šo projektu koordinēja Polijas *Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN* ⁽²⁵³⁾, un tas bija paredzēts vidusskolu skolēniem no Čehijas, Ungārijas un Polijas, lai uzlabotu viņu zināšanas un lai viņi kritiski analizētu mūsdienu plašsaziņas līdzekļos publicēto un kļūtu par atbildīgiem demokrātiskas sabiedrības pilsoņiem. Tika pētīti pārliecinošas valodas un propagandas mehānismi, pamatojoties uz konkrētiem vēsturiskiem notikumiem Ungārijā 1956. gadā un kādreizējā Čehoslovākijā un Polijā 1968. gadā. Skolēni uzzināja, kā veidot savus plašsaziņas līdzekļu projektus, piedalījās darbsemināros par izstāžu plānošanu, debatēja, apkopoja un dokumentēja mutvārdu vēsturi, veica sociālus pētījumus, uzņēma un montēja video. Noslēguma pasākumā *POLIN* muzejā skolēni demonstrēja 10 radošus skolas projektus.

Starpposma novērtējums ⁽²⁵⁴⁾ apliecināja programmas noderību pilsoniskās dalības veicināšanā, piederības sajūtas nostiprināšanā un kopējas izpratnes atbalstīšanā. Tā struktūra, kura ietvēra trīs sadaļas un projektu rezultātu analīzes, izplatīšanas un izmantošanas transversālu pasākumu, darbojās efektīvi. Darbības un rīcības dotācijas palīdzēja sasniegt vēlamo iznākumu. Programma "Eiropa pilsoņiem" pierādīja savu pievienoto vērtību ES līmenī gan attiecībā uz ietekmi uz dalībniekiem, gan tās lomu kā papildinājumu citām ES finansēšanas programmām un politikas iniciatīvām izglītības, kultūras un ES pilsonības jomā. Novērtējumā tika noteikti šādi iespējamie uzlabojumi — atpazīstamības, abpusēju ieguvumu un sadarbības pastiprināšana ar citām pašreizējām ES programmām un pārraudzības rādītāju pārskatīšana.

Saistībā ar 2021.–2027. gada finanšu satvaru Komisija nāca klajā ar **priekšlikumu par regulu, ar ko paredz programmu "Tiesības un vērtības" (2021.–2027. g.)** ⁽²⁵⁵⁾, kurā vienā kopējā satvarā ir apkopotas programmas "Eiropa pilsoņiem" un programmas "Tiesības, līdztiesība un pilsonība" darbības. Šīs programmas ir nelieli instrumenti, kas nevar sasniegt kritisko masu un kuru efektivitāti ierobežo to relatīvi mazais budžets. Tāpēc šāda apvienošana nozīmē vienkāršošanu, savstarpējus ieguvumus, sadarbību, pastiprināšanu un palīdzību padarīt šīs programmas efektīvākas. Izmantojot topošo programmu "Tiesības un vērtības", tiks nodrošināts atbalsts arī Eiropas pilsoņu iniciatīvai. Programmas "Tiesības un vērtības" mērķis ir aizsargāt tiesības un vērtības, kas noteiktas ES līgumos, sekmēt to ievērošanu un atbalstīt atvērtas, demokrātiskas un iekļaujošas sabiedrības.

ES civilās aizsardzības mehānisms

ES civilās aizsardzības mehānisma mērķis ir atbalstīt, koordinēt un papildināt dalībvalstu katastrofu pārvaldības un koordinēšanas darbības, lai uzlabotu sistēmas dabas un cilvēku izraisītu katastrofu novēršanai, gatavībai šādām katastrofām un reaģēšanai uz tām. Izmantojot visaptverošu pieeju, kas ietver katastrofu novēršanu, gatavību katastrofām un reaģēšanu uz tām, programmas nolūks ir samazināt bojāgājušo skaitu, katastrofu ietekmi uz vidi un to radīto materiālo kaitējumu.

Dalībvalstis brīvprātīgā rezervē ir apvienojušas resursus un ekspertus un tur tos gatavībā ES civilās aizsardzības misijām. Iesaistītajām grupām ir jāatbilst minimālajiem kvalitātes kritērijiem, kā arī jāveic

⁽²⁵²⁾ Polijas ebreju vēstures muzejs <https://www.polin.pl/en/about-museum>.

⁽²⁵³⁾ Polijas ebreju vēstures muzejs <https://www.polin.pl/en/about-museum>.

⁽²⁵⁴⁾ <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/citizenship-programme/docs/com-2018-170-f1-report-from-commission-en-v4-p1-967238.pdf>.

⁽²⁵⁵⁾ COM(2018) 383, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2018%3A383%3AREV1>.

sertifikācija, lai nodrošinātu kvalitāti un sadarbību. Apmācītas un sertificētas reaģēšanas grupas un eksperti garantē efektīvu rīcību pēc katastrofām. Brīvprātīgā rezerve arī ļauj ātrāk šīs grupas nosūtīt.

Eiropas civilās aizsardzības mehānisms 2018. gadā tika aktivizēts, lai reaģētu uz deviņām ārkārtas situācijām Eiropas Savienības teritorijā ⁽²⁵⁶⁾. Dienvideiropas (lai gan 2018. gadā arī Ziemeļeiropas) mežu ugunsgrēku ietekmes uz ekonomiku rezultātā tika iznīcināts ievērojams daudzums īpašumu un iespēja nopelnīt iztiku, tostarp kaitējot tīklu infrastruktūrai, uzņēmumiem, lauksaimnieciskajai un mežsaimnieciskajai darbībai. ES civilās aizsardzības mehānisms tika aktivizēts piecas reizes, lai reaģētu uz mežu ugunsgrēkiem Grieķijā, Latvijā, Portugālē un Zviedrijā ⁽²⁵⁷⁾.

Fotoattēli: © Eiropas Savienība, 2018. gads / Pavel Koubek

Zviedrijā: cīņa ar mežu ugunsgrēkiem.

Avots: Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 30. lpp.

ES civilās aizsardzības mehānisma novērtējumā ⁽²⁵⁸⁾ tika secināts, ka jaunu spēju pievienošana, izmantojot brīvprātīgo rezervi, ir uzlabojusi vispārējo gatavību katastrofām ES līmenī un ļāvusi izveidot nekavējoties izvēršamus reaģēšanas resursus, kuros ietilpst dažādas palīdzības grupas, eksperti un aprīkojums no iesaistītajām valstīm.

2018. gadā Eiropas Parlaments un Padome vienojās par priekšlikumu ⁽²⁵⁹⁾ vēl vairāk pastiprināt šo mehānismu. Jaunais tiesiskais regulējums ⁽²⁶⁰⁾ palielinās reaģēšanas spēju katastrofu gadījumā ES līmenī, jo īpaši izveidojot papildu spēju rezervi "*rescEU*", lai reaģētu uz katastrofām. Šāda spēja ietvertu ugunsdzēsības lidmašīnas, kā arī citus līdzekļus tādu situāciju risināšanai, kad vispārējās ES spējas nav pietiekamas, lai nodrošinātu efektīvu reakciju (piemēram, medicīnisku ārkārtas situāciju vai ķīmisku, bioloģisku, radioloģisku vai kodolincidentu gadījumā).

⁽²⁵⁶⁾ Savienības civilās aizsardzības mehānisma paziņojums par programmu, 2. lpp.

⁽²⁵⁷⁾ Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 10. lpp.

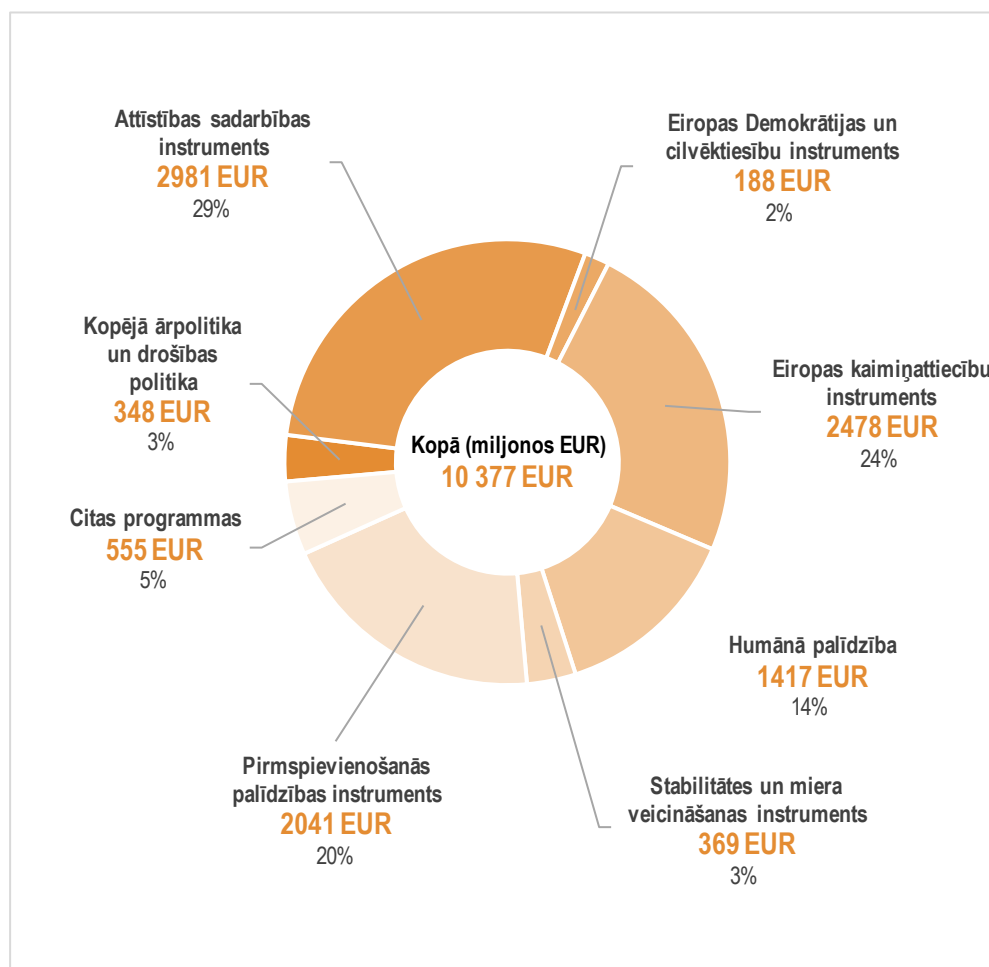
⁽²⁵⁸⁾ Savienības civilās aizsardzības mehānisma starpposma novērtējums (2014.–2016. gads), SWD(2017) 287.

⁽²⁵⁹⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu.

⁽²⁶⁰⁾ Lēmums (ES) 2019/420 (2019. gada 13. marts), ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu.

Globālā Eiropa (4. izdevumu kategorija)

Finanšu shēmas 4. kategorija ietver plašu loku ārēju darbību, piemēram, attīstības sadarbību, pirmspievienošanās palīdzību un humāno palīdzību.

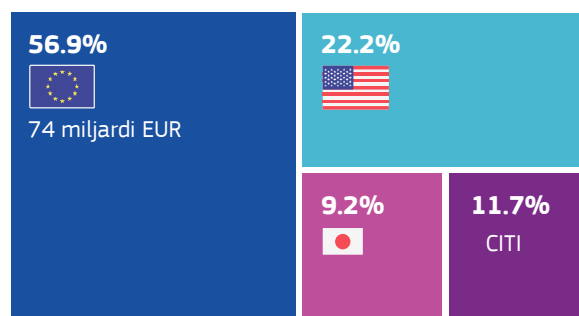

Grafiks. Galvenās programmas, kas 2018. gadā finansētas 4. izdevumu kategorijā "Globālā Eiropa". Visas summas miljonos EUR. Kategorija "Citas programmas" cita starpā ietver makrofinansālo palīdzību (MFA), Garantiju fondu ārējai darbībai, Savienības civilās aizsardzības mehānismu, ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīvu (EUAV), Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai (EFIA), Partnerības instrumentu (PI), Instrumentu sadarbībai kodoldrošības jomā (INSC), decentralizētās aģentūras, citas darbības un programmas, izmēģinājuma projektus un sagatavošanas darbības, atbilstoši Komisijas prerogatīvām un Komisijai piešķirtām īpašām pilnvarām finansētas darbības.

Avots: Eiropas Komisija.

Budžeta saistību apropriācijas 10,4 miljardu EUR apmērā (6 % no kopējā 2018. gada ES budžeta) ir piešķirtas programmām, kas saistītas ar kategoriju "Globālā Eiropa". ES attīstības atbalstu stiprina Eiropas Attīstības fonds, ko nefinansē no ES budžeta līdzekļiem, bet gan no ES dalībvalstu tiešām iemaksām.

2018. gadā Eiropas Savienība un tās dalībvalstis turpināja būt pasaules lielākie oficiālās attīstības palīdzības sniedzēji, piešķirot 74,4 miljardus EUR.

Grafiks. Iemaksas oficiālajai attīstības palīdzībai.

Avots: Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD). Summas ietver palīdzību, ko dalībvalstis sniegušas ārpus ES budžeta.

Pirmspievienošanās palīdzības instruments

Programmas mērķi

No Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta ⁽²⁶¹⁾ tiek atbalstītas kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis, tām apstiprinot un īstenojot **politiskas, institucionālas, juridiskas, administratīvas, sociālas un ekonomiskas reformas**, kuras vajadzīgas, lai ievērotu ES vērtības un pakāpeniski panāktu saskaņošanu ar ES noteikumiem, standartiem, politikas dokumentiem un praksi nolūkā kļūt par ES dalībvalsti. Šis instruments atbalsta saņēmējās valstīs sekmē **stabilitāti, drošību un labklājību** ⁽²⁶²⁾. Tas dod šo valstu iedzīvotājiem labākas iespējas un ļauj izstrādāt standartus, kas atbilst ES standartiem. Finansiālā palīdzība tiek sniegta piecās politikas jomās: a) reformas, gatavojoties dalībai ES, un saistītā institūciju un spēju veidošana, b) sociālā, ekonomiskā un reģionālā attīstība, c) nodarbinātība, sociālā politika, izglītība, dzimumu līdztiesības sekmēšana un cilvēkresursu attīstība, d) lauksaimniecība un lauku attīstība, e) reģionālā un teritoriālā sadarbība.

 Atbalsts politiskām reformām	 Atbalsts ekonomiskajai, sociālajai un teritoriālajai attīstībai, lai panāktu viedu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi
 Atbalsta saņēmēju valstu spējas stiprināšana izpildīt pienākumus saistībā ar pievienošanos ES, atbalstot pakāpenisku saskaņošanu ar ES <i>acquis</i> un tā pieņemšanu, īstenošanu un izpildes panākšanu	 Reģionālās integrācijas un teritoriālās sadarbības stiprināšana, iesaistot atbalsta saņēmējas valstis, dalībvalstis un pēc vajadzības trešās valstis

⁽²⁶¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 231/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (IPA II) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0231&from=LV>.

⁽²⁶²⁾ Pašreizējās labuma guvējas ir Albānija, Bosnija un Hercegovina, Ziemeļmaķedonija, Kosova*, Melnkalne, Serbija un Turcija. (* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovā neatkarības deklarāciju.).

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gada programma bija zīmīga ar to, ka 2018. gada 6. februārī tika pieņemta **stratēģija “Ticama paplašināšanās perspektīva un lielāka ES iesaiste Rietumbalkānos”** ⁽²⁶³⁾, kuras mērķis Rietumbalkānos bija dot vēl vienu reformu impulsu un labāk atbalstīt gatavošanās pasākumus, lai sekmīgi pievienotos ES. Stratēģijas ietvaros tika sagatavots visaptverošs rīcības plāns ar 57 darbībām, kuras pamatojās uz sešām pamatiniciatīvām, lai atbalstītu Rietumbalkānu pārveidi — tiesiskumu, drošību un migrāciju, sociālo un ekonomisko attīstību, savienojamību, digitālo programmu, samierināšanos un labas kaimiņattiecības.

Visu stratēģijas **pamatiniciatīvu** izpildē **2018. gada laikā** tika panākts progress. Lai nodrošinātu stratēģijas īstenošanu, Komisija, ES aģentūras un ES dalībvalstis veica turpmāk norādītās darbības: labāks politiskais dialogs (augsta līmeņa tikšanās un vizītes), ciešāka Rietumbalkānu partneru un dažādu ES aģentūru sadarbība, paātrinot ES finansēšanas instrumentu īstenošanu un pastiprinot tos (piemēram, Rietumbalkānu investīciju sistēma un tās garantiju fonds), piekļuve ES programmām un tās sekmēšana (programma “Radošā Eiropa”, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments vai programma “Eiropa pilsoņiem”), pastiprināta spēju palielināšana un Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta finansiālās iesaistes pārorientēšana.

Minētajā kontekstā nozīmīgs faktors ir **savienojamības uzlabošana** Rietumbalkānos un starp Rietumbalkāniem un ES. Savienojamības programmas izpildē ir panākts progress ⁽²⁶⁴⁾ — Pirmspievienošanās palīdzības instrumentā ir rezervēts līdz 1 miljardam EUR investīciju savienojamības projektiem un tehniskajai palīdzībai 2015.–2020. gada periodā. Pēc **Rietumbalkānu samitiem** (Vīnē 2015. gadā, Parīzē 2016. gadā, Triestē 2017. gadā un Sofijā / Londonā 2018. gadā) savienojamības projektiem transporta un/vai enerģētikas nozarē no instrumenta tika piešķirti 700 miljoni EUR, kopā piesaistot investīcijas par vairāk nekā 2,4 miljardiem EUR. Īpašs uzsvars tika likts uz konkrētu reģionālu infrastruktūras investīciju projektu gatavošanu un finansēšanu, kā arī tehnisko standartu un saistīto reformas pasākumu īstenošanu. Piemēram, robežšķērsošanas procedūru saskaņošana un vienkāršošana, dzelzceļa reformas, informācijas sistēmas, drošība uz ceļiem un apkopes programmas. Daži no plānotajiem rezultātiem ietver turpmāk norādīto objektu būvniecību vai modernizēšanu — 450 km elektropārvades līniju un saistītās apakšstacijas, 108 km gāzes cauruļvadu, 320 km dzelzceļa līniju un saistīto staciju, 141 km šoseju, divi pārrobežu tilti un divas ostas.

Kas attiecas uz migrantiem, neatbilstīgo migrantu skaits **Rietumbalkānos** ir ticis ievērojami samazināts, tomēr kontrabandas darbības joprojām paplašinās un ir radušies jauni apakšmaršruti. ES turpināja sniegt finansiālu atbalstu valstīm, kuras pakļautas **migrācijas spiedienam** Rietumbalkānu maršrutā. No Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta tika piešķirti līdzekļi (jo īpaši) Bosnijas un Hercegovinas, Ziemeļmaķedonijas un Serbijas atbalstam, kā arī migrācijas plūsmas pārvaldībai. Mainoties krīzes raksturam, atbalsts vairāk koncentrējas uz strukturālu pieeju, lai uzlabotu apstākļus patvēruma centros. Tam paralēli reģionālā līmenī tiek atbalstīta cīņa pret kontrabandu, kā arī robežkontroles uzlabošana.

Turpmāk ir norādīti konkrēti **2018. gadā** saistībā ar **Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu** panāktie rezultāti.

Svilaj tilts, kas savieno Bosniju un Hercegovinu ar Horvātiju

2019. gada februāra beigās tika sekmīgi pabeigti būvniecības darbi, lai savienotu tiltu pār Savas upi Vc koridorā pie **Svilaj**. Jaunais pārrobežu tilts ir daļa no pirmā savienojamības projekta, kas 2015. gadā tika apstiprināts atbilstīgi savienojamības programmai un kuru finansēja, izmantojot Rietumbalkānu investīciju satvaru. ES nodrošināja dotācijas 25,1 miliona EUR apmērā, kopējiem ieguldījumiem sasniedzot 109,5 miljonus EUR, kas tika veikti ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta palīdzību.

Atbalsts tiesu reformām

⁽²⁶³⁾ COM(2018) 65 final.

⁽²⁶⁴⁾ Skatīt 2018. gada savienojamības programmu investīciju projektu līdzfinansēšanai Rietumbalkānos <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/connectivity-agenda-2018-sofia-summit.pdf>.

Komisija Albānijā uzsāka starptautisku pārraudzības operāciju (*IMO*), lai pārraudzītu tiesnešu un prokuroru atkārtotu novērtēšanu (pārbaudi). Pamata pārraudzības darbības veica starptautisku novērotāju grupa (septiņi novērotāji no ES dalībvalstīm un viens no Amerikas Savienotajām Valstīm), kuri bija iesaistīti visos vietējo vērtēšanas iestāžu veiktā darba posmos. Vērtēšanas procesam ir konkrēti rezultāti. Ir izskatītas vairāk nekā 200 izmeklēšanas lietas un pieņemti aptuveni 100 lēmumi. Vidēji puse no miertiesnešiem tika apstiprināta amatā, un puse atbrīvoti no darba pienākumu izpildes. Starptautiskā pārraudzības operācija ir garantējusi būtiski svarīgu, āreju un neatkarīgu vērtēšanas procesa pārraudzību, tā palīdzot uzlabot ticību šim pasākumam.

Reģionālā mājokļu programma

2018. gadā ES piešķīra papildu 40 miljonus EUR reģionālajai mājokļu programmai⁽²⁶⁵⁾. Tādējādi kopējais atbalsta apjoms ir 287 miljoni EUR, no kuriem lielāko daļu piešķīra ES, proti, 234 miljonus EUR jeb vairāk nekā 80 % no visa finansējuma.

Līdz 2018. gada beigām reģionālā mājokļu programma 12 000 cilvēku, kam tas bija vajadzīgs, bija nodrošinājusi kvalitatīvas un izturīgas mājas (gandrīz 4000 mājokļu vienību). No tās ir arī sniegta papildu palīdzība, lai uzlabotu šo uz jauniem mājokļiem pārvietoto cilvēku dzīvi, tostarp nodrošinot, ka viņi var piekļūt (veselības aprūpes, izglītības utt.) pakalpojumiem un izmantot tiesības (pensijas, pabalsti, dokumentācija utt.). Turklāt no programmas ir atbalstīts vairāk nekā 30 000 darbvieta un vietējiem uzņēmumiem piešķirti 1000 līgumi. Tā ir arī uzlabojusi strādājošo prasmes un sadarbojusies ar vietējiem uzņēmumiem un pārvaldes iestādēm, lai sniegtu labākus pakalpojumus.

Novērtēšana un izvērtējums

2018. gadā Eiropas Komisija pabeidza divus tematiskos novērtējumus, kas aptvēra ES paplašināšanos, uzņemot jaunas dalībvalstis (paplašināšanās), un kaimiņattiecību reģionu.

ES atbalsta novērtējums attiecībā uz drošības jomas reformu paplašināšanās un kaimiņreģiona valstīs (2010.–2016. gada periodā) tika veikts, lai palīdzētu nostiprināt demokrātisko pārskatatbildību un pārredzamību un uzlabotu politiku un praksi, izmantojot uz pierādījumiem balstītu mācīšanos. Novērtējums apstiprināja, ka ES ir panākusi pozitīvu ietekmi, veicinot ES vērtības un intereses paplašināšanās un kaimiņattiecību reģionos. Novērtējumā tika sniegti politikas ieteikumi, kuru mērķis bija palielināt ES kā stratēģiska dalībnieka lomu, pastiprinot valstu atbildību, uzlabojot finansējuma procedūru efektivitāti un sasniegto labākus rezultātus.

ES novērtējumā par atbalstu sociālajai aizsardzībai ārējā darbībā (par 2007.–2013. gada periodu) tika izvērtēts, cik lielā mērā šis atbalsts ir devis ieguldījumu ES sadarbības mērķu sasniegšanā sociālās aizsardzības jomā. Tika secināts, ka ES būtu jāveicina plaša stratēģiska pieeja, pievēršot vairāk uzmanības ilgtspējai, jāapsver atbalsta palielināšana sociālajai aizsardzībai un jāatbalsta pienācīgu pārraudzības un novērtēšanas sistēmu izstrāde.

Eiropas Komisijas politiskās prioritātes joprojām tiek atbalstītas ar 2019. gada pirmspievienošanās palīdzības instrumenta II intervences pasākumu palīdzību, jo īpaši tādi paplašināšanās pamatjautājumi kā tiesiskums un demokrātiskā pārvaldība, ekonomiskā izaugsme un darbvieta, kā arī citas svarīgas prioritātes, piemēram, savienojamības programma un drošība. Prioritātes, kuras izriet no runas par stāvokli Savienībā, un 2018. gada februāra Rietumbalkānu stratēģijā⁽²⁶⁶⁾ paredzētās prioritātes tiks atspoguļotas 2019. un 2020. gada programmās. Pēc Rietumbalkānu stratēģijas, Sofijas deklarācijas⁽²⁶⁷⁾ un paplašināšanās dokumentu kopuma pieņemšanas lielāks uzsvars būs uz konkurētspējas, pētniecības un inovācijas reģionālo dimensiju un pasākumiem, kuri valstīm jāpieņem, lai izveidotu reģionālo ekonomikas zonu. Atbalsts izglītībai un nodarbinātībai arī joprojām ir prioritāte, un tā pasākumi ir vērsti uz profesionālās izglītības sistēmu un nodarbinātības un sociālo dienestu reformu, koncentrējoties uz jauniešiem, sievietēm un neaizsargātām grupām (tostarp romiem).

2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmas izpildes laikā ir jānodrošina nepārtrauktība. Spēcīgais ar sniegumu pamatotais elements tiek saglabāts un vienkāršots, lai sekmētu pārraudzību un ziņošanu un atbalsta saņēmējiem dotu patiesu stimulu.

⁽²⁶⁵⁾ Reģionālā mājokļu programma ir kopēja Bosnijas un Hercegovinas, Horvātijas, Melnkalnes un Serbijas iniciatīva. <http://regionalhousingprogramme.org/>.

⁽²⁶⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/news/strategy-western-balkans-2018-feb-06_lv.

⁽²⁶⁷⁾ https://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf.

Eiropas kaimiņattiecību instruments

Programmas mērķi

Kopīgas labklājības un labu kaimiņattiecību telpas izveide, kurā būtu iesaistīta ES un partnervalstis, veidojot īpašas attiecības, kuras balstītos sadarbībā, mierā un drošībā, savstarpējā atbildībā un kopējā apņēmībā ievērot demokrātijas, tiesiskuma un cilvēktiesību universālās vērtības atbilstoši Līgumam par ES.

Eiropas kaimiņattiecību instruments ⁽²⁶⁸⁾ ir galvenais finanšu instruments Eiropas kaimiņattiecību politikas īstenošanai ⁽²⁶⁹⁾, no kura tiek atbalstītas **politiskās un ekonomiskās reformas**, lai izveidotu **stabilitātes, drošības un labklājības telpu** ES kaimiņos. No instrumenta tiek sniegts atbalsts galvenajām prioritātēm divpusējās ES un to kaimiņvalstu ⁽²⁷⁰⁾ attiecībās — demokrātija un tiesiskums, ilgtspējīga ekonomiskā attīstība, drošība, migrācija un mobilitāte.

 Cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanas, tiesiskuma, vienlīdzības un cīņas pret diskrimināciju visās tās formās principu veicināšana	 Progresīvas integrācijas ES iekšējā tirgū panākšana un padziļināta nozaru un starpnozaru sadarbība
 Apstākļu radīšana labākai likumīgās migrācijas organizēšanai un labi pārvaldītas cilvēku mobilitātes sekmēšanai	 Atbalsts visiem viedas, ilgtspējīgas un iekļaujošas attīstības aspektiem
 Pārliecības veidošanas, labu kaimiņattiecību un citu pasākumu, kas uzlabo drošību visās tās formās un sekmē konfliktu novēršanu un risināšanu, veicināšana	 Vietējas, reģionālas un Eiropas kaimiņattiecību sadarbības, kā arī pārrobežu sadarbības uzlabošana

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā 2,38 miljardi EUR tika piešķirti divpusējām, reģionālām un pārrobežu sadarbības programmām (tostarp projektiem ES trasta fondos — **Eiropas Savienības Reģionālajā trasta fondā reaģēšanai uz krīzi Sīrijā, Eiropas Savienības Ārkārtas trasta fondā Āfrikai un kaimiņattiecību politikas ieguldījumu mehānismā**), risinot Eiropas kaimiņattiecību politikas kontekstā noteiktās problēmas.

Atbilstoši pārskatītajai Eiropas kaimiņattiecību politikai ⁽²⁷¹⁾ dienviņu kaimiņreģionā stabilizācija joprojām ir galvenais politiskais mērķis. Tā izpilde tiek panākta, atbalstot ekonomisko izaugsmi, labu pārvaldību,

⁽²⁶⁸⁾ Regula (EU) Nr. 232/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu.

⁽²⁶⁹⁾ Izmantojot Eiropas kaimiņattiecību politiku (EKAP), kas tika pārskatīta 2015. gada novembrī, ES sadarbojas ar tās dienviņu un austrumu kaimiņiem, lai sekmētu stabilizāciju, drošību un labklājību atbilstīgi Globālajai Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģijai.

⁽²⁷⁰⁾ Partnervalstis ir Alžīrija, Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Ēģipte, Gruzija, Izraēla, Jordānija, Libāna, Lībija, Moldova, Maroka, Sīrija, Palestīna**, Tunisija un Ukraina. (** Šo apzīmējumu neinterpretēt kā Palestīnas valsts atzīšanu, un tas neskar dalībvalstu individuālās nostājas šajā jautājumā).

⁽²⁷¹⁾ Eiropas kaimiņattiecību politikas pārskatīšana (JOIN(2015) 50 final, 18.11.2015.).

tiesiskumu, cilvēktiesību ievērošanu un uzlabojot drošību un sadarbību ar partnervalstīm migrācijas un mobilitātes jautājumos.

Šis instruments ir pierādījis, ka tas ir elastīgs un atbilstīgs instruments politisko prioritāšu īstenošanai un reaģēšanai uz ilgstošām krīzēm (bēgļu krīze, krīzes Sīrijā un Ukrainā).

Eiropas kaimiņattiecību instruments ir bijis ārkārtīgi svarīgs ES atbildes pasākumos saistībā krīzēm **dienviņu kaimiņreģionā**.

Izmantojot Eiropas kaimiņattiecību instrumentu, ES ir reaģējusi uz **Sīrijas krīzi**, atbalstot iedzīvotāju plašākās vajadzības Sīrijā un kaimiņu valstīs Irākā, Jordānijā un Libānā. Daļa no šā finansējuma ir novirzīta Eiropas Savienības Reģionālā trasta fonda reaģēšanai uz krīzi Sīrijā īstenošanai. Līdz 2018. gada 30. septembrim dažādu projektu ietvaros atbalsts ir ticis sniegts 1,9 miljoniem personu. Šie dati pamatojas uz ES trasta fonda pirmajiem 40 projektiem, kuru kopējais finansējuma apjoms ir 800 miljoni EUR. ES trasta fonds aktīvi darbojas galvenokārt Irākā, Jordānijā, Libānā un Turcijā izglītības, iztikas, veselības un ūdensapgādes, sanitārijas un higiēnas jomās.

Labs progress ir panākts izglītības un ar aizsardzību saistītu pasākumu gadījumā. Pašlaik vairāk nekā 200 000 bērnu un jauniešu ir piekļuve pamatzglītībai un augstākajai izglītībai, psihosociālajam atbalstam un aizsardzībai pret ar dzimumu saistītu vardarbību. Līdz šim **izglītības** jomā kopējais rezultāts ir šāds: 180 356 personas, kam ir piekļuve pamatzglītībai, 12 646 apmācīti skolotāji, 177 uzbūvētas vai modernizētas izglītības iestādes, 6501 jaunieši, kam ir piekļuve augstākajai izglītībai un tālākizglītībai.

No Eiropas kaimiņattiecību instrumenta kopā ar citiem instrumentiem, piemēram, Attīstības sadarbības instrumentu, tiek finansēti ES reģionālie trasta fondi. Piemēram, reaģējot uz krīzi Sīrijā, finansējot Eiropas Savienības reģionālo trasta fondu, kurš veicina labākas **iztikas** iespējas bēgļiem un uzņēmējkopienām, uzlabojot nodarbinātību, palielinot finanšu spēju un mērķgrupas ražošanas kapacitāti. Iztikas iespēju jomā palīdzība ir sniegta 75 317 personām un iesaistītas ir 738 organizācijas, proti, reģiona mikrouzņēmumi, mazie un vidējie uzņēmumi.

Šis ES trasta fonds 856 889 personām ir nodrošinājis piekļuvi **veselības aprūpei**, apmācību 3838 veselības aprūpes speciālistiem, kā arī 66 primārās veselības aprūpes centriem — aprīkojumu vai modernizēšanu. **Ūdensapgādes, sanitārijas un higiēnas** jomā ES trasta fonds deva labumu 59 944 personām. Kopā ir pabeigtas 37 (no 128 plānotajām) ūdensapgādes un notekūdeņu apstrādes stacijas.

Kā instruments, kas īpaši paredzēts **migrācijas krīzes ES kaimiņreģionos** risināšanai, **Ziemeļāfrikas fonds (Eiropas Savienības Ārkārtas trasta fonds Āfrikai)** ⁽²⁷²⁾ ir turpinājis būtiski palielināt savu darbības tvērumu, 2018. gadā apstiprinot 10 jaunas programmas piecās valstīs par kopējo summu 285 miljoni EUR, tostarp iemaksas divās starpreģionālās programmās un esošo pasākumu paplašināšanu. **Lībijā** ES 2018. gadā palielināja savu atbalstu vietējai pārvaldībai un pašvaldībām, kopējam ES atbalstam Lībijas pašvaldībām sasniedzot vairāk nekā 100 miljonus EUR un pievēršoties 49 pašvaldībām (kas ir 42 % no visām Lībijas pašvaldībām). Darbības tiek īstenotas visā valstī, koncentrējoties uz dažādiem reģioniem un pašvaldību iestāžu spēju veidošanu, kā arī pašvaldību līmeņa dalībnieku (gan valsts, gan nevalstisko dalībnieku) attiecību nostiprināšanu.

Eiropas Revīzijas palāta revidēja Eiropas Savienības Ārkārtas trasta fondu Āfrikai un savā īpašajā ziņojumā ⁽²⁷³⁾ secināja, ka šis fonds ir elastīgs instruments, lai gan tā plānam ir jābūt mērķtiecīgākam. Revīzijas palāta konstatēja, ka šis trasta fonds spēja ātrāk uzsākt projektus nekā parastie instrumenti un ka kopumā tas ir spējis paātrināt projektu īstenošanu. Revīzijas palātas revidenti atklāja iespējas veikt uzlabojumus Eiropas Savienības Ārkārtas trasta fonda Āfrikai mērķu kvalitātē, projektu atlases procedūrā, īstenošanas ātrumā un trasta fonda pārraudzībā.

⁽²⁷²⁾ https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/region/north-africa_en.

⁽²⁷³⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *Eiropas Savienības Ārkārtas trasta fonds Āfrikai: elastīgs, bet trūkst mērķtiecības, Īpašais ziņojums Nr. 32/2018.*

ES joprojām ir galvenais partneris **Austrumu partnerības** valstīm. Austrumu partnerības samits Briselē iezīmēja jaunu šīs ciešās partnerības pieeju, pieņemot **“20 mērķuzdevumus 2020. gadam”** ⁽²⁷⁴⁾, paredzot kopā izvirzītus mērķus saistībā ar partnervalstīs notiekošajām reformām četrās prioritārajās jomās — spēcīgāka ekonomika, spēcīgāka pārvaldība, labāka savienojamība un spēcīgāka sabiedrība.

Eiropas kaimiņattiecību instruments ir sasniegjis šādus konkrētus rezultātus.

- Kopš Austrumu partnerības programmas uzsākšanas 2009. gadā ES ir atbalstījusi vairāk nekā 70 000 uzņēmumu un aizdevumus par kopējo summu 2 miljardi EUR un izveidojusi vairāk nekā 28 000 darbvietu.
- Kopš 2009. gada programma “*Erasmus+*” ir ļāvusi vairāk nekā 30 000 studentiem un akadēmiskajam personālam no Austrumu partnerības valstīm mācīties vai pasniegt ES valstīs. 2018. gada septembrī pirmā Eiropas skola ārpus ES robežām vēra savas durvis un uztvēra pirmos 30 skolēnus. Sagatavošanās darbi notiek otro gadu.
- *EU4Business* ir pamatiniciatīva, kura aptver visu ES atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem Austrumu partnerības reģionā, un uzlabo piekļuvi finansējumam un vidi mazajiem un vidējiem uzņēmumiem visā reģionā. ES atbalsta aktīvajam portfelim sasniegto vairāk nekā 260 miljonus EUR (papildus citiem atbalsta veidiem), no *EU4Business* ir atbalstīti vairāk nekā 57 000 mazo un vidējo uzņēmumu (tuvākajos gados atbalstu saņems vēl 50 000 uzņēmumu).
- 2016. gadā tika pieņemts lēmums līdz 2030. gadam pagarināt Eiropas transporta tīklus līdz austrumu kaimiņreģionam, kas ir konkrēts solis ceļā uz labākiem savienojumiem un racionalizētu pieeju investīcijām infrastruktūrā. Šis lēmums papildina nozares reformas, padarot transportu drošāku un videi draudzīgāku.
- Vairāk nekā 300 pašvaldību, kurās dzīvo 20 miljoni cilvēku, Austrumu partnerības valstīs parakstīja ES Pilsētas mēru paktu. Tas līdz 2020. gadam samazinās CO₂ emisijas gandrīz par 20 miljoniem tonnu, kas atbilst gandrīz 500 miljonu koku iestādīšanai.

Novērtēšana un izvērtējums

Saskaņā ar vidusposma novērtējumu ⁽²⁷⁵⁾ kopumā Eiropas kaimiņattiecību instruments ir būtisks un derīgs paredzētajam mērķim. Tas ir ļāvis ES īstenot pārskatīto kaimiņattiecību politiku. Instruments ir arī pierādījis savu spēju elastīgi reaģēt uz daudzajām krīzēm un jaunajām problēmām kaimiņreģionos, jo īpaši Ukrainā un Tunisijā.

2018. gadā Komisija veica ietekmes novērtējumu ⁽²⁷⁶⁾, kas ietvēra visu 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas ārējās darbības kategoriju “Globālā Eiropa”. Ietekmes novērtējumā tika jo īpaši secināts, ka būtu labāk integrēt vairumu ārējo instrumentu (izņemot ļoti specifiskus instrumentus) vienā instrumentā — tas attiecas arī uz Eiropas kaimiņattiecību instrumentu. Plašs instruments nodrošinātu ģeogrāfiski plašāku un tematiski aptverošāku pieeju, sekmējot dažādu politiku īstenošanu starpreģionālā, daudznazaru un globālā veidā. ES varētu veicināt konsekventu rīcību un savstarpēju ieguvumu, atsevišķi nodalot tematiskās un ģeogrāfiskās sadaļas.

Šajā kontekstā 2018. gada 14. jūnijā Komisija pieņēma priekšlikumu, ar ko izveido kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu ⁽²⁷⁷⁾. Jaunais instruments ierosina saglabāt īpašās partnerības ar Eiropas kaimiņattiecību programmas partneriem specifiku, nodrošinot lielāku konsekveni, savstarpēju ieguvumu (sinerģijas), elastību un vienkāršošanu. Tas ietver nodaļu, kas ir veltīta kaimiņattiecību reģionam, kurā ir iekļauti īpaši nosacījumi, kas piemērojami austrumu un dienvidu kaimiņreģioniem. Šī specifika un galvenie principi ir saglabāti un pastiprināti (jo īpaši ar sniegumu pamatotā pieeja (“vairāk par vairāk”) un diferenciācijas pieeja), tā dodot stimulu politiskām un ekonomikas reformām, par ko ir panākta

⁽²⁷⁴⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/news/eu-identifies-20-key-deliverables-2020-eastern-partnership_en.

⁽²⁷⁵⁾ SWD(2017) 602 https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-eni_en_0.pdf, 32. lpp.

⁽²⁷⁶⁾ SWD(2018) 337 <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2018/EN/SWD-2018-337-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽²⁷⁷⁾ COM(2018) 460 https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d2c24540-6fb9-11e8-9483-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF.

abpusēja vienošanās. Ņemot vērā līdz šim sasniegtos ļoti pozitīvos rezultātus, ir arī piedāvāts turpināt ES dalībvalstu un partnervalstu pārrobežu sadarbību gan austrumu, gan dienvidu kaimiņreģionos.

Attīstības sadarbības instruments (ASI)

Programmas mērķi

Galvenais **attīstības sadarbības instrumenta** ⁽²⁷⁸⁾ mērķis ir samazināt un ilgtermiņā izskaust nabadzību, un tas sniedz ieguldījumu vairāku ES ārējās darbības mērķu sasniegšanā, proti, veicina ilgtspējīgu ekonomisko, sociālo un vides attīstību, kā arī sekmē demokrātiju, tiesiskumu, labu pārvaldību un cilvēktiesību ievērošanu, saglabā mieru un novērš konfliktus, uzlabo vides kvalitāti un pasaules dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldību, palīdz iedzīvotājiem, valstīm un reģioniem, kurus skārušas dabas vai cilvēku izraisītās katastrofas, un sekmē starptautisku sistēmu, kuras pamatā ir ciešāka daudzpusēja sadarbība un laba pasaules līmeņa pārvaldība. Izmantojot attīstības sadarbības instrumentu, ES arī vēlas nodrošināt, ka migrācijas pozitīvā un negatīvā ietekme uz attīstību ir atspoguļota valsts un reģionālās attīstības stratēģijās. Šis instruments arī sniedz palīdzību valstīm, kuras vēlas nostiprināt migrācijas pārvaldību, lai izpildītu attīstības mērķus.

Attīstības sadarbības instruments aptver visas attīstības valstis, izņemot valstis, kuras ir tiesīgas saņemt finansējumu no pirmspievienošanās instrumenta. Tas sastāv no trīs elementiem — 1) ģeogrāfiskajām programmām, 2) tematiskajām programmām, no kurām tiek finansēti (2.1) globālie sabiedriskie labumi un atbalsts (2.2) pilsoniskās sabiedrības organizācijām un vietējām iestādēm, 3) Āfrikas programmas, no kuras tiek finansēta Āfrikas un ES kopējās stratēģijas īstenošana.

Galvenais mērķis — nabadzības samazināšana un ilgtermiņā nabadzības izskaušana.

 Ilgtermiņā ilgtspējīgas ekonomiskās, sociālās un vides attīstības sekmēšana	 Demokrātijas, tiesiskuma, labas pārvaldības, cilvēktiesību un starptautisko tiesību būtisko principu konsolidēšana un atbalsts tiem
--	--

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā 2,981 miljardi EUR tika piešķirti attīstības sadarbības instrumentam. 2014. –2020. gadā piešķirtie resursi ir 19,661 miljardi EUR ⁽²⁷⁹⁾. Programmu īsteno ar tiešo (galvenokārt dotācijas) un netiešo pārvaldību sadarbībā ar starptautiskajām organizācijām, dalībvalstu aģentūrām un atbalsta saņēmējvalstīm.

ES divpusējā palīdzība no attīstības sadarbības instrumenta aizvien vairāk bija vērsta uz valstīm, kam tā bija vajadzīga visvairāk. Līdzīga prioritāšu noteikšana notiek valstu līmenī, sniedzot palīdzību noteiktam katras partnervalsts nozaru skaitam.

Attīstības sadarbības programmu sniegumu ietekmējošās problēmas ⁽²⁸⁰⁾

2018. gada sarežģītajā periodā vairākas krīzes saasināja jau tā trauslo un nestabilo kontekstu, kas ietekmē daudzas partnervalstis. Lielam skaitam partnervalstu joprojām ir raksturīga nestabilitāte, tostarp politiskas problēmas, konflikti, korupcija un vāja valdība. Krīzes situācijas, politiskā nepastāvība un ekonomiskā nestabilitāte apdraud programmu īstenošanu (jo īpaši tādās “jutīgās” jomās kā cilvēktiesības un demokrātija,

⁽²⁷⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 233/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko izveido finanšu instrumentu sadarbībai attīstības jomā 2014.–2020. gadam.

⁽²⁷⁹⁾ 2018. gada paziņojums par programmu, 21. lpp.

⁽²⁸⁰⁾ Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 47. lpp.

migrācija un drošība), padarot izturētspējas pasākumus vēl vajadzīgākus. Aizvien mazāk telpas pilsoniskajai sabiedrībai, tiesiskumam, demokrātijai un cilvēktiesībām apdraud rezultātus, vājinot mūsu partnerus. Starptautiskas problēmas, tostarp **terorisms un neatbilstīgā migrācija**, turpināja attīstīties un ir kļuvušas nozīmīgākas. Politiskās un drošības krīzes un/vai incidenti 2018. gadā ietekmēja ES delegāciju darbu vairākās valstīs. Visi šie apdraudējumi un sarežģītie apstākļi radīja būtiskas problēmas partnervalstīm, Komisijas pārvaldītajām sadarbības programmām un ES delegāciju darbībai.

ES delegācijas saskaras ar īpašām **grūtībām pieņemt darbā** pieredzējušu un kvalificētu personālu, kā rezultātā vairākus mēnešus ir brīvas vakances, kuras ir grūti pārvaldīt, jo īpaši ņemot vērā jau tā lielo darba slodzi. Minētās grūtības ir jo īpaši izteiktas valstīs, kur ir smagi vai nedroši apstākļi.

Turklāt daudzos reģionos ir lielāka iespēja notikt **ar klimata pārmaiņām saistītām katastrofām**, un tos jo īpaši apdraud dabas katastrofas un klimata pārmaiņu negatīvās sekas.

ES trasta fonds Kolumbijai

Kolumbijā atbalsts miera panākšanas centieniem ir bijis galvenais ES un Kolumbijas attiecību aspekts pēdējo 20 gadu laikā, un visas puses atzīst ES par galveno atbalstošo dalībnieku Kolumbijas miera līgumā. Atbalsts tiek galvenokārt sniegts, izmantojot **ES trasta fondu Kolumbijai**, kura ietvaros 2018. gadā kopā tika noslēgti līgumi par 18 projektiem un 59,5 miljoniem EUR. Visi projekti bija vērsti uz lauku attīstību visnabadzīgākajos un konfliktu visvairāk skartajos reģionos, reintegrējot bijušos kaujiniekus, stimulējot ekonomisko **aktivitāti un produktivitāti un atjaunojot sociālo struktūru**.

Eiropas Savienības trasta fonds Āfrikai

ES trasta fonda Āfrikai (EUTF) mērķis ir risināt migrācijas un piespiedu pārvietošanas problēmas un sekmēt sociālo un ekonomisko attīstību, cita starpā palīdzot radīt jaunas pienācīgas kvalitātes darbvietas daudzās partnervalstīs Āfrikā. Līdz 2018. gada 31. decembrim no trasta fonda Sāhelas un Čadas ezera reģionā, Āfrikas raga reģionā un Āfrikas ziemeļos bija apstiprināti 187 projekti par summu 3 589,9 miljoni EUR. Programma pievēršas augsta produktivitātes līmeņa un pienācīgas kvalitātes nodarbinātības atbalstam, tostarp ar profesionālās izglītības un apmācības palīdzību, kā arī paplašinot sociālo aizsardzību, izveidojot valstī noteiktas sociālās aizsardzības sistēmas un līmeņus.

ES trasta fonds Centrālāfrikas Republikas atbalstam “Bêkou”

Darbojoties humānās palīdzības un attīstības saiknes centrā, **ES trasta fondam Centrālāfrikas Republikas atbalstam “Bêkou”** ir unikāla loma stabilizācijas un miera veicināšanā, radot darbvietas, sniedzot pamatpakalpojumus, sekmējot sociālo dialogu un uzlabojot kopienas izturētspēju. Tā kā iekšzemē ir vairāk nekā 694 000 pārvietotu personu un kaimiņvalstīs 543 000 bēgļu, droša civilpersonu atgriešanās un to reintegrācija kopienās ir miera veidošanas procesu pamatā Centrālāfrikas Republikā.

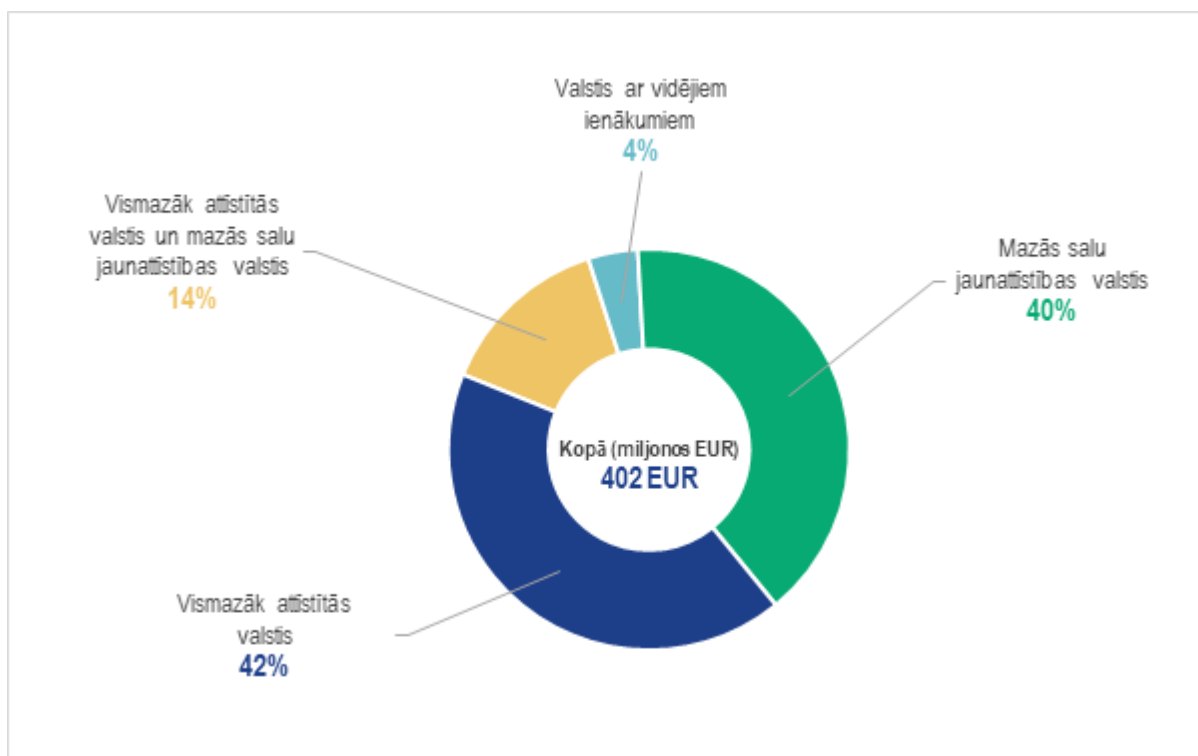
Profesionālās izglītības un apmācības rīkkopa

Ievērojami sasniegumi 2018. gadā, jo īpaši saistībā ar **jauniešu nodarbinātību**, ietver profesionālās izglītības un apmācības rīkkopas darba uzsākšanu. Šis mehānisms nodrošina konsultāciju pakalpojumus, lai nostiprinātu saikni starp profesionālās izglītības un apmācības sistēmu un nozari partnervalstīs, tādējādi dodot ieguldījumu 4. ilgtspējīgas attīstības mērķa (kvalitatīva izglītība) un 8. ilgtspējīgas attīstības mērķa (pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ekonomiskā izaugsme) izpildē. Šis ir piemērs visaptverošākai pieejai nodarbinātībai, kā norādīts paziņojumā⁽²⁸¹⁾ par jaunu Āfrikas un Eiropas ilgtspējīgu investīciju un darbvietu aliansi, par ko 2018. gada septembrī informēja Komisijas priekšsēdētājs Junkers.

⁽²⁸¹⁾ COM (2018) 643 final, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/LV/COM-2018-643-F1-LV-MAIN-PART-1.PDF>.

Pasaules klimata pārmaiņu alianse plus ⁽²⁸²⁾

Pasaules klimata pārmaiņu alianse plus ⁽²⁸³⁾ ir ES pamatiniciatīva, kas sniedz ieguldījumu 13. ilgtspējīgas attīstības mērķa (rīcība klimata politikas jomā) izpildē. To izmanto, lai atbalstītu partnervalstis, kuras ir visneaizsargātākās pret klimata pārmaiņām (galvenokārt mazas salu jaunattīstības valstis un vismazāk attīstītās valstis), lai palielinātu klimatnoturību.

Grafiks. Pasaules klimata pārmaiņu alianse plus — projektu ģeogrāfiskais sadalījums kopš programmas sākuma ⁽²⁸⁴⁾.

Avots: Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāta 2018. gada darbības pārskats, 16. lpp.

Jaunie 2018. gadā apstiprinātie projekti ietver 10 valstu darbības un vienu vairāku valstu programmu (Vietējam klimatam pielāgotas dzīves programmu), lai uzlabotu vietējo iestāžu piekļuvi finansējumam klimata jomā.

Pāreja uz zaļo ⁽²⁸⁵⁾

Komisija turpināja atbalstīt programmu “Pāreja uz zaļo”, kas ir ES pamatdarbība zaļās ekonomikas jomā, kam pēdējo 10 gadu laikā ES ir piešķīrusi aptuveni 300 miljonus EUR. Nesen veiktā novērtējumā ⁽²⁸⁶⁾ par ES sadarbību zaļās ekonomikas jomā tika izdarīti pozitīvi secinājumi par iniciatīvu “Pāreja uz zaļo”, norādot uz tās “lielo ietekmi saistībā ar ilgtspējīga patēriņa un ražošanas prakses izplatību un lielākām mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu investīcijām, jo īpaši palīdzot veidot zaļās darbvietas” ⁽²⁸⁷⁾.

⁽²⁸²⁾ Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 16. lpp.

⁽²⁸³⁾ <http://www.gcca.eu>.

⁽²⁸⁴⁾ Pasaules klimata pārmaiņu alianse plus (GCCA+). Grafikā ir redzams, ka ES atbalsts lielākoties tiek sniegts vismazāk attīstītām valstīm (VAV) un mazām salu jaunattīstības valstīm (MSJV). Valstis, kas ir gan vismazāk attīstītās valstis, gan mazas salu jaunattīstības valstis, tiek uzskaitītas un atainotas īpašā kategorijā, jo to neaizsargātība pret klimata pārmaiņām ir vēl lielāka, kā arī atbilstoši programmas 2030. gadam principam par to, ka neviens netiek atstāts bez palīdzības.

⁽²⁸⁵⁾ Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 17. lpp.

⁽²⁸⁶⁾ <https://europa.eu/capacity4dev/public-environment-climate/documents/scp-evaluation-full-package-publications>.

⁽²⁸⁷⁾ Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 17. lpp.

Āfrikas valstīs ir patiesa ekonomiska interese par investīcijām saules enerģijā. Vairāk saules enerģijas kopējā energoresursu struktūrā mazinās publisko elektroapgādes uzņēmumu strukturālo deficītu ietekmi uz valsts finansēm. Atjaunojamo energoresursu enerģijas jomā ir sekmīgi sperti pirmie soļi (jo īpaši Rietumāfrikā). Pie tīkla pieslēgtas saules enerģijas stacijas un vēja turbīnas, kas nav vēl pabeigtas, pēc pabeigšanas vai ekspluatācijas laikā saražos vairāk nekā 600 megavatus elektroenerģijas.

2018. gadā Zagatouli (Burkinafaso) sāka pilnībā darboties saules elektrostacija, kuras maksimālā jauda ir 33 megavati un kuru līdzfinansēja ES.

ES pašlaik līdzfinansē piecas citas saules elektrostacijas Rietumāfrikā — Gorou Banda un Agadez (Nigēra), Defissol (Benina), Odienné (Kotdivuāra) un Bauchī (Nigērija). Kopā no ES līdzekļiem tiek sniegts ieguldījums papildu saules enerģijas ražošanā Rietumāfrikā ar maksimālo jaudu 206 megavati.

Novērtēšana un izvērtējums

Attīstības sadarbības instrumenta vidusposma novērtējumā⁽²⁸⁸⁾ tika secināts, ka kopumā šis instruments joprojām ir būtisks un atbilstošs paredzētajam mērķim. Tas visumā atbilst jaunajai politikai (piemēram, jaunajam Eiropas Konsensam par attīstību un ilgtspējīgas attīstības programmai 2030. gadam), lai gan pašreizējā formātā varētu būt grūti īstenot noteiktas prioritātes. Novērtējumā tika arī norādīts, ka, lai gan pastāv daži pierādījumi par Attīstības sadarbības instrumenta saskaņotību ar citiem ārējiem finansēšanas instrumentiem un ES ārējās darbības politiku, ir vajadzīgāka stratēģiskāka pieeja.

Šīs bažas tika ņemtas vērā 2018. gadā, kad Komisija veica ietekmes novērtējumu, kas ietvēra visu 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas ārējās darbības kategoriju “Globālā Eiropa”. Tika noteikts, ka vairāku instrumentu apvienošana vienā plašā instrumentā sniegtu iespēju racionalizēt to pārvaldības un uzraudzības sistēmas un tādējādi visām ieinteresētajām personām samazināt administratīvo slogu. Vienkāršota uzraudzības sistēma ļautu attiecīgajām iestādēm labāk un plašāk izprast ES ārējos izdevumus. 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā Eiropas Attīstības fonds ir integrēts jaunajā kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentā⁽²⁸⁹⁾, kas palīdz pildīt ES ārējās darbības mērķus.

Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai (EFIA)

Vispārējais **Eiropas Fonda ilgtspējīgai attīstībai**⁽²⁹⁰⁾ mērķis ir palīdzēt sasniegt Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam mērķus, jo īpaši izskaust nabadzību, kā arī nesen pārskatītās Eiropas kaimiņattiecību politikas saistības. Atbalstot investīcijas Āfrikā un kaimiņreģionos, Eiropas Fonda ilgtspējīgai attīstībai mērķis ir arī novērst konkrētus migrācijas, tostarp neatbilstīgās migrācijas, sociālos un ekonomiskos cēloņus, kā arī sniegt ieguldījumu to migrantu ilgtspējīgā reintegrācijā, kuri atgriežas savās izcelsmes valstīs, un stiprināt tranzīta un uzņēmējkopienas.

Eiropas fonds ilgtspējīgas attīstības garantijām ietvers investīciju portfeļus, kurus mērķa teritorijās jāsteno atbilstīgajiem partneriem, proti, t. s. **investīciju logus**. Pirmais investīciju logu kopums ietver ilgtspējīgu enerģiju un savienojamību, mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu finansējumu, ilgtspējīgu lauksaimniecību, lauku attīstību un agrāro uzņēmējdarbību, ilgtspējīgas pilsētas un digitālos risinājumus videi.

Līdz 2018. gada beigām⁽²⁹¹⁾ tika parakstīta vienošanās par pirmo garantiju ar FMO (*De Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden*) — Nīderlandes attīstības banku — par Nasira⁽²⁹²⁾ riska dalīšanas mehānismu⁽²⁹³⁾. Šajā garantijā izmantos 75 miljonus EUR ES finansējuma, lai piesaistītu

⁽²⁸⁸⁾ SWD(2017) 600 final https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-dci_en_0.pdf.

⁽²⁸⁹⁾ COM(2018) 460.

⁽²⁹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1601 (2017. gada 26. septembris), ar ko izveido Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai (EFIA), EFIA garantiju un EFIA garantiju fondu.

⁽²⁹¹⁾ Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāts, *2018. gada darbības pārskats*, 32. lpp.

⁽²⁹²⁾ Vairāk informācijas par Nasira skatīt šeit: www.nasira.info.

⁽²⁹³⁾ Ar mehānisma Nasira palīdzību tiks mazināts gan patiens, gan iedomāts risks, kas saistīts ar aizdevumiem uzņēmējiem, kam nav pienācīgas piekļuves finansējumam, ES kaimiņvalstīs un Subsahāras Āfrikā, daudzi no kuriem ir bijuši spiesti bēgt no savām

investīcijas līdz 1 miljarda EUR apmērā Subsahāras Āfrikas un kaimiņreģionu uzņēmējiem. Tiek plānots radīt līdz 800 000 darbvietu vai atbalstīt tās un dot labumu tiem, kuriem ir grūti saņemt pieejamus aizdevumus, piemēram, iekšzemē pārvietotām personām, bēgļiem, sievietēm un jauniešiem.

Eiropas fonds ilgtspējīgas attīstības garantijām palīdz palielināt investīcijas partnervalstīs, kam tas vajadzīgs, tostarp augsta riska jomās un nozarēs. Tam ir bijis daudzsološs sākums ⁽²⁹⁴⁾. Šajā kontekstā priekšlikumā par **kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu daudzgadu finanšu shēmā pēc 2020. gada** tiks iekļauts Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai plus. Tiek plānots, ka fonda integrēšana plašajā instrumentā vienkāršos tiesisko regulējumu un palielinās procesu un darbību efektivitāti. Tas palielinātu to atpazīstamību, ko nodrošina pašreizējie sadrumstalotie instrumenti, un sekmētu labāku saziņu par ietekmi un rezultātiem. Politikas dokumenti būtu labāk saskaņoti, un darbības viena otru labāk papildinātu ⁽²⁹⁵⁾.

ES humānās palīdzības programma

Programmas mērķi

Humānās palīdzības programmas mērķis ir sniegt **palīdzību un aizsardzību iedzīvotājiem, kurus ir skārušas dabas vai cilvēku izraisītas katastrofas**. Tā kā ES un tās dalībvalstis ir pasaules lielākais humānās palīdzības sniedzējs, tām ir galvenā loma cīņā ar humanitārām problēmām. Palīdzība no humānās palīdzības programmas tiek sniegta visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem krīzes skartās valstīs, tostarp valstīs, kuru krīzes ir "aizmirstas" (krīzes, kuras saņem maz plašsaziņas līdzekļu uzmanības un kuras tajos neatspoguļo).

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā ⁽²⁹⁶⁾ Eiropas Komisija sniedza palīdzību vairāk nekā 90 valstu visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem par vairāk nekā 1,4 miljardiem EUR ⁽²⁹⁷⁾, sasniedzot vairāk nekā 144 miljonus gala saņēmēju ⁽²⁹⁸⁾.

2018. gadā vairāk nekā puse no humānās palīdzības budžeta tika tērēta visneaizsargātākajām valstīm, un papildu 33,9 % tika paredzēti **"aizmirstajām krīzēm"**. 62 % no visiem līgumiem tika piešķirti ļoti īsā laikā (11 dienās). Turklāt ES ir apņēmusies veidot neaizsargāto kopienų spēju un izturētspēju un ir sagatavojusi izturētspējas rīcības plānu — 80 % šā plāna darbību tiek izpildīti atbilstīgi plānotajam ⁽²⁹⁹⁾.

Piemērs ES reaģēšanai uz **nozīmīgām krīzēm** ir ES ilgstošais dzīvībai svarīgais atbalsts un palīdzība miljoniem iedzīvotāju Sīrijā. Palīdzība tiek sniegta no visiem humānās palīdzības centriem, tostarp pāri konflikta līnijai un otrā robežšķērsošanas punktu pusē. Šī palīdzība palīdz nodrošināt tik svarīgās **pārtikas, zāļu un ūdens piegādes, kā arī patvēruma vietu** miljoniem Sīrijas iedzīvotāju, ko konflikts ir skāris tieši vai kas konflikta dēļ ir pārvietoti iekšzemē. Kaimiņu valstī Libānā ES finansējums ir palīdzējis nodrošināt

mājām. Piedāvājot tādām vietējām finanšu iestādēm kā bankas un mikrofinansēšanas iestādes portfeļa garantijas aizdevumiem. uzņēmējiem, viņiem tiks dota iespēja piekļūt ieguldījumu aizdevumiem. <https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/181213-eip-28-guarantees-brochure-final.pdf>.

⁽²⁹⁴⁾ Skatīt pašreizējo EFIA priekšlikumā par daudzgadu finanšu shēmu, COM(2018) 460 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d2c24540-6fb9-11e8-9483-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF, 7. lpp.

⁽²⁹⁵⁾ Skatīt dokumentu SWD(2018) 337 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0337&from=EN>, 24. lpp.

⁽²⁹⁶⁾ Paziņojums par programmu attiecībā uz ECHO sniegto humāno palīdzību, 2. lpp.

⁽²⁹⁷⁾ 2018. gadā no ES budžeta tika sniegta humānā palīdzība 1,4 miljardu EUR apmērā (izņemot Eiropas Attīstības fondu un ārēji piešķirtus ieņēmumus). Pieskaitot arī ārēji piešķirtus ieņēmumus no dalībvalstīm, kas paredzēti Bēgļu atbalsta mehānismam Turcijā, darbībām Centrālāfrikā un Rietumāfrikā, Eiropas Attīstības fonda piešķirumus (45,6 miljoni EUR) un ārkārtas palīdzību ES teritorijā (199 miljonus EUR), 2018. gadā ES kopā pārvaldīja humāno palīdzību 1,6 miljardu EUR apmērā.

⁽²⁹⁸⁾ Šie statistikas dati pamatojas uz lēsto kopējo "darbības labuma guvēju" skaitu, par ko paziņojuši partneri, kuri īsteno ECHO finansētos humānās palīdzības projektus. Atsevišķs palīdzības saņēmējs, kam vajadzīga humānā palīdzība, var gūt labumu no vairāk nekā viena humānās palīdzības pasākuma un vairāk nekā viena projekta.

⁽²⁹⁹⁾ Paziņojums par programmu attiecībā uz ECHO sniegto humāno palīdzību, 2. lpp.

palīdzību naudā visneaizsargātākajiem bēgļiem, dzīvības glābšanai svarīgu (sekundāro) veselības aprūpi, neformālo izglītību un patvēruma vietu (tostarp ūdeni, higiēnas iespējas un sanitāriju), lai uzlabotu neaizsargāto ģimeņu, ko visvairāk skārusi pārvietošana, dzīves apstākļus. Turcijā un Jordānijā ES atbalsta visneaizsargātākos bēgļus, cita starpā sniedzot palīdzību naudā, jo šis tiek uzskatīts par izmaksu ziņā vislietderīgāko un cieņpilnāko palīdzības veidu ⁽³⁰⁰⁾.

Krīze Jemenā ⁽³⁰¹⁾

Lielāko daļu 2018. gada situāciju Jemenā varēja raksturot kā nepārtrauktu konfliktu, kas tieši ietekmē civilpersonas un kura laikā tiek klaji pārkāptas starptautiskās humanitārās tiesības. Krīze Jemenā ir lielākā humanitārā krīze pasaulē. Saskaņā ar ANO datiem 2018. gada beigās 22,2 miljoniem cilvēku bija vajadzīga humānā palīdzība un/vai aizsardzība.

2018. gada laikā ES pielika ievērojamas pūles, lai sniegtu lielāku palīdzību Jemenas krīzes laikā, kopējiem piešķirumiem sasniedzot 127,5 miljonus EUR. Izmantojot šo finansējumu, ES atbalsta dzīvībai svarīgus intervences pasākumus konflikta ietekmētajās grupās, kā arī tiem cilvēkiem, kuriem nav nodrošināta pārtika un kuri saskaras ar uztura un veselības krīzi. Aizsardzība, loģistika un izglītība ārkārtas apstākļos, kā arī atbalsts ir iekļauti visos pasākumos vai tiek atbalstīti atsevišķos projektos. Šī palīdzība ir tikusi sniegta vairāk nekā 14 miljoniem neaizsargātu cilvēku.

Novērtēšana un izvērtējums

Visaptverošā ES 2012.–2016. gadā sniegtās humānās palīdzības novērtējumā ⁽³⁰²⁾ tika konstatēts, ka ES palīdzība sniedza pozitīvu ieguldījumu dzīvības glābšanā, saslimstības un ciešanu mazināšanā, kā arī katastrofu skarto iedzīvotāju cieņpilnas dzīves iespēju uzlabošanā. Humānās palīdzības darbībām paredzētā finansējuma mērogs ļāva ES panākt patiesu ietekmi uz vietas, apmierinot ievērojama skaita labuma guvēju vajadzības visā pasaulē. Attiecībā uz reģioniem, kuros ES paredzēja tikai ierobežotu finansējumu salīdzinājumā ar kopējo finansējuma piešķirumu, novērtējums apstiprināja, ka arī šajā gadījumā palīdzībai ir bijusi pozitīva ietekme, atlasot projektus ar lielāku sviras efekta vai palielinošas ietekmes iespēju.

Tomēr novērtējumā tika arī secināts, ka Komisija vēl var palielināt un veikt stratēģiskāku sadarbību ar galvenajiem partneriem, vienkāršot procedūras un izmantot sasaistītāku un konsekventāku pieeju humānajai palīdzībai, jo īpaši tad, kad tas notiek vienlaikus ar pāreju uz daudzgadu plānošanu un finansēšanu. Vienlaikus ar minēto Komisijai joprojām būs vajadzīgs tās daudzveidīgais satvara partneru kopums, tostarp relatīvi mazie un vidējie partneri, jo tie darbojas noteiktās ģeogrāfiskās teritorijās un/vai tiem ir īpašas zināšanas par nozari vai tēmu ⁽³⁰³⁾. Atbilstoši nākamajai daudzgadu pamatprogrammai 2021.–2027. gadam no ES humānās palīdzības programmas joprojām tiks sniegta ārkārtas un dzīvības glābšanai svarīga palīdzība iedzīvotājiem, kurus skārušas dabas vai cilvēku izraisītas katastrofas.

ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīva

ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīva apvieno brīvprātīgos un organizācijas no dažādām valstīm, sniedzot praktisku atbalstu humānās palīdzības projektiem, kā arī ieguldījumu vietējo spēju un katastrofu skarto kopienu izturētspējas nostiprināšanā.

Humanitārās katastrofas ir dramatiski palielinājušas spiedienu uz humānās palīdzības organizācijām, un ir vajadzīgs vairāk kvalificētu līdzstrādnieku. ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīva dod Eiropas iedzīvotājiem iespēju parādīt savu solidaritāti, iesaistoties humānās palīdzības projektos visā pasaulē, vienlaikus palīdzot organizācijām apmierināt savas specifiskās cilvēkresursu vajadzības.

⁽³⁰⁰⁾ Paziņojums par programmu attiecībā uz ECHO sniegto humāno palīdzību, 2. lpp.

⁽³⁰¹⁾ Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 19. lpp.

⁽³⁰²⁾ ES humānās palīdzības 2012.–2016. gada periodā visaptverošs novērtējums, SWD(2019) 3, 74. lpp.

⁽³⁰³⁾ ES humānās palīdzības 2012.–2016. gada periodā visaptverošs novērtējums, SWD(2019) 3, 80. lpp.

Līdz 2018. gada decembrim no **ES palīdzības brīvprātīgo** iniciatīvas bija finansētas 728 nosūtītājorganizācijas un uzņēmējorganizācijas⁽³⁰⁴⁾. Šis atbalsts ietvēra to spēju uzlabošanu, tehnisko palīdzību un brīvprātīgo izvietojanas pārvaldību katastrofu skartajās kopienās.

Lai atbalstītu šīs programmas īstenošanu, tika izstrādāta platforma (ES palīdzības brīvprātīgo platforma⁽³⁰⁵⁾), lai būtu vieta, kur publicēt brīvprātīgo vakances, kā arī vieta diskusiju forumam (brīvprātīgajiem, to nosūtītājorganizācijām un vietējām uzņēmējorganizācijām) un stāstu no palīdzības sniegšanas vietām publicēšanai. Tā atbalsta projektu partnerību un sadarbību, tajā notiek tiešsaistes brīvprātīgo darbības, un organizācijas var pārvaldīt mācīšanos un attīstību, mentorēšanu un sertifikātu sagatavošanu ES palīdzības brīvprātīgajiem⁽³⁰⁶⁾.

Tiek plānots, ka nākamajā daudzgadu finanšu shēmā (2021.–2027. gads), ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīva būs integrēta Eiropas Solidaritātes korpusā⁽³⁰⁷⁾, lai sekmētu jauniešu iesaisti solidaritātes darbībās Eiropā un citviet, izmantojot vienu ES instrumentu. Tādējādi tiks gūts abpusējs labums un nodrošināta racionalizācija ar citām ES brīvprātīgo programmām (jo īpaši Eiropas Solidaritātes korpusu). Komisijas mērķis būs sniegt lielāku skaidrību ES iedzīvotājiem⁽³⁰⁸⁾, kuri vēlas izmantot brīvprātīgā darba iespējas ES un citviet.

Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments

Programmas mērķi

No Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta⁽³⁰⁹⁾ tiek sniegta palīdzība demokrātijas un tiesiskuma attīstībai un konsolidācijai, kā arī visu cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanai. Programma palīdz pilsoniskajai sabiedrībai kļūt par efektīvu spēku politisko reformu īstenošanai un cilvēktiesību aizstāvēbai. Izmantojot savu galveno priekšrocību, proti, spēju darboties ātri, Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments spēj pievērsties jutīgiem politiskiem jautājumiem un novatoriskām pieejām, kā arī tieši sadarboties ar vietējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kam jāsauglabā sava neatkarība no publiskajām iestādēm, nodrošinot lielāku elastību un spēju reaģēt uz mainīgajiem apstākļiem.

Programmas mērķis ir uzlabot **cilvēktiesību** un **pamatbrīvību** aizsardzību, veicināšanu, īstenošanu un pārraudzību, galvenokārt sniedzot **atbalstu attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, cilvēktiesību aizstāvjiem un represiju un vardarbīgas izturēšanās upuriem**. Vienlaikus Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments darbojas, lai **nostiprinātu demokrātiju trešās valstīs**, vairojot līdzdalības un pārstāvības demokrātiju, stiprinot vispārējo demokrātisko ciklu un tiesiskumu un uzlabojot vēlēšanu procesu uzticamību. Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta ieskatā cilvēktiesību un demokrātijas programmas būtībā ir saistītas.

Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments ir nišas instruments, kas īpaši paredzēts cilvēktiesību vismagāko situāciju risināšanai un riskam pakļauto cilvēktiesību un demokrātijas aktīvistu aizsardzībai, dažu atlasīto cilvēktiesību jomas galveno dalībnieku un procesu atbalstam, kā arī darbībai jomās, kur ES ir īpaša interese vai kur iespējama pievienotā vērtība (piemēram, cīņa pret nāvessodu, pareizu vēlēšanas procesu sekmēšana).

⁽³⁰⁴⁾ Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 37. lpp.

⁽³⁰⁵⁾ https://webgate.ec.europa.eu/echo/eu-aid-volunteers_en.

⁽³⁰⁶⁾ Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 37. lpp.

⁽³⁰⁷⁾ COM(2018) 440.

⁽³⁰⁸⁾ ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīvas dalībniekiem jābūt ES dalībvalsts pilsoņiem vai ES pastāvīgajiem iedzīvotājiem https://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid/eu-aid-volunteers_en.

⁽³⁰⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 235/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko izveido finanšu instrumentu demokrātijai un cilvēktiesībām visā pasaulē.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

No kopējās summas 1333 miljoni EUR 2014.–2020. gada plānošanas periodam 2018. gadā demokrātijas un cilvēktiesību sekmēšanai kopā tika piešķirti 188 miljoni EUR ⁽³¹⁰⁾.

Atbalsts riskam pakļautiem cilvēktiesību aizstāvjiem

ProtectDefenders.eu ir pirmais ES visaptverošais mehānisms cilvēktiesību aizstāvjiem, kurš tika izveidots, lai aizsargātu liela riska pakļautos aizstāvjus, kā arī aizstāvjus, kas visā pasaulē ir nonākuši vissarežģītākajās situācijās. Šis mehānisms tika izveidots 2015. gadā, un tā darbība tika pagarināta 2018. gadā, 4 gadu laikā paredzot bezprecedenta budžetu 19,95 miljonu EUR apmērā. Tā ietvaros tika izveidots 12 neatkarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kas specializējas cilvēktiesību un demokrātijas aizstāvībā visā pasaulē, konsorcijs. No tā cilvēktiesību aizstāvjiem tiek nodrošināts ārkārtas atbalsts, materiāla palīdzība, īslaicīga pārvietošana / patvēruma vieta, apmācības atbalsts un spēju veidošana.

Atbalsts demokrātijai

Programma **“Atbalsts demokrātijai”** (4,6 miljoni EUR), kura darbojas demokrātijas iniciatīvas paspārnē, pievēršas ES delegāciju atbalstam vietās, kur notiek pilsoniskās sabiedrības dalība demokrātiskos procesos.

Līdz šim panāktais ietver 2016. gada Pilsoņu novērotāju forumu, kurā piedalījās 250 vietējās novērotāju organizācijas no visas pasaules, sekmējot savstarpējo informācijas apmaiņu un vispārējo principu pasludināšanu attiecībā uz vēlēšanu novērotājiem, vietējo novērotāju apmācību Afganistānā, Kongo Demokrātiskajā Republikā, Libānā, Madagaskarā un Maldīvijā, kā arī ikgadējo EU4Democracy kampaņu, kura veicina ES atbalstu demokrātijai partnervalstīs.

Atbalsts galvenajiem mērķa dalībniekiem un procesiem

Globālā programma cilvēktiesībām un demokrātijai (aptuvenā piešķiruma summa 5 miljoni EUR gadā) ir unikāls vairāk nekā 100 tādu universitāšu tīkls, kur tiek mācītas un veicinātas cilvēktiesības un demokrātijas. Saņemot ES atbalstu kopš izveidošanas, Globālajā programmā katru gadu vairāk nekā 150 studentiem tiek piešķirts maģistra grāds cilvēktiesībās un demokrātijā. Šī programma aptver septiņus reģionus ⁽³¹¹⁾ un kalpo par **izcilas cilvēktiesību un demokrātijas izglītības paraugu**.

Nepārtraukts atbalsts globālajai vietējo cilvēktiesību iestāžu aliansei un tās četriem šādu iestāžu reģionālajiem tīkliem (Āfrika, Eiropa, Āzija un Latīņamerika) (ES ieguldījums 3,75 miljoni EUR 2019.–2021. gadā) ir stratēģisks un savlaicīgs — šo tīklu sniegtie padomi un atbalsts atsevišķām valsts cilvēktiesību iestādēm galvenajās pilnvarojuma jomās ļauj panākt stratēģiskāku, būtiskāku un iedarbīgāku vietējo cilvēktiesību iestāžu iesaisti globālā, reģionālā un valsts līmenī. Mērķtiecīgo 3 gadu programmu pārvaldīs Dānijas cilvēktiesību institūts, ko pilnvarojusi globālā vietējo cilvēktiesību iestāžu alianse un kas kā pamatu izmantos iepriekšējās 2015.–2018. gada programmas rezultātus. Šī programma nodrošināja tik ļoti vajadzīgās apmācības un spēju veidošanas iespējas, apmaiņas un saziņas platformas, institucionālo attīstību un ātru atbalstu grūtībās nonākušām valsts cilvēktiesību iestādēm.

Novērtēšana un izvērtējums

Saskaņā ar vidusposma pārskatu ⁽³¹²⁾ Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (2014.–2017. gadā) ir sekmīgi izpildījis savus mērķus un darbojies kā sekmējošs, elastīgs un reaģējošs instruments. Tā galvenā pievienotā vērtība ir neatkarīga rīcība un darbība visā pasaulē, ļaujot ātri veikt intervences pasākumus vissarežģītākajās situācijās dažādās valstīs, veidojot sinerģijas un papildināmību, kur citi instrumenti un līdzekļu devēji nevar darboties vai nedarbojas. Tas ir spējis risināt cilvēktiesību un demokrātijas problēmas pat vissarežģītākajā vidē, apliecinot, ka Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments joprojām ir tikpat būtisks ES politikas prioritātēm.

⁽³¹⁰⁾ 2018. gada paziņojums par programmu, 6. lpp.

⁽³¹¹⁾ <https://www.eiuc.org>.

⁽³¹²⁾ SWD(2017) 604 final, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-eidhr_en_0.pdf.

Pateicoties relatīvi zēmajam administratīvo izdevumu līmenim un būtiskajiem tajā iestrādātajiem elastīgajiem rīkiem (piemēram, tiešs atbalsts cilvēktiesību aizstāvjiem, tiešas mazas dotācijas, darbs ar neformāliem partneriem), šo instrumentu kopumā vērtē kā efektīvu.

Lai gan salīdzinājumā ar citiem ārējās finansēšanas instrumentiem šim instrumentam ir ierobežoti līdzekļi, tas atrodas ES vērtību pašā centrā. Var būt vajadzīgs papildu finansējums, pieaugot spiedienam uz demokrātiju un cilvēktiesībām.

Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā demokrātijas un cilvēktiesību instruments tiks integrēts jaunajā ierosinātajā kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentā⁽³¹³⁾. Plaša instrumenta ietvaros demokrātijas un cilvēktiesību darbībām varētu būt lielāka iespēja saņemt nepieciešamos līdzekļus. Šādi tiktu mazināta nodalīšana no citiem instrumentiem un būtu iespējama integrētāka pieeja plānošanai un saskanība ar valstu darbībām.

Kopējā ārpolitika un drošības politika

Mērķi

Eiropas Savienības Kopējās ārpolitikas un drošības politikas operācijas dod ieguldījumu **miera saglabāšanā, konfliktu novēršanā un starptautiskās drošības nostiprināšanā**.

Kopējā ārpolitika un drošības politika ietver četru veidu darbības:

- civilās misijas, lai sekmētu stabilitāti un veidotu izturētspēju, trauslās vidēs nostiprinot tiesiskumu stratēģiskā un darbības līmenī;
- Eiropas Savienības īpašo pārstāvju darbs, kuri veicina ES politikas un interešu ievērošanu problemātiskos reģionos un valstīs un kam ir aktīva loma centienos panākt mieru un sekmēt stabilitāti un tiesiskumu;
- operatīva rīcība⁽³¹⁴⁾, kā arī atbalsts Eiropas Drošības un aizsardzības koledžai⁽³¹⁵⁾;
- projekti masu iznīcināšanas ieroču (tostarp to piegādes mehānismu) izplatīšanas apkarošanai un citu parasto ieroču nelikumīgas izplatīšanas un kontrabandas apkarošanai, jo īpaši atbalstot daudzpusējas darbības.

Lai Kopējā ārpolitika un drošības politika būtu efektīva, ES ir jābūt gatavai ātri un elastīgi reaģēt uz jauniem draudiem tās stratēģiskajām interesēm, kā dēļ darbības nevar plānot iepriekš — to rakstura dēļ par konkrētām darbībām bieži paziņo īsu laiku iepriekš, un tām ir īss īstenošanas periods, ko vēlāk var būt jāpielāgo, jāpagarina vai jāpārtrauc atbilstīgi mainīgajām vajadzībām un prioritātēm uz vietas.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā kopējo piešķirumu summa Kopējās ārpolitikas un drošības politikas darbībām sasniedza 369,9 miljonus EUR. Laikā no 2014. līdz 2018. gadam dažādos posmos darbojās 13 dažādas civilās misijas un 11 aktīvi Eiropas Savienības īpašie pārstāvji (pārstāvis Afganistānā pabeidza darbu 2018. gadā)⁽³¹⁶⁾.

⁽³¹³⁾ COM(2018) 460.

⁽³¹⁴⁾ Kā norādīts Līgumā par Eiropas Savienību (28. pants), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A12016M028>.

⁽³¹⁵⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4369/european-security-and-defence-college-esdc_en.

⁽³¹⁶⁾ *Paziņojums par Kopējās ārpolitikas un drošības politikas programmu*, 2. lpp.

ES padomdevēja misija Irākā ir jaunākā civilā misija, kura tika izveidota 2017. gada oktobrī. **ES padomdevēja misija** ir izpildījusi šādas darbības: i) stratēģiskā līmenī devusi padomus un īpašas zināšanas Irākas iestādēm par Irākas valsts drošības programmas un saistīto plānu civilajiem aspektiem, ii) novērtējusi iespējas turpmākai ES iesaistei un iii) palīdzējusi ES delegācijai koordinēt ES un dalībvalstu sniegto atbalstu. Saistībā ar misijas atbalstu Irākas stratēģijai organizētas noziedzības apkarošanai tās pilnvarojums ietver arī noteiktus kultūras mantojuma aizsardzības aspektus. 2018. gada oktobrī misijas pilnvaras tika pagarinātas vēl uz 18 mēnešiem ⁽³¹⁷⁾.

Papildus minētajam no Kopējās ārpolitikas un drošības politikas tiek arī atbalstīti projekti, lai sekmētu **atbruņošanas, masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanu un ieroču eksporta kontroli**. 2014.–2018. gadā sākās 29 dažādi neizplatīšanas un atbruņošanās projekti un vēl 22 citi tika pabeigti ⁽³¹⁸⁾.

Novērtēšana un izvērtējums

Kopējā ārpolitika un drošības politika joprojām būs viens no galvenajiem instrumentiem, kuru izmantos, lai nākamajā daudzgadu finanšu shēmā īstenotu ES ārpolitikas un drošības politikas globālo stratēģiju.

Attiecībā uz periodu pēc 2020. gada Komisijas atbalstīta Savienības Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos ir nākusi klajā ar priekšlikumu par Eiropas Miera fondu ⁽³¹⁹⁾ — tas ir budžetā neiekļauts fonds (nav ietverts daudzgadu finanšu shēmā) 10,5 miljardu EUR apmērā 7 gadu periodā, kas atbilst nākamās daudzgadu finanšu shēmas periodam. Šī iniciatīva ir paredzēta, lai palielinātu ES spēju finansēt tādas operatīvas darbības Kopējās ārpolitikas un drošības politikas ietvaros, kas skar militārus vai aizsardzības aspektus un ko tādējādi nevar finansēt no ES budžeta ⁽³²⁰⁾.

Tiek piedāvāts, ka ar Eiropas Miera fonda palīdzību varētu veikt šādas darbības:

- finansēt ES militāro operāciju kopējos izdevumus Kopējās drošības un aizsardzības politikas ietvaros;
- dot ieguldījumu tādu militāro operāciju finansēšanā, kas ir miera atbalsta operācijas, ko vada citi starptautiskie dalībnieki;
- iesaistīties plašākās darbībās, kuras paredzētas partnervalstu bruņoto spēku atbalstam ar infrastruktūru, aprīkojumu vai militāro palīdzību, kā arī citās operatīvās ES Kopējās ārpolitikas un drošības politikas darbībās, kas skar militārus vai aizsardzības aspektus, ja tā lemj Padome.

Stabilitātes un miera veicināšanas instruments

Programmas mērķi

Stabilitātes un miera veicināšanas instruments ātri sniedz īstermiņa atbalstu valstīs vai reģionos, kur sākas vai izvēršas krīze. No tā tiek arī sniegts ilgtermiņa atbalsts **darbībām konfliktu novēršanai, miera veidošanai un gatavībai krīzēm**, kā arī darbībām, kas **mazina globālus un vairākus reģionus ietekmējošus, kā arī jaunus apdraudējumus**.

⁽³¹⁷⁾ Paziņojums par Kopējās ārpolitikas un drošības politikas programmu, 4. lpp.

⁽³¹⁸⁾ Paziņojums par Kopējās ārpolitikas un drošības politikas programmu, 2. lpp.

⁽³¹⁹⁾ Komisijas atbalstīts Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos priekšlikums Padomei Padomes Lēmumam, ar ko izveido Eiropas Miera fondu.

⁽³²⁰⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/46331/new-european-peace-facility-worth-%E2%82%AC105-billion-bolster-international-security_en.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

2018. gadā ES turpināja reaģēt uz krīzēm Eiropā, Āfrikā, Tuvajos Austrumos, Āzijā, Dienvidamerikā un Ziemeļamerikā, izmantojot **Stabilitātes un miera veicināšanas instrumentu** ⁽³²¹⁾. Kopā tika piešķirti 360 miljoni EUR, no kuriem 254,1 miljons EUR bija paredzēts īstermiņa elementam reaģēšanai uz krīzēm un 33,7 miljoni EUR — strukturālajam miera veidošanas elementam. 254,1 miljoni EUR bija paredzēti reaģēšanai uz krīzēm un to novēršanai visā pasaulē, tieši īstenojot ES politikas prioritātes un aptverot dažādas tematiskās jomas, tostarp stabilizāciju un drošības reformu, mediāciju, dialogu un pārliecības veidošanu, vēlēšanas un politisko pāreju, kā arī terorisma apkarošanu un vardarbīga ekstrēmisma novēršanu ⁽³²²⁾.

2018. gadā Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta ietvaros tika uzsākts pirmais ES finansētais projekts Sīrijas ziemeļaustrumos, proti, teritorijās, ko globālā koalīcija bija atbrīvojusi no *Da'esh*. Mīnu apkarošanas projekta (10 miljoni EUR) mērķis ir **uzlabot fiziskās drošības apstākļus un sekmēt piekļuvi zemei un infrastruktūrai**, tostarp apmācot atgrieztās personas, pārvietotās personas un uzņēmējkopienas par mīnu radīto risku. Tas ir pirmais ar humāno palīdzību nesaistītais intervences pasākums šajā teritorijā kopš konflikta sākuma ⁽³²³⁾.

Centrālāfrikas Republika joprojām rada lielas bažas ES. 2018. gadā no instrumenta tika atvēlēts papildu finansējums 40,5 miljonu EUR apmērā, lai apmaksātu ES darbības šajā valstī. Šis finansējums deva **jaunu un ilgstošu stimulu miera procesam**, kas 2017. gada beigās bija uz sabrukuma robežas, uzturot cerību par piekrišanu uguns pārtraukšanai un visaptverošu politisku vienošanos, kas 2018. gada beigās bija piesardzīgi vērtējama kā cerīga ⁽³²⁴⁾.

Turklāt 2018. gads bija pirmais gads, kad tika īstenotas spēju veidošanas drošības un attīstības atbalstam (CBSD) darbības, jo īpaši vietās, kur ir ievērojams apdraudējums valsts iestāžu funkcionēšanai. Astoņas šādas darbības ir uzsāktas Mali, Centrālāfrikas Republikā, Somālijā un Libānā ⁽³²⁵⁾.

Novērtēšana un izvērtējums

Novērtējumā ⁽³²⁶⁾ tika secināts, ka instruments pilda noteiktos mērķus. Saistībā ar pasākumiem reaģēšanai uz krīzi novērtējumā tika konstatēts, ka šajā elementā ir izpildītas saistības un panākts svarīgs rezultāts un ka tas ir reaģētspējīgs un elastīgs, ņemot vērā strauji mainīgo miera un drošības kontekstu. Šis instruments ir ļāvis ES sniegt nozīmīgu ieguldījumu, lai novērstu apdraudējumu mieram pasaulē un ES, risinot gan pašreizējo, gan jauno globālo apdraudējumu jautājumus. Tas ir devis iespēju izmantot plašāku platformu politiskai apmaiņai ar atbalsta saņēmējiem—valdībām un institucionālajiem partneriem par galvenajām drošības politikas problēmām.

Novērtējumā tika uzsvērts, ka ES spēja ātri reaģēt uz neparedzētiem notikumiem un visā pasaulē risināt galvenās drošības problēmas ir vēl vairāk jāstiprina jebkādos turpmākos ārējās darbības instrumentos ⁽³²⁷⁾. Tāpēc Komisija nākamajā daudzgadu finanšu shēmā ierosina apvienot vairākus ārējās darbības instrumentus, lai integrētā kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentā ⁽³²⁸⁾ nodrošinātu visaptverošu pieeju, kas cita starpā ļauj elastīgi izmantot resursus tur, kur tie visvairāk vajadzīgi mainīgās starptautiskās situācijās ⁽³²⁹⁾.

⁽³²¹⁾ Paziņojums par Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta programmu, 2. lpp.

⁽³²²⁾ Ārpolitikas instrumentu dienests, *Gada darbības pārskats, 2018. g.*, 25. lpp.

⁽³²³⁾ Paziņojums par Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta programmu, 3. lpp.

⁽³²⁴⁾ Paziņojums par Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta programmu, 3. lpp.

⁽³²⁵⁾ Paziņojums par Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta programmu, 2. lpp.

⁽³²⁶⁾ *Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta vidusposma novērtējums*, SWD(2017)607.

⁽³²⁷⁾ *Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta vidusposma novērtējums*, SWD(2017)607, 22. lpp.

⁽³²⁸⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu, COM(2018) 460.

⁽³²⁹⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu, COM(2018) 460, 2. lpp.

Partnerības instruments sadarbībai ar trešām valstīm

Partnerības instruments sadarbībai ar trešām valstīm ir pirmais instruments, kura mērķis ir **ES stratēģisko interešu veicināšana visā pasaulē**, konsolidējot tās ārējās stratēģijas, politiku un darbības. Instrumentam ir četri galvenie uzdevumi:

- politikas atbalsta piedāvāšana un reaģēšana uz globālām programmām;
- programmas “Eiropa 2020” starptautiskās dimensijas projicēšana;
- piekļuves tirgum uzlabošana un tirdzniecības, ieguldījumu un uzņēmējdarbības iespēju ES uzņēmumiem palielināšana;
- publiskās diplomātijas un akadēmiskās sadarbības veicināšana.

ES ir liels skaits starptautisku nolīgumu ar partnervalstīm visā pasaulē, kas dod tai ietekmi daudzās starptautisko attiecību jomās. Apvienojot visu dalībvalstu ietekmi kopējā politikā un stratēģijās, ES ir kritiskā masa, lai risinātu globālas problēmas ⁽³³⁰⁾.

2018. gadā Partnerības instrumenta darbībām piešķirtais budžets bija 126,9 miljoni EUR ⁽³³¹⁾. Finansētās darbības var iedalīt trīs galvenajās kategorijās:

- apmaiņa, pasākumi, dalīšanās ar zināšanām;
- īpašas zināšanas, tehniskā palīdzība;
- popularizēšana, informēšanas darbības, iesaiste ⁽³³²⁾.

Novērtējuma atbalsta pētījumā ⁽³³³⁾ tika atklāti pierādījumi tam, ka Partnerības instrumentam bieži ir bijusi kritiski svarīga sekmējoša loma, nostiprinot un atklājot jomas sadarbībai un dialogam starp ES un trešām valstīm. Instrumenta novērtējumā ⁽³³⁴⁾ tika konstatēts, ka tam ir ietekme uz politikas / politiskiem procesiem partnervalstīs atbilstoši ES interesēm un ka tas ir palīdzējis izveidot savstarpēji izdevīgas attiecības ar šīm valstīm ⁽³³⁵⁾.

Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā Partnerības instruments tiks integrēts jaunajā kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentā ⁽³³⁶⁾, nodrošinot lielāku konsekveni un efektivitāti atbalstā ES ārējai politikai.

Sadarbība ar Grenlandi

2014. gadā ⁽³³⁷⁾ Komisija ar Grenlandes valdību vienojās par **“Grenlandes ilgtspējīgas attīstības plānošanas dokumentu 2014.–2020. gadam”**.

Šīs programmas mērķis ir **sekmēt augstāku dzīves līmeni**, uzlabojot izglītību, attīstot prasmes un apgūstot zināšanas. Tas nodrošinās nepārtrauktu Grenlandes ekonomisko progresu aizvien globalizētākajā pasaules ekonomikā, pateicoties kritiskai kvalificētu iedzīvotāju un konkurētspējīga darbaspēka masai. Lielāka darbaspējas vecuma iedzīvotāju produktivitāte samazinās pieaugošo spiedienu uz valsts finansēm, ko rada

⁽³³⁰⁾ Paziņojums par Partnerības instrumenta programmu, 1. lpp.

⁽³³¹⁾ Paziņojums par Partnerības instrumenta programmu, 2. lpp.

⁽³³²⁾ Paziņojums par Partnerības instrumenta programmu, 2. lpp.

⁽³³³⁾ Partnerības instrumenta ārējais novērtējums (2014. gads — 2017. gada vidus), 48. lpp.

⁽³³⁴⁾ Partnerības instrumenta sadarbībai ar trešām valstīm vidusposma novērtējums, SWD(2017)608.

⁽³³⁵⁾ Ārpolitikas instrumentu dienests, 2018. gada darbības pārskats, 46. lpp.

⁽³³⁶⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu, COM(2018) 460.

⁽³³⁷⁾ Parakstīts 2014. gada 28. oktobrī pēc Padomes Lēmuma 2014/137/ES (2014. gada 14. marts) par attiecībām starp Eiropas Savienību, no vienas puses, un Grenlandi un Dānijas Karalisti, no otras puses.

aizvien lielāka daļa gadus vecāku cilvēku. Turklāt augsti izglītots un prasmīgs darbaspēks samazinās noteiktu nozaru ekonomisko atkarību un ir priekšnoteikums augošu nozaru attīstībai un iekļaujošai izaugsmei.

ES sadarbība ar aizjūras zemēm un teritorijām, tostarp Grenlandi, turpināsies nākamajā daudzgadu finanšu shēmā⁽³³⁸⁾ saskaņoti ar kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumenta pasākumiem.

Finansiāla atbalsta instruments Kipras turku kopienas ekonomiskās attīstības veicināšanai

Šis instruments **sekmē Kipras atkalapvienošanos**, veicinot a) Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību, b) salas ekonomisko integrāciju, c) labāku saziņu starp abām kopienām un ar ES, d) sagatavošanos ES tiesību aktu kopumam pēc Kipras jautājuma visaptveroša politiska noregulējuma.

Īstenojot šo programmu, Komisija saskārās ar dažām grūtībām⁽³³⁹⁾. Piemēri ietver labuma guvēja (Kipras turku kopienas) starptautiski neatzīto statusu, sliktu spēju izmantot līdzekļus un strīdus ar darbuzņēmējiem. Neskatoties uz to, 2018. gadā tika pabeigti ievērojami infrastruktūras darbi, par ko līgums tika galvenokārt noslēgts 2009. gadā. Vēl tiks veiktas citas investīcijas infrastruktūrā, jo īpaši pievēršoties videi un abām kopienām. Tiek sniegts nepārtraukts atbalsts, lai stiprinātu privāto sektoru un darba tirgus pasākumus, uzsvaru liekot uz inovāciju un labāku nodarbināmību. Ir arī īstenoti konkrēti pasākumi dzīvnieku slimību izskaušanai un pārtikas nekaitīguma standartu uzlabošanai.

Pašlaik notiek palīdzības programmas izpildes 2013.–2018. gadā novērtēšana, kas jāpabeidz līdz 2019. gada beigām.

Tiek plānots, ka programma tiks turpināta nākamajā daudzgadu finanšu shēmā, lai sekmētu Kipras atkalapvienošanos, veicinot Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību.

Instrumenti sadarbībai kodoldrošības jomā

Instrumenti sadarbībai kodoldrošības jomā⁽³⁴⁰⁾ dod ieguldījumu starptautisko nolīgumu un konvenciju izpildes sekmēšanā, kā arī visaugstāko drošības standartu īstenošanā, papildinot ES veikto darbu. Tas arī eksportē *acquis communautaire* (Savienības *acquis*) visā pasaulē un veicina sadarbību kodoldrošības jomā. Instrumenti sadarbībai kodoldrošības jomā ir vienīgais specifiskais Eiropas Savienības rīks, ar ko **risina kodoldrošības jautājumus partnervalstīs**, papildinot citus ārējās finansēšanas instrumentus, piemēram, kaimiņattiecību politikas ietvaros. Tas ietver sadarbību kodolgarantiju jomā, kas ir būtiski svarīgi neizplatīšanas politikas īstenošanai visā pasaulē.

Viens no galvenajiem sasniegumiem ir saistīts ar **radioaktīvo atkritumu drošu pārvaldību**. Lai padarītu Černobiļas objektu videi stabilu un drošu, 2016. gada 29. novembrī tika sasniegts nozīmīgs starpposma mērķrādītājs, pārklājot jauno aizsargpārsegumu pār 1986. gada aprīlī iznīcināto kodolreaktoru. Jaunais aizsargpārsegums ir milzīga arkveida struktūra, kas nosedz bojāto Černobiļas 4. bloku, lai novērstu radioaktīvo materiālu turpmāku izdalīšanos. Jaunajā aizsargpārklājumā ir iestrādāts arī tālvadāms aprīkojums galīgai bojātā reaktora un radioaktīvo materiālu izņemšanai. Šis svarīgais projekta starpposma mērķrādītājs tika sasniegts, pateicoties kopējiem Eiropas Savienības, Ukrainas, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas un starptautiskās kopienas centieniem. Kopējās projekta izmaksas ir aptuveni 1,5 miljardi EUR, no kuriem ES sedza vairāk nekā 430 miljonus EUR (no tehniskās palīdzības programmas ES un Neatkarīgo Valstu

⁽³³⁸⁾ COM(2018) 461.

⁽³³⁹⁾ Paziņojums par finansiālās palīdzības Kipras turkiem programmu, 2. lpp.

⁽³⁴⁰⁾ Padomes Regula (Euratom) Nr. 237/2014 (2013. gada 13. decembris), ar ko izveido Instrumentu sadarbībai kodoldrošības jomā.

Sadraudzības un Gruzijas partnerības stimulēšanai (TACIS) ⁽³⁴¹⁾ (210 miljoni EUR) un Instrumenta sadarbībai kodoldrošības jomā (220 miljoni EUR) programmām).

2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā Komisija ir ierosinājusi izveidot Eiropas Kodoldrošuma instrumentu, uz Euratom līguma pamata papildinot kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu ⁽³⁴²⁾.

Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijā

Turcija pašlaik ir uzņēmusi gandrīz 4 miljonus bēgļu, un ES ir apņēmusies palīdzēt Turcijai tikt galā ar šo izaicinājumu. **Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijā**, kurš kopā pārvalda 6 miljardus EUR (3 miljardus EUR 2016.–2017. gada periodā un 3 miljardus EUR 2018.–2019. gada periodā), nodrošina kopēju koordinācijas mehānismu, kas ir paredzēts, lai visaptverošā un koordinētā veidā tiktu apmierinātas bēgļu un uzņēmējkopienas vajadzības Turcijā. Galvenās mērķa jomas ir humānā palīdzība, izglītība, veselība, pašvaldību infrastruktūra un sociālais un ekonomiskais atbalsts. Ar mehānisma palīdzību tiek novirzītas iemaksas no ES budžeta (galvenokārt no humānās palīdzības programmas un Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta) un no dalībvalstīm.

3 miljardu EUR piešķirums 2016.–2017. gadam tika pilnībā iztērēts, noslēdzot līgumus un uzsākot 72 projektus, kam bija taustāmi rezultāti. **Izglītības** jomā kopā ar Turcijas Valsts izglītības ministriju ir izmantota dotācija 300 miljonu EUR apmērā. No tās ir sniegts atbalsts Sīrijas bērnu integrācijai Turcijas izglītības sistēmā, nodrošinot **piekļuvi izglītībai** vairāk nekā 600 000 **bērnu**. Šis atbalsts turpinās arī otrajā mehānisma posmā. Ir parakstīts jauns līgums ar Valsts izglītības ministriju par 400 miljoniem EUR.

No mehānisma ir sniegta palīdzība par 300 miljoniem EUR, lai bēgļi varētu izmantot **veselības aprūpes pakalpojumus**. Ir sniegts vairāk nekā 4 miljoni primārās veselības aprūpes konsultāciju, un ir vakcinēti vairāk nekā 500 000 Sīrijas bēgļu bērnu. Turklāt tagad darbojas 143 migrantu veselības aprūpes centri, kuros strādā vairāk nekā 2000 darbinieku. No mehānisma arī turpmāk tiks sniegta palīdzība veselības, izglītības, pašvaldību infrastruktūras un sociālā un ekonomiskā atbalsta jomā, īpaši pievēršoties iztikas iespēju radīšanai bēgļiem Turcijā. 1,5 miljoni visneaizsargātāko bēgļu saņem ikmēneša naudas pārskaitījumus no ārkārtas sociālās drošības tīkla ⁽³⁴³⁾.

	1,5 miljoni saņem atbalstu no ārkārtas sociālās drošības tīkla, lai apmierinātu pamatvajadzības		4500 turku valodas skolotāji, kas strādā 23 provincēs, ir nodrošinājuši valodas apmācību vairāk nekā 400 000 bērnu
	470 000 bērnu, kuri mācās skolā, un viņu ģimenes ir saņēmuši atbalstu ar nosacījumiem pamatotu naudas pārvedumu izglītības programmai formā		Pašlaik tiek būvētas 136 jaunas skolas, lai apmierinātu vajadzību pēc izglītības
	Ir sniegts vairāk nekā 1,2 miljoni pirmsdzemdību konsultāciju		Vairāk nekā 60 000 skolēnu ir guvuši labumu no iekavēto zināšanu apgūšanas un atbalsta stundām
	Vairāk nekā 635 000 Sīrijas bēgļu bērnu ir piekļuve izglītībai		Gandrīz 67 500 bērnu ir izmantojuši skolas transportu

⁽³⁴¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-92-54_lv.htm.

⁽³⁴²⁾ COM(2018) 462.

⁽³⁴³⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/frit_factsheet.pdf.

ES sadarbība ar Turciju ir arī ļāvusi samazināt ES robežu neatbilstīgo un nedrošo šķērsošanas gadījumu un jūrā bojā gājušo personu skaitu.

Savā īpašajā ziņojumā par Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā ⁽³⁴⁴⁾ Revīzijas palāta pētīja, vai no mehānisma tika efektīvi atbalstīti bēgļi Turcijā, pievērsās mehānisma pirmās daļas pārvaldībai un humānās palīdzības jomā sasniegtajiem rezultātiem. Palāta konstatēja, ka mehānisms īsā laikā piesaistīja vajadzīgos resursus, lai ātri reaģētu uz bēgļu krīzi. Tomēr tas pilnībā neizpildīja mērķi efektīvi koordinēt šos reaģēšanas pasākumus.

Garantiju fonds ārējai darbībai

Aizdevumu darbības, ko sedz no **Garantiju fonda ārējai darbībai**, ir saistītas ar trīs dažādiem instrumentiem — ārējo aizdevumu pilnvarām, kuru gadījumā Eiropas Investīciju bankai tiek sniegta garantija no ES budžeta, Euratom ārējiem aizdevumiem, ES makrofinansālās palīdzības aizdevumiem trešām valstīm. Fonda līdzekļi tiek piešķirti no ES budžeta, un to summa ir jāuztur noteiktā procentuālā līmenī (pašlaik mērķa likme ir 9 %) no nesamaksāto un garantēto aizdevumu summas.

No **makrofinansālās palīdzības** ⁽³⁴⁵⁾ programmām ⁽³⁴⁶⁾ tiek sniegts finansiāls atbalsts partnervalstīm, kuras saskaras ar maksājumu bilances krīzi un kam piemērota Starptautiskā Valūtas fonda programma. Tas galvenokārt tiek veikts vidēja un ilgtermiņa aizdevumu formā, ko dažkārt apvieno ar dotācijām. Makrofinansālās palīdzības mērķis ir atjaunot ilgtspējīgu ārējo finansiālo stāvokli, vienlaikus sekmējot ekonomikas pielāgošanas pasākumus un strukturālās reformas. Izmaksas ir saistītas ar noteiktu politikas nosacījumu izpildi (par šiem nosacījumiem ir panākta vienošanās ar finansējuma saņēmējas valsti, un tie ir norādīti Saprašanās memorandā) un sekmīgiem pārskata rezultātiem.

2018. gadā Komisija nāca klajā ar diviem jauniem tiesību aktu priekšlikumiem par makrofinansālās palīdzības darbībām, kurus Eiropas Parlaments un Padome pieņēma tajā pašā gadā. Tās ir Gruzija II (45 miljoni EUR, tostarp dotācijas par 10 miljoniem EUR) un Ukraina IV (1 miljards EUR aizdevumos). Abos gadījumos pirmās daļas izmaksa tika veikta kā viens pārskaitījums 2018. gada decembrī — Gruzija II (15 miljoni EUR) un Ukraina IV (500 miljoni EUR).

Eiropas Investīciju bankas **ārējo aizdevumu pilnvaru** mērķis ir atbalstīt privātā sektora attīstību mērķa trešās valstīs, sociālās un ekonomiskās infrastruktūras attīstību, klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām, ilgtermiņa ekonomisko izturētspēju saistībā ar migrāciju. 2018. gadā Eiropas Investīciju banka parakstīja līgumus par projektiem, kuru kopējā summa 4,5 miljardi EUR.

Makrofinansālās palīdzības *ex post* novērtējuma ziņojumos ⁽³⁴⁷⁾ un Eiropas Investīciju bankas aizdevumu pilnvaru vidusposma pārskatā ⁽³⁴⁸⁾ tika secināts, ka kopumā ārējās finansēšanas instrumenti atbilda paredzētajam mērķim un ka saistībā ar mērķu sasniegšanu bija vērojamas pozitīvas tendences. Ziņojumi liecina, ka ārējās finansēšanas instrumentiem ir vajadzīgs vairāk resursu, jo to finansiālās spējas ir pilnībā izsmeltas.

Reaģējot uz šo ziņojumu un kā arī ņemot vērā krasi to cilvēku skaita pieaugumu, kuri mēģina migrēt uz Eiropu nelikumīgi, Komisija ierosināja **ārējo investīciju plānu**, lai novērstu migrācijas cēloņus Eiropas Savienības kaimiņvalstīs. Šis plāns ietvēra Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai un kvantitatīvas un kvalitatīvas

⁽³⁴⁴⁾ Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijā — noderīgs atbalsts, bet vajadzīgi uzlabojumi, lai palielinātu ieguldīto līdzekļu atdevi, *Īpašais ziņojums Nr. 27/2018*, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LV.pdf.

⁽³⁴⁵⁾ Vairāk informācijas par makrofinansālo palīdzību skatīt vietnē https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/international-economic-relations/macro-financial-assistance-mfa-non-eu-partner-countries_lv#documents.

⁽³⁴⁶⁾ Katra makrofinansālās palīdzības programma pamatojas uz ad hoc likumdošanas lēmumu (parasti Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu, izmantojot parasto likumdošanas procedūru). Dotācijas finansē no ES budžeta.

⁽³⁴⁷⁾ Visi *ex post* novērtējumi ir pieejami Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_lv.

⁽³⁴⁸⁾ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Lēmuma Nr. 466/2014/ES piemērošanas starpposma pārskatīšanu attiecībā uz ES garantiju, kas piešķirta Eiropas Investīciju bankai attiecībā uz zaudējumiem no finansēšanas darījumiem, ar kuriem atbalsta ieguldījumu projektus ārpus Savienības, COM(2016) 584 final, 2016. gada 14. septembris.

izmaiņas ārējo aizdevumu pilnvarās. Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā Komisija to izmantos kā pamatu. Jaunajam Eiropas Fondam ilgtspējīgai attīstībai plus ir jāveido integrēta finansiālā pakete, kas nodrošina finansēšanas spēju dotāciju, budžeta garantiju un finansēšanas instrumentu formā visā pasaulē. Tam jāatbalsta ārējo investīciju plāns un jākombinē finansējuma apvienošana un budžeta garantiju darbības, ko sedz no Garantiju fonda ārējai darbībai, tostarp tās, kas ietver ar tādām aizdevumu darbībām saistīto valsts risku, ko iepriekš izpildīja saskaņā ar Eiropas Investīciju bankas ārējo aizdevumu pilnvarām. Ņemot vērā tās līgumos paredzēto lomu un pēdējo desmitgažu pieredzi, atbalstot Eiropas politiku, Eiropas Investīciju bankai arī turpmāk ir jābūt dabiskam Komisijas partnerim Garantiju fonda ārējai darbībai pasākumu īstenošanā.

ES Civilās aizsardzības mehānisms

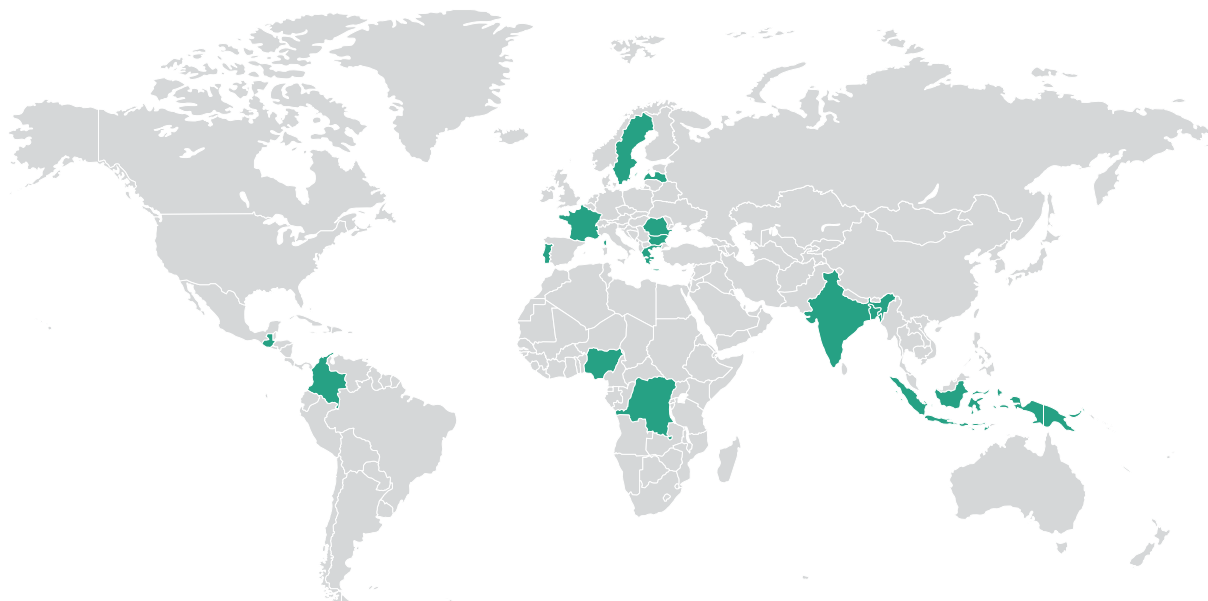
ES civilās aizsardzības mehānisma mērķis ir atbalstīt, koordinēt un papildināt dalībvalstu katastrofu pārvaldības un koordinēšanas darbības, lai uzlabotu sistēmas dabas un cilvēku izraisītu katastrofu novēršanai, gatavībai šādām katastrofām un reaģēšanai uz tām. Izmantojot visaptverošu pieeju, kas ietver katastrofu novēršanu, gatavību katastrofām un reaģēšanu uz tām, programmas nolūks ir samazināt bojāgājušo skaitu, katastrofu ietekmi uz vidi un to radīto materiālo kaitējumu. Dalībvalstis brīvprātīgā rezervē ir apvienojušas resursus un ekspertus un tur tos gatavībā ES civilās aizsardzības misijām.

ES civilās aizsardzības mehānisma pasākumi 2018. gadā
17 iesaistītās dalībvalstis ir devušas ieguldījumu **20** ārkārtas situāciju novēršanā

Aktīvi un īpašās zināšanas		Materiālā palīdzība
500+ ugunsdzēsēji		1728 patvēruma vietu komplekti
30 ES civilās aizsardzības mehānisma (ESCAM) eksperti		Teltis / patvēruma vietas 8500 cilvēku
9 Eiropas Ārkārtas reaģēšanas centra (ERCC) sadarbības koordinatori		2,2 miljoni ūdens attīrīšanas tablešu
11 ugunsdzēsības lidmašīnas		24 miljoni litru ūdens no gaisa
6 ugunsdzēsības helikopteri		76 elektroenerģijas ģeneratori
2 ūdens attīrīšanas moduļi		2 miljoni litru attīrīta ūdens
2 izolācijas autobusi Ebolas slimniekiem		13 konteineri un moduļi

2018. gadā no valstīm ārpus ES tika saņemti 11 palīdzības lūgumi pēkšņu un plašu ārkārtas situāciju gadījumā. Šis mehānisms sekmējis palīdzības sniegšanu un ekspertu nosūtīšanu uz Bangladešu, Kolumbiju, Kongo Demokrātisko Republiku, Gvatemalu, Indiju, Nigēriju, Indonēziju un Papua Jaungvineju ⁽³⁴⁹⁾.

⁽³⁴⁹⁾ Eiropas Civilās aizsardzības un humānās palīdzības operāciju ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 30. lpp.

ES civilās aizsardzības mehānisms — palīdzības pieprasījumi 2018. gadā

Bangladeša Gatavība & prevencija	novembris	Indonēzija Zemestrīce	oktobris
Bulgārija Jūras piesārņojums	augusts	Latvija Mežu ugunsgrēki	jūlijs
Kolumbija Vides avārija	aprīlis, maijs	Nigērija Plūdi	septembris
Kongo Demokrātiskā Republika Pilsoņu nemieri	maijs	Papua Jaungvineja Zemestrīce	februāris
Epidēmija	maijs, augusts	Portugāle Gatavība & prevencija	aprīlis
Francija Jūras piesārņojums	oktobris	Mežu ugunsgrēki	augusts
Grieķija Mežu ugunsgrēki	jūlijs	Rumānija Medicīniska situācija	marts
Gvatemala Vulkāns	jūnijs	Zviedrija Mežu ugunsgrēki	jūnijs, jūlijs
Indija Plūdi	septembris		

Avoti: ECHO, Komisijas ģeogrāfiskās informācijas sistēma (GISCO).

Ārpus ES teritorijas Civilās aizsardzības mehānisms var novērst nozīmīgus trūkumus ārkārtas situācijās, kad nav iespējams pilnībā sniegt humāno palīdzību un/vai kur ir vajadzīgas īpašas tehniskas zināšanas vai līdzekļi. Turklāt to civilās aizsardzības ekspertu veiktais novērtējums, kuri nosūtīti ES civilās aizsardzības mehānisma ietvaros, var tikt izmantots plašākā katastrofu seku novēršanas satvarā.

ES civilās aizsardzības mehānismam ir svarīgi atrast pareizo līdzsvaru starp Eiropas valstu savstarpējās palīdzības satvaru pēc dabas un cilvēku izraisītām katastrofām un kļūšanu par sarežģītāku instrumentu, kas

spēj risināt vairākas krīzes visā pasaulē ⁽³⁵⁰⁾. Šajā ziņā mehānisms ir ticis pastiprināts ⁽³⁵¹⁾, lai nodrošinātu labāku koordināciju starp ES intervences pasākumiem un Apvienoto Nāciju Organizācijas darbībām.

⁽³⁵⁰⁾ *Savienības civilās aizsardzības mehānisma starpposma novērtējums (2014.–2016. gads)*, SWD(2017) 0287, 19. lpp.

⁽³⁵¹⁾ Lēmums (ES) 2019/420, ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu, 16. panta 2. punkts.

Īpašie instrumenti

Īpašie instrumenti ir paredzēti, lai finanšu shēma būtu elastīgāka. Tie ietver rezervi palīdzībai ārkārtas gadījumos, elastības instrumentu, ES Solidaritātes fondu un Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu.

Rezerve palīdzībai ārkārtas gadījumos

2018. gadā rezervei palīdzībai ārkārtas gadījumos tika nodrošināti **372,2 miljoni EUR**, lai finansētu humanitāro un civilo krīžu pārvaldību un aizsardzības operācijas trešās valstīs. Piemēram, to izmantoja, lai finansētu zāļu un pārtikas piegādi un Venecuēlas iedzīvotāju, kurus skārusi krīze valstī, aizsardzību. Šo rezervi arī izmantoja, lai finansētu veselības aprūpi, uzturu un pārtikas nodrošinājumu, sanitāriju un ūdensapgādi rohindžu nometnēs Bangladešā.

Jaunajā daudzgadu finanšu shēmā rezerve palīdzībai ārkārtas gadījumos arī turpmāk tiks izmantota tādu ārkārtēju situāciju risināšanai, ko nav iespējams paveikt ar noteiktu programmu ārkārtas finansējumu tad, kad rodas krīze. Tās darbības joma tiks paplašināta, lai rezervi varētu izmantot arī ārkārtas situācijās kādā no dalībvalstīm.

Elastības instruments

No **elastības instrumenta** tiek nodrošināts finansējums skaidri noteiktiem izdevumiem, ko nevar segt no ES budžeta, nepārsniedzot maksimālo ikgadējo izdevumu summu, kas paredzēta daudzgadu finanšu shēmā. 2018. gadā tas tika izmantots par summu **837,2 miljoni EUR** — galvenokārt, lai finansētu tūlītējus budžeta pasākumus nolūkā risināt migrācijas, bēgļu pieplūduma un drošības apdraudējumu pastāvīgās problēmas un nodrošināt finansējumu Strukturālo reformu atbalsta programmas pagarināšanai.

Nākamajā daudzgadu finansējuma shēmā Komisija piedāvā racionalizēt procedūras šo instrumentu mobilizēšanai un palielināt elastības instrumentu.

ES Solidaritātes fonds

Programmas mērķi

Solidaritāte ir viena no ES pamatvērtībām, kā arī Eiropas integrācijas procesa vadošais princips. Eiropas Savienības Solidaritātes fonds, kas tika izveidots 2002. gadā, ir viens no konkrētākajiem piemēriem par solidaritāti pret dalībvalstīm un valstīm, kuras ved sarunas par pievienošanos ES. Fondu var izmantot ievērojamu valsts mēroga vai reģionālu **dabas katastrofu** gadījumā (zemestrīces, plūdi, sausums, mežu ugunsgrēki, vētras utt.), lai no katastrofas pirmās dienas finansētu ārkārtas pasākumus, piemēram, pamatinfrastruktūras atjaunošanu līdz darba stāvoklim, pagaidu izmitināšanas vietu nodrošināšanu, glābšanas dienestu finansēšanu, lai palīdzētu katastrofas skartajiem iedzīvotājiem, preventīvas infrastruktūras nodrošināšanu un tīrīšanas darbības.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi

Kopš ES Solidaritātes fonda izveides 2002. gadā atbalsts ir sniegts, reaģējot uz vairāk nekā 80 katastrofām, tostarp plūdiem, mežu ugunsgrēkiem, zemestrīcēm, vētrām un sausumu. No ES Solidaritātes fonda palīdzība ir nodrošināta ārkārtas situāciju un atjaunošanas darbībām 24 valstīs. Palīdzības summa ir vairāk nekā 5 miljardi EUR.

2018. gadā no ES Solidaritātes fonda arī tika sniegts būtiski svarīgs atbalsts, ne tikai papildinot finanšu palīdzību, bet arī kalpojot par skaidru un taustāmu piemēru Eiropas solidaritātei ar skartajām iedzīvotāju grupām.

46,5 milj. EUR	49,2 milj. EUR	3,2 milj. EUR	3,8 milj. EUR	12,3 milj. EUR
Francija	Portugāle	Spānija	Grieķija	Polija
Reģioniem Senmartēnā un Gvadelupā, ko skāra orkāni Irma un Maria	Pēc vasaras, kad notika mežu ugunsgrēki, 2017. gada oktobrī		Pēc zemesrīces 2017. gadā	Pēc 2017. gada augusta vētrām un lietusgāzēm
16,9 milj. EUR	2,3 milj. EUR		17,7 milj. EUR	
Lietuva	Bulgārija		Latvija	
Pēc 2017. gada lietusgāzēm un plūdiem	Pēc vētrām un plūdiem 2017. gada oktobrī		Pēc plūdu katastrofas 2017. gadā	
Kopā 151,9 miljoni EUR				

2018. gadā **152 miljoni EUR** ⁽³⁵²⁾ tika kopā piešķirti **astoņām dalībvalstīm**, lai ļautu tām finansēt **ārkārtas un atjaunošanas darbības** pamatinfrastruktūras, palīdzības iedzīvotājiem, pagaidu mājokļu, kultūras mantojuma aizsardzības un attīrīšanas operāciju jomā. 2018. gadā atbalsts galvenokārt tika sniegts saistībā ar dabas katastrofām, kas bija notikušas gadu iepriekš. Tā tas bija orkānu Irma un Maria gadījumā Francijas aizjūras reģionos Senmartēnā un Gvadelupā, zemesrīču gadījumā Grieķijas Lezbas un Kosas salās, plūdu gadījumā Latvijā un Lietuvā un mežu ugunsgrēku gadījumā Portugālē un Spānijā.

2018. gadā Komisija saņēma šādus četrus pieteikumus atbalsta saņemšanai — plūdi Burgasā (Bulgārija), kas notika 2017. gada beigās, ilgstošais sausums Kiprā, plūdi Rumānijas ziemeļaustrumu reģionā vasaras mēnešos un ekstremāli laikapstākļi oktobrī / novembrī visā Itālijā. 2018. gada novembrī Bulgārija saņēma finansiālo ieguldījumu 2,3 miljonu EUR apmērā. Pārējo trīs gadījumu novērtējums turpinājās 2019. gadā.

Atbalsts no Solidaritātes fonda palīdz palielināt dalībvalstu un reģionu izturētspēju un gatavību novērst dabas katastrofu sekas.

Novērtēšana un izvērtējums

Komisija veica savu **pirmo ES Solidaritātes fonda novērtējumu** ⁽³⁵³⁾ par 2002.–2017. gada periodu un secināja, ka fonds efektīvi izpilda tā uzdevumus un ka tas tiek pozitīvi vērtēts saistībā ar gatavību iejaukties ar papildu finanšu resursiem. Tika arī konstatēts, ka fonds sekmē valsts pārvaldes iestāžu turpmāku mācīšanos katastrofu riska pārvaldības jomā. Novērtējumā tika secināts, ka, integrējot katastrofu riska pārvaldību valstu sistēmās, visticamāk, tiks radītas sinerģijas efektīvākai īstenošanai.

Novērtējumā tika norādīts, ka Solidaritātes fonds ir pielāgojams un elastīgs instruments ES intervencei katastrofu gadījumā. ES līmenī mehānisms, kas izveidots ikgadējai resursu pieejamībai, nodrošina, ka fonds var sniegt atbalstu pat katastrofas mēroga notikumu laikā, ko apliecina rekordlielā dotācija 1 miljarda EUR apmērā, kas tika apstiprināta pēc vairākām zemesrīcēm Itālijā 2016. un 2017. gadā. Darbības līmenī šo elastību nodrošina iespēja saņēmējvalstīm izmantot dotāciju, lai segtu iepriekš radušos izdevumus, piemēram, par projektiem, kas uzsākti un īstenoti pirms Solidaritātes fonda līdzekļu faktiskas izmantošanas uz vietas.

⁽³⁵²⁾ Ziņojums par Eiropas Komisijas budžeta un finanšu pārvaldību 2018. finanšu gadā, budžeta ziņojuma III iedaļa atbilstoši Finanšu regulas 249. pantam, 2019. gada 29. marts.

⁽³⁵³⁾ SWD (2019) 186 final, 2019. gada 15. maijs.

No otras puses, viena no Solidaritātes fonda visvairāk kritizētajām iezīmēm ir laiks, kurš vajadzīgs dotācijas piešķiršanai, kas joprojām vidēji ir 1 gads. Atbilstoši pašreizējam tiesiskajam regulējumam Solidaritātes fonds nav instruments ātriem intervences pasākumiem katastrofu laikā, un ir jāapspiež risinājumi līdzekļu piešķiršanas laika problēmas novēršanai.

Solidaritātes instruments tiks izmantots arī turpmāk, papildinot to ar dažām jaunām iezīmēm, kas ļauj šo instrumentu elastīgāk īstenot.

Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds

Programmas mērķi

No Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda tiek sniegts atbalsts no darba atlaistiem strādājošajiem un pašnodarbinātām personām, kuru darbība ir pārtraukta saistībā ar ievērojamām globalizācijas izraisītām strukturālām pārmaiņām pasaules tirdzniecības modeļos vai globālās finanšu un ekonomiskās krīzes turpināšanās dēļ.

Īstenošana un jaunākie sasniegumi ⁽³⁵⁴⁾

2014.–2018. gadā no Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda tika piedāvāts atbalsts **49 062** mērķa **strādājošo un personu, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (NEET), 27 dažādās ekonomikas nozarēs**. Darbu zaudējušu darba ņēmēju reintegrācija darba tirgū palielinājās salīdzinājumā ar iepriekšējo 2007.–2013. gada finansēšanas periodu (no 49 % līdz 56 %) ⁽³⁵⁵⁾. 2018. gadā dalībvalstis saņēma 27,7 miljonus EUR, lai sniegtu atbalstu bijušajiem strādājošajiem, kas ir atlaisti. Daži 2018. gadā piedāvātā atbalsta piemēri ⁽³⁵⁶⁾ ir šādi:

- 550 bijušajiem izdevniecību nozares strādājošajiem Grieķijā;
- 730 bijušajiem tekstilrūpniecības nozares strādājošajiem Portugālē;
- 1858 bijušajiem *Air France* darbiniekiem;
- 2285 bijušajiem uzņēmuma *Caterpillar* darbiniekiem Beļģijā;
- 646 bijušajiem uzņēmuma Goodyear darbiniekiem Vācijā;
- 303 bijušajiem Spānijas tekstilrūpniecības nozares strādājošajiem Galīcijā;
- 900 bijušajiem uzņēmuma Ericson darbiniekiem Zviedrijā.

Minētais finansiālais atbalsts tika izmantots, lai palīdzētu šiem strādājošajiem atrast jaunu darbu, saņemt karjeras konsultāciju, izglītību un apmācību, mentorēšanu un izaugsmes vadību vai iedrošinātu uzsākt uzņēmējdarbību un veidot uzņēmumu.

Novērtēšana un izvērtējums ⁽³⁵⁷⁾

2018. gada Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda vidusposma novērtējuma ⁽³⁵⁸⁾ rezultāti liecina, ka tas piedāvā no darba atlaistajiem strādājošajiem unikālu pielāgotu pasākumu kombināciju, kas deva ilgtspējīgākus rezultātus, palielināja labuma guvēju pašapziņu (kam beidzot bija aktīvāka pieeja darba meklēšanai) un uzlaboja viņu nodarbinātību.

⁽³⁵⁴⁾ Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats, 10. lpp. Papildu informāciju skatīt dokumentā COM(2018) 297 final, 2.–4. lpp.

⁽³⁵⁵⁾ Reintegrācijas rezultāti ir izteikti atkarīgi no konkrētā gadījuma, piemēram, ekonomiskās situācijas attiecīgajā teritorijā.

⁽³⁵⁶⁾ Dažos gadījumos atbalsts tika pieprasīts 2017. gadā.

⁽³⁵⁷⁾ Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, 2018. gada darbības pārskats.

⁽³⁵⁸⁾ Komisijas ziņojums par Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda (EGF) starpposma novērtējumu, (COM(2018)297 final, 16.5.2018.), un tam pievienotais Komisijas dienestu darba dokuments par Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda (EGF) starpposma novērtējumu, SWD(2018) 192 final, 16.5.2018.

Tomēr tajā tika arī norādīts, ka Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda atbilstības kritēriji finansējuma saņemšanai ietver tikai atbrīvošanu no darba globalizācijas vai finanšu un ekonomiskas krīzes dēļ un neietver citus ievērojamus notikumus ekonomikā. Piemēram, ja darbiniekus atlaiž automatizācijas vai digitalizācijas dēļ, viņi nevar saņemt atbalstu no Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda. Turklāt pieteikšanās atbalstam ir nevajadzīgi apgrūtināta (vajadzīgs plašs pamatojums), un apstiprināšanas process ir garš. Visbeidzot, novērtējums liecināja, ka jāuzlabo pārraudzība un ziņošana, lai labāk analizētu fonda efektivitāti.

Pamatojoties uz šiem konstatējumiem, 2018. gada 30. maijā Komisija pieņēma priekšlikumu par pastiprinātu un efektīvāku Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu⁽³⁵⁹⁾ no 2021. gada, kad fondam būtu plašāka piemērošanas joma, ietverot jebkādu liela mēroga restrukturizācijas notikumus, piemēram, ko izraisījusi automatizācija un digitalizācija, samazinot intervences sliekšni un paredzot vienkāršāku un ātrāku budžeta mehānismu.

⁽³⁵⁹⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu (EGF), COM(2018) 380 final.

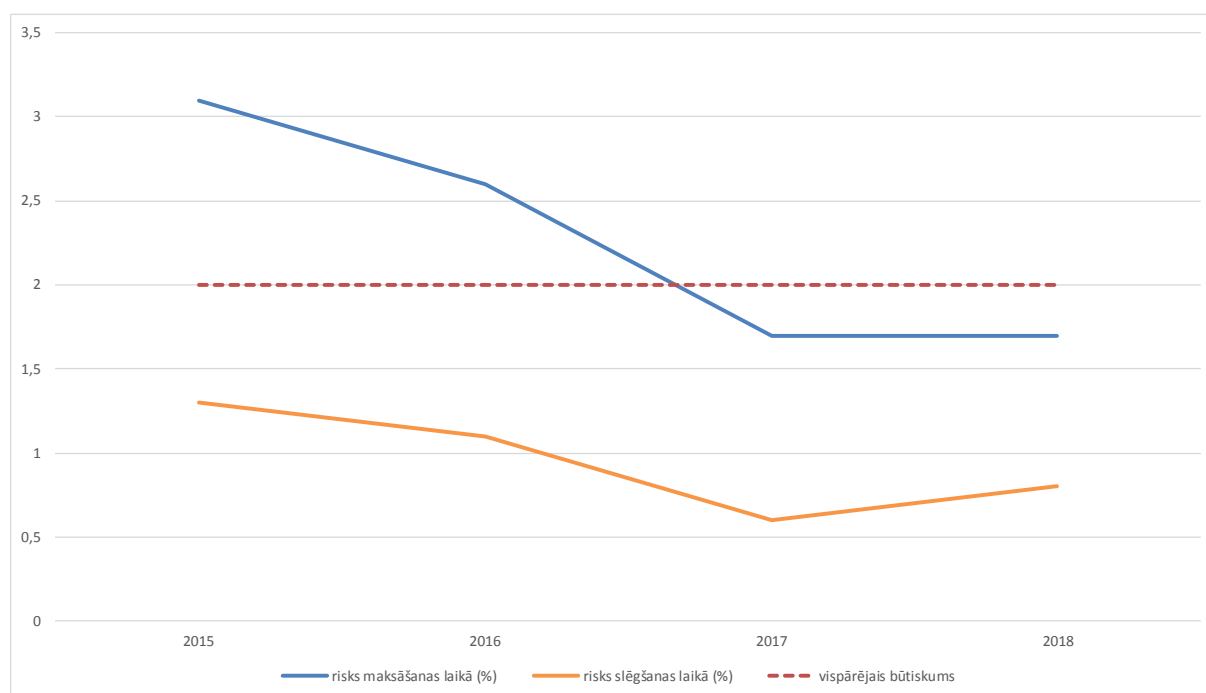
2. iedaļa

Iekšējā kontrole un finanšu pārvaldība

1. ES budžets ir labi pārvaldīts

Eiropas Komisija uzskata ES budžeta pareizu izmantošanu par ļoti svarīgu. Tās labi izstrādātās kontroles sistēmas samazina risku, kas saistīts ar finanšu darījumu **likumību un pareizību**.

Šajā kontekstā pārvaldības darbības tiek veiktas, lai novērstu, atklātu un labotu jebkādas kļūdas, neatbilstības vai krāpšanu. **2018. gads** ir otrais gads pēc kārtas, kad kopējais **kļūdu** līmenis tiek lēsts kā **mazāks par 2 %** ⁽³⁶⁰⁾. Tajos segmentos, kur risks maksāšanas laikā ir lielāks par 2 %, ir ieviestas pārvaldības darbības.

Grafiks. Kopējais risks maksāšanas un slēgšanas laikā (laika gaitā).

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

2018. gadā visideleģētie kredītrīkotāji ⁽³⁶¹⁾ **deklarēja, ka viņiem ir pamatota pārliecība** par attiecīgo iestāžu pārbaudes (kontroles) sistēmām un finanšu pārvaldību. Vajadzības gadījumā šī deklarācija tika papildināta ar atzīmi, kas ir pārskatatbildības ķēdes pamatpincipi. Atrunas nodrošina pārredzamību saistībā ar noteiktās jomās konstatētajām problēmām un trūkumiem, kā arī pasākumiem to novēršanai. 2018. gada darbības pārskatos **atrunu finansiālā ietekme joprojām ir ierobežota**.

Komisijas pārvaldības, pārliecības un pārskatatbildības modelis tika vēl **vairāk pastiprināts 2018. gadā** (skatīt to veidojošos elementus grafikā turpmāk tekstā). Turklāt ir paveikts turpmāk norādītais.

- Pārskatītā finanšu regula ir pieņemta, samazinot birokrātiju ES finansējuma saņēmējiem un vienkāršojot katru svarīgo finansēšanas procesa posmu. Šie vienkāršošanas pasākumi ir iestrādāti jaunajās Komisijas ierosinātajās izdevumu programmās.

⁽³⁶⁰⁾ Šī būtiskuma robežvērtība lielākajā vairumā gadījumu ir 2 % no attiecīgajiem izdevumiem, kas atbilst Eiropas Revīzijas palātas metodikai.

⁽³⁶¹⁾ Regulas 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, 73. un 74. pants (OV L 193, 30.07.2018.) (turpmāk tekstā — *finanšu regula*).

- Komisijas pārskatītais iekšējās kontroles satvars ir pilnībā īstenots.
- Ārpus Komisijas ir pastiprināta rīcība interešu konflikta gadījumā un finanšu pamatregula decentralizētām aģentūrām⁽³⁶²⁾, un Komisija ir nākusi klajā ar priekšlikumiem, lai aizsargātu ES budžetu no vispārējiem tiesiskuma trūkumiem dalībvalstīs.
- Finanšu pārvaldība ir vēl vairāk uzlabojusies, samazinot kļūdu skaitu, nodrošinot maksājumu savlaicīgu veikšanu, papildu efektivitātes pieaugumu un izmaksu atbilstīgu kontroli, ņemot vērā pārvaldības vidi.
- Trūkumu atklāšanas rezultātā finanšu korekciju un atgūstamo summu līmenis ir noturīgs.
- Savā vispārējā atzinumā iekšējais revidents uzskatīja, ka 2018. gadā Komisija ir īstenojusi pārvaldības, riska pārvaldības un iekšējās kontroles procedūras, kas, kopā ņemot, ir atbilstošas, lai spētu dot pietiekamu pārlicību par tās finanšu mērķu sasniegšanu, izņemot jomas, kur ģenerāldirektori pauduši atrunas (skatīt 2. iedaļas 5. apakšiedaļu).

Noturīgo finanšu pārvaldības un kontroles sistēmu uzlabojumu ir apliecinājusi arī **Eiropas Revīzijas palāta**. 2018. gads bija otrais gads pēc kārtas, kad Eiropas Revīzijas palāta sniedza **atzinumu ar atrunām** ("labvēlīgs, bet ..."), **nevis nelabvēlīgu (negatīvu) atzinumu par maksājumu no 2017. gada ES budžeta likumību un pareizību**. Turklāt 11. gadu pēc kārtas Eiropas Revīzijas palāta arī sniedza **pozitīvu (bez atrunām) atzinumu par ES gada pārskatiem**.

Pamatojoties uz gada darbības pārskatos iekļautajām ticamības deklarācijām un atrunām⁽³⁶³⁾, kolēģija pieņem šo 2018. gada pārvaldības un izpildes ziņojumu par ES budžetu un uzņemas vispārēju politisko atbildību par ES budžeta pārvaldību.

Komisija sasniedza šos pozitīvos rezultātus, pateicoties tās **pārlicības modelim** un **stabilajai kontroles videi**.

Komisija ir nostiprinājusi savu spēcīgo pārlicības un pārskatatbildības modeli

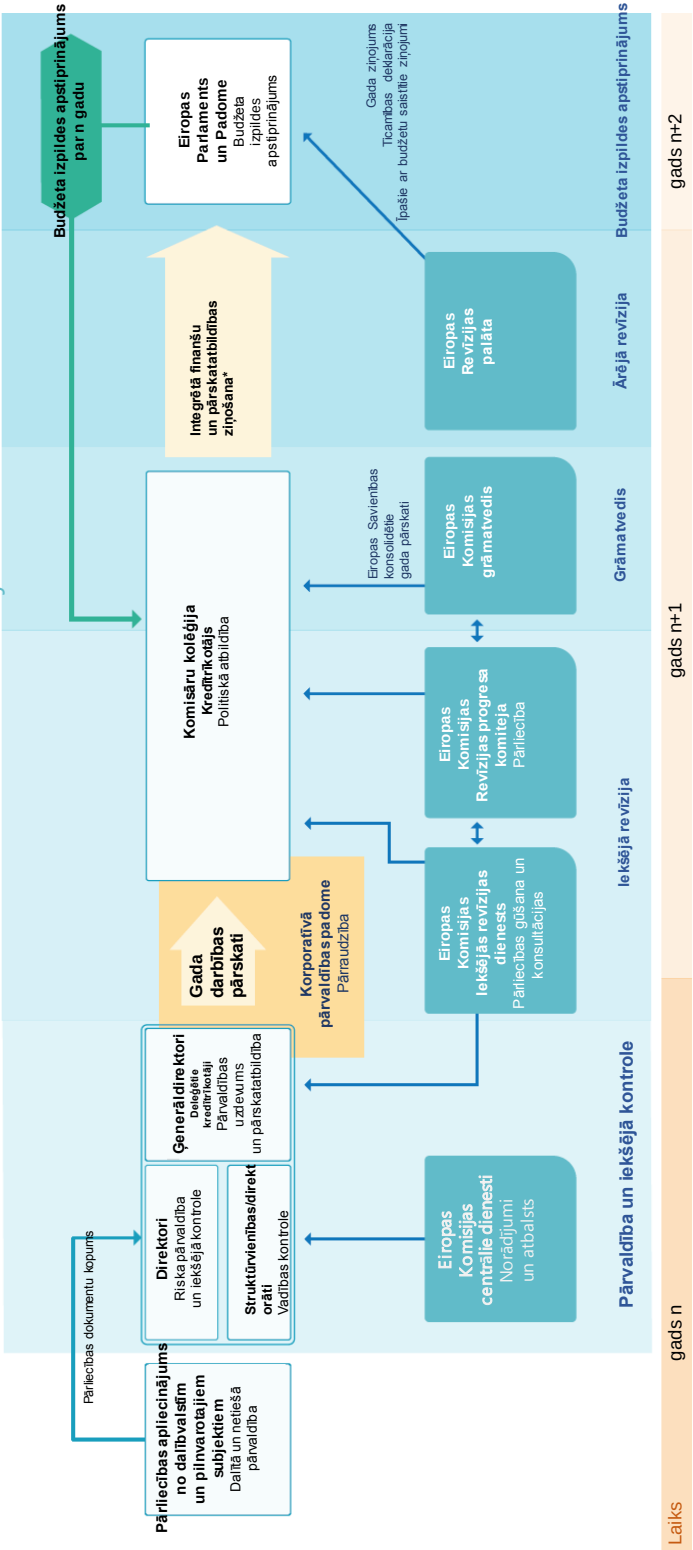
Komisijai ir stingra kārtība pareizas finanšu pārvaldības nodrošināšanai. Galvenie tās pārlicības gūšanas un pārskatatbildības uzticamās ķēdes **elementi**, ko balsta skaidri uzdevumi un atbildības jomas. Minētie elementi ir norādīti grafikā turpmāk tekstā.

Esošais pārlicības un pārskatatbildības modelis tika **pastiprināts 2018. gadā**, uzlabojot pārraudzību korporatīvā līmenī, vienlaikus saglabājot deleģēto kredītrīkotāju decentralizēto pārskatatbildību par to dienestiem piešķirtā finansējuma pareizu finanšu pārvaldību (skatīt arī 2. iedaļas 9.1. apakšiedaļu par mūsu "spēcīgo pārvaldības kārtību").

⁽³⁶²⁾ 2018. gada 18. decembrī pieņemta finanšu pamatregula par struktūrām, kas izveidotas atbilstoši LESD un *Euratom* līgumam.

⁽³⁶³⁾ Finanšu regulas 74. panta 9. punkts.

Komisijas pārliecības gūšanas un pārskatatbildības sistēma ES budžetam — skaidri uzdevumi un atbildības jomas

*Integrētā finanšu un pārskatatbildības ziņošana:

- Eiropas Savienības konsolidētie gada pārskati;
- gada pārvaldības un izpildes ziņojums;
- ilgtermiņa prognoze par saņemtiem un iztērētiem līdzekļiem;
- ikgadējais iekšējās revīzijas ziņojums;
- ziņojums par pasākumiem pēc budžeta izpildes apstiprinājuma.

Grafiks. Komisijas pārliecības gūšana un pārskatatbildība — skaidri uzdevumi un atbildības jomas.
Avots: Eiropas Komisija.

Istenots pārskatītais iekšējās kontroles satvars

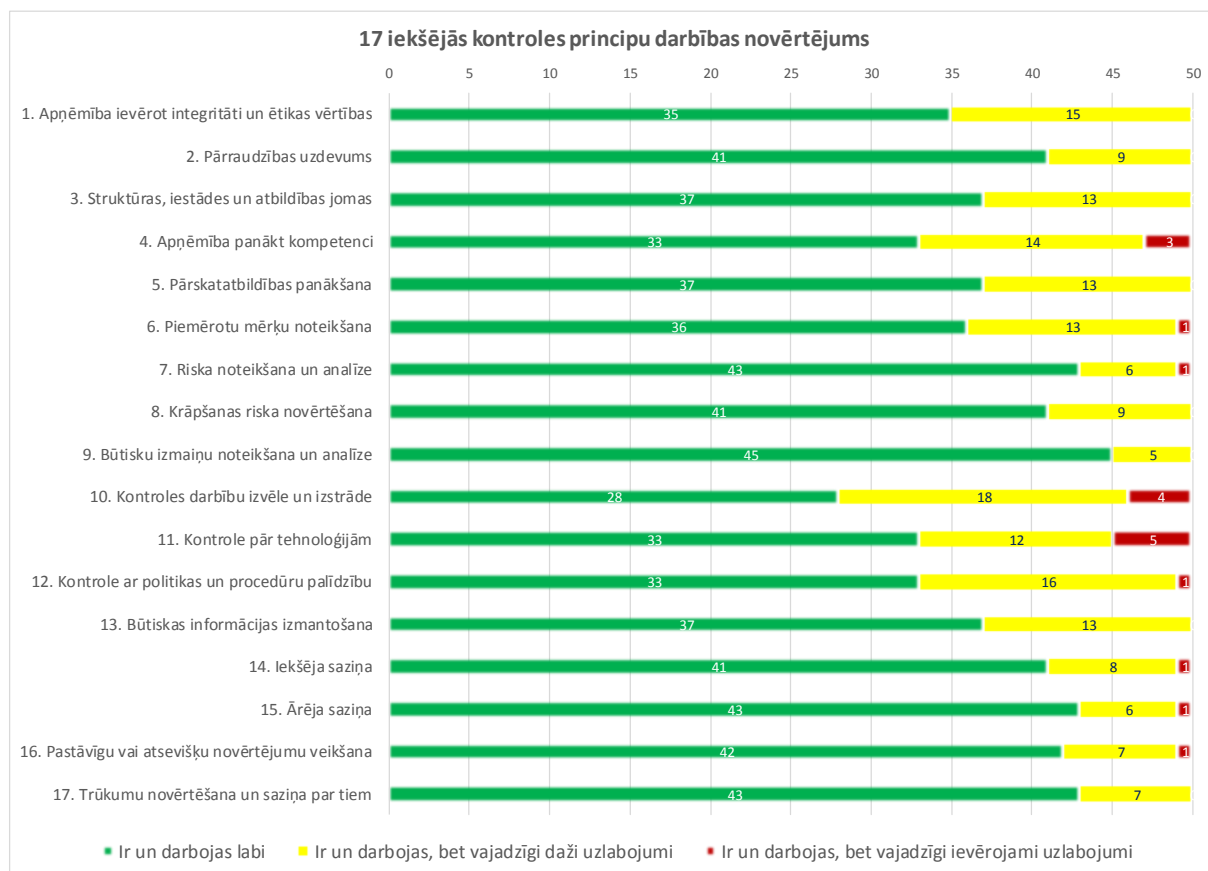
Komisijas iekšējās kontroles satvars pamatojas uz 2013. gada satvaru, ko piedāvāja Tredveja komisijas organizāciju atbalsta komiteja (COSO). Tas atbilst augstākajiem starptautiskajiem standartiem.

Atbilstoši Komisijas decentralizētajam pārvaldības modelim šajā korporatīvajā satvarā katrs dienests izveido organizatorisko struktūru un iekšējās kontroles sistēmas, kas ir vislabāk piemērotas, lai nodrošinātu to politikas un darbības mērķu izpildi, tostarp pareizu finanšu pārvaldību.

2018. gads bija pirmais gads, kad visi Komisijas dienesti pilnībā īstenoja pārskatīto iekšējās kontroles satvaru. Pateicoties intensīvai saziņai, darbsemināriem un paraugprakses apmaiņai, iekšējās kontroles kultūra ir būtiski uzlabojusies. Iekšējās kontroles satvaru visā Komisijā aizvien vairāk uzskata par spēcīgu pārvaldības instrumentu. Atbilstoši šim lielākajam brieduma līmenim Komisijas dienesti aizvien vairāk pārbauda savu iekšējās kontroles sistēmu efektivitāti, ņemto vērā ne tikai atbilstības apsvērumus. Lai izmantotu sasniegto progresu, tiks veikts turpmāks darbs.

Kopumā Komisijas dienesti novērtēja savas iekšējās kontroles sistēmas kā efektīvas (skatīt grafiku turpmāk tekstā). Galvenās norādītās stiprās puses ietver kontroles vidi un riska novērtējumu. Tas atspoguļo Komisijas pārvaldības kārtības neseno pārskatīšanu un riska pārvaldības korporatīvās pārraudzības pastiprināšanu 2018. gadā.

Dažos Komisijas dienestos tika arī konstatētas uzlabojamas kontroles darbību jomas. Tās atbilst saistītajiem revīzijas konstatējumiem un/vai atrunām. Tiek veikti pasākumi, lai novērtu konstatētos trūkumus, tostarp pielāgojot attiecīgās kontroles stratēģijas.

Grafiks. Komisijas iekšējā kontroles satvara 17 principu novērtējums 2018. gadā. Grafikā ir norādīts to dienestu skaits (x ass), kas uzskata, ka saistītais princips darbojas labi, ka vajadzīgi daži uzlabojumi vai ka vajadzīgi lieli uzlabojumi.

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

Vietējo sistēmu validācija

Tā kā to vietējo finanšu sistēmu pareizība, no kurienes dati nonāk Komisijas korporatīvajā finanšu un grāmatvedības sistēmā, ir būtiski svarīga, lai nodrošinātu gada pārskatu vispārējo uzticamību, grāmatvedis

veic šo vietējo finanšu sistēmu atsevišķu validāciju. Tas notiek papildus Komisijas dienu vadības novērtējumam par savu(-ām) iekšējo(-ām) kontroles sistēmu(-ām).

2018. gadā paveiktais darbs liecina, ka neviens no atklātajiem trūkumiem nav saistīts ar tādu vietējo sistēmu, kas neatbilst validācijas kritērijiem, struktūru vai īstenošanu. Turklāt neviens no atklātajiem trūkumiem, visticamāk, būtiski neietekmēs gada pārskatus.

Tomēr analīzes rezultātā ir pausti vairāki ieteikumi, lai uzlabotu kontroles vidi un grāmatvedības uzskaites kvalitāti atbildīgajās struktūrvienībās⁽³⁶⁴⁾, mazinot risku finanšu un regulatīvo vadības ziņojumu pareizībai⁽³⁶⁵⁾.

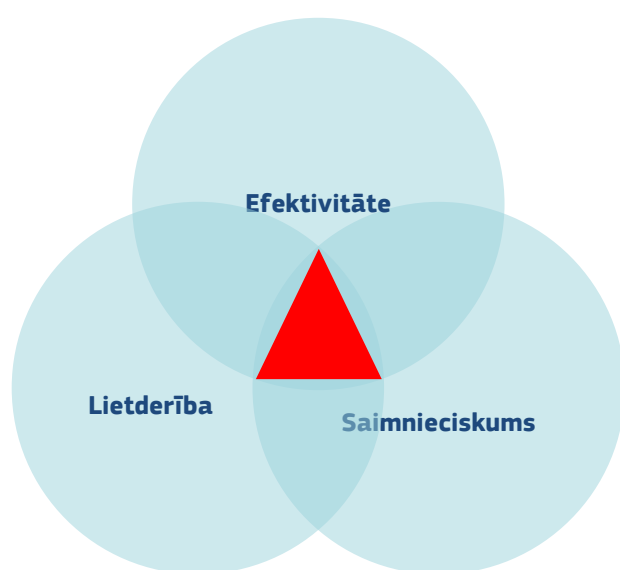
⁽³⁶⁴⁾ Galvenokārt izpildaģentūras un atalgojuma struktūrvienība, cilvēkresursu, paplašināšanās un juridiskie dienesti.

⁽³⁶⁵⁾ Galvenokārt dažādas problēmas grāmatvedības kontroles vidē, debitoru parādu atgūšanā un informācijas sniegšanā, lai atbalstītu darbinieku pabalstu saistību aprēķinu.

2. Kontroles sistēmas ir izmaksu ziņā lietderīgas

Komisija vēlas panākt, lai tās pārvaldības un kontroles sistēmas būtu izmaksu ziņā lietderīgas. Tas nozīmē, ka šādu kontroles pasākumu gadījumā ir atrasts pareizais līdzsvars attiecībā uz **efektivitāti** paredzēto kontroles mērķu **lietderīgā** izpildē par **pieņemamu izmaksu summu**. Mēs vēlamies pietiekami uzticamus kontroles pasākumus, lai finanšu pārvaldības sistēmas un finanšu darījumi atbilstu juridiskajiem un līgumiskajiem noteikumiem un atbalstītu cīņu pret krāpšanu. Tomēr šie pasākumi nedrīkst būt tik traucējoši, lai neļautu ātri apstrādāt līgumu parakstus un maksājumus. Attiecīgajām izmaksām arī jābūt pieņemamā līmenī.

2018. gadā pēc to apvienotā efektivitātes, lietderības un saimnieciskuma novērtējuma visi Komisijas dienesti secināja, ka kopumā to kontroles pasākumi ir izmaksu ziņā lietderīgi.

Tas nozīmē, ka ir atrasts pareizais līdzsvars starp trīs faktoriem.

ES budžeta aizsardzības efektivitāte — **rīks slēgšanas laikā ir 0,8 %** (skatīt 2.1. apakšiedaļu). Turklāt ir **īstenota stratēģija krāpšanas apkarošanai** (skatīt 4. apakšiedaļu).

Lietderība — Komisijas vidējais **maksājumu veikšanas laiks ir tikai 18 dienas** (daudz mazāk par tiesību aktos noteikto maksimālo 30 dienu termiņu), kā arī tiek turpināti centieni nodrošināt lielāku sinerģiju un lietderību (skatīt 2.2. apakšiedaļu).

Saimnieciskums — kopumā Komisijas lēstās **kontroles pasākumu izmaksas ir pieņemamas** (skatīt 2.3. apakšiedaļu).

Avots: Eiropas Komisija.

Turklāt gadījumos, kad revīzijas konstatējumu rezultātā tiek atklāti trūkumi un/vai tiem seko atrunas, **kontroles stratēģijas tiek attiecīgi uzlabotas**. Tas var notikt arī izmaiņu kontroles vidē vai iekšējas reorganizācijas dēļ.

Kontroles pasākumu izmaksu lietderība paredz **rīkam pielāgotas kontroles stratēģijas**. Tas ietver stingrāku izpēti un/vai lielāku kontroles biežumu riskantākās jomās un ne tik intensīvas, dārgas vai apgrūtināšanas kontroles jomās ar mazāku risku. Ir arī citi veidi, kā nodrošināt kontroles pasākumu izmaksu lietderību, piemēram: i) riska samazināšana, izmantojot vienkāršas procedūras⁽³⁶⁶⁾ un/vai procesus, ii) palāšanās uz citu struktūru veiktajām revīzijām un kontroles pasākumiem⁽³⁶⁷⁾ un/vai iii) apjomradīti ietaupījumi, kopīgi izpildot kontroles funkciju. Šie aspekti tika pilnībā ņemti vērā, sagatavojot priekšlikumus par nākotnes izdevumu programmām (skatīt arī punktu par to programmu sagatavošanu, kas būs spēkā pēc 2020. gada, 5. apakšiedaļas beigās).

⁽³⁶⁶⁾ Piemēram, vienkāršotas izmaksu iespējas, kas nozīmē vienreizēju maksājumu, vienas likmes un vienības izmaksu skalu izmantošanu, lai noteiktu summas, kas jāatmaksā vai jāmaksā labuma guvējiem.

⁽³⁶⁷⁾ Komisija var (pilnībā vai daļēji) pajauties uz novērtējumiem, kontroli vai revīzijām, ko veikuši citi subjekti, ja minētie pasākumi tika veikti atbilstoši nosacījumiem, kas ir līdzvērtīgi Komisijas nosacījumiem, un sniedz līdzvērtīgu pārliecības apliecinājumu (Finanšu regulas 126. un 127. pants).

2.1. Kontroles sistēmas ir efektīvas — sistēmu trūkumi un finanšu kļūdas tiek novērstas, atklātas un labotas

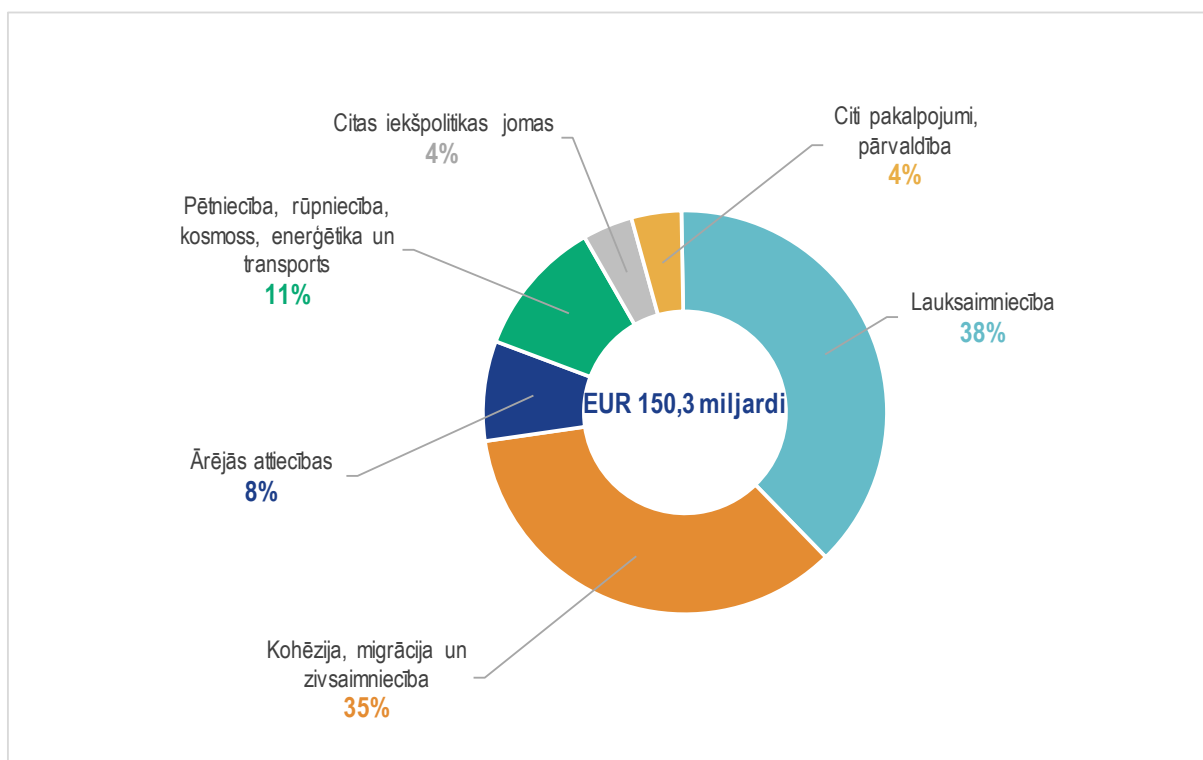
Efektīva kontrole nodrošina, ka iekšējās kontroles mērķi tiek sasniegti. To nosaka, ņemot vērā ieguvumus no kontroles pasākumiem, ko dažos gadījumos nevar aprēķināt. Galvenais labi izstrādātu kontroles sistēmu ieguvums ir mazāks risks, kas saistīts ar finanšu darījumu likumību un pareizību, kā arī krāpšanas novēršana, atklāšana un vajāšana (skatīt 4. apakšiedaļu).

Risks, kas saistīts ar finanšu darījumu likumību un pareizību, ir mazāks par 2 %

Komisijas daudzgadu kontroles cikls — pārvaldības instruments finansiālu kļūdu un to cēloņu novēršanai, atklāšanai un labošanai

Lai gan ES izdevumiem ir **kopēji kontroles aspekti**, atsevišķas izdevumu programmas var būt ļoti daudzveidīgas. Tāpēc **kontroles stratēģijas ir jāpielāgo** dažādiem pārvaldības režīmiem, politikas jomām un/vai specifiskām finansēšanas procedūrām (modalitātēm), kā arī ar minēto saistītajam riskam. Riskantākās jomās būs augstāks kontroles līmenis un/vai lielāks kontroļu biežums, bet maza riska jomās — ne tik intensīva, dārga vai apgrūtināša kontrole.

Katru gadu Komisija sniedz pārlicēbas apliecinājumu par tās attiecīgajiem izdevumiem, kas bija **150,3 miljardi EUR** 2018. gadā (skatīt grafiku zemāk, vairāk informācijas un definīcijas skatīt 2. pielikumā).

Grafiks. Eiropas Komisijas attiecīgie izdevumi politikas jomās 2018. gadā (attiecīgie izdevumi ietver veiktos maksājumus, atskaitot jauno izmaksāto priekšfinansējumu (kas Komisijai joprojām jāmaksā) un pieskaitot iepriekšējā priekšfinansējuma ieskaitu (atbildība nodota labuma guvējiem) finanšu gadā).

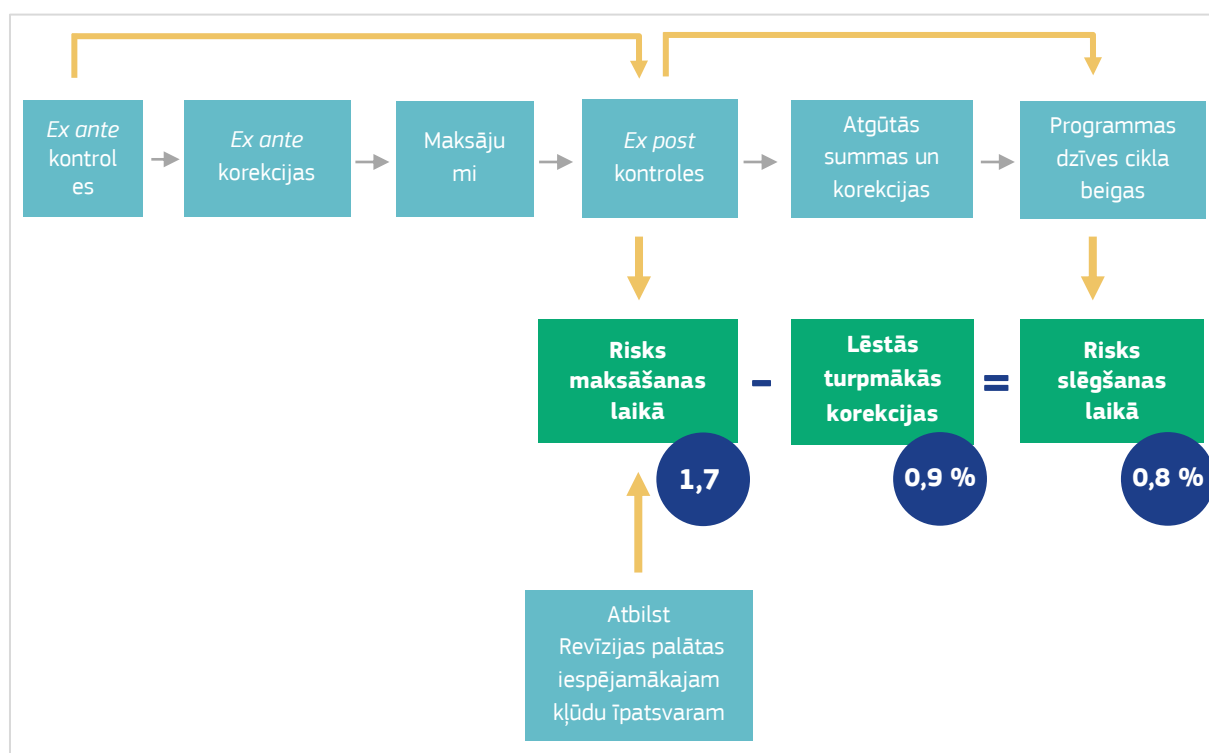
Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

Komisija ir atbildīga, lai ES līdzekļi (tostarp Eiropas attīstības fonda un ES trasta fondu līdzekļi) tiktu iztērēti pareizi. Šāds pienākums ir spēkā neatkarīgi no tā, vai fondu īstenošanu veic Komisijas dienesti (tiešā pārvaldība, aptuveni 21 % no 2018. gada izdevumiem), tas ir uzticēts ārējiem subjektiem (netieša pārvaldība, aptuveni 8 %) vai arī to īsteno dalībvalstu iestādes (dalītā pārvaldība, aptuveni 71 %).

Tāpēc attiecībā uz 79 % budžeta Komisija ir atkarīga no dalībvalstu un citu pilnvaroto subjektu sniegtās pārvaldības un kontroles informācijas uzticamības, kas balstās uz to kontroles sistēmām. Attiecīgi, pirms pieņemt šos subjektus kā ES budžeta pārvaldības partnerus, Komisija preventīvi pārlicinās, ka tie ir izpildījuši visus finanšu pārvaldības nosacījumus (attiecīgi “izraudzīšanas” vai “akreditācijas” procedūra dalībvalstu iestādēm un “pilāru novērtējums” pilnvarotajiem subjektiem). Turklāt Komisija var arī veikt ar risku pamatotas revīzijas, lai pārbaudītu šo subjektu kontroles sistēmu, kontroles rezultātu un/vai pārvaldības ziņojumu uzticamību, tomēr šādas revīzijas veic, izvairoties no kontroles posmu dublēšanās.

Vairums dienestu izmanto tikai vienu pārvaldības veidu. Lai gan tiešo pārvaldību izmanto visos 50 dienestos, netiešo pārvaldību — 22, bet dalīto pārvaldību — 7.

Komisija analizē risku, kas saistīts ar finanšu darījumu likumību un pareizību, ne tikai ziņošanas nolūkos, bet arī tāpēc, ka šāda analīze ir svarīgs **pārvaldības instruments**. Tas ietver jebkādu trūkumu noteikšanu un novēršanu programmu līmenī, sistēmisku kļūdu cēloņu noteikšanu un turpmāku kļūdu novēršanu, kā arī nākamo programmu sagatavošanu, ņemot vērā gūto pieredzi. Šāda pieeja nodrošina Komisijas īstenotās finanšu pārvaldības nepārtrauktu uzlabošanu gadu gaitā.

Grafiks. Eiropas Komisijas daudzgadu kontroles cikls.

Avots: Eiropas Komisija.

Tā kā ES izdevumu programmas pēc struktūras ir daudzgadīgas, arī saistītās kontroles sistēmas un pārvaldības cikli aptver vairākus gadus. Tas nozīmē, ka, lai gan kļūdas var tikt atklātas jebkurā gadā, tās tiek labotas pašreizējā vai nākamajā(-os) gadā(-os) līdz pat programmas dzīves cikla beigām. Tāpēc risks (gan procentuālā, gan skaitliskā izteiksmē) tiek aprēķināts divos galvenajos cikla posmos — **maksāšanas laikā un slēgšanas laikā** (skatīt grafikā iepriekš). Komisija uzskata, ka **budžets tiek efektīvi aizsargāts tad, kad risks slēgšanas laikā ir mazāks par būtiskuma robežvērtību⁽³⁶⁸⁾ 2 %**.

- **Risks maksāšanas laikā** ietver tās kļūdas, kuras vēl joprojām var pastāvēt pēc preventīviem kontroles pasākumiem un maksājumu veikšanas⁽³⁶⁹⁾. Komisijas dienesti parasti atklāj šīs kļūdas, veicot apsekojumus vai revīzijas. Mērīšana šajā posmā ļauj kredītrīkotājiem labot kļūdas un pēc

⁽³⁶⁸⁾ Būtiskums ir kļūdas mēroga rādītājs. Informācija ir būtiska, ja tās izlaišanas, sagrozīšanas vai slēpšanas gadījumā varētu pamatoti gaidīt, ka tiks ietekmēti lietotāju (piemēram, budžeta izpildes apstiprinātājiestādes) lēmumi, kas tiek pieņemti, pamatojoties uz šo informāciju. Konkrētu būtiskuma kritēriju noteikšana ietver deleģētā kredītrīkotāja lēmumu. Attiecībā uz vairumu darbību šis atlikušā kļūdu īpatsvara kritērijs ir 2 %.

⁽³⁶⁹⁾ Vai līdzīgi — pēc tam, kad izdevumi ir pieņemti (reģistrēti Komisijas grāmatvedības sistēmā), vai pēc priekšfinansējuma ieskaita.

vajadzības veikt papildu preventīvus pasākumus (piemēram, sniegt papildu norādījumus labuma guvējiem), kā arī noteikt savu (*ex ante*) kontroles pasākumu efektivitāti un attiecīgā gadījumā tos pielāgot.

Kad kļūda ir atklāta, tā tiek izlabota, atgūstot līdzekļus vai veicot savstarpējo ieskaitu ar turpmākiem maksājumiem. Tā kā atklāšana un labošana var nenotikt uzreiz, korekcijas parasti netiek veiktas tajā pašā finanšu gadā kā attiecīgais maksājums. Tomēr daudzgadu kontroles sistēmas nodrošina, ka vajadzīgās **korekcijas tiek veiktas attiecīgās programmas dzīves ciklā**.

- Lai noteiktu **risku slēgšanas laikā, lēstās turpmākās korekcijas** tiek atskaitītas no riska maksāšanas laikā. Tās ir korekcijas, ko atbilstoši katra dienesta aplēsēm (*ex post*) kontroles rezultātā būs jāveic turpmākajos gados. Šīs konservatīvās un uz nākotni vērstās aplēses savā ziņā pamatojas uz vidējām finanšu korekcijām un pēdējo gadu laikā atgūtajām summām (korigētas pēc vajadzības), jo īpaši lai izslēgtu elementus, kas vairs nav spēkā attiecībā uz esošajām programmām.

3. apakšiedaļā ir norādīti visi pasākumi, kas tika veikti 2018. gadā ES budžeta aizsardzībai. Šie faktiskie 2018. gada pasākumi nebūtu jāsauc ar turpmāku šeit aprakstīto korekciju aplēsēm. Pirmkārt, faktisko pasākumu tvērums ir plašāks, jo tie ietver gan preventīvus, gan korektīvus pasākumus (ne tikai *ex post* korekcijas). Otrkārt, laika posms atšķiras, jo faktiskie pasākumi attiecas uz iepriekšējo gadu izdevumiem (kad kļūdas varēja būt lielākas) salīdzinājumā ar aprēķinātajām nākotnes korekcijām, kas attiecas tikai uz 2018. gada izdevumiem.

Lai gan šī pieeja tiek konsekventi īstenota visā Komisijā, atsevišķi dienesti vajadzības gadījumā sniedz arī papildu informāciju par savas jomas specifiku. Papildu skaidrojumi par metodiku ir norādīti 2. pielikumā.

Šie jēdzieni ir izstrādāti, lai iederētos Komisijas pārvaldības kontekstā, tomēr tie lielā mērā atbilst Eiropas Revīzijas palātas izmantotajiem jēdzieniem tās pieejā revīzijai (skatīt arī salīdzinājumu tabulā nākamajā lappusē).

- Risks maksāšanas laikā visvairāk atbilst Eiropas Revīzijas palātas “iespējamākajam kļūdu līmenim”. Pēdējos gados palāta ir atzinusi, ka vairumā gadījumu Komisijas rādītāji visumā atbilst palātas aplēsēm un/vai ir tās diapazonā ⁽³⁷⁰⁾.
- Kā riskam pakļautās(-o) summas(-u) aprēķināšanas pamats attiecīgie izdevumi ietver veiktos maksājumus, atskaitot jauno izmaksāto priekšfinansējumu (kas Komisijai joprojām jāmaksā) un pieskaitot iepriekšējā priekšfinansējuma ieskaitu (atbildība nodota labuma guvējiem) attiecīgajā finanšu gadā. Tas pilnībā atbilst Eiropas Revīzijas palātas pieejai ⁽³⁷¹⁾.
- Būtiskuma robežvērtība lielākajā vairumā gadījumu ⁽³⁷²⁾ ir 2 % no attiecīgajiem izdevumiem, kas atbilst Eiropas Revīzijas palātas metodikai ⁽³⁷³⁾.

Turklāt, lai varētu nodrošināt augšupēju pārvaldības ticamības apliecinājumu un noteiktu un risinātu problēmas konkrētās jomās, Komisija aprēķina programmu (vai citu attiecīgo elementu) kļūdu īpatsvaru. Tas nozīmē, ka Komisijas rīcībā ir **vairāk informācijas** par kļūdu īpatsvaru nekā palātas rīcībā. Bez tam Komisijas metodikā tiek ņemts vērā izdevumu programmu **daudzgadu** raksturs, jo īpaši fakts, ka kļūdas, kas nav atklātas maksāšanas brīdī, joprojām var atklāt un labot nākamaj(-os) gadā(-os).

Eiropas Komisija
pārvaldības pieeja

Eiropas Revīzijas palāta
revīzijas pieeja

⁽³⁷⁰⁾ Eiropas Revīzijas palāta, 2017. gada ziņojums, 1.32., 1.34. un 1.36. punkts.

⁽³⁷¹⁾ Eiropas Revīzijas palāta, 2017. gada ziņojums, 1.1. metodikas pielikums, 15. punkts.

⁽³⁷²⁾ Vienīgie izņēmumi ir šādi: a) 1 % no ieņēmumiem (atbilstoši budžeta departamentam, stingrāka prasība ļoti lielo summu dēļ) un b) 2–5 % diapazons programmai “Apvāršis 2020” (atbilstoši pētniecības un citiem saistītajiem dienestiem, vairāk informācijas skatīt 5. apakšiedaļā).

⁽³⁷³⁾ Eiropas Revīzijas palāta, 2017. gada ziņojums, 1.1. metodikas pielikums, 23. punkts.

Mērķis	• sniegt ikgadējo pārvaldības ticamības deklarāciju • noteikt trūkumus un rīkoties daudzgadu griezumā	• sniegt revīzijas atzinumu par viena konkrēta gada finanšu darījumu likumību un pareizību
Detalizācijas līmenis	• ES budžets kopumā un kļūdu īpatsvars katrā dienestā un politikas jomā daudzgadu finanšu shēmas kategorijā (no 1. līdz 5.), kā arī ieņēmumos • kļūdu īpatsvars tiek aprēķināts politikas jomai, programmai un/vai attiecīgajiem (apakš)elementiem • attiecīgā gada izdevumi un ieņēmumi (vai 2 gadiem pētniecībai), ar daudzgadu pieeju	• ES budžets kopumā un kļūdu īpatsvars daudzgadu finanšu shēmas 1.a, 1.b, 2. un 5. kategorijā, kā arī ieņēmumos • attiecīgā gada izdevumi un ieņēmumi
Daudzgadība	• divi kļūdu īpatsvari (risks maksāšanas laikā un risks slēgšanas laikā) daudzgadība tiek ņemta vērā perspektīvi attiecībā uz risku slēgšanas laikā, izmantojot lēstās turpmākās korekcijas visās programmās	• viens kļūdu īpatsvars (iespējamākais kļūdu īpatsvars) — daudzgadība tiek ņemta vērā retroaktīvi, izmantojot tikai finanšu korekcijas slēgtajās programmās
Būtiskuma robežvērtība	• 2 % • izņemot ieņēmumiem (1 %) un programmai "Apvārsnis 2020" (no 2 % līdz 5 %)	• 2 %
Vairāk informācijas	• šā ziņojuma 2. pielikums	• Eiropas Revīzijas palātas gada ziņojums, 1.1. pielikums

Tabula. Komisijas izmantotā metodika riska maksāšanas laikā un riska slēgšanas laikā aprēķināšanai salīdzinājumā ar Revīzijas palātas metodiku.

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati un Eiropas Revīzijas palātas gada ziņojums.

2018. gada kontroles rezultāti liecina, ka, ņemot vērā aprēķināto risku slēgšanas laikā — 0,8 % no ES izdevumiem, ES budžets ir aizsargāts

Turpmāk norādītajās tabulās ir iekļauts risks maksāšanas laikā un risks slēgšanas laikā 2016.–2018. gada periodā visai Komisijai, kā arī ES budžeta galvenajās politikas jomās (%). Vairāk informācijas un definīcijas skatīt 2. pielikumā.

Grafiks. Risks maksāšanas laikā un risks slēgšanas laikā 2016.–2018. gada periodā visai Komisijai, %.

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

Grafiki. Risks maksāšanas laikā un risks slēgšanas laikā 2016.–2018. gada periodā atbilstoši politikas jomām, %.
Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

Lēstais risks maksāšanas laikā (1,7 %) ir stabils un mazāks par 2 %. Nākotnes korekcijas (0,9 %) tiek aprēķinātas konservatīvi. Lēstais risks slēgšanas laikā (0,8 %) joprojām ir ļoti zems.

Lauksaimniecības nozarē risks maksāšanas laikā turpina samazināties (neliels papildu samazinājums) gan absolūtos skaitļos, gan procentuālā izteiksmē (2,1 %). Līdzīgi kā iepriekšējos gados, risks ir augstāks (3,2 %) lauku attīstības (kopējās lauksaimniecības politikas II pīlārs) jomā nekā Garantijas fonda tirgus intervences (2,5 %) un tiešo maksājumu (1,8 %) jomā (abi ietverti kopējās lauksaimniecības politikas I pīlārā). Pateicoties programmu un kontroles sistēmu struktūrai, tiek gaidīts, ka gandrīz visas kļūdas, kas skar maksājumus un kas nav atklātas gada beigās, tiks izlabotas ar turpmākām finanšu korekcijām. Tāpēc lēsto turpmāko korekciju līmenis ir augsts (1,9 % 2018. gadā, 2,1 % 2017. gadā). Tāpēc lēstais risks slēgšanas laikā (šeit tiek saukts par "galīgo riskam pakļauto summu", kad formāli netiek slēgtas Garantiju fonda programmas) joprojām ir zems, proti, 0,2 %.

Kohēzijas, migrācijas un zivsaimniecības jomā pašreizējo programmu īstenošana pašlaik notiek ar pilnu ātrumu. Risks maksāšanas laikā ir palielinājies no 1,1 % 2017. gadā līdz 1,7 % 2018. gadā, lai gan lēstās nākotnes korekcijas arī ir palielinājušās (līdz 0,4 %). Aprēķinātais risks slēgšanas laikā ir 1,3 %, kas ir gandrīz tikpat kā 2017. gadā (1,1 %).

Kohēzijas jomā no vairākām darbības programmām dalībvalstīs 2018. gadā tika veikti pirmie maksājumi. Tā rezultātā maksājumi gada laikā (no 2017. līdz 2018. gadam) būtiski palielinājās par aptuveni 20 miljardiem EUR. Revidentiem bija iespēja pārbaudīt visu procesu lielākā skaitā programmu, kā arī lielāku izdevumu apjomu. Tā rezultātā par lielāku skaitu darbības programmu nekā 2017. gadā tika paaustas atrunas, kā arī svērtais vidējais kļūdu īpatsvars bija augstāks. Konkrēti Eiropas Reģionālās attīstības fonda gadījumā, kam ir vislielākā izdevumu daļa šajā politikas jomā, risks maksāšanas laikā palielinājās līdz 2,0 %.

2018. gadā dalībvalstu revīzijas iestādes ziņoja par neatbilstībām, izmantojot kopēju tipoloģiju, par ko bija panākta vienošanās un ko ieteica Komisija. Neatbilstīgi izdevumi un publisko iepirkumu neatbilstības ir galvenie to atklāto neatbilstību cēloņi. Tas atbilst arī Komisijas dienestu revīziju laikā visbiežāk atklātajiem neatbilstību veidiem. Turklāt trūkstoda dokumentācija un problēmas ar revīzijas taku ir vēl viens nozīmīgs revīzijas konstatējumu avots.

Lai novērstu visbiežāk sastopamās kļūdas, Komisijas dienesti visos gadījumos aicina revīzijas iestādes veikt ne tikai pagātnes izdevumu finanšu korekcijas un korektīvus pasākumus sistēmā, kas dotu labumu nākotnē, bet arī ziņot vadošajai iestādei un sertifikācijas iestādei par galvenajiem atklāto neatbilstību avotiem. Tas ļauj šīm programmas iestādēm pielāgot savus iekšējās kontroles pasākumus, pastiprināt savus kontrolesarakstus un apmācīt personālu un labuma guvējus. Kopā ar programmas iestādēm (jo īpaši ar revīzijas iestādēm) tiek organizēti arī spēju veidošanas pasākumi un kopīgi darbsemināri (piemēram, lai noteiktu, kādai minimālajai dokumentācijai būtu jābūt pieejamai, lai nodrošinātu pienācīgu revīzijas taku, palātas ieteikums tās 2017. gada ziņojumā).

Ņemot vērā publiskā iepirkuma nozīmi kohēzijas politikā, Komisijas publiskā iepirkuma rīcības plāns ir ticis atjaunināts, lai šajā politikas jomā uzlabotu publiskā iepirkuma procedūru atbilstību ⁽³⁷⁴⁾. Īpašs uzsvars tiek likts uz darbībām, lai palīdzētu dalībvalstīm veicināt profesionālu iepircēju izmantošanu atbilstīgi Komisijas 2017. gada oktobrī pieņemtajam publiskā iepirkuma dokumentu kopumam. Komisija tiešsaistē ir izvietojusi daudz norādījumu, paraugprakses piemēru un skaidrojumu, kā arī šis rīcības plāns sekmē informācijas apmaiņu starp partneriem, lai atbalstītu līgumslēdzējas iestādes un programmas iestādes šo problēmu risināšanā un kļūdu mazināšanā.

Visām dalībvalstīm, Komisijas vai Revīzijas palātas revīzijās atklātajām kļūdām sistemātiski piemēro finanšu korekcijas. Veicot dalītu pārvaldību, programmas netiek slēgtas līdz visu finanšu korekciju īstenošanai, bet kohēzijas politikas gadījumā Komisija piemēro papildu finanšu korekcijas, ja kļūdu līmenis (ziņotais vai pārrēķinātais) programmu gada pārskatos joprojām ir lielāks par 2 %.

⁽³⁷⁴⁾ Publiskā iepirkuma procesuālajām kļūdām Eiropas Revīzijas palāta var noteikt pat 100 % kļūdu īpatsvaru, lai gan to faktiskā finansiālā ietekme ir (daudz) mazāka. Tomēr, lai gan iepirkuma atlases / līguma piešķiršanas lēmums varētu būt bijis neatbilstīgs un darbuzņēmējs varētu būt bijis cits, tas ne vienmēr nozīmē, ka visi saistītie maksājumi par pilnu līguma vērtību būs 100 % kļūdaini. Ja paredzētais uzdevums ir labi izpildīts, nodokļu maksātāju nauda nav zudusi.

Ārējo attiecību gadījumā katru gadu veiktie pētījumi liecina, ka kļūdu īpatsvars ir vēl vairāk samazinājies, un tāpēc risks maksāšanas laikā ir mazāks (0,9 % 2018. gadā, samazinājums no 1,2 % 2017. gadā) (skatīt arī 5. apakšiedaļu). Izmantoto kontroles stratēģiju rezultātā tiek veiktas sistemātiskas *ex post* korekcijas, bet tikai pēdējos gados veiktās korekcijas tiek izmantotas kā pamats lēstajām nākotnes korekcijām.

Plašās pētniecības, rūpniecības, kosmosa, enerģētikas un transporta politikas jomā svērtais vidējais risks maksāšanas laikā pirmo reizi ir mazāks par 2 % (1,9 % 2018. gadā, samazinājums no 2,4 % 2017. gadā). Šajā politikas jomā pētniecības un konkurētspējas programmu risks maksāšanas laikā joprojām pārsniedz 2 %. Augstāks risks ir raksturīgs dotācijām, kuras pamatojas uz programmas "Apvārsnis 2020" un konkurētspējas programmas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem faktisko pieprasīto attiecināmo izmaksu atlīdzināšanu. Tā kā ir grūti precīzi noteikt tās tiešās un netiešās izmaksas, ko var segt no projekta finansējuma, izmaksu pieprasījumos un saistītajos maksājumos rodas kļūdas. Lai gan *ex post* kontroles laikā (skatīt zemāk) daudzas šādas kļūdas tiek vēlāk atklātas un labotas, tās joprojām ietekmē risku maksāšanas posmā. Tomēr pētniecības dienesti pastāvīgi mēģina samazināt kļūdu līmeni, piemēram, vēl vairāk vienkāršojot dotāciju līguma paraugu, skaidrāk informējot par attiecināmības noteikumiem (organizēti 15 pasākumi) un vēl vairāk izmantojot vienreizējā maksājuma finansējumu. Komisijas priekšlikumā nākamās paaudzes pētniecības programmai ("Apvārsnis Eiropa") arī ir iekļautas vienkāršotas izmaksu iespējas. Tikmēr pētniecības programmas "Apvārsnis 2020" *ex post* kontroles stratēģija, kas ir kopīga visiem iesaistītajiem dienestiem, ir labi izstrādāta, un tās rezultātā gadu gaitā ir veiktas ievērojamas *ex post* korekcijas, ko izmanto kā pamatu turpmāku korekciju aprēķinam.

Tomēr citu programmu, piemēram, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta gadījumā (transporta, enerģētika un telekomunikācijas), ko īsteno Inovācijas un tīklu izpildaģentūra (INEA), risks maksāšanas un slēgšanas laikā ir mazāks par 2 %. Turklāt finansējuma veidam un saistītajām pilnajām revīzijām, ko veic pilnvarotajos subjektos, kas aktīvi darbojas kosmosa un globālās satelītnavigācijas sistēmas (apakš)programmu jomā ⁽³⁷⁵⁾, piemēram, Eiropas Kosmosa aģentūrā (EKA) un Eiropas GNSS aģentūrā (GSA), ir raksturīgs zemāks risks maksāšanas un slēgšanas laikā, kas tomēr konservatīvi noteikts diapazonā no 0,5 % līdz 0,6 %.

Citu iekšējās politikas jomu gadījumā risks maksāšanas laikā, lēstās turpmākās korekcijas un risks slēgšanas laikā ir stabils un zems — attiecīgi 0,7 %, 0,1 % un 0,6 %. Dažām izglītības un kultūras programmām ir augstāks risks (parasti arī sarežģītām atmaksāšanas programmām, skatīt iepriekš), kā rezultātā ir paustas atrunas (skatīt 5. apakšiedaļu).

Visbeidzot, citu pakalpojumu un administrācijas departamenti parasti pārvalda tāda veida izdevumus, kam ir mazs risks. Tomēr attieksme ir piesardzīga, un tiek piemērots konservatīvs 0,5 % kļūdu īpatsvars. Tā rezultātā svērtais vidējais risks maksāšanas laikā ir 0,2 %. Tā kā vairumā šo dienestu kontroles sistēmas galvenokārt ietver *ex ante* kontroles pasākumus, attiecībā uz sistēmiskām turpmākām *ex post* korekcijām tiek piemērota konservatīva 0,0 % aplēse. Tāpēc risks slēgšanas laikā ir gandrīz tāds pats kā risks maksāšanas laikā un ļoti zems, proti, 0,2 %.

Ņemot vērā to, ka kopējais lēstais **riskis slēgšanas laikā ir mazāks par 2 %** no kopējiem attiecīgajiem izdevumiem, Komisijas dienestu daudzgadu kontroles sistēmas kopumā nodrošina pienācīgu ar darījumu likumību un pareizību saistītā riska pārvaldību, kā arī ka programmu izpildes laikā veiktās finanšu korekcijas un līdzekļu atgūšana kopumā **aizsargā ES budžetu**.

⁽³⁷⁵⁾ Piemēram, Galileo, EGNOS un Copernicus satelītsistēmu navigācijai vai Zemes novērošanai.

2.2. Kontroles sistēmas ir lietderīgas — tās padara procedūras mazāk apgrūtināšas un ļauj laikus veikt maksājumus

2018. gadā Komisijas turpināja savus centienus veidot **sinerģijas un palielināt lietderību** finanšu pārvaldības jomā.

2018. gadā pārskatot finanšu regulu, tika samazināta birokrātija ⁽³⁷⁶⁾. Ar šo regulu attiecībā uz ES finansējuma saņēmējiem tika īstenoti konkrēti vienkāršošanas pasākumi, kas bija saistīti ar piekļuvi līdzekļiem, to izmantošanu un kontroli. Piemēram, no finansējuma saņēmējiem tiek prasīts mazāk informācijas, lai gan tā ir koncentrētāka, informācija tiek pieprasīta tikai vienu reizi (piemēram, pierādījumi par juridisko statusu e-dotāciju / e-iepirkuma kontekstā), Komisija var izmantot esošos novērtējumus (valsts iestādes / uzticamas starptautiskas organizācijas) tā vietā, lai to pašu aspektu pārbaudītu divas reizes (piemēram, tehniskās / finanšu spējas), maksājumi var pamatoties uz sasniegtajiem rezultātiem, nevis izmaksām, jo otrajā gadījumā visas izmaksas jāpamato ar apliecinājošiem dokumentiem, kā arī labuma guvēju grāmatvedības prakse tiks pārbaudīta *ex ante*, un tai var vairs nepievērsties *ex post* kontroles laikā. Konkrēti dalītās pārvaldības vienkāršošanas pasākumi ietver vienkāršākus, saskaņotus un elastīgākus finanšu noteikumus un grozījumus septiņos fondos, kā arī pašreizējo izraudzīto īstenošanas iestāžu pilnvarojuma pagarināšanu dalībvalstīs. Krāpšanas ziņā vienkāršošanas iespējas attiecībā uz turpmākām programmām ļauj tās padarīt vēl noturīgākas pret šādām darbībām.

Kopējās datu ievadīšanas sistēmas visiem konkursa dalībniekiem / pieteikuma iesniedzējiem, kas sāka savu darbu 2018. gada otrajā pusē, jomā ir panākts lielāks **progress**.

Attiecībā uz nākamo daudzgadu finanšu shēmu Komisija par prioritāti ir noteikusi **nākamās paaudzes izdevumu programmu** turpmāku vienkāršošanu un saskaņošanu. Tā ir ierosinājusi konsekventāku, mērķtiecīgāku un pārredzamāku ES budžeta uzbūvi ar skaidru struktūru, kas labāk atbilstu politiskajām prioritātēm. Piemēram, Komisija ir ierosinājusi samazināt programmu skaitu par vairāk nekā vienu trešdaļu, apvienojot finansējuma avotus. Komisija arī ierosina saskaņīgākas un sadarbībspējīgākas izdevumu programmas, saskaņojot to noteikumus, lai sekmētu atbalsta apvienošanu no vairākām programmām un izvairītos no pārkļāšanās. Turklāt Komisijas piedāvātās izdevumu programmas ļauj izmantot jaunajā finanšu regulā paredzētos vienkāršošanas soļus.

Komisijas dienesti ziņoja, ka 92 % no saviem maksājumiem ir veikuši laikus. 2018. gadā Komisijas vidējais neto maksāšanas laiks bija 18 dienas (daudz mazāk par tiesību aktos noteikto maksimālo 30 dienu periodu). Turklāt vēl vairāk samazinājās kavēto maksājumu skaits — no 10,4 % 2017. gadā līdz 7,6 % 2018. gadā (vairāk informācijas skatīt 6. pielikumā).

Komisijas pastāvīgie centieni ieviest uzlabojumus kontroles vidē un izmantot sinerģijas, palīdz izveidot mazāk apgrūtināšas procedūras un palielināt kontroles lietderību. Cita starpā tas ļauj laikus veikt pārskaitījumus labuma guvējiem, kā arī citiem ES līdzekļu saņēmējiem.

⁽³⁷⁶⁾ Turklāt jaunā finanšu regula ir arī brūģējusi ceļu finanšu pamatregulas ES iestādēm atjaunināšanai, lai nostiprinātu noteikumus par interešu konfliktiem dalībvalstīs un pilnvarotajos subjektos, kā arī krāpšanas agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēmu (skatīt vairāk informācijas 4. apakšiedaļā).

2.3. Kontroles izmaksas ir ekonomiskas

Dažādos dienestos kontroles izmaksas ievērojami atšķiras. To var skaidrot ar vairākiem iemesliem (skatīt piemērus **lodziņā** zemāk).

Izmaksu faktori:

- dažāds pārvaldīto programmu sarežģītības līmenis;
- apstrādājamo apjomi un summas (piemēram, lielāka skaita mazas vērtības darījumu apstrāde prasa vairāk darba);
- pārvaldīto programmu konkrētie riska profili;
- iespējams apjomradīts izmaksu pieaugums noteiktām mazākām programmām vai fondiem, ko pārvalda mazāki pilnvarotie subjekti.

Tāpēc vienkāršai dienestu ziņoto aprēķināmo aspektu **salīdzināšanai** būtu ierobežota nozīme. Piemēram, neskatoties uz faktu, ka noteiktas mazākas programmas un/vai dienesti ⁽³⁷⁷⁾ var gūt mazākus apjomradītus ietaupījumus, iespējams, iepirkuma kontroli nevar samazināt neatkarīgi no iesaistītās summas.

2018. gada darbības pārskatos vairums dienestu ziņoja, ka kopumā to lēstās kontroles izmaksas laika gaitā bija **stabilas** ⁽³⁷⁸⁾. Tas galvenokārt notika, pateicoties stabilajai kontroles videi un pašreizējām programmām piemērojamajām stratēģijām. Vairums ziņoja, ka izmaksas ir **atbilstošas**, ņemot vērā to kontroles vidi. Dienesti, kuri ziņoja par acīmredzami augstām izmaksām to attiecīgajās kontroles sistēmās (vai to daļās), ir skaidrojuši šīs izmaksas, atsaucoties uz konkrētiem izmaksu faktoriem.

Turklāt pārskatāmības nolūkā tie dienesti, kuri izmanto dalīto un/vai netiešo pārvaldību, informācijā par Komisijas kontroles izmaksām neiekļāva kontroles izmaksas dalībvalstīs un pilnvarotajos subjektos.

⁽³⁷⁷⁾ Komisijas 50 dienestu finansiālā nozīme ir ļoti atšķirīga. Līdzekļu pārvaldība izteikti atrodas dažu dienestu, kam ir lieli izdevumi, pārziņā (piemēram, 37 % no kopējiem maksājumiem veic lauksaimniecības departaments, 80 % maksājumu veic seši departamenti un 95 % maksājumu — 16 departamenti no 50).

⁽³⁷⁸⁾ Izmaiņas, kas tika novērotas salīdzinājumā ar 2017. gadu, galvenokārt tiek skaidrotas ar jauniem norādījumiem par revīziju (kontroles) izmaksu lietderības aprēķināšanu, novērtēšanu un ziņošanu, kas harmonizē kontroles izmaksu aplēses.

3. Finanšu korekcijas un atgūtās summas liecina, ka ar daudzgadu kontroles ciklu aizsargā ES budžetu

Finanšu korekciju un maksājumu atgūšanas galvenais mērķis ir nodrošināt, ka ES līdzekļi tiek izmantoti tikai tiesiskajam regulējumam atbilstošiem izdevumiem.

Īstenojot ES budžetu, ir īpaši svarīgi novērst, atklāt un pēc tam labot sistēmas trūkumus, kā rezultātā rodas kļūdas vai neatbilstības vai notiek krāpšana. Komisijas un dalītās pārvaldības gadījumā arī dalībvalstu iestādes veic preventīvus un korektīvus pasākumus (proti, veic finanšu korekcijas un atgūst līdzekļus), kā noteikts ES tiesību aktos, lai aizsargātu ES budžetu no nelikumīgiem vai neatbilstīgiem izdevumiem (skatīt arī iepriekš norādīto 2. apakšdaļu un 2. pielikumu).

3.1. Ex ante un ex post kontroles pārskats

3.1.1. Ex ante kontrole

Novēršana ir pirmais aizsardzības līmenis pret kļūdām. Komisijas galvenie mehānismi kļūdu novēršanai ietver maksājumu pārtraukšanu un apturēšanu ⁽³⁷⁹⁾, kā arī ex ante pārbaudes (kontroles), kā rezultātā tiek noraidītas neatbilstīgās summas, pirms Komisija pieņem izdevumus un veic maksājumus. Komisija aizvien vairāk pievēršas šādiem preventīviem pasākumiem, lai labāk aizsargātu ES budžetu. Tie arī kalpo par stimulu dalībvalstīm samazināt neatbilstīgo maksājumu skaitu. **2018. gadā apstiprināto preventīvo pasākumu summa sasniedza 449 miljonus EUR, bet īstenoto preventīvo pasākumu summa — 551 miljonu EUR.** Tie ietver ex ante kontroli, piemēram, atskaitījumus pirms Komisijas maksājuma / pieņemšanas, dalībvalstu atskaitījumus no jaunajiem Komisijai deklarētajiem izdevumiem (atskaitījumi izcelsmes vietā) un citas ex ante korekcijas, kuru neveikšanas gadījumā rastos izdevumi, kas neatbilstu tiesiskajam regulējumam.

Apstiprinātie preventīvie pasākumi	2018. g.
Lauksaimniecības politika:	87
Eiropas Lauksaimniecības	87
Lauku attīstība	-
Kohēzijas politika:	-
Eiropas Reģionālās attīstības fonds	-
Kohēzijas fonds	-
Eiropas Sociālais fonds	-
Zivsaimniecības virzības	-
Eiropas Lauksaimniecības	-
Iekšpolitikas jomas	196
Ārpolitikas jomas	162
Pārvalde	3
Kopā	449

Īstenotie preventīvie pasākumi	2018. g.
Lauksaimniecības politika:	87
Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds	87
Lauku attīstība	-
Kohēzijas politika:	105
Eiropas Reģionālās attīstības fonds	105.
Kohēzijas fonds	-
Eiropas Sociālais fonds	-
Zivsaimniecības virzības	-
Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju	-
Iekšpolitikas jomas	195
Ārpolitikas jomas	161
Pārvalde	3
Kopā	551

Tabulas. Preventīvu pasākumu pārskats par 2018. gadu (miljonos EUR). Jāņem vērā, ka, tā kā skaitļi ir noapaļoti līdz miljoniem euro, daži finanšu dati iepriekš norādītajās tabulās var šķietami nesakrist.

Avots: Eiropas Komisija.

⁽³⁷⁹⁾ Šie pasākumi nav iekļauti turpmāk norādītajās tabulās, bet gan atsevišķā 4. pielikuma iedaļā.

3.1.2. Ex post kontrole

Ja preventīvie mehānismi nav efektīvi, Komisijai sava uzraudzības pienākuma ietvaros izmanto korektīvos mehānismus. Komisijas galvenie korektīvie mehānismi ietver to summu *ex post* revīzijas (kontroli), ko tā ir pieņēmusi un apmaksājusi. Dalītās pārvaldības gadījumā to rezultātā tiek piemērotas finanšu korekcijas, savukārt tiešās un netiešās pārvaldības rezultātā attiecīgās summas tiek atgūtas no gala saņēmējiem. **2018. gadā apstiprināto korektīvo pasākumu summa sasniedza 1,2 miljardus EUR un īstenoto korektīvo pasākumu summa — 2,6 miljardus EUR.** Tie ietver izdotos atgūšanas rīkojumus, *ex post* kontroles rezultātu īstenošanu attiecībā uz izmaksu pieprasījumiem un rēķiniem, piemērotās finanšu korekcijas un izdevumu aizstāšanu (atsaukšanu).

Apstiprinātie korektīvie pasākumi	2018. g.
Lauksaimniecības politika:	730
Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds	358
Lauku attīstība	372
Kohēzijas politika:	414
Eiropas Reģionālās attīstības fonds	286
Kohēzijas fonds	90
Eiropas Sociālais fonds	34
Zivsaimniecības virzības finansēšanas instruments / Eiropas Zivsaimniecības fonds	-
Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds	3
Iekšpolitikas jomas	53
Ārpolitikas jomas	25
Pārvalde	0
Kopā	1222

Īstenotie korektīvie pasākumi	2018. g.
Lauksaimniecības politika:	1579
Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds	876
Lauku attīstība	702
Kohēzijas politika:	965
Eiropas Reģionālās attīstības fonds	902
Kohēzijas fonds	48
Eiropas Sociālais fonds	12
Zivsaimniecības virzības finansēšanas instruments / Eiropas Zivsaimniecības fonds	-
Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds	3
Iekšpolitikas jomas	47
Ārpolitikas jomas	18
Pārvalde	0
Kopā	2609

Tabulas. Korektīvo pasākumu pārskats par 2018. gadu (miljonos EUR).

Jāņem vērā, ka, tā kā skaitļi ir noapaļoti līdz miljoniem euro, daži finanšu dati iepriekš norādītajās tabulās var šķietami nesakrist.

Avots: Eiropas Komisija.

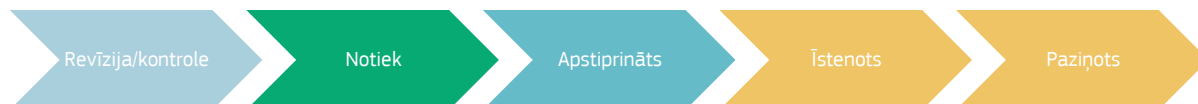
3.2. Preventīvie un korektīvie mehānismi — no apstiprināšanas līdz īstenošanai

Komisijas piemēroto preventīvo un korektīvo mehānismu darbplūsmā ietver divus nozīmīgus soļus — **apstiprināšanas** un **īstenošanas** posmus. Piemēram, atskaitīšana pirms izdevumu pieņemšanas **apstiprināšanas**, tiklīdz tā lemj attiecīgie Komisijas dienesti, savukārt finanšu korekcija ir apstiprināta, tiklīdz to pieņem dalībvalsts vai par to tiek lemts oficiālā Komisijas lēmumā.

Dažus preventīvos un korektīvos mehānismus īsteno gadā, kad tie tika apstiprināti, tomēr lielākajā daļā gadījumu saskaņā ar ES tiesību aktiem izdevumu programmas labuma guvējam ir tiesības sniegt komentārus vai papildu materiālus par ierosinātajām korekcijām / atskaitījumiem / noraidījumiem. Kad šis process ir pabeigts, Komisijai ir jāatgūst ierosinātajai korekcijai atbilstoša summa, tāpēc īstenošana parasti notiek vienu vai bieži pat vairākus gadus pēc apstiprināšanas.

Finanšu korekciju uzskata par **īstenotu**, kad tā ir piemērota un iegrāmatota Komisijas kontos — tas nozīmē, ka atbildīgais kredītrīkotājs ir apstiprinājis finanšu darījumu saistībā ar finanšu korekcijas atskaitīšanu no starpposma vai galīgajā maksājumu pieprasījumā dalībvalsts deklarētajām summām, atgūšanas rīkojumu un/vai saistību apropriāciju, kas atbilst finanšu korekcijas summai, atcelšanu (saistību atcelšanu) ⁽³⁸⁰⁾.

Piemērs — korektīvo mehānismu darbplūsmā.

3.3. 2018. gadā piemērotie preventīvie un korektīvie pasākumi

Turpmāk norādītajā tabulā ir sniegts pilnīgs ieskaits visos preventīvajos un korektīvajos pasākumos (tostarp vienreizējos pasākumos), kas tika piemēroti 2018. gadā, lai aizsargātu ES budžetu — apstiprināto pasākumu summa 1,7 miljardi EUR un īstenoto pasākumu summa 3,2 miljardi EUR. Šajās summās ietilpst 2018. gadā veiktie preventīvie un korektīvie pasākumi neatkarīgi no gada, kurā radās sākotnējie izdevumi. Vairāk informācijas skatīt 4. pielikumā.

Fonds	Kopējie ES budžeta maksājumi 2018. gadā	Kopējās apstiprinātās summas 2018. gadā	Procentuālā daļa no ES budžeta maksājumiem	Kopējās īstenotās summas 2018. gadā	Procentuālā daļa no ES budžeta maksājumiem
Lauksaimniecības politika:	56 777	817	1,4	1666	2,9
<i>Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds</i>	44 310	445	1,0	964	2,2
<i>Lauku attīstība</i>	12 467	372	3,0	702	5,6
Kohēzijas politika:	54 040	414	0,8	1070	2,0
<i>Eiropas Reģionālās attīstības fonds</i>	30 070	286	1,0	1007	3,3
<i>Kohēzijas fonds</i>	9252	90	1,0	48	0,5
<i>Eiropas Sociālais fonds</i>	13 932	34	0,2	12	0,1
<i>Zivsaimniecības virzības finansēšanas instruments / Eiropas Zivsaimniecības fonds</i>	786	0	0,0	0	0,0
<i>Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds</i>	0	3	n. p.	3	n. p.
Iekšpolitikas jomas	26 213	249	0,9	243	0,9
Ārpolitikas jomas	9519	188	2,0	179	1,9
Pārvalde	9944	3	0,0	3	0,0
Kopā	156 493*	1671	1,1	3161	2,0

Tabula. Finanšu korekciju un atgūto maksājumu pārskats par 2018. gadu ⁽³⁸¹⁾ (miljonos EUR).

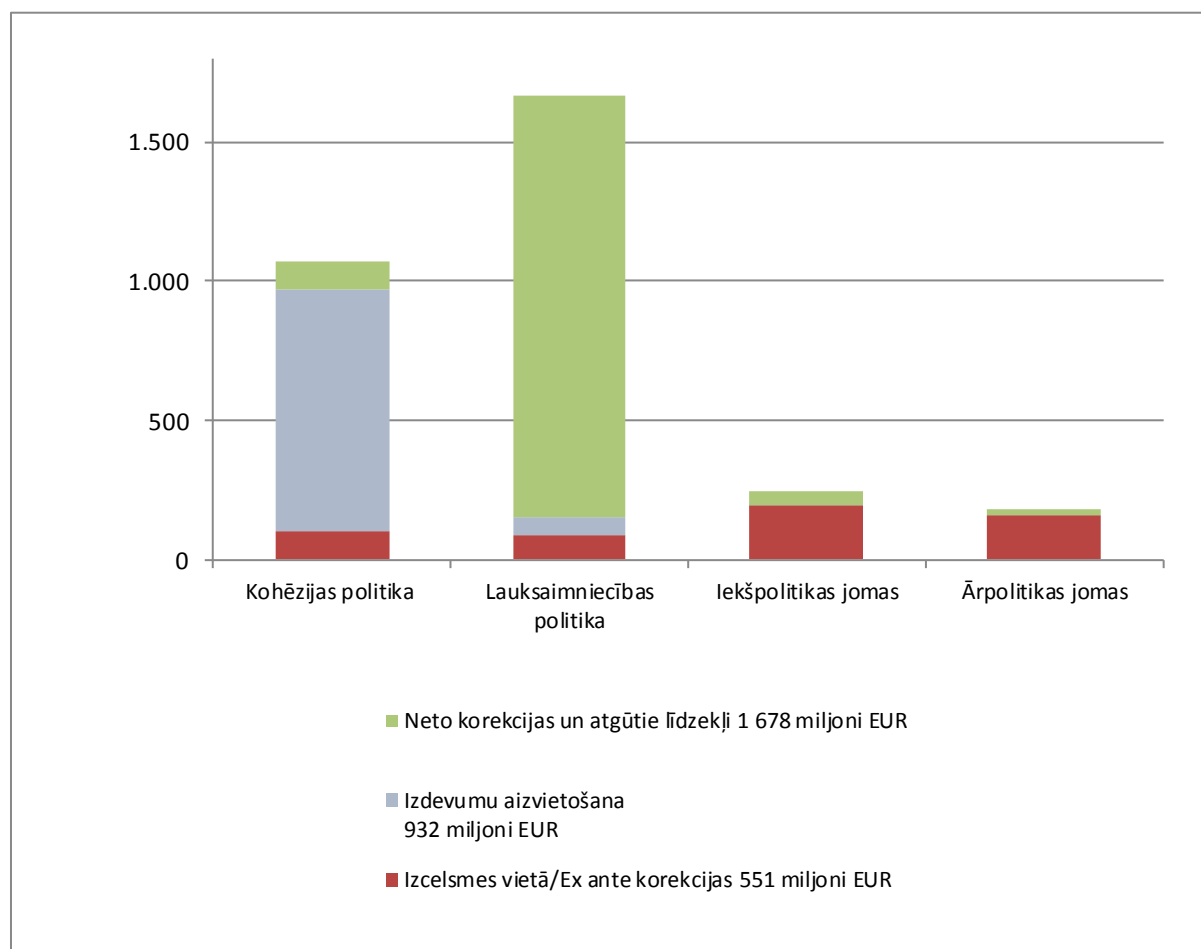
⁽³⁸⁰⁾ Kohēzijas politikas jomā tā ne vienmēr ir “neto” atmaksāšana ES budžetā, jo dalībvalstīm ir iespēja aizstāt neatbilstīgus izdevumus ar jauniem atbilstīgiem izdevumiem.

⁽³⁸¹⁾ Tostarp finanšu korekcijas izcelsmes vietā un korekcijas no finansiālās noskaidrošanas lauksaimniecības jomā.

Jāņem vērā, ka, tā kā skaitļi ir noapaļoti līdz miljoniem euro, daži finanšu dati iepriekš norādītajā tabulā var šķietami nesakrist. * Neskaitot 180 miljonus EUR, kas samaksāti kategorijā "Ipašie instrumenti".

Avots: Eiropas Komisija

3.3.1. Ex ante un ex post mehānismu veidi 2018. gadā

Grafiks. 2018. gadā īstenoto finanšu korekciju un atgūstamo summu veidi (miljonos EUR).

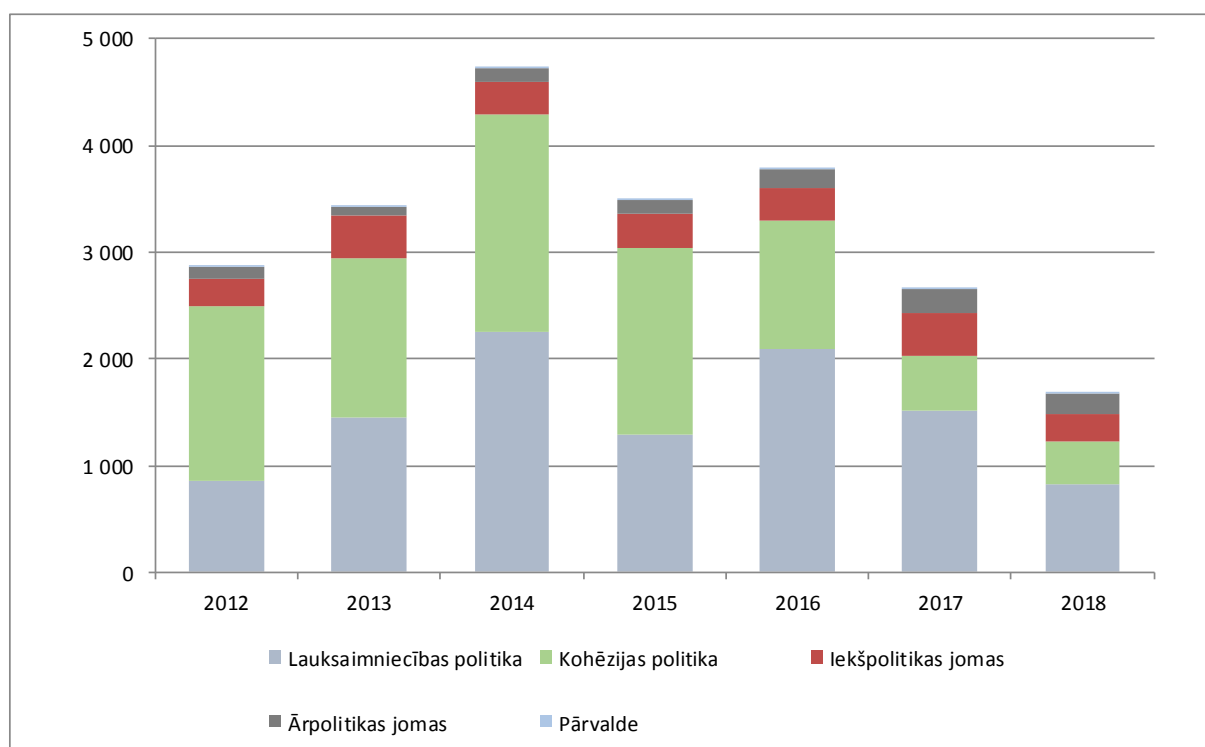
Avots: Eiropas Komisija

Neto korekcijas, kuru rezultātā ES budžetā atmaksā iepriekš izmaksātās summas, ir raksturīgas lauksaimniecības un lauku attīstības, kā arī tiešās un netiešās pārvaldības jomā. **Lauksaimniecības**, jomā 2018. gadā Komisija turpināja piemērot neto finanšu korekcijas tieši tāpat kā iepriekšējos gados.

Tomēr **kohēzijas** politikas gadījumā neto korekciju piemērošana bija izņēmums pirms 2007.–2013. gada plānošanas perioda. Tās bija piemērojamas tikai gadījumos, kad dalībvalstis nebija spējīgas aizstāt neatbilstošus izdevumus ar jauniem izdevumiem vai pēc attiecīgas pretrunu procedūras tās nepiekrīta īstenot Komisijas ierosinātās finanšu korekcijas. Atbilstoši 2014.–2020. gada tiesiskajam regulējumam Komisija piemēro neto finanšu korekcijas (neatkarīgi no tā, vai dalībvalsts piekrīt ierosinātajām korekcijām), ja ES/ERP revīzijās ir atklāts nopietns trūkums, kā rezultātā dalībvalsts neatklāj, neizlabo un neziņo par būtisku atmaksāto izdevumu riska līmeni. Citos apstākļos Komisija turpinās piemērot finanšu korekcijas tāpat, kā iepriekš, proti, dalībvalsts joprojām varēs atkārtoti izmantot līdzekļus, ja tā pieņems korekcijas un ja tai būs pietiekami jaunu izdevumu, lai aizstātu atsauktās neatbilstošās summas.

Komisija piemēro vairākus pieejamus preventīvus instrumentus, piemēram, ES finansējuma pārtraukšanu, apturēšanu un samazināšanu, lai labāk aizsargātu ES budžetu un stimulētu dalībvalstis samazināt nepamatoto maksājumu skaitu.

3.4. ES izdevumu programmu daudzgadu raksturs

Grafiks. Apstiprinātās finanšu korekcijas un atgūtie maksājumi 2012.–2018. gadā (miljonos EUR).

Avots: Eiropas Komisija

Kumulatīvie rādītāji sniedz noderīgāku informāciju par Komisijas izmantoto korektīvo mehānismu nozīmi, jo to aprēķinā ņemts vērā lielākās daļas ES izdevumu daudzgadu raksturs un tie līdzsvaro vienreizēju notikumu ietekmi — skatīt 4. pielikumu.

Attiecībā uz **Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu** Komisijas īstenoto finanšu korekciju (visas ir neto finanšu korekcijas) vidējais rādītājs saskaņā ar grāmatojumu noskaidrošanas procedūru periodā no 1999. gada līdz 2018. gada beigām bija 1,7 % no izdevumiem (skatīt 4. pielikumu, 2.4. iedaļu).

2007.–2013. gadā **Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Kohēzijas fonda** un **Eiropas Sociālā fonda** kopējais finanšu korekciju rādītājs (pamatojoties tikai uz Komisijas uzraudzību) 2018. gada beigās bija 2,0 % no piešķirumiem (skatīt 4. pielikumu, 3.4.1. iedaļu).

Periodā no 2012. līdz 2018. gadam vidējā apstiprināto finanšu korekciju un atgūto līdzekļu summa bija 3,2 miljardi EUR jeb 2,3 % no vidējās summas, kas izmaksāta no ES budžeta, savukārt vidējā šajā periodā īstenotā summa bija 3,5 miljardi EUR jeb 2,4 % no maksājumiem.

4. Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai ir pārskatīta

Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai un dienestu stratēģijas krāpšanas apkarošanai

Pareizi pārvaldot ES budžetu, Komisija (dalītās pārvaldības gadījumā kopā ar dalībvalstīm pirmajā instancē) ir atbildīga par cīņu ar krāpšanu ⁽³⁸²⁾. Turklāt Komisijai ir konkrēts mērķis — krāpšanas un neatbilstību profilakse, atklāšana, novēršana un turpmāki pasākumi attiecībā uz tām ⁽³⁸³⁾.

Kalpojot par nozīmīgu instrumentu šajos centienos, **Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai** ⁽³⁸⁴⁾ nodrošina politikas satvaru krāpšanas novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai un nodarītā kaitējuma atlīdzināšanai Komisijas līmenī, kā arī lai Komisijas dienesti labi pildītu savus pārvaldības pienākumus ES finanšu interešu aizsardzībai. Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai tika pirmo reizi pieņemta 2011. gadā ⁽³⁸⁵⁾ un nesen pārskatīta ⁽³⁸⁶⁾ Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai vadībā.

2011. gada stratēģijas galvenais sasniegums bija **savas stratēģijas krāpšanas apkarošanai** izstrāde, īstenošana un regulāra atjaunināšana **katrā Komisijas dienestā** tajā politikas jomā, par ko attiecīgais dienests ir atbildīgs. Līdz 2018. gadam tie pildīja šo uzdevumu, kā norādīts tabulā zemāk.

Dienestu līmeņa stratēģiju krāpšanas apkarošanai atjaunināšanas gads	2018. g.	2017. g.	2016. g.	2015. g. vai agrāk	Kopā
Komisijas dienestu skaits	13	18	9	10	50

Tabula. Komisijas dienestu atjauninātās stratēģijas krāpšanas apkarošanai.

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

Turklāt 2011. gada Komisijas stratēģijas krāpšanas apkarošanai novērtējumā tika konstatēts efektivitātes palielinājums Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai atlases un izmeklēšanas procedūrās, kā arī notika efektīvāka ar krāpšanu saistītas informācijas apmaiņa starp Komisijas dienestiem un Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai. Tomēr tika aicināts ieviest turpmākus uzlabojumus ⁽³⁸⁷⁾.

Komisijas stratēģijas krāpšanas apkarošanai pārskatīšana sagatavo Komisijas dienestus 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmas radītājām grūtībām, un tajā ir ņemti vērā šādi faktori: i) svarīgas izmaiņas ES krāpšanas apkarošanas tiesību aktos (finanšu interešu aizsardzības direktīvas pieņemšana ⁽³⁸⁸⁾ un Eiropas Prokuratūras izveide ⁽³⁸⁹⁾), ii) Eiropas Revīzijas palātas īpašais ziņojums par krāpšanas riska

⁽³⁸²⁾ Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 325. pants.

⁽³⁸³⁾ Finanšu regulas 36. panta 2. punkta d) apakšpunkts.

⁽³⁸⁴⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Revīzijas palātai par Komisijas stratēģiju krāpšanas apkarošanai, COM(2011) 376 final, 24.6.2011.

⁽³⁸⁵⁾ 2011. gada 24. septembra Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Revīzijas palātai par Komisijas stratēģiju krāpšanas apkarošanai, COM(2011) 376 final.

⁽³⁸⁶⁾ 2019. gada 29. aprīļa Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Revīzijas palātai — Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai — pastiprināta rīcība ES budžeta aizsardzībai, COM(2019) 196.

⁽³⁸⁷⁾ SWD (2019) 500, 5.2.3. iedaļa.

⁽³⁸⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/1371 (2017. gada 5. jūlijs) par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (OV L 198, 28.7.2017., 29.–41. lpp).

⁽³⁸⁹⁾ Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (EPPO) izveidei (OV L 283, 31.10.2017., 1.–71. lpp.).

pārvaldību ES izdevumos ⁽³⁹⁰⁾, iii) Komisijas Iekšējās revīzijas dienesta revīzija par krāpšanas apkarošanas darbībām ieņēmumu jomā ⁽³⁹¹⁾, iv) paziņojums par pārvaldību Eiropas Komisijā, kas tika pieņemts 2018. gada 21. novembrī ⁽³⁹²⁾.

Jaunās stratēģijas mērķis ir labāka saskaņotība un koordinēšana cīņā pret krāpšanu, un tā ir balstīta uz krāpšanas apkarošanas pasākumiem, kuri pamatojas uz zināšanām un datiem. Visi Komisijas dienesti piedalīsies tās izpildē, un šīs darbības koordinēs Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai.

Vienlaikus šis birojs vēl vairāk kļūs par **zināšanu un konsultāciju centru cīņā pret krāpšanu**. Tas vēl intensīvāk sadarbosies ar Komisijas dienestiem un dalībvalstīm, lai precīzāk un aptverošāk noteiktu, apkopotu, uzlabotu un analizētu attiecīgos ar krāpšanu saistītos datus.

Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai īsteno vai koordinēs vairumu šo pasākumu, lai paplašinātu un uzlabotu atklāšanu, kā arī izpratni par krāpšanas risku un tā novērtēšanu. Plašāka krāpšanas riska analīze noderēs finanšu dalībniekiem, revidentiem un izmeklētājiem un palīdzēs izmaksu ziņā lietderīgāk īstenot krāpšanas kontroli.

Jaunā finanšu regula

Komisijas priekšlikuma **vienkāršot finanšu regulu un 15 nozaru tiesību aktus** pieņemšana deva dienestiem vienkāršotu pamatu finansējuma programmu sagatavošanai periodam pēc 2020. gada. Jaunā finanšu regula stājās spēkā 2018. gada 2. augustā. Citi sekundārie tiesību akti bija jāaskaņo ar jauno finanšu regulu, piemēram finanšu pamatregula ES iestādēm.

Augsta prioritāte tika piešķirta jaunās finanšu regulas pastiprināto noteikumu par **interesu konfliktiem** īstenošanai dalītās pārvaldības jomā, cieši koordinējot šīs darbības ar dalītās pārvaldības departamentiem. Tika uzsākts valsts tiesību aktu apsekojums šajā jomā, lai palīdzētu izstrādāt norādījumus dalībvalstu iestādēm par jauno noteikumu piemērošanu. Ir sākušās sarunas par priekšlikumu par Savienības budžeta aizsardzību saistībā ar vispārējiem trūkumiem **tiesiskuma** jomā.

Komisija arī pievērsās priekšlikumu par finansējuma programmām pēc 2020. gada ievērojamai vienkāršošanai un palielināja šo programmu elastību un sadarbību. Šāda vienkāršošana, ja to labi īsteno un pārbauda, piedāvā iespēju padarīt izdevumu programmas vēl noturīgākas pret krāpšanu. Darbs šajā kontekstā arī ietvēra nākotnes izdevumu programmu sagatavošanu aizsardzībai pret krāpšanu.

Agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēma

Vienlaikus krāpšanas novēršanas darbības turpinājās, arī izmantojot agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēmu, kas ļauj agrīni noteikt un izslēgt neuzticamus uzņēmējus no ES finansējuma saņemšanas.

Agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēmas panelis tādu lietu novērtēšanai, kur paredzētas sankcijas neuzticamiem uzņēmējiem, ir pilnībā sācis darboties. Tā ieteikumu rezultātā attiecīgā gadījumā kredītrīkotāji ir pieņēmuši lēmumu izslēgt uzņēmējus no ES finansējuma saņemšanas. Tas ir nozīmīgs solis uz priekšu cīņā pret krāpšanu.

Iekšējā revīzija ir pozitīvi vērtējusi paneļa lomu kopš tā izveidošanas 2016. gadā. Budžeta departaments īsteno ieteikumu palielināt Komisijas dienestu un citu iestāžu informētību, lai pārliecinātos, ka panelim tiek nosūtīti visi iespējamie gadījumi.

2018. gadā stājoties spēkā finanšu regulai, agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēma tika pastiprināta, integrējot tajā finanšu neatbilstību paneli, kas ļauj saskaņoti pieņemt lēmumus.

⁽³⁹⁰⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *Cīņa pret krāpšanu ES līdzekļu izlietojuma jomā: ir jārikojas, ģeogrāfiskais ziņojums N. 01/2019.*

⁽³⁹¹⁾ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei — Gada ziņojums budžeta izpildes apstiprinātājiestādei par 2016. gadā veiktajām iekšējām revīzijām (Finanšu regulas 99. panta 5. punkts), COM(2017) 497 final, 15.9.2017., 11. lpp.

⁽³⁹²⁾ Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei — Pārvaldība Eiropas Komisijā, COM(2018) 7703 final, 21.11.2018., Komisijas Lēmums par Korporatīvās pārvaldības padomi, COM(2018) 7706 final, 21.11.2018.

Rezultātu ziņā kopš 2016. gada agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēmas panelis ir:

- pieņēmis 27 ieteikumus (tostarp trīs ieteikumus neizslēgt uzņēmēju, jo tas bija īstenojis koriģējošus pasākumus);
- nosūtījis oficiālu atbildi kompetentajam kredītrīkotājam septiņos gadījumos (piemēram, lieta nav pieņemama faktu nekonstatēšanas dēļ, uzņēmums attiecīgajā lietā ir likvidēts vai lieta nav paneļa kompetencē); kā arī
- pieprasījis kredītrīkotājiem atsaukt savu prasību četros gadījumos (piemēram, nav tiesiska pamata administratīva soda piemērošanai).

Tā kā galīgā atbildība joprojām ir noteikta atsevišķiem kredītrīkotājiem, ir svarīgi norādīt, ka kompetentie kredītrīkotāji pilnībā izpildīja paneļa ieteikumus.

Agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēmas mērķis ir nostiprināt ES finanšu interešu aizsardzību, nodrošinot i) tādu uzņēmēju agrīnu atklāšanu, kas rada risku ES finanšu interesēm, ii) neuzticamu uzņēmēju izslēgšanu no ES finansējuma saņemšanas un/vai finansiālu sankciju piemērošanu, un iii) visnopietnākajos gadījumos tādas informācijas publicēšanu Komisijas tīmekļa vietnē, kas saistīta ar izslēgšanu un/vai finanšu sankcijām, lai pastiprinātu atturošo ietekmi.

Šī sistēma, kura tika izveidota 2016. gadā, ir būtisks uzlabojums noteikumu par administratīvu sankciju piemērošanā saistībā ar pamattiesību ievērošanu, neatkarību un pārredzamību. Ja nav pieņemts galīgs spriedums valsts tiesā vai attiecīgā gadījumā galīgs lēmums administratīvā lietā, ES iestādes, aģentūras, biroji un struktūras var izlemt piemērot sankcijas neuzticamiem uzņēmējiem tikai tad, kad ir saņemts ieteikums no centralizēta starpinstitucionāla paneļa.

Panelim nav izmeklēšanas pilnvaru. Principā tā novērtējums ir balstīts uz faktiem un konstatējumiem, kas noteikti Eiropas Revīzijas palātas, Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai vai Iekšējās revīzijas dienesta veikto revīziju vai izmeklēšanu kontekstā, vai jebkuru citu tādu pārbaudi, revīziju vai kontroles kontekstā, kas veikta kompetentā kredītrīkotāja atbildībā. To veido pastāvīgs augsta līmeņa neatkarīgs priekšsēdētājs, divi pastāvīgie biedri, kas pārstāv Komisiju (kā par sistēmu atbildīgo iestādi) un viens *ad hoc* biedrs, kas pārstāv tās iestādes kredītrīkotāju, kura pieprasa ieteikumu. Panelis ievēro attiecīgā uzņēmēja tiesības uz aizstāvību un piemēro principu, ka valdības līmenim nav jādara vairāk, nekā ir vajadzīgs, lai izpildītu uzticēto uzdevumu (proporcionalitāte).

2018. gadā dažādi atbildīgie dienesti iesniedza 23 lietas, tostarp 16 par agrīnu atklāšanu. No šīm lietām septiņas jau ir nosūtītas panelim, izmantojot tā pastāvīgo sekretariātu. Kas attiecas uz izslēgšanu, panelis ir devis četrus ieteikumus, tostarp par izslēgšanas publicēšanu visos gadījumos. Ieteikumi par izslēgšanu pamatojās uz smagiem profesionāliem pārkāpumiem, ievērojamiem galveno pienākumu pārkāpumiem līguma izpildes laikā un krāpšanu. Pārējos trīs gadījumos lietas ir nosūtītas panelim — vienā gadījumā panelis nedeva ieteikumu, bet nosūtīja oficiālu atbildi kompetentajam kredītrīkotājam (jo izslēgšanas situācija nebija juridiski pierādīta), bet divas citas lietas vēl tiek izskatītas.

Komisijai ir arī jāziņo par kredītrīkotāju pieņemtajiem lēmumiem i) neizslēgt uzņēmējus, lai nodrošinātu pakalpojuma nepārtrauktību ierobežotu laika periodu, līdz attiecīgie uzņēmēji pieņem koriģējošus pasākumus, un ii) nepublicēt informāciju par administratīvajām sankcijām Komisijas tīmekļa vietnē, lai aizsargātu izmeklēšanas konfidencialitāti vai lai ievērotu proporcionalitātes principu, kad lietā ir iesaistīta fiziska persona. Kredītrīkotāji šādus lēmumus nepieņēma.

5. Pārvaldība sniedz pamatotu pārliecību, un atrunu finansiālā ietekme ir ierobežota

Savās 2018. gada pārliecības deklarācijās ⁽³⁹³⁾, **visi 50 deleģētie kredītrīkotāji paziņoja, ka viņiem ir pietiekama pārliecība**, ka i) to pārskatos norādītā informācija sniedz patiesu un skaidru priekšstatu (proti, tā ir uzticama, pilnīga un pareiza) par stāvokli attiecīgajos dienestos, ii) to darbībām piešķirtie resursi ir izlietoti paredzētajam mērķim un saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu, iii) ieviestās kontroles procedūras sniedz vajadzīgās garantijas par pamatā esošo darījumu likumību un pareizību.

Sava vispārējā pārliecības gūšanas procesa kontekstā un raugoties no pārvaldības skatu punkta, deleģētie kredītrīkotāji arī sīkāk analizē katru to portfeli iekļauto programmu vai elementu. Viņi izmanto pieejamo informāciju, jo īpaši *ex ante* un *ex post* kontroles rezultātus, lai kvantitatīvi vai kvalitatīvi atklātu jebkādas iespējamās būtiskās trūkumus. Katra finanšu gada beigās kredītrīkotāji nosaka, vai šādu trūkumu finansiālā ietekme un/vai ietekme uz reputāciju varētu pārsniegt būtiskuma robežvērtību. Ja tā ir, **viņi savās deklarācijās par pietiekamu pārliecību iekļauj atrunu** par attiecīgo jomu ietekmētajā programmā ⁽³⁹⁴⁾.

Atrunas ir būtisks elements pārskatatbildības struktūrā. Tās kalpo par rādītāju Komisijas **pārredzamībai** attiecībā uz atklātajām problēmām vai trūkumiem un to iespējamo finansiālo ietekmi. Tas, ka šādu trūkumu vai problēmu rezultātā gada darbības pārskata ticamības deklarācijā var tikt iekļautas atrunas, ir daļa no pareizas finanšu pārvaldības. Tās arī kalpo par rīku atlikušo trūkumu novēršanai. Lai gan vairums atrunu tiek iekļauts tādu konstatējumu dēļ, kas saistīti ar vēsturisku maksājumu pārvaldību un kontroli, tām ir arī pozitīva preventīva ietekme, jo tiek izstrādāti **rīcības plāni** riska novēršanai nākotnē un kontroles sistēmu nostiprināšanai.

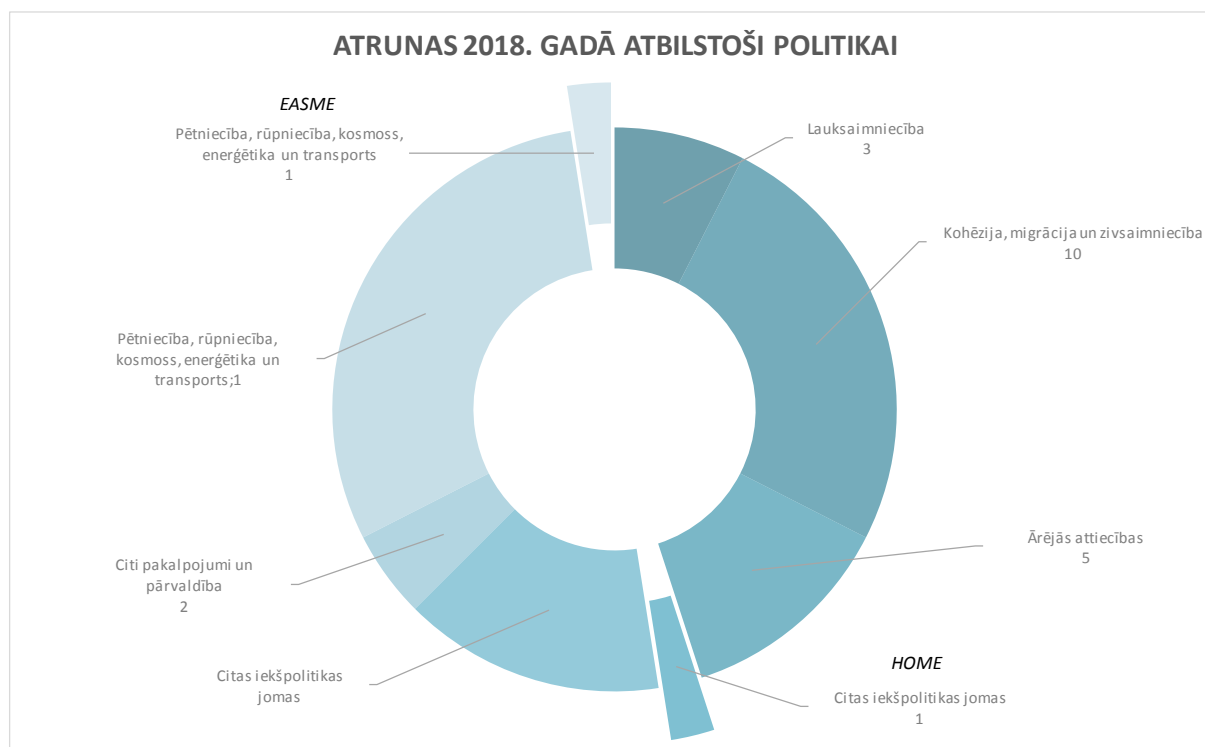
Turklāt **atrunu skaits neliecina par finanšu pārvaldības kvalitāti**. Daļēji tas ir tāpēc, ka nav tiešas saiknes starp atrunu skaitu un šo atrunu finansiālo ietekmi, kā arī par dažiem trūkumiem tiek norādītas vairākas atrunas. Piemēram, ja vairāk nekā viens dienests īsteno programmas elementus, par šiem elementiem var tikt paustas vairākas atrunas. Vai arī tāpēc, ka trūkums pašreizējā plānošanas periodā, par ko tiek norādīta jauna atruna, ir iepriekšējā plānošanas periodā minētā trūkuma turpinājums (piemēram, 2018. gada atruna attiecībā uz trūkumu mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmā, kas aizstāj konkurētspējas un inovācijas programmu). Tomēr šāda ziņošanas metode **nodrošina lielāku precizitāti un pārredzamību**.

Par 2018. gada pārskata gadu 30 deleģētie kredītrīkotāji sniedza ticamības deklarācijas bez atrunām, bet 20 — ar atrunām, to skaitam kopā sasniedzot 40 (skatīt **grafiku** turpmāk tekstā). Atrunas ietekmē gan ieņēmumus, gan izdevumus. Visos gadījumos attiecīgie deleģētie kredītrīkotāji pieņēma rīcības plānus, lai novērstu attiecīgās nepilnības un mazinātu izrietošo risku. Pilnīgs attiecībā uz 2018. gadu pausto atrunu saraksts ir norādīts 3. pielikumā.

⁽³⁹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/annual-activity-reports_lv.

⁽³⁹⁴⁾ Vairāk informācijas skatīt 3. pielikumā.

No 40 atrunām 38 ir atkārtotas atrunas un **divas atrunas ir jaunas** (vienu no tām ir norādījusi Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūra, bet otru — iekšlietu departaments). Piecas atkārtotās atrunas ir atjauninātas — no skaitliskā izteiksmē noteiktām uz nenoteiktām (vai otrādi) vai arī ir mainīts to tvērums (skatīt vairāk informācijā **lodziņā** zemāk). Visu atrunu gadījumā ir (pār)rēķināta ietekme uz 2018. gada izdevumiem.

Grafiks. Atrunas atbilstoši politikas jomām.

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

Saistībā ar desmit atrunām, kas attiecas uz 2018. gadu, skaitliski aprēķini nav veikti pilnībā vai daļēji. Nav iespējams skaitliski aprēķināt atrunas summu, ja finansiālā ietekme ir nulle, ja nav iespējams precīzi noteikt ietekmi vai ja cietusi ir tikai reputācija.

Puse no atrunām attiecas uz 2007.–2013. gada perioda **vēsturiskajām programmām**. Šo programmu gadījumā ir ļoti neliels atlikušo darījumu skaits. Šīs atrunas ir jāpatur spēkā, neskatoties uz to, ka tām visām ir ļoti maza finansiālā ietekme, jo attiecīgais kļūdu līmenis ir lielāks par 2 % būtiskuma robežvērtību (skatīt arī apsvērumus turpmāk tekstā (173. lpp.) par iespējamo *de minimis* noteikuma ieviešanu attiecībā uz atrunām, kas būtu piemērojamas vairumam šo vēsturisko programmu).

Jaunās un atjauninātās atrunas 2018. gadā**Ir iekļautas divas jaunas atrunas.**

Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūra ir norādījusi papildu atrunu attiecībā uz tās dotācijām mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējai, jo atlikušais kļūdu īpatsvars bija lielāks par 2 %. Šī programma aizstāja konkurētspējas un inovācijas programmu, par kuru arī bija iekļauta atruna. Sākotnējie veikto revīziju rezultāti liecina, ka programma (maksājumu kārtība, kura pamatojas uz attiecināmo izmaksu atlīdzināšanu) vēl nav pietiekami vienkāršota, lai samazinātu kļūdu līmeni. Šī hipotēze tiks vēlreiz pārbaudīta 2019. gadā, kad būs pieejami lielāka skaita revīziju rezultāti.

Iekšlietu departaments ir iekļāvis papildu (reputācijas) atrunu saistībā ar Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūru. Eiropas Revīzijas palāta ir atklājusi neatbilstīgu procedūru (prāmja transporta pakalpojumi Grieķijā), par kuru maksājumi tika veikti 2018. gadā, un Eiropas Parlaments ir minējis vairākus kontroles trūkumus aģentūras pēdējā budžeta izpildes apstiprināšanas ziņojumā.

Ir atjaunotas piecas atkārtotas atrunas.

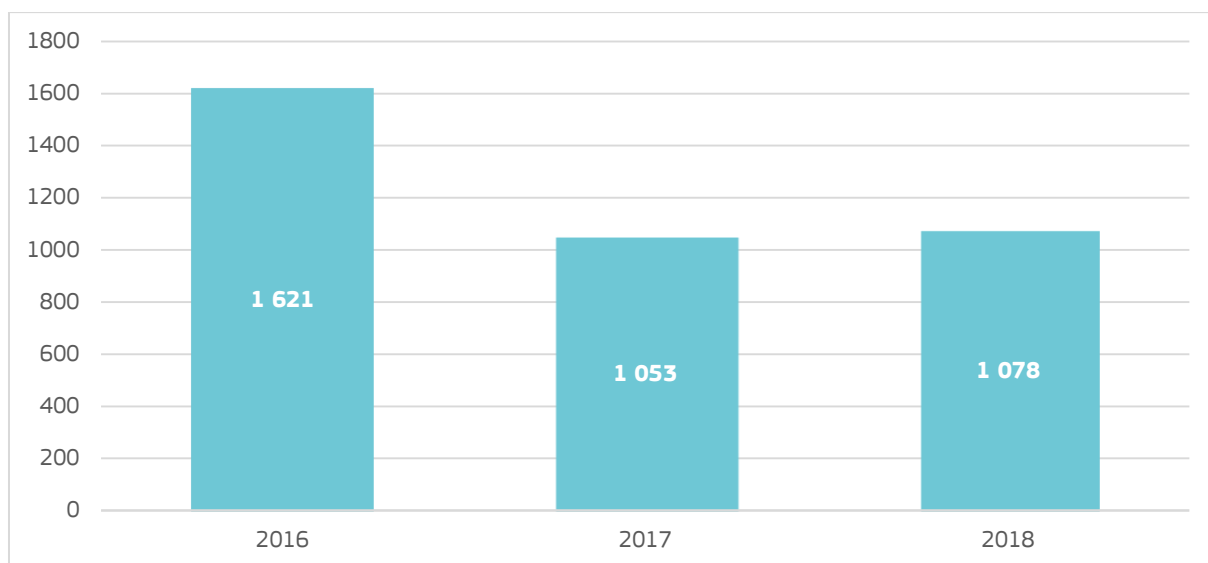
Reģionālais departaments un nodarbinātības departaments 2018. gadā ir mainījuši savas 2017. gada skaitliskā izteiksmē izteiktās atrunas attiecībā uz 2007.–2013. gada programmām uz skaitliskā izteiksmē neizteiktām atrunām. Šīs izmaiņas ir īstenotas, jo attiecīgajās darbības programmās 2018. gadā netika veikti jauni maksājumi, lai gan saistītie galīgie maksājumi jāveic tuvākajos gados.

Strukturālo reformu atbalsta dienests ir mainījis savu 2017. gada skaitliskā izteiksmē nenovērtēto atrunu uz skaitliskā izteiksmē novērtētu atrunu, jo ir kļuvis skaidrs tās ierobežotais tvērums. Pamatojoties uz *ex post* kontroles (kas pašlaik tiek īstenota) pirmajiem rezultātiem, tiešās pārvaldības dotāciju atlikušais kļūdu īpatsvars ir novērtēts kā lielāks par 2 %. Tomēr šī atruna attiecas tikai uz tehniskā atbalsta programmu dotācijām, par ko panākta vienošanās ar organizācijām, kam iepriekš neveica pilāru novērtējumu. Tā ir ļoti neliela daļa no visām organizācijām, ar ko panākta vienošanās par šādām dotācijām.

Budžeta departaments ir mainījis savu 2017. gada skaitliskā izteiksmē novērtēto atrunu attiecībā uz tradicionālajiem pašu resursiem uz skaitliskā izteiksmē nenovērtētu atrunu. To var skaidrot ar faktu, ka Apvienotā Karaliste 2018. gadā neradīja jaunu būtisku risku un ka vēl nav iespējams skaitliskā izteiksmē noteikt iespējamās krāpšanas, kas saistīta ar pārāk zemu novērtējumu, apmēru citās dalībvalstīs. 2011.–2017. gadā negūto tradicionālo pašu resursu atgūšana notiek, izmantojot pienākumu neizpildes procedūras.

Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra ir mainījusi savas (skaitliskā izteiksmē neizteiktās) 2017. gada atrunas (kas saistīta ar iekšējās revīzijas dienesta atklātiem iekšējās kontroles trūkumiem) darbības jomu, lai ņemtu vērā līdz šim sasniegto (neviens no vēl neizpildītajiem ieteikumiem pašlaik netiek vērtēts kā kritisks). Tomēr attiecībā uz 2018. gadu atruna tika paturēta spēkā, jo pilnīga revīzijas rezultātu īstenošanas kontrole notiks 2019. gadā.

Ja atlikušais kļūdu īpatsvars ir lielāks par būtiskuma robežvērtību, **atrunas finansiālo ietekmi** nosaka, sareizinot attiecīgās programmas vai segmenta izdevumu summu ar atlikušo kļūdu īpatsvaru. Kopējā summa **2018. gadā** (1 078 miljoni EUR) un izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem ir norādītas **tabulā un grafikā** zemāk.

Politikas joma	Kopā 2018. gada maksājumi	Atrunu finansiālā ietekme
Lauksaimniecība	56 830	725
Kohēzija, migrācija un zivsaimniecība	56 802	284
Ārējās attiecības	13 281	16
Pētniecība, rūpniecība, kosmos, enerģētika un transports	16 242	42
Citas iekšpolitikas jomas	6 712	9
Citi pakalpojumi un pārvaldība	6 881	0
Kopā	156 749	1078

no kuriem pašreizējās programmās

1037

no kuriem vēsturiskajās programmās

41

Politikas joma	Kopējie pašu resursi 2018. gadā	Atrunu finansiālā ietekme
Pašu resursi	142 355	0

Grafiks un tabula. 2016., 2017. un 2018. gada atrunu aprēķinātā finansiālā ietekme (*risks*) (miljonos EUR).

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

2017. un 2018. gada stabilos rezultātus ir nodrošinājis turpmāk minētais:

- stabilitāte *lauksaimniecībā* — atrunu finansiālā ietekme ir diezgan stabila (neliels samazinājums) salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu attiecībā uz tirgus pasākumiem, tiešiem maksājumiem un lauku attīstību;
- palielinājums *kohēzijas, migrācijas un zivsaimniecības* jomā — divkārtšo pieaugumu var skaidrot ar to, ka pašlaik maksimāli notiek pašreizējo programmu īstenošana un ka attiecīgie izdevumi salīdzinājumā ar 2017. gadu ir palielinājušies par aptuveni 20 miljardiem EUR. Ir arī atklāts vairāk gadījumu saistībā ar darbības programmām, kur ir lielāks kļūdu līmenis, lielākā skaitā dalībvalstu;
- samazinājums citās politikas jomās — finansiālā ietekme ir samazinājusies aptuveni uz pusi, jo atlikušais kļūdu īpatsvars ir vēl vairāk krities, atrunas ir norādītas par mazāku skaitu elementu (nekā iepriekš) un/vai skartajos elementos izdevumu apjoms ir mazāks (piemēram, attīstības departamenta tiešās dotācijas).

Kas attiecas uz atrunām par vēsturiskajām programmām, to finansiālā ietekme (loģiski) samazinās — 2018. gadā ietekmes summa samazinājās līdz 41 miljonam EUR (129 miljoni EUR 2017. gadā). Kamēr saistītais atlikušais kļūdu īpatsvars pārsniedz 2 % būtiskuma robežvērtību, atrunas nevar atcelt pat tad, ja to finansiālā ietekme ir kļuvusi ļoti maza.

Līdzīgi kā iepriekšējos gados, *pētniecības* departamentiem un izpildaģentūrām nav atrunu, kā arī ticamības deklarācijā attiecībā uz programmu “Apvārtnis 2020” atrunas nav iekļautas. Tas ir skaidrojams ar īpašu šīs programmas būtiskuma robežvērtību (2–5 %), kas tiek piemērota, lai ņemtu vērā tai piemītošo risku un kontroles ierobežojumus⁽³⁹⁵⁾. Pašlaik tās atlikušais kļūdu līmenis ir mazāks par 5 % un gandrīz 2 % (skatīt arī 1. apakšiedaļu).

Pārlicības gūšanas jomā 2018. gadā panāktais progress

2018. gadā Komisijas dienesti turpināja uzlabot savu pārlicības gūšanas procesu, izmantojot gada darbības pārskatus. Piemēri ir norādīti zemāk.

Kohēzijas departamenti ir būtiski pārskatījuši, vienkāršojuši un saskaņojuši šo departamentu kļūdu īpatsvara norādīšanas veidu, kā to bija ieteikusi un kā bija apspriests ar Eiropas Revīzijas palātu un par ko bija panākta vienošanās ar Komisijas Centrālo finanšu dienestu. Turklāt ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas starpsumma atbilstoši *1.B izdevumu kategorijai* ir iekļauta vispārējā riskā tabulās ar informāciju par risku maksāšanas laikā / slēgšanas laikā (skatīt 1. apakšiedaļu un 2. pielikumu).

Dalītās pārvaldības, jomā no 2018. gada dalībvalstu revīzijas iestādes ziņo par galvenajiem trūkumu veidiem, kas izraisa neatbilstības, izmantojot kopējo Komisijas un dalībvalstu tipoloģiju (skatīt vairāk informācijas un darbības 2.1. apakšiedaļā). Tās arī ziņo par iespējamajiem interešu konfliktiem, kā arī par darbībām šādu situāciju novēršanai, lai aizsargātu ES budžetu.

Ārējo attiecību departamenti attīstībai un kaimiņattiecību jautājumiem ir vēl vairāk uzlabojuši segmentēto pārlicības gūšanas mehānismu attiecībā uz saviem portfeļiem, tādējādi to atruna ir vairāk vērsta uz būtiskajiem augstāka riska elementiem (tiešajām dotācijām). Abi departamenti ir arī veikuši pasākumus, reaģējot uz Eiropas Revīzijas palātas novērojumiem, un snieguši papildu informāciju, lai palielinātu sava atlikušā kļūdu īpatsvara pētījumu pārredzamību.

Pētniecības departamenti turpina rīkoties, lai samazinātu kļūdu līmeni, piemēram, vēl vairāk vienkāršojot dotāciju līguma paraugu, skaidrāk informējot par attiecināmības noteikumiem (organizēti 15 pasākumi) un vēl vairāk izmantojot vienreizējā maksājuma finansējumu. Komisijas priekšlikumā par nākamās paaudzes

⁽³⁹⁵⁾ Komisijas priekšlikumam par “Apvārtnis 2020” regulu pievienotajā likumdošanas finanšu paziņojumā ir noteikts: “Tāpēc Komisija uzskata, ka pētniecības tēriņiem pamatprogrammā “Apvārtnis 2020” kļūdu koeficients gadā no 2 līdz 5 % ir reāli sasniedzams mērķis, ņemot vērā kontroles izmaksas, vienkāršošanas pasākumus, kas ierosināti, lai mazinātu noteikumu sarežģītību, un ar pētniecības projekta izmaksu atlīdzināšanu saistīto raksturīgo risku. Mērķis ir pakāpeniski panākt, ka, noslēdzot programmas pēc tam, kad ņemta vērā visu revīziju, korekciju un atgūšanas pasākumu finansiālā ietekme, atlikušo kļūdu koeficients ir iespējami tuvāks 2 % robežai.”

pētniecības programmu ("Apvārsnis Eiropa") arī ir iekļautas vienkāršotas izmaksu iespējas (skatīt arī 2.1. apakšiedaļu).

Kopš izveides 2016. gadā **Strukturālo reformu atbalsta dienests** ir panācis ievērojamu progresu nobriedušu iekšējās kontroles un pārvaldības sistēmas izveidē, lai varētu pienācīgi pārvaldīt tā aizvien lielāko budžetu. *Ex post* kontroles funkcija sāka darboties 2018. gadā. Tas ļāva dienestam aprēķināt tā dotāciju pārvaldības risku (skatīt iepriekš tekstā).

Iekšējās revīzijas dienesta vispārējais atzinums un uzsvērums rindkopa

Iekšējās revīzijas dienests vēlreiz atkārtoja uzsvērums rindkopu, kas jau bija pievienota tā 2015., 2016. un 2017. gada vispārējam atzinumam⁽³⁹⁶⁾, proti, ka departamentiem, kas to politikas un/vai budžeta daļējai īstenošanai paļaujas uz pilnvarotajiem subjektiem, ir jāstiprina savas pārraudzības un uzraudzības stratēģijas un darbības, vienlaikus ņemot vērā konkrēto (proti, dažkārt ierobežoto) pilnvarojumu un lomu, kas šiem departamentiem uzticēta minētajā kontekstā. Tas ir atkārtots arī attiecībā uz 2018. gadu. Vairāk informācijas skatīt 6. apakšiedaļā un/vai 5. pielikumā.

Tā kā četras atrunas attiecas uz jautājumiem aģentūrās un citos pilnvarotajos subjektos (Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūrā, Eiropas Patvēruma atbalsta biroja, Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūrā un Āfrikas Savienības Komisijā), Komisija tam turpina pievērst īpašu uzmanību. 2018. gadā centrālie dienesti un departamenti izveidoja kopējas darba grupas, lai labāk saprastu un nodalītu to departamentu lomu, kas uzrauga šādus subjektus.

Aģentūras, partnerdepartamenti un centrālie dienesti veic darbības situācijas uzlabošanai. Tas ietver pārvaldības kārtības uzlabošanu (ir pieņemta jauna finanšu pamatregula) un gatavošanos stingrākai riska pārvaldībai decentralizētajās aģentūrās.

Iespējamās izmaiņas 2019. gadā

Kopā ar Eiropas Revīzijas palātu Komisija apsvērs *de minimis* noteikuma ieviešanu attiecībā uz atrunām. Ja par to tiks panākta vienošanās, atrunas vairs netiks uzskatītas par nozīmīgām saistībā ar elementiem, kuru daļa attiecīgā dienesta portfelī būs mazāka par noteiktu vērtību (piemēram, par 5 %) un kuru finansiālā ietekme nepārsniegs noteiktu robežvērtību (piemēram, ne vairāk kā 5 miljoni EUR). Tas attiektos uz daudzām vēsturiskajām programmām.

Turpmākās norises pēc 2019. un/vai 2020. gada

Jaunā finanšu regula stājās spēkā 2018. gadā. Tā nodrošina vienkāršotu pamatu finansēšanas programmām, kas būs spēkā pēc 2020. gada un par ko notiek starpinstitutionālas sarunas. Īpaša uzmanība tiek pievērsta maksimālai vienkāršošanai, sinerģijām un lietderībai, kā arī riskam pielāgotām un izmaksu ziņā lietderīgām kontroles sistēmām. Mērķis ir izpildīt politikas / programmu un iekšējās kontroles mērķus, proti, nodrošināt ātrus maksājumus, maz kļūdu un saimnieciskās kontroles izmaksas. Šo trīs mērķu izpildes veicināšanas mehānismu piemēri ietver vienreizēju maksājumu dotāciju plašāku izmantošanu (kas palīdz samazināt vajadzību veikt sīku grāmatvedības uzskaiti) un iespēju piešķirt finansējumu, pamatojoties uz rezultātiem (kas izslēdz vajadzību uzskaitīt darba stundas ar darba laika uzskaites lapu palīdzību).

⁽³⁹⁶⁾ Obligāta rindkopa, kas iekļauta revidenta ziņojumā, vai rindkopa, kas iekļauta revidenta ziņojumā pēc viņa/viņas ieskatiem un attiecas uz jautājumu, kas ir pienācīgi norādīts vai izklāstīts finanšu pārskatos, un kas atbilstoši revidenta profesionālajam viedoklim ir tik svarīga, ka no tās ir atkarīga lietotāju izpratne par finanšu pārskatiem (AICPA definīcija).

6. Ticamības līmenis, kas gūts, pamatojoties uz lekšējās revīzijas dienesta paveikto darbu

Komisijas dienesti savu pārlicību pamatoja arī ar lekšējā revīzijas dienesta paveikto darbu. Šā pārvaldības un izpildes gada ziņojuma 5. pielikumā ir norādīts vairāk informācijas par lekšējās revīzijas dienesta sniegto pārlicību. Saskaņā ar Finanšu regulas 118. panta 8. punktu kopsavilkuma ziņojumu par iekšējā revidenta darbu Komisija pārsūta budžeta izpildes apstiprinātājiestādei.

Lekšējās revīzijas dienestam ir stingra **pēcpasākumu politika**, lai novērtētu tā ieteikumu īstenošanu. Lekšējās revīzijas dienesta paveiktais darbs apstiprināja, ka 97 % tā ieteikumu, kuru īstenošana tika pārbaudīta 2014.–2018. gadā, revidētās organizācijas bija efektīvi un laikus īstenojušas.

Lai Komisijā veicinātu uz rezultātu vērstu kultūru un lielāku pievēršanos saimnieciskajam izdevīgumam, sava 2016.–2018. gada stratēģiskā revīzijas plāna ietvaros lekšējās revīzijas dienests 2018. gadā veica **lietderības revīzijas** un revīzijas, kas ietver svarīgus lietderības elementus (visaptverošas revīzijas).

i) Kas attiecas uz **horizontāliem procesiem**, lekšējās revīzijas dienests ir nācis klajā ar ieteikumiem, lai uzlabotu vairāku galveno procesu vispārējos darbības rādītājus, informācijas tehnoloģiju drošību, cilvēkresursus, sinerģijas un resursu izmantošanu:

- Jo īpaši lekšējās revīzijas dienests veica revīziju par pašreizējo situāciju saistībā ar sinerģiju un lietderības pārskatu, kurš tika uzsākts 2016. gadā, un ieteica proporcionālus uzlabojumus, kuru mērķis ir palīdzēt panākt, lai šī iniciatīva spētu sekmīgi izpildīt paredzētos mērķus. Pēc lekšējās revīzijas dienesta revīzijas 2019. gada aprīlī Komisija nāca klajā ar jaunu paziņojumu **Sinerģiju un lietderības iniciatīva — panāktais progress un turpmāka virzība**.
- Attiecībā uz pārvaldības procesu Komisija 2018. gada novembrī publicēja paziņojumu un lēmumu kopumu ("Pārvaldības pakotne"), lai risinātu problēmas, ko lekšējās revīzijas dienests bija norādījis savā 2018. gada janvārī sagatavotajā ziņojumā, un atjauninātu Komisijas korporatīvās pārvaldības kārtību. 2018. gadā lekšējās revīzijas dienests nāca klajā ar papildu ieteikumiem šādās pārvaldības jomās — Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta telekomunikāciju programma un starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāta IT pārvaldība.
- Lekšējās revīzijas dienesta revīzijās Kopīgajam pētniecības centram tika pausti vairāki novērojumi par cilvēkresursu pārvaldību, un, ņemot vērā to, ka līdzīgas problēmas pēdējo gadu laikā tika atklātas arī citos Komisijas dienestos, lekšējās revīzijas dienests nosūtīja vadības vēstuli Personāla un administrācijas ģenerāldirektorātam, informējot par vairākiem jautājumiem, kas būtu jāapsver, lai palīdzētu Komisijai efektīvi reaģēt uz cilvēkresursu problēmām, ar kurām saskaras ģenerāldirektorāti un dienesti.
- Atbilstoša darbību koordinēšana un sadarbība ar ieinteresētajām personām ir būtiska, lai nodrošinātu saskanīgu un efektīvu darbību dažādās politikas jomās. Lekšējās revīzijas dienests sniedza konkrētus ieteikumus par Komisijas (Starptautiskās sadarbības un attīstības ģenerāldirektorāta, kaimiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu ģenerāldirektorāta un Ārpolitikas instrumentu dienesta) un Eiropas Ārējās darbības dienesta darbību koordinēšanu, kā arī Eurostat, ES iestāžu un starptautisko organizāciju sadarbību.
- Dažādās revīzijās tika secināts, ka varētu panākt vairāk arī citu horizontālo procesu vispārējo darbības rezultātu uzlabošanā, kā norādīts 5. pielikumā.
- Tika revidēti vairāki labāka regulējuma aspekti (kā izklāstīts 5. pielikumā), tomēr šajās jomās netika atklātas nekādas ievērojamas problēmas.

ii) **Budžeta darbības un administratīvo apropriāciju īstenošanas rezultāti.**

- Lekšējās revīzijas dienests veica vairākas revīzijas, lai novērtētu programmu pārvaldību un maksājumu procesus **dalītās pārvaldības** jomā, bet neatklāja nekādus būtiskus veikuma trūkumus.

- **Tieši pārvaldītu līdzekļu** jomā vairāku revīziju laikā tika vērtēta dotāciju pārvaldība izpildaģentūrās (Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūrā, Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūrā, Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūrā, Inovācijas un tīklu izpildaģentūrā, Pētniecības izpildaģentūrā), un netika atklāti nekādu būtiski veikuma trūkumi, izņemot Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūru. Šajā aģentūrā tika konstatēti būtiski trūkumi, kas ietekmē vispārējās iekšējās kontroles sistēmas, kura tika izveidota Erasmus+ un "Radošā Eiropa" dotāciju pārvaldībai, efektivitāti. Iekšējās revīzijas dienests norādīja, ka aģentūra jau ir sākusi risināt šos jautājumus (skatīti 5. apakšiedaļu) atbilstīgi revīzijas ieteikumiem.
- **Netieši pārvaldīto līdzekļu** jomā vairākas revīzijas pievērsās departamentos pastāvošajai uzraudzības kārtībai. Lai gan iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU departamentā netika atklāti būtiski veikuma trūkumi, iekšējās revīzijas dienests konstatēja trūkumus saistībā ar konkrētiem jautājumiem finanšu instrumentu pārvaldībā Klimata politikas departamentā, Vides departamentā un kaimiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu departamentā. Iekšējās revīzijas dienests arī sniedza ieteikumus Starptautiskās sadarbības un attīstības departamentam par pārliecības gūšanas procesu centrālajā mītnē, jo īpaši par to ikgadējo pārvaldības deklarāciju pārraudzības procesu, kas jāsniedz starptautiskajām finanšu iestādēm un/vai valsts aģentūrām, kuras īsteno projektus netiešajā pārvaldībā.

Papildus revīzijām 2019. gada februārī iekšējās revīzijas dienests katram departamentam izsniedza **ierobežotus secinājumus par iekšējās kontroles stāvokli**. Šie secinājumi palīdzēja sagatavot attiecīgo departamentu 2018. gada darbības pārskatus un ietvēra visus atvērtos iekšējās revīzijas dienesta ieteikumus, kas ir saistīti ar pārvaldības un kontroles sistēmām departamentos pēdējos 3 gados revidētajos procesos. Ierobežotajā secinājumā Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūrai īpaša uzmanība tika pievērsta vienam kritiskam un diviem ļoti svarīgiem ieteikumiem, kuri tika sniegti Erasmus+ un "Radošā Eiropa" dotāciju pārvaldības revīzijas kontekstā (2. posms — no projekta pārraudzības līdz maksājumam). Aģentūra norādīja atrunu atbilstoši iekšējās revīzijas dienesta ierobežotajam secinājumam (skatīt 5. apakšiedaļu).

Visbeidzot, kā noteikts iekšējās revīzijas dienesta nolikumā, tas sniedza ikgadējo vispārējo atzinumu par Komisijas **finanšu pārvaldību**. Atzinuma pamatā ir revīzijas darbs, ko Komisijas finanšu pārvaldības jomā pēdējos 3 gados (2016.-2018. gadā) ir veicis iekšējās revīzijas dienests. Tajā ņemta vērā arī informācija no citiem avotiem, proti, no Eiropas Revīzijas palātas ziņojumiem.

Pamatojoties uz šo revīzijas informāciju, iekšējais revidents uzskatīja, ka 2018. gadā Komisija ir ieviesusi pārvaldības, riska pārvaldības un iekšējās kontroles procedūras, kuras, kopumā ņemot, ir pienācīgas pietiekamas pārliecības gūšanai par tās finanšu mērķu sasniegšanu. Tomēr vispārējais atzinums ir papildināts ar atrunām, kas sniegtas deleģēto kredītrīkotāju ticamības deklarācijās, kuras iekļautas to attiecīgajos gada darbības pārskatos.

Sagatavojot vispārējo atzinumu, iekšējais revidents arī ņēma vērā visu riskam maksāšanas laikā pakļauto summu kopējo ietekmi, jo šīs summas ir lielākas nekā tās, uz kurām attiecas atruna. Vispārējās riskam pakļautās summas ir deleģēto kredītrīkotāju 2018. gada darbības pārskatos iekļautā labākā aplēse par izdevumiem, kuri atļauti, neievērojot maksāšanas laikā 2018. gadā piemērojamos līgumiskos un reglamentējošos noteikumus. Kopumā ņemot, šīs summas ir mazākas par būtiskuma robežvērtību, proti, 2 % no visiem attiecīgajiem izdevumiem⁽³⁹⁷⁾ Komisijas budžetā, Eiropas attīstības fondā un ES trasta fondos 2018. gadā. Šīs summas, kas 2018. gadā pakļautas riskam maksāšanas laikā, vēl neietver finanšu korekcijas un atgūtos līdzekļus, kas ir saistīti ar trūkumiem un kļūdām, ko departamenti noteiks un labos turpmākos gados to daudzgadīgo korektīvo mehānismu rezultātā, kas iestrādāti Komisijas iekšējās kontroles sistēmās. Ņemot vērā šos elementus, iekšējās revīzijas dienests uzskata, ka tādējādi ES budžets ir pienācīgi aizsargāts visā tā kopumā un laikā.

Neiekļaujot atzinumā papildu atrunas, iekšējais revidents pievienoja vienu jautājuma uzsvērumu saistībā ar uzraudzības stratēģijām attiecībā uz trešām personām, kas īsteno rīcībpolitikas un programmas, kā aprakstīts šā ziņojuma 5. pielikumā.

⁽³⁹⁷⁾ Attiecīgie izdevumi ir kopējā 2018. gadā veikto maksājumu summa, no kuras atņem 2018. gadā izmaksātā jaunā priekšfinansējuma kopējo summu un pieskaita iepriekšējā priekšfinansējuma ieskaita kopējo summu 2018. gadā atbilstoši informācijai, ko savos gada darbības pārskatos norādījuši Komisijas dienesti.

7. Secinājumu kopsavilkums par Revīzijas progresa komitejas veikto darbu

Savā darbā Revīzijas progresa komiteja ir koncentrējusies uz četriem galvenajiem mērķiem, kas izklāstīti tās 2018. un 2019. gada darba programmās, proti, iekšējā revidenta revīzijas plānošanas izskatīšana, iekšējās un ārējās revīzijas darba analīze, lai noteiktu iespējamo būtisko risku, tostarp atbilstoši tēmām, turpmāko pasākumu pārraudzība saistībā ar revīzijas darbā konstatētu būtisku atlikušo risku, iekšējā revidenta neatkarības nodrošināšana un iekšējās revīzijas darba kvalitātes pārraudzība.

Revīzijas progresa komiteja ir apmierināta ar **iekšējās revīzijas neatkarību un darba kvalitāti**, kā arī ar faktu, ka iekšējā revidenta plāni pienācīgi aptver revīzijas vidi un turpina aptvert galvenās riska jomas. Pēc Revīzijas progresa komitejas statūtu pārskatīšanas 2018. gada augustā komiteja pirmo reizi varēja salīdzināt iekšējā revidenta veikto riska novērtējumu ar vadības noteiktajiem kritiskajiem riskiem.

Komiteja pozitīvi vērtēja faktu, ka **iekšējā revidenta vispārējais atzinums par 2018. gadu** ir labvēlīgs un ka ietvertās atrunas ietver tikai vadības atrunas, kā norādīts deleģēto kredītrīkotāju gada darbības pārskatos. Bet jau ceturto gadu pēc kārtas iekšējais revidents iekļauj uzsvērumu, kas saistīts ar ārpakalpojumiem (eksternalizācija). Komisija daudzas reizes ir uzsvērusi savas bažas par šādu risku un vēlreiz atkārtoja, ka prioritāri jāturpina centieni tās mazināt ar pienācīgu kontroles stratēģiju un instrumentu palīdzību.

Komiteja ir ņēmusi vērā **iekšējā revidenta vispārējos secinājumus par lietderības revīzijām**, jo īpaši attiecībā uz pārvaldību, finanšu instrumentiem, cilvēkresursu un riska pārvaldības procesiem, un norādījusi uz paralēlēm ar tās tematiskajām prioritātēm, kā arī ka vairums galveno izcelto revīzijas konstatējumu ir apspriesti komitejā.

Revīzijas progresa komiteja piezīmēja, ka **vadība ir pieņēmusi visus iekšējā revidenta 2018. gadā sniegtos revīzijas ieteikumus** un ka tiek īstenoti apmierinoši rīcības plāni noteiktā riska novēršanai.

Pārskata periodā iekšējais revidents sniedza vienu **kritisku ieteikumu**, kas bija paredzēts Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūrai. Šis ir otrais kritiskais ieteikums par dotāciju pārvaldības procesu šajā aģentūrā un tika norādīts pēc trīs posmu revīzijas otrā posma. Komiteja uzsāka sadarbību ar aģentūru un to mātes ģenerāldirektorātiem, lai panāktu intensīvu un savlaicīgu rīcību sniegto ieteikumu īstenošanai. Iekšējais revidents ir novērtējis visus I posma revīzijas ieteikumus kā pilnībā īstenotus, un šie ieteikumi ir slēgti. Ir panākts pietiekams progress, lai daļēji mazinātu risku, kas bija II posmā norādītā kritiskā ieteikuma pamatā, un lai iekšējais revidents varētu to pārklassificēt kā ļoti svarīgu.

Revīzijas progresa komiteja ņēma vērā iekšējā revidenta konstatējumus par panākto progresu, īstenojot **sinerģiju un lietderības iniciatīvu** un pozitīvi novērtēja atjaunoto politisko apņemību īstenot šo iniciatīvu, ko pierādīja nesena Komisijas paziņojums⁽³⁹⁸⁾. Komiteja uzsvēra vajadzību turpināt centienus panākt, ka šāda pieejam darbam visos līmeņos tiek pilnībā integrēta iestādes kultūrā.

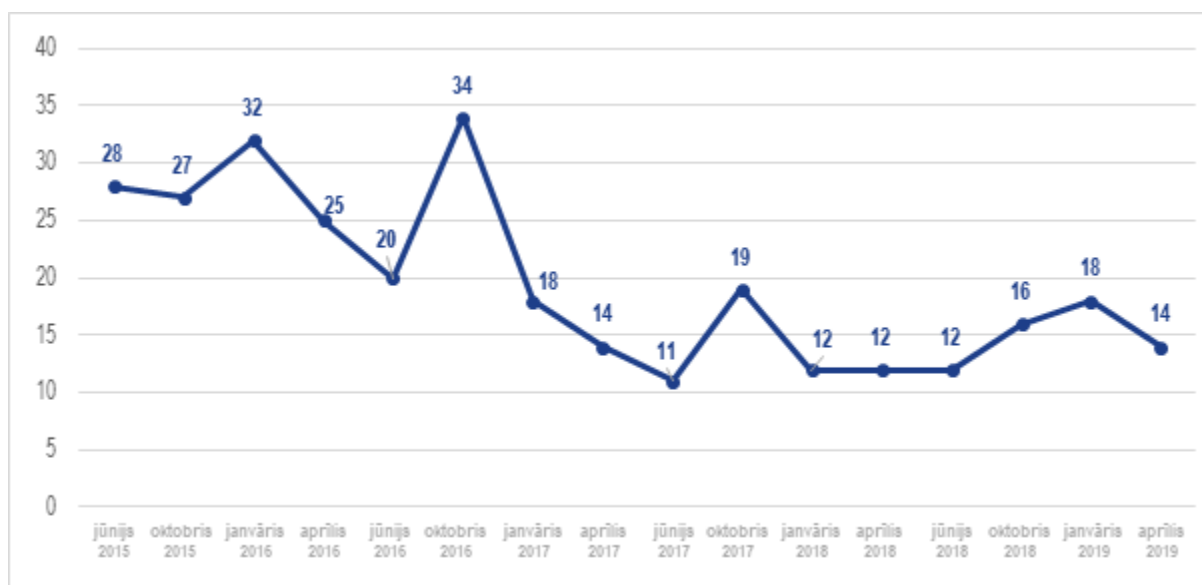
Komiteja turpināja **sekot jautājumiem, kuri tika iekļauti tās iepriekšējos gada pārskatos**, un pievērsa īpašu uzmanību pārvaldībai, riska pārvaldībai, krāpšanas apkarošanai, informācijas tehnoloģiju drošībai, eksternalizācijai un veikumam.

- Ievērojams progress ir panākts, īstenojot ieteikumus no iekšējā revidenta ziņojuma par Komisijas **pārvaldības / pārraudzības kartību** attiecībā uz riska pārvaldību, finanšu pārskatiem un *ex post* verifikācijas / revīzijas funkciju, jo īpaši 2018. gada novembrī pieņemot pārvaldības pakotni. Tas ietvēra pārskatītus **Revīzijas progresa komitejas statūtus**, atbilstoši kuriem komiteja pašlaik izskata konsolidētu informāciju, kas iekļauta vadības noteikto kritisko risku sarakstā, kā arī iekšējā revidenta riska novērtējumu un rūpīgi izvērtē Eiropas Revīzijas palātas revīzijas ieteikumu pēcpasākumus saistībā ar Eiropas Savienības konsolidētajiem finanšu pārskatiem. Lai gan komiteja jau daudzus gadus bija pilnībā izpildījusi jaunās finanšu regulas prasības, šīs jaunās izmaiņas ļāva tai dot papildu pievienoto vērtību, nostiprinot lomu, kāda tai bija bijusi pēdējā pilnvarojuma perioda laikā kā nobriedušam un efektīvam Komisijas vispārējās pārvaldības struktūras dalībniekam.

⁽³⁹⁸⁾ *Sinerģiju un lietderības iniciatīva — panāktais progress un turpmāka virzība*, C(2019)2329 final, 2019. gada 26. marts.

- Tematiskās diskusijas kontekstā attiecībā uz iekšējās un ārējās revīzijas konstatējumiem **stratēģiju krāpšanas apkarošanai** jomā komiteja pārbaudīja, vai ir izpildīti revīzijas ieteikumi krāpšanas apkarošanai attiecībā uz pašu resursiem un nodokļiem. Pēc Komisijas uzlabotās stratēģija krāpšanas apkarošanai pieņemšanas 2019. gada aprīlī ⁽³⁹⁹⁾ vadība uzskata, ka visi ieteikumi ir izpildīti.
- **Eksternalizācijas** jomā un papildus iepriekšminētajām izmaiņām Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūrā visi iekšējās revīzijas ieteikumi par to, kā transporta departaments pārrauga aviācijas un jūras drošības politiku, ir slēgti.
- **Informācijas drošības jomā** ļoti svarīgo ieteikumu par emisiju tirdzniecības shēmas iekšējo drošību, kura izpildes termiņš bija jau ļoti sen, nesen novērtēja iekšējais revidents un atzina par pienācīgi īstenotu.
- **Snieguma** jomā trīs ļoti svarīgie iekšējās revīzijas ieteikumi statistikas departamentam par statistikas sagatavošanas procesu un tās statistikas kvalitāti, ko nesagatavo minētais dienests, ir vēl jāīsteno, un vienā gadījumā īstenošanas termiņš ir nokavēts par gandrīz 6 mēnešiem.
- Viens no diviem ļoti svarīgajiem iekšējās revīzijas ieteikumiem atalgojuma departamentam par Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai Uzraudzības komiteju tika atkal atvērts pēc iekšējā revidenta turpmākiem pasākumiem, bet, ņemot vērā veiktos mazināšanas pasākumus, riska līmenis tika samazināts līdz svarīgam. Revīzijas progresa komiteja īpaši mudināja atalgojuma departamentu veikt visas vajadzīgās darbības, lai pilnībā īstenotu šo ieteikumu, kura termiņš ir nokavēts vairāk nekā 12 mēnešus.

Iekšējā revidenta ieteikumu **faktiskās īstenošanas rādītājs** (proti, 97 % no visiem 2014.–2018. gadā sniegtajiem ieteikumiem) ir augsts. Pēdējo gadu laikā ir ievērojami samazinājies ļoti svarīgo ieteikumu skaits, kuru īstenošanas termiņš ir nokavēts par vairāk nekā 6 mēnešiem — vidēji no 28 ieteikumiem periodā no 2015. gada jūnija līdz 2016. gada oktobrim līdz vidēji 15 ieteikumiem periodā no 2017. gada janvāra.

Grafiks. Kritiski svarīgu un ļoti svarīgu ieteikumu, kuru izpildes termiņš nokavēts par vairāk nekā 6 mēnešiem, skaits.

Avots: Eiropas Komisija.

Pārskata periodā Revīzijas progresa komiteja vēl dziļāk integrēja **Eiropas Revīzijas palātas revīzijas ziņojumu** un īpašo ziņojumu izskatīšanu savās tematiskajās apspriedēs un daudz rūpīgāk pārbauda pēcpasākumus, kas veikti pēc palātas ieteikumiem. Pēc komitejas ieviešanas par daudziem laikā neizpildītiem ieteikumiem tika ziņots kā par izpildītiem. 2019. gada martā tikai 10 no 2001.–2015. gada Eiropas Revīzijas palātas ieteikumiem vēl nebija izpildīti, tostarp astoņi ieteikumi no 2015. gada, par kuriem Eiropas Revīzijas palāta veica savu pēdējo pēcpasākumu pārskatu. Komiteja ir palīdzējusi nodrošināt, ka Komisija bija gatava šim pārskatam, tostarp ar attiecīgajiem revidētajiem dienestiem apspriežot ieteikumus, kuru īstenošanas termiņš jau sen bija beidzies. Pēc statūtu pārskatīšanas Revīzijas progresa komiteja arī

⁽³⁹⁹⁾ Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai — pastiprināta rīcība ES budžeta aizsardzībai, COM(2019)196 final, 2019. gada 29. aprīlis.

pirmo reizi sadarbojās ar grāmatvedi saistībā ar pasākumiem, kas veikti pēc palātas revīzijas konstatējumiem par ES pārskatu uzticamību.

Atlikušajā pilnvaru laikā Revīzijas progresa komiteja turpinās pievērst uzmanību gan šiem, gan citiem jauniem jautājumiem. Pēdējo 5 gadu laikā ir palielinājusies komisijas atbildība un darba slodze, tomēr, uzlabojot darba metodes un sastāvu un vairāk pievēršoties jautājumiem, kas ir transversāli būtiski iestādei kopumā, komiteja ir palielinājusi savas pārraudzības un ieteikumu kvalitāti un pievienoto vērtību un kļuvusi par nobriedušu un efektīvu Komisijas pārvaldības struktūru dalībnieku.

8. Ārējā revīzija un budžeta izpildes apstiprināšana: mācīšanās no pagātnes labākai nākotnei

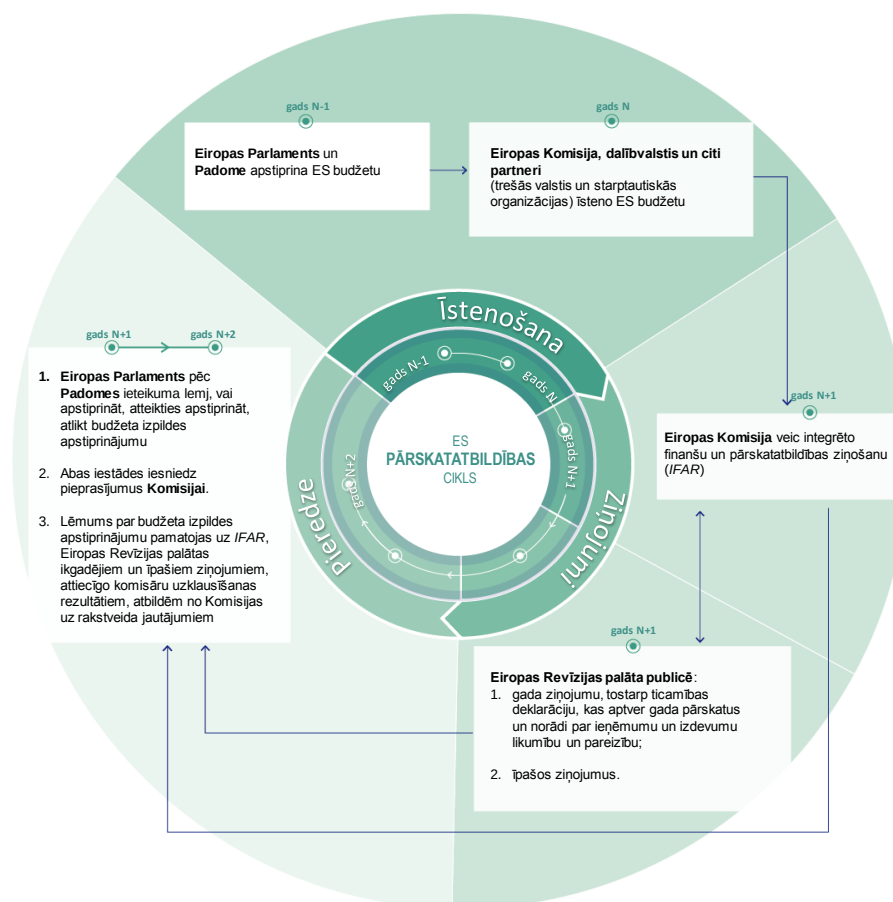
Sadarbībā ar dalībvalstīm Komisija ir atbildīga par ES budžeta izpildi atbilstoši pareizas finanšu pārvaldības principiem, proti, līdzekļi ir jātērē efektīvā, lietderīgā un saimnieciskā veidā. Pastāv **pārskatatbildības satvars**, kas pamatojas uz visaptverošu ziņošanu, ārēju revīziju un politisko kontroli, lai sniegtu pietiekamu pārlicību, ka ES līdzekļi tiek tērēti pareizi.

Budžeta izpildes apstiprinājuma procedūra

Katru gadu **Eiropas Revīzijas palāta**, kas ir Eiropas Savienības **neatkarīgais ārējais revidents**, pārbauda pārskatu uzticamību, vai visi ieņēmumi ir saņemti un visi izdevumi radušies likumīgā un atbilstīgā veidā un vai finanšu pārvaldība ir bijusi pareiza. Eiropas Revīzijas palātas **gada ziņojuma** publicēšana uzsāk budžeta izpildes apstiprinājuma procedūru. Revidenti arī sagatavo **īpašus ziņojumus par** noteiktiem izdevumiem vai politikas jomām, kā arī budžeta vai pārvaldības jautājumiem.

Lēmums par budžeta izpildes apstiprināšanu arī pamatojas uz Komisijas integrēto finanšu un pārskatatbildības ziņošanu, komisāru uzklauššanu un uz atbildi sniegšanu uz Komisijai nosūtītajiem rakstveida jautājumiem.

Ikgadējā budžeta izpildes apstiprinājuma procedūra ļauj Eiropas Parlamentam un Padomei prasīt **politisku atbildību** no Komisijas par ES budžeta īstenošanu. Pēc Padomes ieteikuma Eiropas Parlaments lemj par to, vai dod savu galīgo apstiprinājumu (ko sauc par budžeta izpildes apstiprināšanu) tam, kā Komisija attiecīgajā gadā ir īstenojusi ES budžetu.

Grafiks. ES budžeta pārskatatbildības cikls.

2017. gada budžeta izpildes apstiprinājums

Eiropas Parlaments ar nepārprotamu balsu vairākumu 2019. gada 26. martā **apstiprināja budžeta izpildi** par 2017. finanšu gadu, ko bija īstenojusi Komisija, pēc tam, kad parlaments bija iepazinies ar **Eiropas Revīzijas palātas** ziņojumiem, Komisijas **integrēto finanšu pārskatu paketi** un **Padomes** ieteikumu apstiprināt budžeta izpildi. Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja arī uzaicina noteiktus komisārus un ģenerāldirektorus, lai apmainītos viedokļiem budžeta izpildes apstiprinājuma procedūras laikā.

Eiropas Parlamenta rezolūcijā par budžeta izpildes apstiprināšanu par 2017. gadu ir iekļauti daudzi veiksmes stāsti par ES budžetu un izcelti lieli uzlabojumi ES budžeta finanšu pārvaldībā (labāks veikuma satvars, mazāks kļūdu īpatsvars un labāka līdzekļu apguve). Turklāt tur ir arī iekļauti ieteikumi par budžeta īstenošanas uzlabošanu, kā arī ar konkrētām politikas jomām un situācijām saistīti ieteikumi (jo īpaši attiecībā uz noteiktiem ziņotajiem interešu konfliktiem).

Komisija katru gadu ziņo, kādus pēcpasākumus tā ir veikusi saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes pieprasījumiem Komisijai. Šis **ziņojums par pēcpasākumiem** ir daļa no Komisijas integrētās finanšu un pārskatatbildības ziņošanas pakotnes. Komisijas ziņojums par pēcpasākumiem attiecībā uz 2016. gadu tika izmantots 2017. gada budžeta izpildes apstiprināšanas procedūrā, bet ziņojums par pēcpasākumiem attiecībā uz 2017. gadu tiks publicēts 2019. gada jūnijā.

Pasākumi pēc Eiropas Revīzijas palātas revīzijām

Dažu pēdējo gadu laikā Eiropas Revīzijas palāta ir arī palielinājusi savu **īpašo ziņojumu** skaitu un darbības jomu. 2018. gadā palāta publicēja 32 Komisijai adresētus īpašos ziņojumus salīdzinājumā ar 23 ziņojumiem 2017. gadā, kā rezultātā Komisijai bija jāizskata lielāks skaits ieteikumu (Komisija daļēji vai pilnībā pieņēma 297 ieteikumus). Komisija turpinās nodrošināt pienācīgus pēcpasākumus pēc šo ieteikumu saņemšanas un ziņot par paveikto savā IT rīkā *RAD*⁽⁴⁰⁰⁾ un gada darbības pārskatos. Turklāt Komisija regulāri informē **Revīzijas progresu komiteju** par sniegto ieteikumu izpildi. Šī komiteja savu pilnvaru ietvaros veic noteiktas uzraudzības darbības.

Eiropas Revīzijas palāta arī pārrauga to, kā Komisija īsteno tās ieteikumus, un sniedz atsauksmes, kas palīdz Komisijai uzlabot tās turpmākos pasākumus. Savā *2017. gada ziņojumā* Eiropas Revīzijas palāta novērtēja Komisijas veiktos **pēcpasākumus**, pamatojoties uz 100 revīzijas ieteikumu izlasi no 17 īpašajiem ziņojumiem, kas bija publicēti **2014. gadā**. Eiropas Revīzijas palāta norādīja, ka Komisija bija pilnībā īstenojusi 58 % ieteikumu, 17 % ieteikumi bija īstenoti vairumā aspektu un 19 % — dažos aspektos, bet 6 % ieteikumu netika īstenoti (Komisija šos ieteikumus nebija pieņēmusi). Pilnībā īstenoto ieteikumu rezultāts kopumā atbilst iepriekšējo gadu rādītājam.

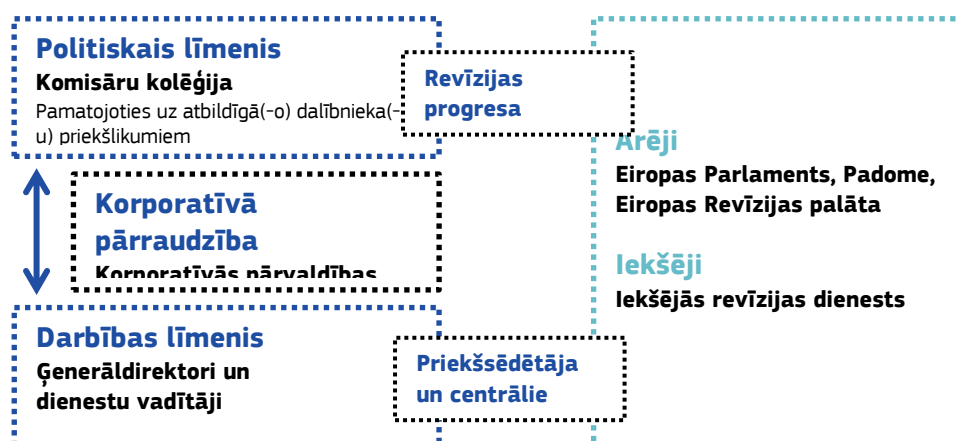
⁽⁴⁰⁰⁾ RAD — ieteikumi, rīcība, izpildes apstiprināšana (jeb recommendations, actions, discharge).

9. Organizatoriskā vadība

9.1. Stabila pārvaldības kārtība

Eiropas Komisijas izmantotā pārvaldības sistēma ⁽⁴⁰¹⁾ ir pielāgota tās unikālajai struktūrai un lomai. Šī sistēma tika izveidota administratīvo reformu gaitā 2000. gadā ⁽⁴⁰²⁾. Minētā reforma ievērojami uzlaboja Komisijas pārvaldības sistēmu un skaidri noteica pārskatatbildības un atbildības jomas. Šī pārvaldības kārtība palīdz kolēģijai izpildīt Komisijas uzdevumus, efektīvi un lietderīgi izmantot resursus un pārvaldīt ES budžetu atbilstīgi pareizas finanšu pārvaldības principiem. Šajā sistēmā **kolēģija deleģē atbildību par ikdienas darbības pārvaldību ģenerāldirektoriem un dienestu vadītājiem, kas vada Komisijas administratīvo struktūru**. Viņi pārzina un veido savus departamentus atbilstīgi Komisijas paredzētajiem noteikumiem un standartiem, lai izpildītu savus dažādos mērķus, ņemot vērā pieejamos resursus. Viņi ir atbildīgi par ES budžeta īstenošanu darbības līmenī attiecīgā komisāra uzraudzībā. Ģenerāldirektorus un dienestu vadītājus šajā lomā atbalsta Komisijas priekšsēdētāja un centrālie dienesti, Korporatīvās pārvaldības padome un citas specializētās korporatīvās pārvaldības struktūras.

Šī pārvaldības sistēma turpināja attīstīties, pielāgojoties mainīgajiem apstākļiem un ļaujot Komisijai atrasties labas administratīvās prakses priekšplānā. 2018. gadā to apliecināja fakts, ka Komisija pieņēma t. s. pārvaldības paketi ⁽⁴⁰³⁾, kas būtiski racionalizēja un nostiprināja tās korporatīvās pārvaldības kārtību un palielināja Eiropas Revīzijas palātas ⁽⁴⁰⁴⁾ un Komisijas Iekšējās revīzijas dienesta ⁽⁴⁰⁵⁾ nesenu veiktā darba ietekmi.

Jaunā pārvaldības pakete **skaidro korporatīvā līmeņa lomu** — sniegt ieteikumus kolēģijai, kā arī pārraudzības un stratēģiskus norādījumus dienestiem par visiem korporatīvās pārvaldības jautājumiem.

Pārvaldības pakete jo īpaši ir panākusi turpmāk norādīto:

- **formalizējusi un skaidrojusi Korporatīvās pārvaldības padomes lomu** — ar jaunu Komisijas lēmumu ⁽⁴⁰⁶⁾ tika oficiāli izveidota Korporatīvās pārvaldības padome, kas kalpos par galveno korporatīvās pārvaldības struktūru. Rīkojoties saskaņā ar priekšsēdētāja piešķirtām pilnvarām, Korporatīvās pārvaldības padome atbalsta dienestus, nodrošinot pārraudzību un sniedzot stratēģiskus norādījumus visās korporatīvās pārvaldības jomās;

⁽⁴⁰¹⁾ Paziņojums Komisijai — Pārvaldība Eiropas Komisijā, C(2018) 7703, 21.11.2018.

⁽⁴⁰²⁾ Eiropas Parlamenta Rezolūcija par Komisijas Balto grāmatu par Komisijas reformu (aspekti, kas attiecas uz Budžeta komiteju), COM(2000) 200, 5.4.2000.

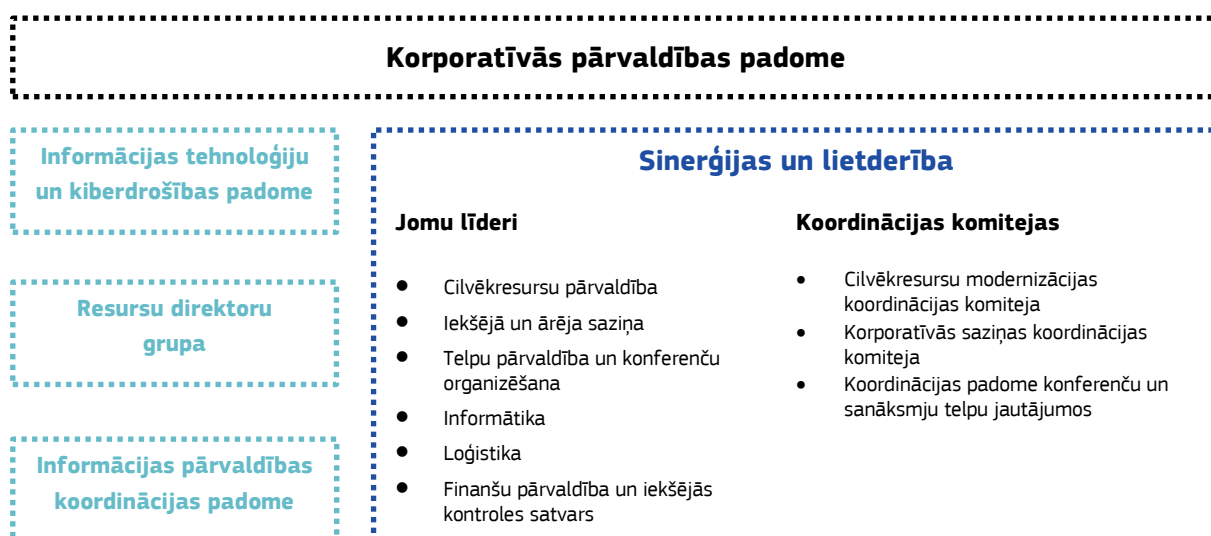
⁽⁴⁰³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/governance-in-the-commission_lv.

⁽⁴⁰⁴⁾ Eiropas Revīzijas palāta, *Pārvaldība Eiropas Komisijā: vai tiek izmantota labākā prakse, Īpašais ziņojums Nr. 27/2016*.

⁽⁴⁰⁵⁾ Cita starpā skatīt 4.1.1.1. iedaļu, *Pārvaldības procesi* Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei — Gada ziņojums budžeta izpildes apstiprinātajai dienestam par 2017. gadā veiktajām iekšējām revīzijām, COM(2018) 661, 21.9.2018.

⁽⁴⁰⁶⁾ Komisijas Lēmums par Korporatīvās pārvaldības padomi, C(2018) 7706, 21.11.2018.

- **racionalizējusi apakšgrupas, kuras pakļautas Korporatīvās pārvaldības padomei** — vairākas specializētas apakšgrupas un padomes tika oficiāli nodotas Korporatīvās pārvaldības padomes pakļautībā. Piemēram, jaunā Informācijas tehnoloģiju un kibernetikas padome aizstāja divas iepriekšējās padomes, lai panāktu, ka Komisijas informācijas tehnoloģijas ir efektīvas, drošas un lietderīgas. Šajā kontekstā tā arī pārbaudīs **Eiropas Komisijas jaunās digitālās stratēģijas** ⁽⁴⁰⁷⁾ īstenošanu;
- **nostiprinājusi riska pārvaldības korporatīvo pārbaudību** — Ģenerālsēkretariāts un budžeta departaments organizēja salīdzinošās izvērtēšanas procesu, lai nodrošinātu, ka kritiski riski tiek noteikti un novērtēti saskaņoti un ka tiek veikti vajadzīgie pasākumi to pārvaldībai. Korporatīvās pārvaldības padome pārskata visu dienestu kritisko risku sarakstu (gan transversālos, gan departamentam raksturīgos). Par rezultātiem tiek paziņots kolēģijai, un tie tiek darīti pieejami iekšējās revīzijas dienestam;
- **skaidrojusi Revīzijas progresa komitejas lomu** attiecībā uz risku pārvaldību un ES konsolidētajiem pārskatiem ⁽⁴⁰⁸⁾.

Papildus Komisijas korporatīvās pārvaldības kārtības pārskatīšanai Korporatīvās pārvaldības padome un tās apakšgrupas 2018. gadā turpināja koordinēt darbu, kā arī sniegt ieteikumus un stratēģiskas norādes par korporatīvās pārvaldības jautājumiem. Tas ietvēra sinēģiju un lietderības nodrošināšanu visā Komisijā tādās jomās kā IT, tulkošana un loģistika, Komisijas datu stratēģijas sagatavošana, jaunu datu aizsardzības noteikumu īstenošana, personāla, informācijas un aktīvu drošība, turpmāka Komisijas IT risinājumu turpmāka modernizācija, cīņa pret krāpšanu un riska pārvaldība.

9.2. Stingrāks Rīcības kodekss komisāriem

Visiem Eiropas Komisijas locekļiem, izpildot savus pienākumus, ir jāievēro ētikas un integritātes noteikumi, kas norādīti līgumos un Rīcības kodeksā komisāriem.

Jaunais Rīcības kodekss Komisijas locekļiem stājās spēkā 2018. gada 1. februārī. Pateicoties šim kodeksam, Komisija ir nonākusi publiskā sektora organizāciju ētikas priekšplānā. Modernizētie noteikumi Eiropā noteica jaunus standartus. Jaunais Rīcības kodekss turpina Komisijas priekšsēdētāja Junkera centienus jau kopš stāšanās amatā panākt lielāku pārredzamību un pagarina bijušo komisāru "nogaidīšanas periodu" no 18 mēnešiem līdz 2 gadiem, bet Komisijas priekšsēdētājam — līdz 3 gadiem. Modernizācija ir vēl tālejošāka, paredzot skaidrus noteikumus un augstākus ētikas standartus, kā arī vairākās jomās ieviešot lielāku pārredzamību.

⁽⁴⁰⁷⁾ Paziņojums Komisijai — Eiropas Komisijas digitālā stratēģija — Digitāli pārveidota, uz lietotāju vērsta un datu vadīta Komisija, C(2018) 7118 final, 21.11.2018.

⁽⁴⁰⁸⁾ Paziņojums Komisijai — Eiropas Komisijas Revīzijas progresa komitejas statūtu atjaunināšana, C(2018) 7707 final, 21.11.2018.

9.3. Datu aizsardzība

2018. gada 11. decembrī stājās spēkā jaunā Datu aizsardzības regula ⁽⁴⁰⁹⁾ 2018. gada jūlijā Komisijas datu aizsardzības speciālists un ģenerālsekretārs nosūtīja īstenošanas ceļvedi visiem Komisijas departamentiem. 2018. gada 7. novembrī tika pieņemts paziņojums Komisijai "Komisijas datu aizsardzības rīcības plāns" par jaunā iekšējā regulējuma īstenošanu. Šajā plānā tika norādīti galvenie dalībnieki, precīzi uzdevumi un laika periods, kurā Komisijas departamentiem jāīsteno jaunā kārtība. Gada laikā notika strukturēta sadarbība ar Komisijas departamentiem, reizi mēnesī organizējot datu aizsardzības koordinators tīkla sanāksmi, kuru vadīja datu aizsardzības speciālists.

Savos gada darbības pārskatos gandrīz visi dienesti ir snieguši skaidru informāciju par jaunā datu aizsardzības satvara īstenošanu.

2018. gada jūlijā Komisija iecēla jauno datu aizsardzības speciālistu.

2018. gada otrajā pusē tika īstenotas jaunas darbības procedūras ⁽⁴¹⁰⁾ un jauna IT sistēma (Datu aizsardzības pārvaldības sistēma). Šie pasākumi ļāva bez kavēšanās un pārtraukumiem panākt atbilstību jaunajai regulai 2018. gada. Informācija par Regulas (ES) 2018/1725 stāšanos spēkā un jaunās norādes tika publicētas Komisijas iekšējās tīmekļa portālos un Komisijas datu aizsardzības speciālista tīmekļa vietnē.

Datu aizsardzības speciālists turpināja uzlabot informētību Komisijas dienestos, īstenojot plašu loku darbību, piemēram, publikācijas Komisijas intranetā un savā īpašajā portālā, kā arī uzrunas un tikšanās ar augstākā līmeņa vadību, sadarbojoties ar attiecīgajām korporatīvās vadības struktūrām un pārskatot teorētisko kursu apmācības materiālus par jauno regulu. Apmācību kursu skaits tika palielināts, lai apmierinātu lielo pieprasījumu.

⁽⁴⁰⁹⁾ Regula (EK) Nr. 2018/1725 (ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 45/2001).

⁽⁴¹⁰⁾ Pārskatīta darbplūsmas ierakstu sagatavošanai un validācijai (personas datu apstrādes darbību dokumentēšana atbilstoši Regulas (ES) 2018/1725 31. pantam).

